

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE

PRÁVNICKÁ FAKULTA
TRNAVSKEJ UNIVERZITY V TRNAVE

Vzor citovania: STRAKOVÁ, L. Creative Commons a kolektívni správa. In: ADAMO-VÁ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo 4*. TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2020, s. 232.

Recenzenti:

prof. JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M., MA
doc. JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.
Mgr. Bc. Michal Koščík, Ph.D.
JUDr. Eduard Szattler, PhD.

Zuzana Adamová (ed.)

**NOVÉ TECHNOLOGIE,
INTERNET
A DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO
4**

TRNAVA 2020

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mena autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Dielo vyšlo s finančnou podporou Ministerstva školstva SR a je publikované v rámci projektu VEGA č. 1/0556/17 Creative Commons ako nástroj na sprístupňovanie a použitie kreatívneho obsahu, informácií a dát.

Príspevky reflektujú právny stav k 31.12.2019.

© Zuzana Adamová (ed.), 2020

© Zuzana Adamová, Renáta Bačárová, Branislav Hazucha, Lucius Klobučník,
Petr Prchal, Lucie Straková, Zuzana Vlachová, 2020

ISBN 978-80-568-0329-5

OBSAH

Predhovor	7
Branislav Hazucha	
Vyhотовovanie rozmnoženín diel pre súkromnú potrebu: Nový náhľad na tradičnú problematiku	11
Petr Prchal	
Vývojové tendence v oblasti výjimek a omezení v českém autorském právu	57
Renáta Bačárová	
Protichodné záujmy subjektov autorského práva ako príčina konfliktov v autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu Európskej únie	90
Lucie Straková	
Creative Commons a kolektívni správa	119
Lucius Klobučník	
Fragmentácia práv k hudobným dielam v online prostredí a jej dopad na postavenie organizácií kolektívnej správy práv v menších štátoch EÚ	143
Zuzana Adamová	
Nová právna úprava televízneho vysielania na internete	168

Zuzana Vlachová

Limity obligačního statutu u mezinárodních převodů práv
k duševnímu vlastnictví u zaměstnaneckých výtvorů 198

Resumé 224

PREDHOVOR

Rok 2019 bol v oblasti duševného vlastníctva a nových technológií veľmi hektický. Celkovo sa veľa diskutovalo o umelej inteligencii, o spravodlivom odmeňovaní autorov, o podpore vedy, výskumu a vzdelávania, o blockchaine v spojitosti s duševným vlastníctvom, o kultúrnej diverzite, o otvorených dátach a otvorenom obsahu v spojitosti s licenciami Creative Commons, o vymožiteľnosti práva, o zodpovednosti online platforiem, o brexite a duševnom vlastníctve a mnohých ďalších. Na Slovensku rezonovala najmä téma veľkej reformy ochranných známk, ktorá nadobudla účinnosť 14.1.2019, a kybernetická bezpečnosť v zmysle nového zákona účinného od januára 2019 (zákon č. 69/2018 Z. z.).

Hlavná pozornosť sa však orientovala najmä na finálny boj za a proti smernici o autorskom práve na jednotnom digitálnom trhu. Do poslednej chvíle totiž nebolo celkom jasné, aký bude osud kontroverzného článku 15, týkajúceho sa práva vydavateľov, a tiež článku 17. Ten sa zase týka online platforiem, ktoré keď umožňujú prístup k dielam a iným predmetom ochrany, ktoré nahrali používatelia, tak fakticky realizujú akt verejného prenosu alebo sprístupňovania verejnosti. V apríli však bola smernica prijatá (2019/790), rovnako ako aj druhá smernica, ktorou sa stanovili nové pravidlá uplatniteľné na niektoré online vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov (2019/789). V roku 2020 bude na Slovensku prebiehať ich transpozícia, takže články v tejto publikácii o uvedenej problematike zaiste nájdú svojich čitateľov.

V roku 2019 sa aj Súdny dvor EÚ zaoberal zaujímavými témami, i keď jeho závery niekedy prekvapili. Vo veci *C-683/17 Cofemel v G Star Raw* rozhodol, že úroveň originality je rovnaká pre všetky autorské diela, vrátane diel úžitkového umenia, ako sú modely odevov (napríklad džínsy). Nadviazal tiež na skoršie rozhodnutie vo veci

C-310/17 *Levola* týkajúce sa autorskoprávnej ochrany chuti syra. Zdôraznil, že pojem „dielo“ nevyhnutne vyžaduje existenciu dostatočne presne a objektívne identifikovateľného predmetu ochrany. Z ďalších zaujímavých rozhodnutí možno menovať rozsudok o výnimke na účely citácie v kontexte rovnováhy medzi autorskoprávnou ochranou a právom na slobodu prejavu (C-469/17 *Funke Medien*), rozsudok týkajúci sa slobody informácií a slobody tlače v spojitosti s citačnou a spravodajskou výnimkou (C-516/17 *Spiegel Online*) a prípad použitia krátkych hudobných vzoriek zo zvukového záznamu použitého v inom zvukovom zázname formou tzv. *samplingu* (C-476/17 *Pelham*).

Tesne pred koncom roka Súdny dvor EÚ tiež rozhodol, že dodanie elektronickej knihy verejnosti na trvalé používanie prostredníctvom stiahnutia patrí pod „verejný prenos“, a teda sa na tento prípad nebude vzťahovať princíp vyčerpania práv. Dodanie knihy na hmotnom nosiči a dodanie elektronickej knihy nie sú, podľa názoru súdu, z hospodárskeho a funkčného hľadiska rovnocenné. Nehmotné digitálne rozmnoženiny sa na rozdiel od kníh na hmotnom nosiči používaním neopotrebovávajú, takže použité rozmnoženiny sú dokonalou náhradou za nové rozmnoženiny. Okrem toho výmena takých rozmnoženín nevyžaduje dodatočné úsilie ani náklady (C-263/18 *Tom Kabinet*). Na porovnanie vo vzťahu k skoršiemu rozhodnutiu vo veci C-128/11 *UsedSoft* opätovne zdôraznil, že hmotné a nehmotné rozmnoženiny počítačového programu rovnocenné sú. Pred štúdiom rozhodnutia vo veci *Tom Kabinet* odporúčame prečítať si minuloročný článok Branislava Hazucha na tému vyčerpania distribučného práva (Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo 3).

Súdny dvor tiež ukončil niekoľkoročný spor o platnosti ochranej známky Red Bull v kombinácii modrej a striebornej farby; takáto ochranná známka je neplatná (C-124/18 P *Red Bull v EUIPO*). V súvislosti s registráciou ochranej známky v spojení s hashtagom # zase rozhodol, že nemožno *a priori* vylúčiť, že slovné označenie mriežkou (hashtagom) by mohlo identifikovať výrobky alebo služby, pre ktoré sa zápis žiada, ako tovary alebo služby pochádzajúce od určitého podniku [C-541/18 *Deutsches Patent- und Markenamt (#darerdas?)*].

Mnohých zaiste prekvapilo rozhodnutie Súdneho dvora vo veci ukladania cookies (*C-673/17 Planet49*), ktoré predstavuje spracúvanie osobných údajov. V tejto súvislosti je nutné, aby bol na spracúvanie daný aktívny súhlas dotknutej osoby. Poskytovateľ služby musí používateľovi internetovej stránky poskytnúť informácie zahŕňajúce dĺžku funkčnosti súborov cookies, ako aj to, či tretie osoby majú, alebo nemajú prístup k týmto cookies.

Už teraz tiež môžeme odborne tipovať, ako dopadnú nové predbežné otázky, najmä z oblasti známkového práva. Menovať možno tiež konanie vo veci *C-597/19 M.I.C.M.*, týkajúcej sa okrem iného aj sťahovania diel cez P2P siete a súčasné rozosievanie (seeding) určitých už takto stiahnutých individuálnych častí diel, aj keď tie sú samy osebe nepoužiteľné. Otázne tiež je, či je relevantné, že k rozosievaniu môže dochádzať aj bez toho, aby si to používateľ všimol, teda automatickým nastavením torrentového klienta.

Z aktuálnej legislatívy možno ešte spomenúť novú smernicu 2019/1024 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora. V predchádzajúcej smernici (2003/98/ES) sa stanovil súbor minimálnych pravidiel, ktorými sa riadi opakované použitie, a praktické opatrenia na uľahčenie opakovaného použitia existujúcich dokumentov v držbe subjektov verejného sektora členských štátov. Ako sa uvádza v recitáli novoprijatej smernice, kvôli rýchlemu technologickému vývoju pravidlá pôvodne prijaté v roku 2003 a zmenené v roku 2013 už nezodpovedajú týmto rýchlym zmenám. Možnosť opakovane použiť dokumenty, ktoré sú v držbe subjektu verejného sektora, znamená pridanú hodnotu v prospech opätovných používateľov, koncových používateľov a spoločnosti vo všeobecnosti a v mnohých prípadoch aj v prospech samotného subjektu verejného sektora. Smernicu treba transponovať do 17. júla 2021. V súvislosti s otvoreným prístupom možno spomenúť aj dve pozitívne správy. V novembri 2019 vláda SR schválila Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie na roky 2020 – 2021. Generálna konferencia UNESCO zase prijala veľmi dôležité Odporúčania k otvoreným vzdelávacím zdrojom na všetkých úrovniach vzdelávania. Verím, že kombinácia týchto dvoch krokov posunie vpred aj otvorené vzdelávanie na Slovensku.

Zaujímavých tém a udalostí z roka 2019 je podstatne viac. Odborníci na právne aspekty nových technológií, internetu a duševného vlastníctva v tejto publikácii otvárajú a vedecky skúmajú aspoň niektoré z nich. Verím, že vás oslovia.

Zuzana Adamová

Bratislava december 2019

VYHOTOVOVANIE ROZMNOŽENÍN DIEL PRE SÚKROMNÚ POTREBU: NOVÝ NÁHĽAD NA TRADIČNÚ PROBLEMATIKU

prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D.*

V posledných desaťročiach je možné pozorovať v oblasti autor-skoprávnej ochrany rastúci a rozširujúci sa negatívny postoj k vyhotovovaniu rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromnú potrebu. Stalo sa tak pomerne bežným prezentovať vyhotovovanie rozmnoženín širokou verejnosťou ako celospoločenský problém, ktorý predstavuje významnú hrozbu pre oprávnené záujmy autorov a iných nositeľov práv chránených autorským právom.¹ Vyhotovovanie rozmnoženín širokou verejnosťou pre súkromnú potrebu sa často spája s poklesom predaja nahraných hudobných a audiovizuálnych nosičov ako jeho hlavný dôvod.² V tejto súvislosti si treba uvedomiť skutočnosť, že hmotné nosiče obrazu a zvuku predstavovali tradične dominantné prostriedky distribuovania zvukových záznamov a audiovizuálnych diel. Len nedávno ich distribúcia postupne prešla

* prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D. pôsobí ako profesor so špecializáciou na právo duševného vlastníctva a ako člen Výskumného ústavu informačného práva a politiky na Právnickej fakulte Hokkaidskej univerzity v Japonsku. Je tiež hosťujúcim výskumným pracovníkom v Centre pre medzinárodné štúdiá duševného vlastníctva Štrasburskej univerzity. Autor ďakuje editorke tohto zborníka za hodnotné pripomienky k príspevku.

¹ Pozri napr. KOMADA, Y. Reference Points for and Obligors of Levies in the Online-World: Should ISPs Be Obligated to Pay the Levies for Cloud Services and Private Copying? In: LIU, K-C., HILTY, R. M. (eds). *Remuneration of Copyright Owners: Regulatory Challenges of New Business Models*. Berlín: Springer, 2017, s. 101, 110.

² Pozri napr. WIPO, DE THUISKOPIE. *International Survey on Private Copying. Law & Practice, 2012*. Ženeva: WIPO, 2013, s. 10. („Of all these circumstances, the result is that rights holders are losing money, whilst reproductions for personal use are on the increase in countries where the pace of change is far too low, or where no change is taking place.“)

na používanie online služieb, ktoré umožňujú ich sťahovanie alebo streaming prostredníctvom digitálnych komunikačných sietí so súhlasom dotknutých nositeľov práv.

Vyhotovovanie a používanie rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom širokou verejnosťou cez internet bez získania potrebného súhlasu ich nositeľov práv sa uvádza ako jeden z najväčších problémov, ktorým čelí autorskoprávna ochrana v súčasnosti. S cieľom riešiť ho boli predložené viaceré návrhy od spoplatnenia technológií a služieb používaných verejnosťou pri takýchto činnostiach³ až k zavádzaniu nových spôsobov presadzovania autorskoprávnej ochrany v praxi. Ich príkladmi môžu byť fixné stanovenie výšky náhrady škody priamo v zákone⁴ alebo používanie sankčných mechanizmov založených na zásade „trikrát a dost“ voči internetovým používateľom, ktorí opakovane porušujú autorské práva.⁵ Tiež sa v súvislosti s vyhotovovaním rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromnú potrebu postupne zaviedlo používanie právnej terminológie ako „ujma“,⁶

³ Pozri napr. FISHER, W. W. *Promises to Keep: Technology, Law, and the Future of Entertainment*. Stanford, CA: Stanford University Press, 2004. KOMADA. Dielo cit. v pozn. č. 1.

⁴ Pozri napr. WEATHERALL, K. Politics, Compromise, Text and the Failures of the Anti-Counterfeiting Trade Agreement. In: *Sydney Law Review*, 2011, roč. XXXIII, s. 229, 254 – 259. SAMUELSON, P., HILL, P., WHEATLAND, T. A Rarity in Copyright Laws Internationally, But for How Long? In: *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 2013, roč. LX, s. 529.

⁵ Pozri napr. YU, P. K. The Graduated Response. In: *Florida Law Review*, 2010, roč. LXII, s. 1373. GIBLIN, R. Evaluating Graduated Response. In: *Columbia Journal of Law & the Arts*, 2014, roč. XXXVII, s. 147.

⁶ Pozri napr. body 35 a 38 preambuly smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22.5.2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. EÚ L 167/10, 22.6.2001). Pozri tiež napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ (tretia komora) z 21.10.2010 vo veci C-467/08 Padawan SL proti Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE), §§ 39 – 46; rozsudok Súdneho dvora EÚ (tretia komora) zo 16.6.2011 vo veci C-462/09 Stichting de Thuis kopie proti Opus Supplies Deutschland GmbH a iní, §§ 24 – 27, 34 – 41; rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 27.6.2013 v spojených veciach Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) proti Kyocera a i. (C-457/11) a Canon Deutschland GmbH (C-458/11), Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11) a Hewlett-Packard GmbH (C-460/11) proti Verwertungs-

„poškodenie“⁷ alebo „odškodnenie“⁸ nositeľov práv, „náhrada odmeny“⁹, „primeraná kompenzácia“¹⁰ a pod.

gesellschaft Wort (VG Wort), §§ 49, 54 a 75; rozsudok Súdneho dvora EÚ (druhá komora) z 11.7.2013 vo veci C-521/11 Amazon.com International Sales Inc. a i. proti Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH, §§ 23, 24, 28, 40, 41, 47, 50 a 57 – 64; rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 10.4.2014 vo veci C-435/12 ACI Adam BV a i. proti Stichting de Thuis kopie a Stichting Onderhandeligen Thuis kopie vergoeding, §§ 50 – 56; rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 5.3.2015 vo veci C-463/12 Copydan Båndkopi proti Nokia Danmark A/S, §§ 21 – 29 a 58 – 62; rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 12.11.2015 vo veci C-572/13 Hewlett-Packard Belgium SPRL proti Reprobél SCRL, §§ 36, 41, 48, 56, 61 a 68 – 88; rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 9.6.2016 vo veci C-470/14 Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA) a i. proti Administración del Estado a Asociación Multisectorial de Empresas de la Electrónica, las Tecnologías de la Información y la Comunicación, de las Telecomunicaciones y de los contenidos Digitales (Ametic), §§ 19, 26 a 27; a rozsudok Súdneho dvora EÚ (druhá komora) z 22.9.2016 vo veci C-110/15 Microsoft Mobile Sales International Oy, predtým Nokia Italia SpA, a i. proti Ministero per i beni e le attività culturali (MiBAC) a i., §§ 26 – 31.

⁷ Pozri napr. body 35 a 44 preambuly smernice 2001/29/ES. Pozri tiež napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-462/09 Stichting de Thuis kopie, § 39; a rozsudok Súdneho dvora vo veci C-521/11 Amazon.com International Sales, § 60.

⁸ Pozri napr. bod 35 preambuly smernice 2001/29/ES. Pozri tiež napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, §§ 39 a 40; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-462/09 Stichting de Thuis kopie, §§ 34 a 36; rozsudok Súdneho dvora v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 VG Wort, §§ 39 a 41; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-521/11 Amazon.com International Sales, § 32 a 57; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-435/12 ACI, § 50; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-572/13 Hewlett-Packard Belgium, §§ 68 a 70; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-470/14 EGEDA, §§ 19, 21 a 26; a rozsudok Súdneho dvora vo veci C-110/15 Nokia Italia a i., §§ 26 a 54.

⁹ Pozri napr. § 36 ods. 2 a 3 a prílohu č. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 185/2015 Z. z. z 1.7.2015 Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „AZ“).

¹⁰ Pozri napr. článok 5 ods. 2 písm. a) a b) smernice 2001/29/ES. Pozri tiež napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, §§ 30 – 59; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-462/09 Stichting de Thuis kopie, §§ 22 – 41; rozsudok Súdneho dvora v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 VG Wort, §§ 30 – 59; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-521/11 Amazon.com International Sales, § 19 – 66; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-435/12 ACI, §§ 47 – 65; rozsudok Súdneho dvora

Tento príspevok sa snaží poukázať na to, že uvedený negatívny postoj k používaniu autorských diel¹¹ a iných predmetov chránených právami súvisiacimi s autorským právom¹² pre súkromné potreby nie je podložený presvedčivými dôkazmi poskytnutými relevantnými empirickými štúdiami, ako sa to väčšinou snaží poukazovať rétorika používaná pri presadzovaní širšej a represívnejšej autorskoprávnej ochrany. Naopak komerčná tvorba a distribúcia predmetov chránených autorským právom a ich používanie širokou verejnosťou na súkromné účely majú vzťahy, ktoré sú podstatne komplexnejšie, ako sa bežne prezentuje, a ktoré sú často vzájomne výhodné, čo sa veľakrát prehliada alebo bagatelizuje takou rétorikou. Lepšie pochopenie ich vzájomného vzťahu nám však môže pomôcť pri vytváraní primeranejšej a účinnej autorskoprávnej ochrany, ktorá nebude existovať iba na papieri, ale sa bude uplatňovať aj v praxi bez používania hrozby drakonických sankcií.

Samotný príspevok je rozdelený na štyri kapitoly. Prvá kapitola sa sústreďuje na historický vývoj vzťahu autorského práva k používaniu predmetov práv chránených autorským právom v súkromnej sfére. Tento vzťah sa postupne menil predovšetkým v dôsledku rozširovania rozsahu autorskoprávnej ochrany a zavádzania nových technológií, ktoré umožnili širokej verejnosti jednoduchšie, rýchlejšie, kvalitnejšie a s nižšími nákladmi vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv.

Druhá kapitola sa potom sústreďuje na súčasnú právnu úpravu v tejto oblasti na úrovni Európskej únie, vrátane toho, ako poznačila jej výklad prostredníctvom neskoršej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. V tejto súvislosti sa analýza sústreďuje na základné pre-

vo veci C-463/12 Copydan Båndkopi, §§ 19 – 92; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-572/13 Hewlett-Packard Belgium, §§ 29 – 88; rozsudok Súdneho dvora vo veci C-470/14 EGEDA, §§ 18 – 42; a rozsudok Súdneho dvora vo veci C-110/15 Nokia Italia a i., §§ 25 – 55.

¹¹ Pozri § 3 (dielo), § 4 (časť diela), § 82 ods. 1 (audiovizuálne dielo), § 87 písm. 1 (počítačový program) a § 131 (databáza) AZ.

¹² Pozri § 94 ods. 1 (umelecký výkon), § 107 ods. 1 (zvukový záznam), § 107 ods. 1 (audiovizuálny záznam) a § 125 (vysielanie) AZ.

misy a prezumpcie, na ktorých je postavená judikatúra Súdneho dvora. Dôvodom je, že európske právo a s ním súvisiaca judikatúra významne ovplyvňuje národné právo v jednotlivých členských štátoch, vrátane autorského práva v Slovenskej republike.

Tretia kapitola následne skúma, či premisy a prezumpcie, na ktorých je úniová úprava a súvisiaca judikatúra Súdneho dvora Európskej únie založená, je možné podložiť empirickými dôkazmi. Zameriava sa predovšetkým na dôvody vplývajúce na predaj rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom, ktoré sú distribuované so súhlasom ich nositeľov práv. Tiež uskutočňuje prieskum toho, ako a za akým účelom jednotlivci vyhotovujú rozmnoženiny predmetov práv pre súkromné účely.

Keďže nové digitálne technológie nielen umožňujú účinnejšie a ľahšie vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv širokou verejnosťou, ale tiež dávajú nositeľom práv viac možnosti obmedzovať rôzne spôsoby používania daných predmetov pre súkromné potreby, štvrtá kapitola sa zaoberá otázkou, či výnimky a obmedzenia práv chránených autorským právom je možné chápať ako práva užívateľov predmetov práv. V tejto súvislosti skúma, či ich aj tak jednotlivci vnímajú, a preto či oponujú alebo akceptujú ich obmedzovanie zo strany nositeľov práv prostredníctvom zmluvných nástrojov kombinovaných s rôznymi technologickými opatreniami.

V závere tohto príspevku sa apeluje na potrebu lepšieho vnímania komplexného vzťahu medzi oprávnenými záujmami nositeľov práv a konečných spotrebiteľov predmetov ich práv za účelom poskytnutia adekvátnej a účinnej autorskoprávnej ochrany a primeraného právneho rámca na podporu tvorby nových diel a iných predmetov práv a ich distribúcie na trhu.

1. VÝVOJ VZŤAHU AUTORSKÉHO PRÁVA K SÚKROMNEJ SFÉRE KONEČNÝCH SPOTREBITEĽOV

Hoci sa právna úprava vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromnú potrebu vo vývoji

autorského práva objavuje až neskôr,¹³ takéto ich používanie je úzko späté so samotnou podstatou autorského práva. Vzájomný vzťah medzi autorským právom a súkromnou sférou konečných spotrebiteľov predmetov práv ním chránených sa však časom výrazne menil. Súviselo to predovšetkým s rozširovaním rozsahu autorskoprávnej ochrany a zavádzaním nových technológií, ktoré umožnili širokej verejnosti vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv rýchlo, lacno a s vysokou kvalitou. Technologický pokrok teda tiež priniesol obavy z ohrozenia a rozvrátenia tradičných foriem komerčného distribuovania predmetov práv chránených autorským právom.

1.1 Od regulácie kníhtlače k ochrane umeleckých diel

Autorské právo ako také vzniklo pre potrebu regulácie komerčného používania pôvodných výtvorov ľudskej tvorivej činnosti prostredníctvom kníhtlače. Prvé novodobé autorskoprávnej úpravy, ktoré boli prijímané v 18. a 19. storočí, tak väčšinou nehovorili o vyhotovovaní rozmnoženín, ale o vytlačení. Pozostatky takéhoto prístupu k autorskému právu je možné badať aj v československom prvorepublikovom autorskom zákone z roku 1926.¹⁴ Pri literárnych dielach uvádzal ešte ako jeden z možných zásahov do autorského práva vytlačenie diela,¹⁵ hoci samotné autorské práva už boli široko vymedzené a zahŕňali akékoľvek vyhotovovanie rozmnoženín diel.¹⁶

¹³ Prvé zákonné výnimky a obmedzenia vzťahujúce sa na vyhotovovanie rozmnoženín diel pre súkromné potreby sa objavili v kontinentálnej Európe na začiatku 20. storočia. Pozri napr. KARAPAPA, S. *Private Copying*. Londýn: Routledge, 2012, s. 41.

¹⁴ Zákon Národného zhromaždenia Československej republiky č. 218/1926 Zb. z. a n. z 24.11.1926 o pôvodcovskom práve k dielam literárnym, umeleckým a fotografickým (o práve autorskom).

¹⁵ Pozri § 22 bod 3 zákona č. 218/1926 Zb. z. a n.

¹⁶ Pozri § 21 (literárne diela), § 27 ods. 1 (hudobné diela), § 31 ods. 1 (diela výtvarného umenia) a § 36 ods. 1 (fotografické diela) zákona č. 218/1926 Zb. z. a n.

V období prvých novodobých autorskoprávných úprav tlač literárnych a iných umeleckých diel bola činnosťou, ktorú mohli vykonávať iba osoby vlastniace príslušné tlačiarenské zariadenia. Tlač si teda vyžadovala investície do potrebného zariadenia, a tak ju mohli vykonávať len osoby špecializujúce sa na takúto činnosť a podnikajúce v tejto oblasti. Autorské právo preto prakticky regulovalo kníhtlače a distribúciu ňou vyhotovených rozmnoženín literárnych a iných umeleckých diel, t. j. ich komerčné používanie prostredníctvom kníhtlače.

Kvôli úzkemu vymedzeniu autorského práva v prvých autorských zákonoch sa vyhotovovanie rozmnoženín diel na súkromné potreby inak ako tlačou prirodzene nachádzalo mimo rozsahu výlučných práv chránených autorským právom. Činnosti, ako boli ručné opisovanie literárnych diel a ich použitie pri diktátoch, ktoré sú súčasťou vzdelávacieho procesu dokonca aj v súčasnosti, boli teda prirodzene považované za bežné činnosti, ktoré boli v tom čase úplne mimo autorskoprávnej úpravy. Obdobne pri výtvarných a iných umeleckých dielach sa výchova umelcov bežne uskutočňovala prostredníctvom napodobovania vrcholných umeleckých diel v danej dobe. Dokonca i v súčasnosti možno v popredných galériách bežne vidieť mladých začínajúcich umelcov, ktorí sa snažia zdokonaľiť svoju techniku na štúdiách popredných umelcov.

V priebehu 19. storočia však došlo k podstatnému rozšíreniu autorskoprávnej úpravy v mnohých rozvinutých krajinách západnej Európy. Autorskoprávna úprava prestala byť reguláciou kníhtlače a začala sa vzťahovať na najrôznejšie druhy umeleckých diel a spôsoby ich komerčného používania. To si vyžiadalo rozšírenie autorských práv, pretože pri umeleckých dielach iných ako literárnych dochádza k ich komerčnému využívaniu nielen prostredníctvom kníhtlače, ale predovšetkým vyhotovovaním ich fyzických duplikátov alebo napodobení.

S rozšírením rozsahu autorskoprávnej ochrany vznikol problém s tým, že autorskoprávna ochrana začala zasahovať do oblasti činností, ktoré neboli vykonávané na komerčnej báze a boli tradične považované za bežné a mimo jej rozsahu. To viedlo zákonodarcov, ale aj súdy v ich aplikačnej praxi, k vytvoreniu výnimky pre prípady vyhotovova-

nia rozmnoženín diel pre súkromnú potrebu.¹⁷ Príkladom môže byť nemecká zákonná úprava, ktorá ju v roku 1901 ako jedna z prvých zaviedla.¹⁸ Obdobnú výnimku je možné nájsť aj v československom prvo-republikovom autorskom zákone.¹⁹

V krajinách s anglosaskými právnymi tradíciami sudy postupne vytvorili pre takéto prípady tzv. „fair use“ a „fair dealing“ doktríny. Na rozdiel od právnych poriadkov kontinentálnej Európy sa obe výnimky nelimitujú iba na nekomerčné súkromné potreby. Vzťahujú sa tak aj na komerčné použitia predmetov práv chránených autorským právom, napr. v prípadoch citácie alebo paródie. „Fair use“ doktrína v Spojených štátoch je veľmi široká flexibilná výnimka umožňujúca súdom pokryť najrôznejšie prípady použitia predmetov práv, pri ktorých nedochádza k neprimeranému zásahu do ich normálneho komerčného použitia.²⁰ Naopak „fair dealing“, doktrína používaná vo Veľkej Británii a krajinách, ktorých právne poriadky sú s ňou historicky úzko späté, t. j. v Kanade, Austrálii a Novom Zélande, je trochu užšia. Často sa viaže na určité účely daného použitia, napr. na kritiku, výskum alebo vzdelávanie.²¹

¹⁷ Pozri napr. nemecký zákon o autorskom práve k dielam literatúry a hudobného umenia z roku 1901 (RGBl. 1901, s. 227, 19.6.1901), holandský autorský zákon z roku 1912 (Stb. 1912, s. 308) alebo švédsky zákon o autorskom práve k literárnym a hudobným dielam z roku 1919. Pozri tiež KARAPAPA. Dielo cit. v pozn. č. 13, s. 41.

¹⁸ Pozri nemecký zákon o autorskom práve k dielam literatúry a hudobného umenia z roku 1901 (RGBl. 1901, s. 227, 19.6.1901).

¹⁹ Pozri napr. § 23 bod 6 (literárne diela), § 29 ods. 4 (hudobné diela) a § 33 bod 3 (diela výtvarného umenia) zákona č. 218/1926 Zb. z. a n.

²⁰ Pozri napr. PATRY, W. F. *The Fair Use Privilege in Copyright Law*. Washington, D. C.: Bureau of National Affairs, 1985.

²¹ Pozri napr. COOMBE, R. J., WERSHLER, D., ZEILINGER, M. *Dynamic Fair Dealing: Creating Canadian Culture Online*. Toronto: University of Toronto Press, 2014.

1.2 Zavedenie analógových reprografických a iných rozmnožovacích technológií

K ďalšej podstatnej zmene chápania vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby došlo s nástupom analógových reprografických a iných rozmnožovacích technológií. Išlo o reprografiu a elektromagnetické zariadenia umožňujúce vyhotovovanie záznamu zvuku alebo obrazu. Dôvodom bolo, že uvedené technológie umožnili vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv rýchlo, lacno a s vysokou kvalitou nielen úzkej skupine osôb profesionálne sa zaoberajúcich vyhotovovaním rozmnoženín, ale aj širokej verejnosti.

Mnohí významní nositelia práv sa obávali, že masové používanie rozmnožovacích technológií širokou verejnosťou vyvolá pokles ich výnosov z komerčného využívania predmetov práv chránených autorským právom. Snažili sa preto nájsť spôsob, ako by mohli obmedziť používanie daných technológií širokou verejnosť alebo aspoň spoplatniť ich používanie.

To bolo dôvodom, prečo sa v druhej polovici 20. storočia súdy vo viacerých rozvinutých krajinách zaoberali autorskoprávnymi aspektmi uvádzania viacerých analógových rozmnožovacích technológií na trh. Prvými prípadmi sa zaoberali západonemecké súdy v 50. a 60. rokoch 20. storočia.²² Išlo o snahy organizácie kolektívnej správy v Západnom Nemecku o spoplatnenie používania analógových reprodukčných zariadení. Výsledkom jej snáh bolo zavedenie poplatkov za predaj zariadení, ktoré mohli byť použité na vyhotovovanie rozmnoženín pre súkromnú potrebu.²³

²² Pozri napr. rozsudok Spolkového súdneho dvora Nemecka (Bundesgerichtshof) z 24.6.1955 vo veci I ZR 88/54 *Mikrokopien*. In: *GRUR*, 1955, s. 546. Rozsudok Spolkového súdneho dvora z 18.5.1955 vo veci I ZR 8/54 *Grundig Reporter*. In: *GRUR*, 1955, s. 492. Rozsudok Spolkového súdneho dvora z 18.5.1955 vo veci I ZR 10/54. Rozsudok Spolkového súdneho dvora z 29.5.1964 vo veci Ib ZR 4/63 *Personalausweise*. In: *GRUR*, 1965, s. 104.

²³ Pozri rozsudok Spolkového súdneho dvora Nemecka z 29.5.1964 vo veci Ib ZR 4/63 *Personalausweise*. In: *GRUR*, 1965, s. 104.

Na začiatku 80. rokov 20. storočia výrobcovia spotrebnej elektroniky vyvinuli technológie, ktoré umožňovali vyhotovovať rozmnoženiny zvukových záznamov zachytených na audiokazetách pri vyšších rýchlostiach. Zástupcom hudobných vydavateľstiev sa postupne podarilo odhovoriť viacerých z nich od uvedenia tejto technológie na trh, pretože mali obavy, že by to viedlo k masívnejšiemu vyhotovovaniu rozmnoženín hudobných nahrávok širokou verejnosťou. Avšak s touto taktikou neuspeli pri britskej spoločnosti Amstrad, ktorá uviedla v roku 1984 na trh dvojkazetový magnetofón, ktorý umožňoval vyhotovovanie rozmnoženín zvukových záznamov z kazety na kazetu pri štvornásobnej rýchlosti. Viaceré hudobné vydavateľstvá preto spoločne iniciovali súdne konanie voči spoločnosti Amstrad pre napomáhanie a navádzanie na porušovanie autorských práv konečnými používateľmi jej zariadení. No súd najvyššej inštanície vo Veľkej Británii, v tom čase Snemovňa lordov, nebol presvedčený argumentom, že uvádzanie daného zariadenia na trh je z hľadiska autorského práva horšie ako výroba bežného dvojkazetového magnetofónu bez funkcie nahrávania pri vyšších rýchlostiach.²⁴

Okrem toho Snemovňa lordov dospela k záveru, že v prípade zariadení dvojitého použitia, t. j. zariadení, ktoré je možné použiť na porušovanie autorských práv, ako aj na legitímne účely nezasahujúce neoprávnene do autorských práv, treba viac ako len uvádzanie daných zariadení na trh. Dôvodom bolo, že výrobca posudzovaných zariadení strácal kontrolu nad ich používaním po ich prvom predaji.²⁵ Na napomáhanie porušovania autorských práv bola teda potrebná existencia spoločného plánu (angl. „*common design*“) konaní poskytovateľa technológie a jej konečného používateľa.²⁶

K obdobnému záveru pri použití odlišnej právnej argumentácie dospel o pár rokov skôr aj Najvyšší súd Spojených štátov amerických,

²⁴ Pozri rozsudok Snemovne lordov (House of Lords) z 12.5.1988 vo veci CBS Songs Ltd. proti Amstrad Consumer Electronics Plc., [1988] A.C. 1013, s 1052 – 1053.

²⁵ *Id.*, s 1055.

²⁶ *Id.*, s 1057.

ktorý sa zaoberal prípadom uvádzania videorekordéra na trh.²⁷ Videorekordér, okrem iného, umožňoval jeho konečným používateľom vyhotovovať záznam televízneho vysielania pre súkromné potreby na to, aby si mohli pozrieť televízny program v inom, vhodnejšom čase. Tento prípad iniciovali hollywoodske filmové štúdiá voči poprednému výrobcovi videorekordérov z Japonska, spoločnosti Sony. Na rozdiel od nemeckých a anglických súdov Najvyšší súd Spojených štátov amerických dospel k záveru, že vyhotovovanie rozmnoženín vysielaných televíznych programov kvôli ich sledovaniu vo vhodnejšom čase nezasahuje negatívne do oprávnených záujmov nositeľov práv. Priam naopak, keďže voľne šírené komerčné vysielanie je založené na príjmoch z reklamy, vyhotovovanie záznamu takého vysielania a jeho sledovanie v čase vhodnom pre používateľa môže iba zväčšiť jeho publikum, a tak aj výnosy z reklamy.²⁸

Navyše aj keby sa daná technológia použila na porušovanie autorských práv, obdobne ako anglické súdy najvyšší súd poukázal na to, že v prípade zariadenia dvojitého použitia musí byť jeho výrobca aktívnejšie zúčastnený na konkrétnom porušovaní autorských práv.²⁹ Samotné uvádzanie posudzovaného zariadenia na trh nebolo postačujúce, pretože výrobca nemohol vykonávať žiadnu kontrolu nad jeho používaním konečným používateľom.³⁰

Keďže v 80. rokoch 20. storočia podstatne klesol predaj vinylových gramofónových platní, často sa to považovalo za dôkaz negatívneho vplyvu masívneho vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom prostredníctvom reprografických a iných analógových zariadení používaných na reprodukciu zvuku alebo obrazu. Ako riešenie tohto problému sa v mnohých európskych krajinách zaviedli poplatky za uvádzanie určitých zariadení alebo ich prázdnych médií na trh ako náhrady odmeny pre nositeľov práv.

²⁷ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických zo 17.1.1984 vo veci Sony Corp. of America proti Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 78 L. Ed. 2d 574, 104 S. Ct. 774.

²⁸ *Id.*, s 454.

²⁹ *Id.*, s 434 – 435.

³⁰ *Id.*, s 442.

Prvou krajinou, ktorá zaviedla takýto režim, bolo Západné Nemecko, ktoré tak urobilo ešte v roku 1965.³¹ Najprv zaviedlo poplatky za reprodukčné zariadenia a neskôr aj na nenahrané nosiče kvôli poklesu výnosov a rastúceho používania rozmnožovacích zariadení.³² Podľa vzoru Nemecka viaceré európske krajiny zaviedli obdobné režimy v priebehu 80. rokov 20. storočia.³³ Na území Slovenska sa takýto režim zaviedol od 1.6.1990 novelou autorského zákona (zák. č. 89/1990 Zb.).³⁴ Odvtedy sa jeho úprava postupne podstatne rozširovala a detailizovala.³⁵

1.3 Hrozby a riešenia spájané s nástupom digitálnych technológií

S nástupom digitálnych technológií sa očakávalo, že sa situácia s masívnym vyhotovovaním rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom podstatne zhorší. Dôvodom bolo, že digitálne

³¹ Pozri napr. HUGENHOLTZ, P. B. The Story of the Tape Recorder and the History of Copyright Levies. In: SHERMAN, B., WISEMAN, L. (eds). *Copyright and the Challenge of the New*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2012, s. 179, 189–90.

³² Pozri napr. SEEMANN, E. A. Sound and Video-recording and the Copyright Law: The German Approach. In: *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 1983, roč. II, s. 225 at 249–56.

³³ Pozri napr. Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action. COM (88) 172 final, 7.6.1988, s. 108 – 109.

³⁴ Pozri § 13 ods. 2 zákona Národného zhromaždenia Československej socialistickej republiky č. 35/1965 Zb. z 25.3.1965 o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon) v znení zákona č. 89/1990 Zb.

³⁵ Pozri napr. § 21 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 383/1997 Z. z. z 5.12.1997 Autorský zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Colný zákon v znení neskorších predpisov, v znení neskorších predpisov; § 24 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 618/2003 Z. z. z 4.12.2003 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov; a § 36 ods. 2 a 3 a prílohu č. 2 k AZ. Pozri tiež napr. ADAMOVIČ, Z., HAZUCHA, B. *Autorský zákon: Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 282 – 302 a 1089 – 1092.

technológie umožnili robiť prakticky okamžite rozmnoženiny diel. Ak má niekto počítač, tablet alebo inteligentný telefón, na vyhotovovanie rozmnoženín nepotrebuje žiadne ďalšie výdavky, ak odhliadneme od minimálnych nákladov na spotrebovanú elektrickú energiu. Ďalšou významnou charakteristikou digitálnych technológií je, že nimi vyhotovované rozmnoženiny sú dokonalými kópiami. Navyše oproti analógovým rozmnožovacím technológiám sa nezhoršuje kvalita pri vyhotovovaní rozmnoženín.

Za ideálne riešenie tohto problému sa považovalo v 90. rokoch minulého storočia zavedenie technologických opatrení nositeľmi práv chránených autorským právom.³⁶ Na rozdiel od analógových technológií, digitálne neumožňujú len ľahšie, rýchlejšie a dokonalejšie vyhotovovanie rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom, ale poskytujú nositeľom práv aj možnosť technologicky zamedziť ich vyhotovovanie konečnými používateľmi technológií. Príkladom sú technológie, ktoré sa používajú pri filmových DVD a Blu-ray diskoch a ktoré bránia vyhotovovaniu rozmnoženín filmov distribuovaných na takýchto diskoch. Obdobné technológie, ktoré vylučujú vyhotovovanie kópií, sa aplikujú aj pri diskoch používaných na distribuovanie videohier alebo iných počítačových programov.

Keďže každé technologické riešenie je možné obísť prostredníctvom iného technologického riešenia, bolo nevyhnutné vylúčiť obchádzanie technologických opatrení na ochranu práv. V začiatkoch sa nositelia práv pokúšali o súkromnoprávne riešenie prostredníctvom zmluvnej úpravy. No tento prístup je limitovaný tým, že sa vzťahuje len na zmluvné strany. Voči tretím stranám je akékoľvek zmluvné riešenie právne neúčinné, pretože nie sú ním viazané. Ako riešenie sa teda zaviedlo poskytovanie právnej ochrany technologickým opatreniam prostredníctvom autorského práva voči ich

³⁶ Pozri napr. Green Paper. Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 118 – 119. LEHMAN, B. A. *Intellectual Property and the National Information Infrastructure: The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights*. Washington, D. C.: Information Infrastructure Task Force, 1995, s. 189 – 194.

obchádzaniu tak na medzinárodnej,³⁷ európskej,³⁸ ako aj národnej úrovni.³⁹

S možnosťou vylúčenia vyhotovovania rozmnoženín pre súkromné potreby prostredníctvom technologických opatrení sa ale vynorila otázka, prečo by sa mali uhrádzať poplatky za digitálne rozmnožovacie zariadenia a nimi používané nenahrané nosiče, keď ich používatelia nie sú fyzicky schopní vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv chránených autorským právom v dôsledku používania rôznych technologických opatrení na ochranu práv.⁴⁰ Hlavným dôvodom zavedenia uvedených poplatkov bolo, že analógové reprodukčné technológie neumožňovali účinné vylúčenie predmetov práv chránených autorským právom z ich použitia. No digitálne technológie umožňujú nositeľom práv vylúčiť vyhotovovanie rozmnoženín ich predmetov práv na súkromné potreby. Mnohí nositelia práv ich aj používajú v praxi, predovšetkým pri distribuuванні audiovizuálnych diel a počítačových programov.⁴¹

Digitálne technológie nielen zjednodušili vyhotovovanie rozmnoženín širokou verejnosťou, ale aj ich okamžité rozširovanie takmer bez

³⁷ Pozri napr. články 11 a 12 Zmluvy WIPO o autorskom práve (WCT) z 20.12.1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 189/2006 Z. z.); články 18 a 19 Zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch (WPPT) z 20.12.1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 177/2006 Z. z.); a články 15 a 16 Pekinskej zmluvy o audiovizuálnych umeleckých výkonoch z 24.6.2012.

³⁸ Pozri napr. články 6 a 7 smernice 2001/29/ES. Pozri tiež napr. VON LEWINSKI, S. Article 6 Obligations as to Technological Measures. In: WALTER, M. M., VON LEWINSKI, S. (eds). *European Copyright Law: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 1062 – 1075. VON LEWINSKI, S. Article 7 Obligations Concerning Rights-Management Information. In: *id.*, s. 1075 – 1080. STAMATOU, I., TORREMAN, P. The Information Society Directive. In: STAMATOU, I., TORREMAN, P. (eds). *EU Copyright Law: A Commentary*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2014, s. 485 – 503.

³⁹ Pozri §§ 60 a 61 AZ. Pozri tiež napr. ADAMOVÁ, HAZUCHA. Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 429 – 449.

⁴⁰ Pozri napr. článok 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29/ES. Pozri tiež bod 35 preambuly smernice 2001/29/ES.

⁴¹ Pozri napr. GILLESPIE, T. *Wired Shut: Copyright and the Shape of Digital Culture*. Cambridge, MA: The MIT Press, 2009. GOLDSTEIN, P. *Copyright's Highway: From the Printing Press to the Cloud*. 2. vyd. Stanford, CA: Stanford University Press, 2019, 132 – 150.

akýchkoľvek obmedzení. Prostredníctvom digitálnych komunikačných technológií môže ktokoľvek poskytnúť svoju kolekciu hudobných nahrávok alebo filmov komukoľvek kdekoľvek na svete. S nástupom digitálnych komunikačných technológií sa nositelia práv snažili obmedziť možnosť nekontrolovaného šírenia rozmnoženín predmetov ich práv chránených autorským právom. Ako účinné riešenie sa javilo sústredenie sa na sprostredkovateľov takéhoto nekontrolovaného šírenia rozmnoženín predmetov práv. Predovšetkým išlo o prevádzkovateľov webových stránok a sociálnych sietí.

Koncom 90. rokov minulého storočia sa však objavila technológia, ktorá umožnila širokej verejnosti poskytovať svoje kolekcie hudobných nahrávok a filmov komukoľvek na svete bez sprostredkovateľov prevádzkujúcich úložiská, na ktorých by sa ukladali akékoľvek rozmnoženiny poskytovaných predmetov práv chránených autorským právom. Išlo o tzv. peer-to-peer technológiu,⁴² ktorá sa postupne vyvinula zo svojej centralizovanej podoby vyžadujúcej centrálny register poskytovaných súborov,⁴³ cez hybridné formy⁴⁴ až po úplne decentralizovanú architektúru peer-to-peer sietí.⁴⁵

⁴² Pozri napr. ORAM, A. (ed). *Peer-to-Peer: Harnessing the Power of Disruptive Technologies*. Sebastopol, CA: O'Reilly Media, 2001.

⁴³ Pozri napr. rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov pre severný obvod Kalifornie (US District Court for the Northern District of California) z 10.8.2000 vo veci A&M Records, Inc. a i. proti Napster, Inc. a i., 114 F. Supp. 2d 896, 2000 U.S. Dist. LEXIS 11862; rozsudok Odvolacieho súdu Spojených štátov pre deviaty obvod (US Court of Appeals for the Ninth Circuit) z 12.2.2001 vo veci A&M Records, Inc. a i. proti Napster, Inc. a i., 239 F. 3d. 1004, 2001 U.S. Dist. LEXIS 5446; rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov pre severný obvod Illinois (US District Court for the Northern District of Illinois) zo 4.9.2002 vo veci In re Aimster Copyright Litigation, 252 F. Supp. 2d 634, 2002 U.S. Dist. LEXIS 17054; a rozsudok Odvolacieho súdu Spojených štátov pre siedmy obvod (US Court of Appeals for the Seventh Circuit) z 30.6.2003 vo veci In re Aimster Copyright Litigation, 334 F.3d 643.

⁴⁴ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických z 27.6.2005 vo veci MGM Studios, Inc. proti Grokster, Ltd., 545 U.S. 913; 125 S. Ct. 2764.

⁴⁵ Pozri napr. rozsudok Federálneho súdu Austrálie (Federal Court of Australia) z 5.9.2005 vo veci Universal Music Australia Pty Ltd proti Sharman License Holdings Ltd, [2005] FCA 1242; a rozsudok Najvyššieho súdu Japonska z 19.12.2011 vo veci In re Winny, 65 Keishu 1380.

V rovnakom období, t. j. koncom 90. rokov minulého storočia a na začiatku 21. storočia, podstatne poklesol predaj hmotných nahraných hudobných a filmových nosičov, t. j. hudobných CD diskov a filmových DVD a Blu-ray diskov. Prepád ich predaja sa preto tradične spája s masívnym poskytovaním hudby a filmov medzi miliónmi užívateľov internetu prostredníctvom peer-to-peer sietí.

Preto sa v posledných dvoch dekádach hľadali možné riešenia tohto problému. Na jednej strane sa predkladali riešenia v podobe sprísnenia autorskoprávnej ochrany a rozšírenia povinností poskytovateľov internetových a iných online služieb.⁴⁶ Príkladom v európskom práve je nedávne rozšírenie povinností poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu, ktoré umožňujú verejnosti prístup k predmetom práv chránených autorským právom nahraným ich používateľmi.⁴⁷

Na druhej strane sa v rámci hľadania riešení poukazuje na rozšírenie poplatkov z rozmnožovacích zariadení a nimi používaných nenahraných nosičov na ďalšie digitálne technológie a služby.⁴⁸ Jeho hlavným problémom je, že dané technológie a služby sú často multifunkčné, t. j. používajú sa na rôzne účely, ktoré nemusia súvisieť s používaním hudby, filmov alebo iných umeleckých diel. Takými multifunkčnými zariadeniami, ktoré v poslednom čase prichádzajú bežne do úvahy, sú počítače, tablety a mobilné telefóny.

Pri štandardných reprodukčných zariadeniach sa náhrada odmeny vypočítava z celkovej ceny zariadenia. No mnohí namietajú, že obdobný výpočet pri multifunkčných zariadeniach by bol neprimeraný, a preto by sa náhrada odmeny mala vypočítavať z ceny nosičov in-

⁴⁶ Pozri napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ (tretia komora) z 24.11.2011 vo veci C-70/10 *Scarlet Extended SA* proti *Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*; a rozsudok Súdneho dvora EÚ (tretia komora) z 16.2.2012 vo veci C-360/10 *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM)* proti *Netlog NV*.

⁴⁷ Pozri článok 17 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17.4.2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. EÚ L 130/92, 17.5.2019).

⁴⁸ Pozri napr. FISHER, W. W. Dielo cit. v pozn. č. 3. KOMADA. Dielo cit. v pozn. č. 1.

formácií, ktoré sa používajú v takých multifunkčných zariadeniach. V prípade nosičov, ktoré môžu prísť do úvahy, ide o pevné disky alebo pamäťové karty, na ktoré sa informácie ukladajú.

Hoci náhrady odmierné uhrádzané dokonca aj z multifunkčných zariadení už boli prijaté slovenským autorským právom,⁴⁹ treba upozorniť na to, že nie všetky európske krajiny prijali takéto náhrady odmierné pri zariadeniach, ako sú počítače, tablety a mobilné telefóny. Mimo európskeho kontinentu sú náhrady odmierné dokonca skôr výnimkami ako pravidlom.⁵⁰ A aj v tých málo krajinách, ktoré používajú režim náhrad odmierných, sú počítače, tablety a mobilné telefóny len málokedy spoplatnené.⁵¹

2. PRÍSTUP PRÁVA EURÓPSKEJ ÚNIE

Právo Európskej únie pristupuje k výnimkám a obmedzeniam v autorskom práve tak, že vychádza z výnimiek a obmedzení používaných v jednotlivých členských štátoch pred ich harmonizáciou na úrovni únie v roku 2001.⁵² Keďže aproximácia práva prostredníctvom smerníc si vyžaduje príslušné zmeny právnej úpravy na národnej úrovni v jednotlivých členských štátoch, prístup prijatý vo vzťahu k harmoni-

⁴⁹ Pozri bod 1 písm. c) až e) a bod 2 písm. b) a c) prílohy č. 2 k AZ. Pozri tiež napr. ADAMOVÁ, HAZUCHA. Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 1089 – 1092.

⁵⁰ Štúdia Svetovej organizácie duševného vlastníctva a holandskej organizácie kolektívnej správy Stichting de Thuiskopie z roku 2017 uvádza z mimoeurópskych krajín len štáty Burkina Faso, Kanadu, Japonsko, Paraguaj a Spojené štáty americké. Pozri WIJMINGA, H., KLOMP, W., VAN DER JAGT, M., POORT, J. *International Survey on Private Copying. Law & Practice*, 2016. Ženeva: WIPO, 2017.

⁵¹ Žiadna z väčších mimoeurópskych krajín, ktoré zaviedli v limitovanej miere poplatky na rozmnožovacie zariadenia a média, nezaviedla poplatky na počítače, tablety alebo mobilné telefóny. *Id.*, s. 49 – 50 (Kanada), 104 (Japonsko) a 165 (Spojené štáty americké).

⁵² Pozri článok 5 smernice 2001/29/ES v znení smernice 2019/790. Pozri tiež napr. VON LEWINSKI, S. Article 5 Exceptions and Limitations. In: WALTER, VON LEWINSKI (eds). Dielo cit. v pozn. č. 38, s. 1013 – 1062. GEIGER, C., SCHÖNHERR, F. Article 5 Exceptions and Limitations. In: STAMATOUDI, TORREMANNS (eds). Dielo cit. v pozn. č. 38, s. 434 – 484.

zácií výnimiek a obmedzení v autorskom práve si vyžadoval minimálne zmeny na národnej úrovni, pretože európske právo len zhrnulo už existujúce výnimky a obmedzenia v jednotlivých členských štátoch. Týmto spôsobom bolo tiež jednoduchšie získať súhlas členských štátov s aproximáciou výnimiek a obmedzení v autorskom práve na úniovej úrovni.

Výsledkom bolo, že mnoho členských štátov si ponechalo už existujúce výnimky bez akýchkoľvek zmien. To bol prakticky prístup pôvodne prijatý aj slovenským autorským právom.⁵³ Iné členské štáty sa inšpirovali zoznamom výnimiek a obmedzení poskytovaných na úniovej úrovni s cieľom rozšíriť výnimky a obmedzenia používané na ich národnej úrovni. Viaceré členské štáty,⁵⁴ vrátane Slovenskej republiky,⁵⁵ pristupujú k takémuto rozšíreniu úpravy výnimiek a obmedzení v autorskom práve na národnej úrovni postupne.

V súvislosti s vyhotovovaním rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby je tiež možné pozorovať rôznu úpravu medzi jednotlivými členskými štátmi. Na jednej strane sú štáty, ktoré nezaviedli takúto výnimku vôbec alebo ňou upravované aktivity jednotlivcov pokrývajú čiastočne prostredníctvom iných výnimiek, napr. „fair dealing“ alebo „time-shifting“ výnimiek.⁵⁶ Na druhej strane sú štáty, ktoré zaviedli úplne alebo čiastočne uvedenú výnimku do svojho národného právneho poriadku, a to so zavedením režimu náhrady odmeny alebo bez neho.⁵⁷ A aj štáty, ktoré zaviedli náhradu odmeny pri vyhotovovaní rozmnoženín pre súkromné potreby sa podstatne líšia v rozsahu a výške spoplatnenia jednotlivých rozmnožovacích zariadení, nenahraných nosičov a reprografických služieb.⁵⁸

⁵³ Porovnaj napr. §§ 21 až 28a zákona č. 383/1997 Z. z. s §§ 24 až 38 zákona č. 618/2003 Z. z.

⁵⁴ Pozri napr. Copyright and Rights in Performances (Personal Copies for Private Use) Regulations 2014 vo Veľkej Británii.

⁵⁵ Pozri §§ 34 až 57 AZ. Pozri tiež napr. ADAMOVÁ, HAZUCHA. Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 263 – 386.

⁵⁶ Pozri napr. KRETSCHMER, M. *Private Copying and Fair Compensation: An Empirical Study of Copyright Levies in Europe*. Newport: IPO, 2011, s. 10.

⁵⁷ *Id.*, s. 10 a 28 – 32.

⁵⁸ *Id.*, s. 28 – 32. Pozri tiež napr. WIJMINGA, KLOMP, VAN DER JAGT, POORT. Dielo cit. v pozn. č. 50.

V tejto súvislosti však treba upozorniť na obrat v prístupe práva Európskej únie k výnimkám a obmedzenia v autorskom práve, ku ktorému došlo prostredníctvom judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. Hoci zoznam výnimiek a obmedzení obsiahnutý v práve Európskej únie vychádza z národných úprav v čase ich harmonizácie, Súdny dvor Európskej únie pristupuje k jednotlivým výnimkám a obmedzeniam v autorskom práve autonómne od akejkoľvek národnej úpravy v jednotlivých členských štátoch.⁵⁹ Tento prístup viedol k vytvoreniu podrobnej judikatúry v súvislosti s vyhotovovaním rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby. To umožnilo súdnemu dvoru dospieť vo vzťahu k viacerým národným iniciatívam pri vytváraní a zdokonaľovaní ich režimov náhrady odmeny k záveru, že sú v rozpore s požiadavkami vyplývajúcimi z európskeho práva.⁶⁰

Nasledujúca analýza sa tak sústreďí na niektoré aspekty, v ktorých je vyjadrený negatívny postoj vo vzťahu k vyhotovovaniu rozmnoženín pre súkromné potreby. Úlohou analýzy nie je podrobne a komplexne rozanalyzovať celú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie v tejto oblasti, ale poukázať na určité aspekty v danej judikatúre, ktoré významne ovplyvňujú závery súdneho dvora pri posudzovaní konkrétnych foriem vyhotovovania rozmnoženín pre súkromné potreby.

Prvou takou črtou judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je chápanie vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby ako ujmy spôsobenej nositeľom práv. Tento prístup vychádza z terminológie používanej pri úprave vyhotovovania rozmnoženín pre súkromné potreby v smernici 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti. Samotné ustanovenia jej článku 5 ods. 2 písm. a) a b) vyžadujú poskytovanie „primeranej kompenzácie“ (angl. „*fair compensation*“, franc. „*compensation équitabile*“, nem „*gerechter Ausgleich*“ a špan. „*compensación equitativa*“). Navyše

⁵⁹ Pozri napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, §§ 30 – 37.

⁶⁰ Pozri napr. rozsudok Súdneho dvora vo veci C-470/14 EGEDA; a rozsudok Súdneho dvora vo veci C-110/15 Nokia Italia a i.

preambula smernice používa terminológiu ako „poškodenie“ (angl. „harm“, franc. „préjudice“, nem. „Schaden“ a špan. „daño“)⁶¹ a „ujma“ (angl. „prejudice“, franc. „préjudice“, nem. „Nachteil“ a špan. „perjuicio“).⁶²

To viedlo súdny dvor k záverom, že *„účelom tejto primeranej kompenzácie je primerane odškodniť autorov za používanie ich chránených diel bez ich povolenia“*,⁶³ že *„konceptia a výška primeranej kompenzácie sú spojené s ujmu, ktorá autorovi vznikla z dôvodu, že došlo k vyhotoveniu rozmnoženiny jeho chráneného diela na súkromné použitie bez jeho povolenia“*⁶⁴ a že *„výška primeranej kompenzácie sa musí nevyhnutne vypočítať na základe kritéria ujmy spôsobenej autorom chránených diel zavedením výnimky pre rozmnoženinu na súkromné použitie“*.⁶⁵ Preto súdny dvor považuje primeranú kompenzáciu *„za protihodnotu za ujmu spôsobenú autorovi“*.⁶⁶

Avšak súdny dvor išiel ešte ďalej vo svojom výklade a začal podstatu vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby spájať so vznikom ujmy nositeľov práv. Dôvodom bolo, že preambula smernica naznačuje, že primeranú kompenzáciu netreba poskytnúť, keď je vzniknutá ujma minimálna.⁶⁷ Súdny dvor tak dospel k názoru, že *„[v]yhotovenie rozmnoženiny fyzickou osobou na súkromné použitie sa [...] musí považovať za konanie, ktoré môže autorovi dotknutého diela spôsobiť ujmu“*.⁶⁸ To mu potom umožnilo uzavrieť tento problém s tým, že *„ak sú predmetné zariadenia prístupné fyzickým osobám na súkromné účely, nie je vôbec nevyhnutné preukazovať, či tieto fyzické osoby v skutočnosti vyhotovili rozmnoženiny na súkromné použitie pomocou týchto zariadení, a tak skutočne*

⁶¹ Pozri bod 35 preambuly smernice 2001/29/ES.

⁶² Pozri body 35 a 38 preambuly smernice 2001/29/ES.

⁶³ Pozri rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, § 39.

⁶⁴ *Id.*, § 40.

⁶⁵ *Id.*, § 42.

⁶⁶ *Id.*, § 40.

⁶⁷ Pozri bod 35 preambuly smernice 2001/29/ES. Pozri tiež rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, § 39.

⁶⁸ Pozri Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, § 44.

spôsobili ujmu autorovi chráneného diela“⁶⁹ „samotná schopnosť týchto zariadení alebo týchto prístrojov na vyhotovovanie rozmnoženín je postačujúca na odôvodnenie uplatňovania poplatku za rozmnoženinu na súkromné použitie pod podmienkou, že uvedené zariadenia a prístroje boli sprístupnené fyzickým osobám ako súkromným používateľom“⁷⁰

Súdny dvor preto vyslovil názor, že pri vyhotovovaní rozmnoženín pre súkromné potreby vzniká väčšia ujma ako minimálna a tá „*spočíva v splnení predchádzajúcej nevyhnutnej podmienky, že fyzickej osobe bude sprístupnené zariadenie alebo prístroj umožňujúci vyhotovovať rozmnoženiny, pričom po jej splnení nemusí nevyhnutne dôjsť k skutočnému vyhotoveniu rozmnoženín na súkromné použitie“⁷¹*

Druhou významnou črtou judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je, že sa súdny dvor snaží rozlišovať medzi výnimkami a obmedzeniami. Hlavným problémom uvedeného rozlišovania je, že vylučuje akýkoľvek praktický význam pojmu „obmedzenie“ práv chránených autorským právom. Dôvodom, prečo sa súdny dvor snaží zaviesť takéto rozlišovanie medzi uvedenými dvomi pojmami, bolo vyhnúť sa novej námietke voči používaniu náhrady odmeny pri vyhotovovaní rozmnoženín na súkromné účely, ktorá poukazuje na to, že nositelia práv nemusia v skutočnosti utrpieť žiadnu ujmu, pretože dané aktivity nepriamo zhodnocujú.⁷² Príkladom je rozlišovanie medzi korporáciami a individuálnymi používateľmi ich predmetov práv. Vydavatelia akademických časopisov často rozlišujú v ich predplatných medzi organizáciami a jednotlivcami, keďže pri organizáciách sa očakáva, že je väčšia pravdepodobnosť vyhotovovania rozmnoženín jednotlivých

⁶⁹ *Id.*, § 54.

⁷⁰ *Id.*, § 56.

⁷¹ *Id.*, § 57.

⁷² Pozri napr. BESEN, S. M. Private Copying, Reproduction Costs, and the Supply of Intellectual Property. In: *Information Economics and Policy*, 1986, roč. II, s. 5. BESEN, S. M., KIRBY, S. N. Private Copying, Appropriability, and Optimal Copyright Royalties. In: *Journal of Law and Economics*, 1989, roč. XXXII, s. 255. BAKOS, Y., BRYNJOLFSSON, E., LICHTMAN, D. Shared Information Goods. In: *Journal of Law and Economics*, 1999, roč. XLII, s. 117. VARIAN, H. R. Buying, Sharing and Renting Information Goods. In: *Journal of Industrial Economics*, 2000, roč. XLVIII, s. 473.

článkov ich zamestnancami alebo členmi.⁷³ Obdobné rozlišovanie je pri odborných knihách, ktoré sa vydávajú v pevnej aj brožovanej väzbe. Knihy s pevnou väzbou sú väčšinou drahšie a vydávajú sa pre entity, ktoré sú ochotné zaplatiť viac ako jednotlivci. V mnohých prípadoch ide o podnikateľské subjekty, knižnice a iné podobné inštitúcie. V prípade počítačových programov je tiež možné pozorovať rozlišovanie medzi verziami pre inštitúcie a jednotlivcov.

Súdny dvor Európskej únie tak poukázal na to, že výlučné právo chránené autorským právom „*môže byť podľa okolností buď úplne vylúčené ako výnimka, alebo len obmedzené*“.⁷⁴ Podľa súdneho dvora sa členské štáty môžu „*rozhodnúť zaviesť vo vnútroštátnom práve výnimky alebo obmedzenia z výlučného práva na vyhotovovanie rozmnoženín*“.⁷⁵ V prípadoch výnimiek tak akékoľvek schvaľovanie vyhotovovania rozmnoženín pre súkromné potreby zo strany nositeľov nemá žiadne právne účinky, a teda ani „*žiadny vplyv na primeranú kompenzáciu*“.⁷⁶

Tu si však treba uvedomiť dve skutočnosti, ktoré judikatúra súdneho dvora úplne prehliada. Používanie terminológie „výnimky a obmedzenia“ v autorskom práve historicky vychádza z medzinárodného práva, kde bola dôvodom jej zavedenia diplomatická dohoda. Zmluvné strany neboli schopné nájsť jednotný termín, ktorý by bol akceptovateľný všetkými stranami v rôznych jazykových verziách medzinárodných dokumentov. Je teda zbytočné snažiť sa hľadať nejaké sémantické rozdiely medzi uvedenými pojmami, keď akékoľvek sémantické rozdiely neboli pôvodne ani dôvodom zavedenia tejto terminológie do medzinárodného práva a jej následného prebratia do práva Európskej únie a jednotlivých členských štátov.

⁷³ Pozri napr. LIEBOWITZ, S. J. Copying and Indirect Appropriability: Photocopying of Journals. In: *Journal of Political Economy*, 1985, roč. XCIII, s. 945.

⁷⁴ Pozri rozsudok Súdneho dvora v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 VG Wort, § 34.

⁷⁵ *Id.*, § 36.

⁷⁶ *Id.*, § 37.

Navyše, ak v prípade činností pokrytých obmedzeniami práv chránených autorským právom je podľa názoru súdneho dvora vždy potrebný aj súhlas nositeľa práv,⁷⁷ ich rozlišovanie od iných spôsobov použitia predmetov práv je zbytočné, lebo nemá žiadny praktický zmysel. V takom prípade ide prakticky o ich bežné použitie so súhlasom dotknutého nositeľa práv. Takýto výklad je v rozpore so samotným používaním uvedenej terminológie tak v medzinárodnom,⁷⁸ európskom,⁷⁹ ako aj národnom autorskom práve.⁸⁰ Pri činnostiach, ktoré patria pod výnimky a obmedzenia práv chránených autorským právom, sa nevyžaduje žiadny súhlas od dotknutého nositeľa práv.

Tretou črtou judikatúry Súdneho dvora Európskej únie je, že výnimky a obmedzenia treba vykladať reštriktívne.⁸¹ Problémom tohto prístupu je, že súdny dvor pri jeho tvorbe vychádzal zo zásad, ktoré boli vyvinuté v oblastiach daňového práva⁸² a ochrany základných slobôd voči ich obmedzovaniu zo strany štátu.⁸³ V oboch oblastiach má reštriktívny výklad výnimiek a obmedzení svoje odôvodnenie, avšak autorskoprávna ochrana sa podstatne líši od uvedených oblastí. V prí-

⁷⁷ Pozri rozsudok Súdneho dvora v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 VG Wort, § 34.

⁷⁸ Pozri napr. článok 13 Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (príloha 1C Dohody o založení Svetovej obchodnej organizácie) (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 152/2000 Z. z.); článok 10 Zmluvy WIPO o autorskom práve (WCT) z 20.12.1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 189/2006 Z. z.); a článok 16 Zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch (WPPT) z 20.12.1996 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 177/2006 Z. z.).

⁷⁹ Pozri napr. článok 5 smernice 2001/29/ES.

⁸⁰ Pozri napr. § 34 AZ.

⁸¹ Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 16.7.2009 vo veci C-5/08 Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening, § 56; a rozsudok Súdneho dvora vo veci C-435/12 ACI, § 23.

⁸² Pozri napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ (šiesta komora) z 10.9.2002 vo veci C-141/00 Ambulanter Pflegedienst Kügler GmbH proti Finanzamt für Körperschaften I in Berlin, § 28.

⁸³ Pozri napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ (piata komora) z 29.4.2004 vo veci C-476/01 Felix Kapper, § 72; a rozsudok Súdneho dvora EÚ (piata komora) z 29.4.2004 vo veci C-102/02 Ingeborg Beuttenmüller proti Land Baden-Württemberg, § 64.

pade autorského práva ide o občianskoprávny vzťah medzi dvomi rovnocennými súkromnoprávnymi subjektmi, a nie o vzťah medzi jednotlivcom a orgánom štátnej moci.

Občianskoprávne vzťahy sú charakteristické tým, že úlohou právnej úpravy je dosiahnuť rovnováhu medzi oprávnenými záujmami rovnocenných subjektov. Túto potrebu uznal dokonca aj súdny dvor pri právnej úprave vyhotovovania rozmnoženín práv chránených autorským právom pre súkromné potreby, a to výslovným vyžadovaním zabezpečenia „primeranej rovnováhy“ medzi právami a záujmami nositeľov práv na jednej strane a používateľov predmetov ich práv na druhej strane.⁸⁴ Zároveň však explicitne vyžaduje reštriktívny výklad výnimiek a obmedzení aj v prípadoch, keď by si primeraná rovnováha medzi oprávnenými záujmami vyžadovala ich flexibilnejší výklad.

3. DISTRIBÚCIA ROZMNOŽENÍN A ICH KONEČNÍ POUŽÍVATELIA

Predchádzajúca analýza poukázala na to, že Súdny dvor Európskej únie vychádza vo svojej judikatúre z viacerých premís, ktoré implikujú negatívny zásah vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby do oprávnených záujmov nositeľov práv pri bežnom používaní predmetov ich práv. Nasledujúca analýza sa preto sústreďí na to, či empirické štúdie poskytujú nejakú podporu takémuto negatívnemu prístupu.

3.1 Rozmnožovacie technológie a predaj nahraných nosičov hudby a obrazu

Je veľmi zaujímavé, že napriek tradičnej akceptácii uvedeného prístupu v oblasti autorského práva empirické štúdie uskutočnené v posledných dekádach zatiaľ nedospeli k takému jednoznačnému záveru.

⁸⁴ Pozri rozsudok Súdneho dvora vo veci C-467/08 Padawan, § 43.

Štúdie zaoberajúce sa poklesom predaja nahraných hudobných nosičov v 80. rokoch dospeli k dvom protichodným záverom.⁸⁵ Na jednej strane sú štúdie, ktoré tvrdili, že pokles predaja bol spôsobený masívnym vyhotovovaním rozmnoženín hudobných nahrávok širokou verejnosťou.⁸⁶ Na druhej strane sú štúdie, ktoré odmietali takúto súvislosť a predkladali iné dôvody skúmaného poklesu.⁸⁷ Jedným z uvádzaných možných dôvodov je prechod distribúcie hudobných nahrávok z jedného média na druhé, t. j. z vinylových gramofónových platní na magnetofónové kazety a CD disky.⁸⁸

Hlavným problémom štúdií spájajúcich pokles predaja nahraných hudobných médií s rozširovaním používania technológií umožňujúcich vyhotovovanie ich rozmnoženín je, že pokles v 80. rokoch minulého storočia bol len dočasný a bezprostredne ho nasledoval bezprecedentný rast predaja nahraných hudobných CD diskov. Ich predaj prekonal predaje akýchkoľvek predchádzajúcich nahraných nosičov hudby.

Túto hypotézu tiež podporuje skutočnosť, že vyhotovovanie rozmnoženín hudobných nahrávok širokou verejnosťou má stabilnú úroveň v spoločnosti. Nie je možné pozorovať, že by v 80. rokoch minulého storočia došlo k jej výraznému zvýšeniu a následne k podstatnému poklesu v 90. rokoch.

Väčšinou je stupeň takýchto aktivít stabilný v danej spoločnosti a súvisí najmä s ekonomickou situáciou v skúmanej krajine. Ak dochádza k zvyšovaniu disponibilných príjmov obyvateľstva, rastie aj ich ochota používať tieto príjmy na nákup hudobných alebo filmových na-

⁸⁵ Pozri napr. Green Paper. Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 116 – 117 (prezentujúci štúdie uskutočnené v rôznych európskych krajinách v 80. rokoch minulého storočia).

⁸⁶ Pozri napr. DAVIES, G., HUNG, M. E. *Music and Video Private Copying*. Londýn: Sweet & Maxwell, 1993. ALVARADO, M. (ed.). *Video World-Wide: An International Study*. Paríž: UNESCO, 1988.

⁸⁷ Pozri napr. Green Paper. Dielo cit. v pozn. č. 33, s. 113 („*The extent to which the decline in sales [...] can be attributed to home copying is far from clear*“) a s. 116 („*the question of whether such copying has a negative impact on the exploitation of [protected audio-visual] works remains to be answered*“).

⁸⁸ Pozri napr. HAZUCHA, B. Private Copying and Harm to Authors: Compensation versus Remuneration. In: *Law Quarterly Review*, 2017, roč. CXXXIII, s. 269, 287.

hrávkok. Naopak, ak sa ich ekonomická situácia zhoršuje, znižuje sa aj ich ochota používať obmedzené disponibilné zdroje na zábavu.

Po období rastu predajov nahraných hudobných nosičov v rozvinutých krajinách v priebehu 90. rokov minulého storočia je možné od ich konca pozorovať ich ďalší významný pokles. V tomto prípade ide o predaj hudobných CD diskov. Obdobný trend je možné vnímať od začiatku 21. storočia aj vo vzťahu k predaju DVD a neskôr tiež Blu-ray diskov s filmami a televíznymi programami.

Mnohé štúdie sa snažia vysvetliť tento pokles ako dôsledok spôsobený masívnym používaním peer-to-peer technológií s cieľom poskytnúť hudobné a filmové nahrávky cez internet.⁸⁹ No ich hlavným nedostatkom je, že v skutočnosti neskúmajú súvislosť medzi poklesom predaja nahraných hudobných CD diskov a poskytovaním hudby medzi internetovými používateľmi, ale merajú vzťah medzi predajom hmotných nosičov hudby a používaním internetu. Dôvodom je, že mnohé štúdie používajú stupeň používania internetu v danej populácii ako vyjadrenie stupňa zdieľania hudby cez internet.⁹⁰ Avšak stupeň zdieľania hudby cez internet má viac-menej stabilnú úroveň na rozdiel od stupňa používania internetu, ktorý mal stúpajúci trend v prvej dekáde 21. storočia.

V tejto súvislosti si treba tiež uvedomiť, že internet nepriniesol len poskytovanie hudobných a filmových nahrávok medzi internetovými používateľmi, ale aj nové spôsoby zábavy a trávenia voľného času. Nie je teda vôbec žiadnym prekvapením, že s rastúcim trendom používania internetu širokou verejnosťou došlo aj k poklesu v distribúcii hudobných nahrávok na hmotných nosičoch. Obdobie od konca 90. rokov

⁸⁹ Pozri napr. LIEBOWITZ, S. J. How Much of the Decline in Sound Recording Sales Is Due to File-sharing? In: *Journal of Cultural Economy*, 2016, roč. XL, s. 13.

⁹⁰ Pozri napr. ZENTNER, A. File Sharing and International Sales of Copyrighted Music: An Empirical Analysis with a Panel of Countries. In: *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 2005, roč. V, s. 1935. ZENTNER, A. Online Sales, Internet Use, File Sharing, and the Decline of Retail Music Special Stores. In: *Information Economics and Policy*, 2008, roč. XX, s. 288, 293. LIEBOWITZ, S. J. Testing File Sharing's Impact on Music Album Sales in Cities. In: *Management Science*, 2008, roč. LIV, s. 852, 853.

minulého storočia je tak ďalším obdobím, pri ktorom dočasne poklesol predaj hudobných a filmových nahrávok kvôli prechodu z jedného média na iné. V tomto prípade ide o prechod od hmotných nosičov k legálnemu sťahovaniu z internetu a následne k legálnym online službám, ktoré umožňujú streaming hudby alebo filmov cez internet.

Ďalším argumentom často prezentovaným voči prechodu z jedného média na druhé predovšetkým v posledných dvoch dekádach je, že celkové výnosy z predaja nahraných hmotných nosičov v čase ich vrcholu boli podstatne vyššie ako výnosy zo sťahovania a streamingu z legálnych zdrojov v súčasnosti. Tu si však treba uvedomiť dve zásadné skutočnosti. Po prvé, podstatná časť výnosov z predaja nahraných hmotných nosičov pokrývala náklady výroby a distribúcie hmotných nosičov. Len malá časť tak skončila u nositeľov práv. Naopak v prípade sťahovania a streamingu z legálnych zdrojov bola veľká časť výdavkov súvisiacich s výrobou hmotných nosičov a ich distribúciou prakticky eliminovaná. To umožňuje, že podstatná časť výnosov z online distribúcie skončí u nositeľov práv.

Po druhé, distribúcia hudobných nahrávok prostredníctvom hmotných nosičov sa podstatne odlišuje od distribúcie prostredníctvom sťahovania a streamingu hudby z legálnych zdrojov. Kým distribúcia prostredníctvom hmotných nosičov bola zameraná na predaj albumov, online distribúcia sa sústreďuje na predaj jednotlivých skladieb.

Avšak vždy môže niekto argumentovať, že predaj by mohol byť vyšší, keby jednotlivci nemohli vyhotovovať akékoľvek rozmnoženiny predmetov práv pre súkromné potreby. To úzko súvisí s otázkou, či a do akej miery v tejto súvislosti vzniká nejaká ujma nositeľom práv chránených autorským právom. Pri vyhotovovaní rozmnoženín predmetov práv pre súkromné potreby pred zavedením analógových a neskôr digitálnych reprodukčných technológií bolo možné ťažko hovoriť o akejkoľvek ujme. Opisovanie pasáží z kníh alebo ich používanie na účely diktátu priamo nekonkurovalo komerčnému používaniu literárnych diel. Obdobne to platilo pri štúdiách výtvarných diel.

Rozdiel nastal pri zavedení analógových reprodukčných technológií. Tu ale nedochádza k ujme ako pri neoprávnenom používaní hmotných vecí, t. j. neobmedzuje sa používanie predmetov práv ich

nositeľmi. Môže tu však vzniknúť ujma v podobe, že sa neuskutočnil predaj rozmnoženiny predmetu práv osobe, ktorá si vyhotovila vlastnú rozmnoženinu pre súkromné potreby. Ide tak prakticky o podobu ušlého zisku, ktorý vznikol tým, že daná osoba získala rozmnoženinu inak ako od nositeľa práv.

No je veľmi otázne, či osoba, ktorá si vyhotovila rozmnoženinu predmetu práv chráneného autorským právom pre súkromné potreby, by si ju aj v skutočnosti kúpila od dotknutého nositeľa práv. Dôvodom je, že nemusí byť ochotná za ňu zaplatiť sumu požadovanú nositeľom práv. Takže je diskutabilné, či ide vlastne o nejakú stratu v predaji alebo o ušlý zisk, keď by k žiadnemu predaju nedošlo, ani keby si daná osoba nemohla vyhotoviť rozmnoženinu dotknutého predmetu práv prostredníctvom reprodukčných technológií.

3.2 Úroveň vyhotovovania rozmnoženín pre súkromné potreby

Pri posudzovaní vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby sa často objavujú protichodné názory. Niektorí argumentujú, že ide o veľmi rozšírenú činnosť, ktorá odrádza takéto osoby od nákupu rozmnoženín predmetov práv distribuovaných so súhlasom nositeľov práv.⁹¹ Na druhej strane sa tiež upozorňuje na to, že jednotlivci môžu vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv, ktoré nie sú bežne dostupné na trhu alebo

⁹¹ Pozri napr. HUGENHOLTZ. Dielo cit. v pozn. č. 31, s. 182 (prezentujúci názor Dr. Ericha Schultza, že používatelia s kolekciami hudobných nahrávok nemajú viac potrebu kupovať hudobné platne). Pozri tiež napr. rozsudok Vysokého súdneho dvora (Chancery Division) Anglicka a Walesu z 13.2.1981 vo veci CBS Inc a i. proti Ames Records & Tapes Ltd, [1982] Ch. 91, s. 99 („*Home taping is a cheap way of building up a collection. The temptation to tape must be enormous and the chances of any individual home taper getting caught by a copyright owner and having proceedings brought against him is no doubt extremely slender.*“); a rozsudok Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických zo 17.1.1984 vo veci Sony Corp. of America proti Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, s. 423 – 424.

k nim už majú prístup so súhlasom nositeľov práv, ale chcú ho používať na inom zariadení, v inom formáte alebo v inom čase.

S cieľom zistiť spôsoby používania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom širokou verejnosťou boli pre potreby tohto príspevku uskutočnené prieskumy vo viacerých jurisdikciách cez internet.⁹² V internetových prieskumoch dostali respondenti, okrem iného, otázku o ich stupni a dôvodoch vyhotovovania rozmnoženín troch rôznych predmetov práv chránených autorským právom (t. j. vysielaných televíznych programov, hudobných CD diskov a filmových DVD a Blu-ray diskov) pre súkromné potreby.

Uvedené prieskumy sa uskutočnili v štyroch jurisdikciách s rôznym ekonomickým, sociálnym a kultúrnym prostredím, a predovšetkým s rôznym stupňom rozvoja trhu s oprávnenými rozmnoženinami predmetov práv chránených autorským právom. Išlo o Nemecko, Spojené štáty americké, Japonsko a Čínu, t. j. štyri krajiny s najväčšími ekonomikami sveta, ktoré predstavujú dôležité trhy pre distribúciu predmetov práv chránených autorským právom v oblasti zábavného priemyslu. Pričom Spojené štáty americké, Japonsko a Nemecko sú rozvinutými krajinami a čínska ekonomika je v prechodovom štádiu s vysokým rastom.

Prieskumy boli uskutočnené na skupine respondentov vo veku od 15 do 49 rokov, ktorých zloženie zodpovedalo z hľadiska veku a pohlavia zloženiu populácií skúmaných krajín. Dôvodom daného vekového obmedzenia bolo, že mladšie generácie sú hlavnými spotrebiteľmi produktov zábavného priemyslu a sú tiež viac aktívnymi používateľmi nových technológií pri používaní predmetov práv chránených autorským právom.

Výsledky internetových prieskumov poukázali na to, že skutočný stupeň a dôvody vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránené-

⁹² Prostredníctvom japonskej obchodnej spoločnosti MyVoice Communications, Inc. bolo zozbieraných cez internet 660 odpovedí od respondentov zo Spojených štátov amerických a 638 odpovedí z Nemecka v dňoch 29.11. – 7.12.2017, 587 odpovedí z Číny v dňoch 7. – 15.12.2016 a 1 126 odpovedí z Japonska v dňoch 27. – 30.10.2015.

ných autorským právom sa líšia od toho, čo sa často bežne prezentuje o takýchto činnostiach. Po prvé, podstatná časť populácie buď nevyhotovuje rozmnoženiny predmetov práv vôbec, alebo len málokedy.⁹³ Takže iba malej časti populácie v skutočnosti vyhotovujú pravidelnejšie rozmnoženiny predmetov práv chránených autorským právom.⁹⁴ Obdobný jav možno pozorovať pri predajoch nahraných hudobných alebo filmových nosičov. Len na malú časť populácie pripadá podstatná časť predajov,⁹⁵ kým jej veľká časť buď vôbec nenakupuje takéto tovary, alebo iba pri zvláštnych príležitostiach.⁹⁶

⁹³ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania z 1 010 opýtaných respondentov zo všetkých štyroch skúmaných krajín ich 382 (37,82 %) respondentov nevyhotovovalo vôbec a 127 (12,57 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 50,40 % opýtaných. Pri hudobných CD diskoch z počtu 994 opýtaných 553 (55,63 %) a 171 (17,20 %) respondentov, t. j. spolu 72,84 % opýtaných, a pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z počtu 1 007 opýtaných 719 (71,40 %) a 110 (10,92 %) respondentov, t. j. spolu 82,32 % opýtaných.

⁹⁴ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania z 1 010 opýtaných respondentov ich 146 (14,46 %) respondentov vyhotovovalo často a 179 (17,72 %) veľmi často, t. j. spolu 32,18 % opýtaných. Pri hudobných CD diskoch z počtu 994 opýtaných 64 (6,44 %) a 71 (7,14 %) respondentov, t. j. spolu 13,58 % opýtaných, a pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z počtu 1 007 opýtaných 51 (5,06 %) a 38 (3,77 %) respondentov, t. j. spolu 8,77 % opýtaných.

⁹⁵ Z celkového počtu 3 011 respondentov len 286 (9,50 %) respondentov kupuje hudobné CD disky často a 254 (8,44 %) veľmi často, t. j. spolu 17,93 % opýtaných. 446 (14,81 %) respondentov sťahuje hudbu z legitímnych zdrojov často a 279 (9,27 %) veľmi často, t. j. spolu 24,08 % opýtaných. 374 (12,42 %) respondentov kupuje filmové DVD alebo Blu-ray disky často a 213 (7,07 %) veľmi často, t. j. spolu 19,50 % opýtaných. 353 (11,72 %) respondentov kupuje videohry často a 345 (11,46 %) veľmi často, t. j. spolu 23,18 % opýtaných. 573 (19,03 %) respondentov kupuje knihy často a 332 (11,03 %) veľmi často, t. j. spolu 30,06 % opýtaných.

⁹⁶ Z celkového počtu 3 011 respondentov 1 328 (44,10 %) respondentov nekupuje hudobné CD disky vôbec a 666 (22,12 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 66,22 % opýtaných. 1 347 (44,74 %) respondentov nestahuje hudbu vôbec a 479 (15,91 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 60,64 % opýtaných. 1 265 (42,01 %) respondentov nekupuje filmové DVD alebo Blu-ray disky vôbec a 612 (20,33 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 62,34 % opýtaných. 1 352 (44,90 %) respondentov nekupuje videohry vôbec a 524 (17,40 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 62,30 % opýtaných. 770 (25,57 %) respondentov nekupuje knihy vôbec a 629 (20,89 %) skoro vôbec nie, t. j. spolu 46,46 % opýtaných.

Dôvod, prečo nie všetci využívajú naplno možnosti rozmnožovacích technológií, úzko súvisí s bežným správaním sa populácie vo vzťahu k novým technológiám. Jej veľká časť si kupuje technické zariadenia, ktoré sú predimenzované pre ich skutočné potreby. Takže nakoniec málokedy využijú celý potenciál zaobstaraných zariadení.

Preto hoci možnosť jednoduchého a rýchleho vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom často vedie širokú verejnosť k zaobstaraniu si nových rozmnožovacích zariadení, jej veľká časť málokedy aj naplno využije ich potenciál. Na druhej strane vedľajším účinkom v prospech oprávnených záujmov nositeľov práv chránených autorským právom je, že si tak veľká časť spoločnosti zaobstará zariadenia, ktoré sú nevyhnutné na prehrávanie hudobných nahrávok, filmov alebo iných predmetov práv chránených autorským právom. Rozširuje sa tak teda skupina potenciálnych spotrebiteľov rozmnoženín predmetov práv, ktoré sú distribuované so súhlasom nositeľov práv. Táto skutočnosť umožňuje vysvetliť masívny rast predaja hudobných nahrávok, filmov alebo videohier. Dôvodom je, že ich predaj úzko súvisí so stupňom rozširovania v danej spoločnosti zariadení potrebných na ich používanie konečnými spotrebiteľmi.

Po druhé, výsledky vyššie uvedených internetových prieskumov umožňujú pozorovať podstatné rozdiely medzi stupňom vyhotovovania rozmnoženín rôznych predmetov práv. V prípadoch predmetov, ako sú televízne vysielanie⁹⁷ a hudobné nahrávky,⁹⁸ respondenti častejšie vyhotovovali rozmnoženiny ako pri iných predmetoch práv. Pri televíznom vysielaní to bolo hlavne kvôli sledovaniu vysielaného filmu alebo televízneho programu neskoršie, vo vhodnejšom čase.⁹⁹ Pri

⁹⁷ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania z 1 010 opýtaných respondentov 176 (17,43 %) respondentov ich vyhotovovalo niekedy, 146 (14,46 %) často a 179 (17,72 %) veľmi často, t. j. spolu 49,60 % opýtaných.

⁹⁸ Pri vyhotovovaní rozmnoženín hudobných CD diskov z 994 opýtaných respondentov 135 (13,58 %) respondentov ich vyhotovovalo niekedy, 64 (6,44 %) často a 71 (7,14 %) veľmi často, t. j. spolu 27,16 % opýtaných.

⁹⁹ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania zo 628 respondentov, ktorí vyhotovovali také záznamy, až 412 (65,61 %) uviedlo pozretia si vysielaného filmu

hudobných nahrávkach môže byť dôvodom častejšieho vyhotovovania ich rozmnoženín pre súkromné potreby to, že hudobné nahrávky sú kratšie a možno ich rýchlejšie vyhotoviť. Tiež je ich možné častejšie používať na rozdiel od filmov, ktoré si väčšinou bežný používateľ pozrie iba raz s tým, že stratí ďalší záujem o ich opakované pozeranie. Ďalším dôvodom môže byť, že pri určitých predmetoch práw ich nositelia používajú rôzne technologické opatrenia, ktoré bránia vyhotovovaniu rozmnoženín. Príkladom sú filmové DVD a Blu-ray disky,¹⁰⁰ ale aj videohry a iné počítačové programy.

Po tretie, na rozdiel od tradičných názorov na vyhotovovanie rozmnoženín predmetov práw chránených autorským právom, ktoré prezentujú, že jednotlivci ich vyhotovujú, aby ušetrili peniaze¹⁰¹ a vytvorili si súkromné zbierky hudobných nahrávok¹⁰² alebo filmov,¹⁰³ ich

alebo televízneho programu neskoršie vo vhodnejšom čase ako dôvod vyhotovovania jeho záznamu.

¹⁰⁰ Pri vyhotovovaní rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov z 1 007 opýtaných respondentov iba 89 (8,84 %) respondentov ich vyhotovovalo niekedy, 51 (5,06 %) často a 38 (3,77 %) veľmi často, t. j. spolu 17,68 % opýtaných.

¹⁰¹ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania zo 628 respondentov, ktorí vyhotovovali také záznamy, len 76 (12,10 %) respondentov uviedlo ušetrenie peňazí ako dôvod ich vyhotovovania. Pri hudobných CD diskoch zo 441 respondentov 94 (21,32 %) opýtaných. Pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z 288 respondentov 72 (25 %) opýtaných.

¹⁰² Pri vyhotovovaní rozmnoženín z hudobných CD diskov zo 441 respondentov, ktorí vyhotovovali také rozmnoženiny, 224 (50,79 %) respondentov uviedlo vytváranie súkromnej zbierky ako dôvod ich vyhotovovania. Tento počet je podstatne nižší, keď odhliadneme od respondentov, ktorí vyhotovujú rozmnoženiny aj za inými účelmi, ako sú napríklad používanie v inom formáte alebo na inom zariadení a získavanie nahrávok nedostupných na trhu. V takom prípade ide len o 99 (22,45 %) respondentov.

¹⁰³ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania zo 628 respondentov, ktorí vyhotovovali také záznamy, iba 229 (36,46 %) respondentov uviedlo vytváranie súkromnej zbierky ako dôvod ich vyhotovovania. Pri vyhotovovaní rozmnoženín z filmových DVD alebo Blu-ray diskov z 288 takých respondentov 121 (42,01 %) respondentov. Tieto počty sú dokonca ešte nižšie, keď odhliadneme od respondentov, ktorí vyhotovujú rozmnoženiny aj za inými účelmi, ako sú používanie v inom formáte alebo na inom zariadení a získavanie nahrávok nedostupných na trhu. V takom prípade ide len o 90 (14,33 %) respondentov pri nahrávaní televíz-

však v skutočnosti vyhotovujú hlavne kvôli neskoršiemu sledovaniu vo vhodnejšom čase pri televíznom vysielaní¹⁰⁴ a kvôli používaniu daného predmetu práv na inom zariadení alebo v inom formáte, napr. zmena formátu z hudobného CD disku na MP3 alebo iný hudobný súbor.¹⁰⁵

V literatúre sa tiež uvádza ako možný dôvod vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom získavanie nahrávok, ktoré nie sú bežne dostupné na trhu, pretože ide o vypredané, raritné alebo staršie nahrávky. Hoci nejde o hlavný dôvod vyhotovovania rozmnoženín skúmaných predmetov práv, významná časť respondentov uviedla aj toto ako jeden z dôvodov.¹⁰⁶

Po štvrté, výsledky internetových prieskumov tiež poukázali na to, že nie je možné rozlišovať medzi spotrebiteľmi, ktorí len nakupujú rozmnoženiny predmetov práv chránených autorským právom z legálnych zdrojov, a tými, ktorí si radšej vyhotovujú ich rozmnoženiny. V skutočnosti osoby, ktoré majú záujem o daný druh predmetov práv, ich tiež konzumujú v rôznych formách, t. j. nielen si nakupujú ich rozmnoženiny z legálnych zdrojov, ale si tiež vyhotovujú ich rozmnoženiny pre súkromné potreby.¹⁰⁷ Naopak osoby, ktoré nemajú záujem

neho vysielania a o 99 (34,38 %) respondentov pri vyhotovovaní rozmnoženín z filmových DVD alebo Blu-ray diskov.

¹⁰⁴ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania zo 628 respondentov, ktorí vyhotovovali také záznamy, až 412 (65,61 %) respondentov uviedlo sledovanie vysielaného filmu alebo televízneho programu neskoršie vo vhodnejšom čase ako dôvod ich vyhotovovania.

¹⁰⁵ Pri vyhotovovaní rozmnoženín z hudobných CD diskov zo 441 respondentov, ktorí vyhotovovali také rozmnoženiny, 274 (62,13 %) respondentov uviedlo používanie v inom formáte alebo na inom zariadení ako dôvod ich vyhotovovania. Pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z 288 respondentov 147 (51,04 %) opýtaných.

¹⁰⁶ Pri vyhotovovaní záznamov televízneho vysielania zo 628 respondentov, ktorí vyhotovovali také záznamy, 76 (12,10 %) respondentov uviedlo získavanie prístupu k vypredaným, raritným alebo starším nahrávkam ako dôvod ich vyhotovovania. Pri hudobných CD diskoch zo 441 respondentov 44 (9,98 %) opýtaných a pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z 288 respondentov 40 (13,89 %) opýtaných.

¹⁰⁷ Pri hodnotách 0 odpovede „zriedkavo/nikdy“, 1 „príležitostne“, 2 „niekedy“, 3 „často“ a 4 „vždy/veľmi často“ z 994 respondentov bolo 164 (16,50 %) respondentov, ktorí nakupovali hudobné CD disky často alebo veľmi často v priemere na úrovni $3,46 \pm 0,04$, vyhotovovali ich rozmnoženiny na úrovni $2,06 \pm 0,12$. Pri filmo-

o nákup daného druhu predmetov práv z legálnych zdrojov, si tiež málokedy vyhotovujú ich rozmnoženiny.¹⁰⁸ Obdobný vzťah je možné pozorovať medzi nakupovaním a vypožičiavaním si rozmnoženín predmetov práv z legálnych zdrojov.¹⁰⁹

Tieto výsledky poukazujú na to, že osoby so záujmom o daný druh predmetov práv získavajú prístup k nim rôznymi spôsobom podľa ich stupňa ochoty platiť za ne. Ak majú záujem o konkrétneho interpreta, herca, hudobnú nahrávku alebo film, tak si zabezpečia rozmnoženinu takého predmetu práv nákupom z legálnych zdrojov. Ak je ich záujem nižší, zabezpečia si prístup k danému predmetu práv prostredníctvom komerčných požičovní. Takže ich konzumácia alebo vyhotovovanie rozmnoženín jednotlivých predmetov práv závisí od toho, či sú ochotní zaplatiť toľko, koľko nositelia práv požadujú za určitý spôsob prístupu ku konkrétnym predmetom práv.

Rozdiely medzi jednotlivými spôsobmi konzumácie a používania predmetov práv chránených autorským právom bolo možné vnímať aj medzi respondentmi z rôznych skúmaných krajín vo vyššie uvedených internetových prieskumoch. Vyhotovovanie rozmnoženín

vých DVD a Blu-ray diskoch z 1 007 respondentov bolo 220 (21,85 %) respondentov, ktorí ich nakupovali často alebo veľmi často na úrovni $3,41 \pm 0,03$, vyhotovovali ich rozmnoženiny na úrovni $1,38 \pm 0,09$.

¹⁰⁸ Na škále od 0 po 4 z 994 respondentov bolo 670 (67,40 %) respondentov, ktorí nakupovali hudobné CD disky len príležitostne alebo zriedkavo v priemere na úrovni $0,33 \pm 0,02$, vyhotovovali ich rozmnoženiny na úrovni $0,61 \pm 0,04$. Pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z 1 007 respondentov bolo 606 (60,18 %) respondentov, ktorí ich nakupovali len príležitostne alebo zriedkavo na úrovni $0,31 \pm 0,02$, vyhotovovali ich rozmnoženiny na úrovni $0,27 \pm 0,03$.

¹⁰⁹ Na škále od 0 po 4 z 3 011 respondentov bolo 540 (17,93 %) respondentov, ktorí nakupovali hudobné CD disky často alebo veľmi často v priemere na úrovni $3,47 \pm 0,02$, si ich aj vypožičiavali z komerčných požičovní na úrovni $2,48 \pm 0,06$, kým 1 994 (67,40 %) boli respondenti, ktorí ich nakupovali iba príležitostne alebo zriedkavo na úrovni $0,33 \pm 0,01$, si ich vypožičiavali na úrovni $0,37 \pm 0,02$. Pri filmových DVD a Blu-ray diskoch z 3 011 respondentov bolo 587 (19,50 %) respondentov, ktorí ich nakupovali často alebo veľmi často v priemere na úrovni $3,36 \pm 0,02$, si ich aj vypožičiavali na úrovni $2,50 \pm 0,06$, kým 1 877 (62,34 %) respondentov si ich nakupovalo len príležitostne alebo zriedkavo v priemere na úrovni $0,32 \pm 0,01$, si ich vypožičiavali na úrovni $0,60 \pm 0,02$.

jedného druhu predmetov práv bolo populárnejšie v určitej skupine krajín, kým vyhotovovanie rozmnoženín iného druhu predmetov práv bolo viac rozšírené v inej skupine krajín.¹¹⁰ Napríklad vyhotovovanie záznamov televízneho vysielania je zaužívané v Japonsku,¹¹¹ ktoré nasledujú Spojené štáty americké¹¹² a Nemecko.¹¹³ Na konci tohto spektra boli respondenti z Číny.¹¹⁴ Dôvodom uvedenej situácie v Číne môže byť, že respondenti mohli mať nižší záujem o rozmnoženiny tohto druhu predmetov práv alebo jednoduchší prístup k nim na domácom trhu.

Vo vzťahu k vyhotovovaniu rozmnoženín hudobných CD diskov dominovali respondenti zo Spojených štátov amerických,¹¹⁵ ktorých nasledovali respondenti z ostatných troch krajín.¹¹⁶ Pri vyhotovovaní rozmnoženín filmových DVD alebo Blu-ray diskov boli na jednej strane respondenti zo Spojených štátov amerických a Číny,¹¹⁷ kým

¹¹⁰ Respondenti na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovali záznamy televízneho vysielania na úrovni $1,77 \pm 0,11$ (220 respondentov) v Spojených štátoch amerických, $1,26 \pm 0,09$ (211 respondentov) v Nemecku, $0,71 \pm 0,07$ (201 respondentov) v Číne a $2,21 \pm 0,08$ (378 respondentov) v Japonsku. Pri hudobných CD diskoch na úrovni $1,14 \pm 0,10$ (213 respondentov) v Spojených štátoch amerických, $0,80 \pm 0,08$ (213 respondentov) v Nemecku, $0,86 \pm 0,07$ (191 respondentov) v Číne a $0,90 \pm 0,06$ (377 respondentov) v Japonsku. Pri filmových DVD a Blu-ray diskoch na úrovni $0,93 \pm 0,10$ (227 respondentov) v Spojených štátoch amerických, $0,45 \pm 0,07$ (214 respondentov) v Nemecku, $0,76 \pm 0,07$ (195 respondentov) v Číne a $0,37 \pm 0,04$ (371 respondentov) v Japonsku.

¹¹¹ 378 respondentov z Japonska na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovalo záznamy televízneho vysielania na úrovni $2,21 \pm 0,08$.

¹¹² 220 respondentov zo Spojených štátov amerických na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovalo záznamy televízneho vysielania na úrovni $1,77 \pm 0,11$.

¹¹³ 211 respondentov z Nemecka na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovalo záznamy televízneho vysielania na úrovni $1,26 \pm 0,09$.

¹¹⁴ 201 respondentov z Číny na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovali záznamy televízneho vysielania na úrovni $0,71 \pm 0,07$.

¹¹⁵ 213 respondentov zo Spojených štátov amerických na škále od 0 po 4 v priemere vyhotovovalo rozmnoženiny hudobných CD diskov na úrovni $1,14 \pm 0,10$.

¹¹⁶ Na škále od 0 po 4 respondenti v priemere vyhotovovali rozmnoženiny hudobných CD diskov na úrovni $0,90 \pm 0,06$ (377 respondentov) v Japonsku, $0,86 \pm 0,07$ (191 respondentov) v Číne a $0,80 \pm 0,08$ (213 respondentov) v Nemecku.

¹¹⁷ Na škále od 0 po 4 respondenti v priemere vyhotovovali rozmnoženiny filmových

na druhej boli respondenti z Nemecka a Japonska s podstatne nižšou úrovňou takýchto aktivít.¹¹⁸

Bežnou kritikou štúdií, ako boli uvedené internetové prieskumy, je, že respondenti môžu nadhodnocovať ich stupeň nákupov rozmnoženín predmetov práv z legálnych zdrojov a zároveň podhodnocovať činnosti ako vyhotovovanie ich rozmnoženín. No v tejto súvislosti treba poukázať na to, že uvedené internetové prieskumy boli vykonané na anonymnej báze, čo zvyšuje pravdepodobnosť, že respondenti budú odpovedať na položené otázky pravdivo, pretože sa nemusia obávať žiadnych možných negatívnych následkov. Tiež je dôležité pripomenúť, že činnosti, ako sú vyhotovovanie záznamu televízneho vysielania alebo rozmnoženiny hudobného CD disku pre súkromné potreby, nie sú protiprávne činnosti v skúmaných krajinách. V mnohých z nich sa dokonca posudzujú pozitívne, ak ide o vyhotovovanie záznamu televízneho vysielania kvôli jeho neskoršiemu sledovaniu vo vhodnejšom čase a rozmnoženiny hudobného CD disku kvôli počúvaniu daného hudobného záznamu na inom zariadení alebo v inom formáte. Navyše o tom, že respondenti nemali problém s poskytovaním informácií o skutočnom stupni používania skúmaných druhov predmetov práv, svedčí aj skutočnosť, že významná časť respondentov nemala problém s poskytnutím informácií o ich vyhotovovaní rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov,¹¹⁹ ktoré sú bežne chránené technologickými opatrenia voči vyhotovovaniu akýchkoľvek rozmnoženín.

Ďalším opatrením použitým v dotazníku s cieľom získať odpovede zodpovedajúce skutočnosti bolo, že tiež obsahoval kontrolnú otázku,

DVD a Blu-ray diskov na úrovni $0,93 \pm 0,10$ (227 respondentov) v Spojených štátoch amerických a $0,76 \pm 0,07$ (195 respondentov) v Číne.

¹¹⁸ Na škále od 0 po 4 respondenti v priemere vyhotovovali rozmnoženiny filmových DVD a Blu-ray diskov na úrovni $0,45 \pm 0,07$ (214 respondentov) v Nemecku a $0,37 \pm 0,04$ (371 respondentov) v Japonsku.

¹¹⁹ Z 227 respondentov zo Spojených štátov amerických 76 (33,48 %) opýtaných uviedlo, že vyhotovilo aspoň nejaké rozmnoženiny filmových DVD a Blu-ray diskov. Z 214 respondentov z Nemecka tak uviedlo 44 (20,56 %) opýtaných, z 195 respondentov z Číny 89 (45,64 %) opýtaných a z 371 respondentov z Japonska 79 (21,29 %) opýtaných.

ktorej úlohou bolo vylúčiť mechanické odpovede respondentov. V tejto kontrolnej otázke museli respondenti správne odpovedať, aké je hlavné mesto ich krajiny.

4. VYHOTOVOVANIE ROZMNOŽENÍN PRE SÚKROMNÉ POTREBY AKO PRÁVO POUŽÍVATEĽOV

V súvislosti s používaním technologických opatrení, ktoré bránia vyhotovovaniu rozmnoženín predmetov práv ich konečnými používateľmi dokonca aj pre súkromné potreby, a s uhrádzaním náhrad odmiem pri nákupe rozmnožovacích zariadení a nimi používaných čistých nosičov sa v poslednom čase často objavuje otázka, či výnimky a obmedzenia v autorskom práve nemožno chápať ako práva konečných používateľov na vyhotovovanie rozmnoženín diel pre osobné potreby, najmä keď už uhradili náhrady odmiem, a či technologické opatrenia používané nositeľmi práv neoprávnené nezasahujú do takých práv používateľov. Niektorí autori zastávajú názor, že autorskoprávne výnimky a obmedzenia je treba chápať ako práva používateľov.¹²⁰ V tomto ohľade poukazujú na skutočnosť, že výnimky a obmedzenia výlučných práv autorov sa snažia dosiahnuť primeranú rovnováhu medzi oprávnenými záujmami nositeľov práv a širokej verejnosti. Tento prístup k výnimkám a obmedzeniam si osvojili aj sudy v niektorých krajinách.¹²¹ Príkladom môže byť rozhodnutie najvyššieho kanadského súdu v tomto zmysle.¹²²

¹²⁰ Pozri napr. PATTERSON, L. R., LINDBERG S. W. *The Nature of Copyright: A Law of Users' Rights*. Athens, GA: University of Georgia Press, 1991. CHAPDELAINÉ, P. *Copyright User Rights: Contracts and the Erosion of Property*. Oxford: Oxford University Press, 2017.

¹²¹ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Kanady zo 4.3.2004 vo veci CCH Canadian Ltd. proti Law Society of Upper Canada, [2004] 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13; rozsudok Tribunal de grande instance de Paris z 8.12.2005 vo veci Anthony G. proti Société Civile des Producteurs Phonographiques (S.C.P.P.), č. 0504090091; rozsudok Tribunal de grande instance de Paris z 10.1.2006 vo veci Christophe R. a UFC Que choisir proti Warner Music France a FNAC, č. 03/08874.

¹²² Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Kanady zo 4.3.2004 vo veci CCH Canadian

No súdy v rámci kontinentálnej Európy¹²³ majú problém s takýmto širokým chápaním výnimiek a obmedzení v autorskom práve. Jedným z dôvodov je, že ich prístup k výlučným právam chráneným autorským právom poskytuje širokú a flexibilnú ochranu záujmov nositeľov práv, kým výnimky a obmedzenia sú vykladané veľmi reštriktívne za týmto účelom. To ale niekedy vedie súdy k prehliadaniu skutočnosti, že v prípade nositeľov práv chránených autorským právom a širokej verejnosti ako konečných používateľov predmetov takých práv ide o občianskoprávne vzťahy, v ktorých majú obe strany rovnaké postavenie, a úlohou práva a súdov pri jeho aplikácii je dosiahnuť primeranú rovnováhu medzi oprávnenými záujmami oboch dotknutých strán.

V tomto ohľade v poslednom čase zaznievajú hlasy, že výnimky a obmedzenia by mali byť mandatórne, pretože v súčasnosti technologické opatrenia používané nositeľmi práv významne limitujú možnosti verejnosti využívať výnimky a obmedzenia garantované autorským právom. Jednou z mála krajín,¹²⁴ v ktorých sú výnimky a obmedzenia explicitne mandatórne, je Belgicko.¹²⁵ No aj tam môžu byť obmedzené nositeľmi práv prostredníctvom zmlúv na základe zmluvnej slobody. Nedávno bolo možné pozorovať snahy o zákonnú úpravu mandatórnosti autorskoprávných výnimiek a obmedzení vo Veľkej Británii.¹²⁶

Ltd. proti Law Society of Upper Canada, [2004] 1 S.C.R. 339, 2004 SCC 13, § 48 („*The fair dealing exception, like other exceptions in the Copyright Act, is a user's right. In order to maintain the proper balance between the rights of a copyright owner and users' interests, it must not be interpreted restrictively.*“).

¹²³ Pozri napr. rozsudok Kasačného súdu Francúzska (Cour de cassation) z 28.2.2006 vo veci Studio Canal, Soc. Universal Pictures vidéo France a SEV proti S. Perquin, UFC Que choisir, č. 549 FS-P+B+R+I.

¹²⁴ Pozri napr. článok 5 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/24/ES z 23.4.2009 o právnej ochrane počítačových programov (kodifikované znenie) (Ú. v. EÚ L 111/16, 5.5.2009).

¹²⁵ Pozri článok XI.193 belgického zákonníka hospodárskeho práva.

¹²⁶ Pozri napr. Copyright and Rights in Performances (Personal Copies for Private Use) Regulations 2014, ktorým sa vkladal § 28B ods. 10 do britského zákona o autorskom práve, dizajnoch a patentoch z roku 1988 a § 1B ods. 8 do jeho prílohy č. 2.

Súdy však zrušili nariadenie vlády, prostredníctvom ktorého sa mala daná úprava implementovať.¹²⁷

Tu sa vynára otázka, či aj široká verejnosť v skutočnosti pociťuje obmedzovanie ich možnosti vyhotovovať rozmnoženiny predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby negatívne. Z tohto hľadiska nám vyššie spomenuté internetové prieskumy môžu pomôcť ozrejmiť túto problematiku, pretože v nich respondenti tiež dostali otázku o ich postojoch k obmedzeniam vyhotovovania rozmnoženín rôznych predmetov práv pre súkromné potreby.

V tejto súvislosti treba poukázať na to, že jednotlivé skúmané krajiny pristupujú k právam jednotlivcov so zásadnými rozdielmi. Spojené štáty sú charakterizované individualizmom a libertarianizmom, t. j. kladením dôrazu na jedinca a jeho slobodu konania. Naopak v Japonsku a Číne kolektivismus a komunitarizmus podstatne ovplyvňuje konanie jednotlivcov. V týchto krajinách sa kladie dôraz na to, že jednotlivec je súčasťou komunity alebo inej spoločenskej skupiny, a z toho mu vyplývajú určité povinnosti. Nemecko je možné z tohto hľadiska charakterizovať ako krajinu niekde uprostred. Na jednej strane tam úloha jednotlivca ako člena určitej spoločenskej skupiny nie je až taká dominantná, ale dodržiavanie zákonov a iných spoločenských noriem je považované za veľmi dôležité rovnako ako v Japonsku, na rozdiel od Spojených štátov amerických a Číny, kde pri dodržiavaní zákonov a iných spoločenských noriem zohrávajú významnú úlohu vonkajšie faktory vo forme prítomnosti zákonných a iných spoločenských sankcií a pravdepodobnosti ich uloženia pri porušení daných noriem.

Internetové prieskumy názorov používateľov predmetov práv chránených autorským právom poukazujú na to, že nie všetci používatelia považujú možnosť vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv pre súkromné potreby za dôležitú.¹²⁸ Jednotliví respondenti sa v tomto

¹²⁷ Pozri rozsudok Vysokého súdneho dvora (administratívny súd) Anglicka a Walesu zo 17.7.2015 vo veci R. (British Academy of Songwriters, Composers and Authors a i.) proti Secretary of State for Business, Innovation and Skills, [2015] EWHC 2041 (Admin).

¹²⁸ Vo vzťahu k hudobným nahrávkam zmluvné obmedzenie možnosti vyhotovovania rozmnoženín hudobných CD diskov prostredníctvom technologických

zmysle vo svojich odpovediach od seba podstatne odlišovali. Niektorí považovali možnosť vyhotovovania rozmnoženín za dôležitú.¹²⁹ Na

opatrení na ochranu práv považovalo z celkového počtu 3 011 zozbieraných odpovedí zo všetkých štyroch skúmaných krajín 598 (19,86 %) respondentov za bezproblémové, 522 (17,34 %) za možno bezproblémové, 653 (21,69 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 465 (15,44 %) za možno problémové, 446 (14,81 %) za problémové a 327 (10,86 %) nevedelo odpovedať. Pri možnosti vyhotovovania rozmnoženín hudobných nahrávok s cieľom používať ich v inom formáte to bolo 474 (15,74 %) respondentov za bezproblémové, 453 (15,04 %) za možno bezproblémové, 697 (23,15 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 523 (17,37 %) za možno problémové, 506 (16,81 %) za problémové a 358 (11,89 %) nevedelo odpovedať. Pri vyhotovovaní záznamu televízneho vysielania kvôli neskoršiemu sledovaniu 515 (17,10 %) respondentov za bezproblémové, 490 (16,27 %) za možno bezproblémové, 764 (25,37 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 458 (15,21 %) za možno problémové, 464 (15,41 %) za problémové a 320 (10,63 %) nevedelo odpovedať. Pri vyhotovovaní rozmnoženín filmových DVD alebo Blu-ray diskov 721 (23,95 %) respondentov za bezproblémové, 569 (18,90 %) za možno bezproblémové, 689 (22,88 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 385 (12,79 %) za možno problémové, 326 (10,83 %) za problémové a 321 (10,66 %) nevedelo odpovedať. Pri vyhotovovaní rozmnoženín videohier 726 (24,11 %) respondentov za bezproblémové, 554 (18,40 %) za možno bezproblémové, 670 (22,25 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 399 (13,25 %) za možno problémové, 298 (9,90 %) za problémové a 364 (12,09 %) nevedelo odpovedať. Pri vyhotovovaní záznamu živého hudobného koncertu 795 (26,40 %) respondentov za bezproblémové, 566 (18,80 %) za možno bezproblémové, 604 (20,06 %) ani za problémové, ani za bezproblémové, 396 (13,15 %) za možno problémové, 336 (11,16 %) za problémové a 314 (10,43 %) nevedelo odpovedať.

¹²⁹ Vo vzťahu k hudobným nahrávkam zmluvné obmedzenie možnosti vyhotovovania rozmnoženín hudobných CD diskov prostredníctvom technologických opatrení na ochranu práv považovalo z celkového počtu 3 011 zozbieraných odpovedí zo všetkých štyroch skúmaných krajín 446 (14,81 %) respondentov za problémové a 465 (15,44 %) za možno problémové, t. j. spolu 911 (30,26 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín hudobných nahrávok s cieľom používať ich v inom formáte to bolo 506 (16,81 %) respondentov s jeho vnímaním ako problémovým a 523 (17,37 %) ako možno problémovým, t. j. spolu 1 029 (34,17 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania záznamu televízneho vysielania kvôli neskoršiemu sledovaniu to bolo 464 (15,41 %) respondentov s jeho vnímaním ako problémovým a 458 (15,21 %) ako možno problémovým, t. j. spolu 922 (30,62 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov 326 (10,83 %) respondentov s jeho vnímaním ako problé-

druhej strane bol aj dostatok takých, ktorí nemali s jej obmedzovaním zo strany nositeľov práv žiadny problém.¹³⁰

V súvislosti s posudzovaním obmedzovania možnosti vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom používateľmi takých predmetov práv je možné pozorovať viacero aspektov, ktoré môžu vplyvať na ich prístup k jednotlivým technologickým opatreniam na ochranu práv. Po prvé, zaužívanie určitého spôsobu vyhotovovania rozmnoženín vo vzťahu k danému predmetu práv môže viesť k tomu, že jeho obmedzovanie zo strany nositeľov práv môže byť pocitované používateľmi viac negatívne. Príkladom je vyhotovovanie záznamu televízneho vysielania za účelom jeho neskoršieho pozerania

movým a 385 (12,79 %) ako možno problémovým, t. j. spolu 711 (23,61 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín videohier 298 (9,90 %) respondentov s jeho vnímaním ako problémovým a 399 (13,25 %) ako možno problémovým, t. j. spolu 697 (23,15 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania záznamu živého hudobného koncertu 336 (11,16 %) respondentov s jeho vnímaním ako problémovým a 396 (13,15 %) ako možno problémovým, t. j. spolu 732 (24,31 %) respondentov.

¹³⁰ Vo vzťahu k hudobným nahrávkam zmluvné obmedzenie možnosti vyhotovovania rozmnoženín hudobných CD diskov prostredníctvom technologických opatrení na ochranu práv považovalo z celkového počtu 3 011 zozbieraných odpovedí zo všetkých štyroch skúmaných krajín 598 (19,86 %) respondentov za bezproblémové a 522 (17,34 %) za možno bezproblémové, t. j. spolu 1 120 (37,20 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín hudobných nahrávok s cieľom používať ich v inom formáte to bolo 474 (15,74 %) respondentov s jeho vnímaním ako bezproblémovým a 453 (15,04 %) ako možno bezproblémovým, t. j. spolu 927 (30,79 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania záznamu televízneho vysielania kvôli neskoršiemu sledovaniu 515 (17,10 %) respondentov s jeho vnímaním ako bezproblémovým a 490 (16,27 %) ako možno bezproblémovým, t. j. spolu 1 005 (33,38 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov 721 (23,95 %) respondentov s jeho vnímaním ako bezproblémovým a 569 (18,90 %) ako možno bezproblémovým, t. j. spolu 1 290 (42,84 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania rozmnoženín videohier 726 (24,11 %) respondentov s jeho vnímaním ako bezproblémovým a 554 (18,40 %) ako možno bezproblémovým, t. j. spolu 1 280 (42,51 %) respondentov. Pri obmedzovaní vyhotovovania záznamu živého hudobného koncertu 795 (26,40 %) respondentov s jeho vnímaním ako bezproblémovým a 566 (18,80 %) ako možno bezproblémovým, t. j. spolu 1 361 (45,20 %) respondentov.

vo vhodnejšom čase¹³¹ a rozmnožením hudobných nahrávok za účelom ich používania na inom zariadení a v inom formáte.¹³²

Po druhé, zaužívanie používania technologických opatrení pri určitom predmete práv môže viesť k zvýšeniu ich akceptácie konečnými spotrebiteľmi. Príkladom môžu byť videohry¹³³ a filmové DVD a Blu-ray disky.¹³⁴ Avšak aj medzi akceptáciou týchto obmedzení je možné pozorovať určitý rozdiel, ktorý môže byť vysvetlený tým, že časť populácie bola zvyknutá na vyhotovovanie rozmnožením filmov v minulosti a nie úplne akceptuje zavedenie technologických opatrení pri filmoch. Tomu tiež nasvedčuje skutočnosť, že významná časť respondentov pokračuje vo vyhotovovaní rozmnožením filmových DVD alebo Blu-ray diskov napriek používaniu technologických opatrení za účelom jeho zabránenia.¹³⁵

Po tretie, pri nových technológiách sú koneční užívatelia väčšinou ochotní viac akceptovať obmedzenia pri používaní predmetov práv. Avšak tento aspekt môže mať aj úplne opačný efekt, t. j. môže viesť k pomalšiemu rozširovaniu používania danej technológie v spoločnosti. V konečnom dôsledku to môže viesť k tomu, že dotknutá technológia nebude komerčne úspešná na trhu a bude musieť byť nahradená inou, ktorá bude menej reštriktívna vo vzťahu k rôznym spôsobom používania daných predmetov práv. Príkladom môžu byť online služby

¹³¹ Pri hodnotách -2 odpovede „problémové“, -1 „možno problémové“, 0 „ani problémové ani bezproblémové“, 1 „možno bezproblémové“ a 2 „bezproblémové“ 2 691 respondentov, ktorí vyjadrili svoj názor na obmedzovanie vyhotovovania záznamu televízneho vysielania, v priemere ho posudzovali na úrovni $0,05 \pm 0,03$.

¹³² Na škále od -2 po 2, 2 653 respondentov, ktorí vyjadrili svoj názor na obmedzovanie vyhotovovania rozmnožením hudobných nahrávok s cieľom používať ich v inom formáte, v priemere ho posudzovali na úrovni $-0,05 \pm 0,03$.

¹³³ Na škále od -2 po 2, 2 647 respondentov, ktorí vyjadrili svoj názor na obmedzovanie vyhotovovania rozmnožením počítačových videohier pre súkromné potreby, v priemere ho posudzovali na úrovni $0,38 \pm 0,03$.

¹³⁴ Na škále od -2 po 2, 2 690 respondentov, ktorí vyjadrili svoj názor na obmedzovanie vyhotovovania rozmnožením filmových DVD a Blu-ray diskov pre súkromné potreby, v priemere ho posudzovali na úrovni $0,36 \pm 0,03$.

¹³⁵ Z 1 007 respondentov 288 (28,60 %) respondenti uviedli, že vyhotovili aspoň nejaké rozmnoženie filmových DVD alebo Blu-ray diskov.

umožňujúce sťahovanie hudby z internetu so súhlasom nositeľov práv na začiatku 21. storočia, ktoré boli veľmi reštriktívne k možnostiam používania stiahnutých hudobných záznamov. Výsledkom bolo, že poskytované služby boli komerčne neúspešné a boli úplne nahradené obchodným modelom, s ktorým prišiel iTunes v polovici prvej dekády 21. storočia. Za jeho komerčným úspechom bola aj skutočnosť, že poskytoval svojim užívateľom to, čo od neho očakávali, t. j. umožňoval vyhotovovanie rozmnoženín stiahnutých hudobných záznamov za účelom ich použitia na viacerých zariadeniach, t. j. na počítači, hudobnom prehrávači alebo mobilnom telefóne.

Po štvrté, so zmenami zvykov užívateľov sa menia aj ich postoje k dôležitosti jednotlivých spôsobov používania predmetov práv chránených autorským právom. Príkladom môžu byť rozdiely medzi krajinami, v ktorých tradičné spôsoby distribuovania rozmnoženín práv chránených autorským právom na hmotných nosičoch ešte stále dominujú, oproti krajinám, v ktorých dominujú nové spôsoby distribuovania cez internet. Respondenti z krajín s rozvinutejšou online distribúciou boli preto citlivejší na obmedzovanie vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv stiahnutých z internetu.¹³⁶ Naopak v krajinách s menej rozvinutejšou online distribúciou boli respondenti citlivejší na obmedzovanie vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv distribuovaných na hmotných nosičoch.¹³⁷

¹³⁶ Respondenti zo Spojených štátov amerických v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania rozmnoženín hudobných nahrávok s cieľom použiť ich na inom zariadení alebo v inom formáte na úrovni $0,07 \pm 0,06$ (602 respondentov), kým obmedzovanie vyhotovovania kópií hudobných CD diskov až na úrovni $0,21 \pm 0,06$ (601 respondentov). Obdobne pri 574 respondentoch z Nemecka sa ich priemerné hodnoty nachádzali na úrovni $-0,18 \pm 0,06$ pri posudzovaní obmedzovania vyhotovovania rozmnoženín s cieľom použiť ich na inom zariadení alebo v inom formáte a na úrovni $0,37 \pm 0,06$ pri vyhotovovaní kópií hudobných CD diskov.

¹³⁷ Respondenti z Japonska v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania kópií hudobných CD diskov negatívne až na úrovni $-0,20 \pm 0,04$ (991 respondentov), kým pri posudzovaní obmedzovania vyhotovovania rozmnoženín s cieľom použiť ich na inom zariadení alebo v inom formáte iba na úrovni $-0,16 \pm 0,04$ (965 respondentov).

Po piate, masívne kampane voči určitému spôsobu používania predmetov práv chránených autorským právom môže viesť k akceptácii jeho obmedzovania zo strany nositeľov práv medzi používateľmi predmetov ich práv. Príkladom môže byť prístup širokej verejnosti k obmedzovaniu možnosti vyhotovovania záznamu hudobného koncertu pre súkromné potreby. V Japonsku sú na koncertoch populárnej hudby bežné všadeprítomné oznamy organizátorov koncertov o zákaze vyhotovovania hudobných záznamov z koncertov. Ich účinok je možné pozorovať na vyššej akceptácii takéhoto obmedzovania oproti iným skúmaným krajinám.¹³⁸

Obdobne je možné pozorovať, že používanie upoznení na začiatku filmov distribuovaných na DVD alebo Blu-ray diskoch môže zdôvodniť vyššiu akceptáciu obmedzovania vyhotovovania rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskoch medzi respondentmi z Nemecka oproti iným skúmaným krajinám.¹³⁹ Výsledok nie je prekvapivý, keď vezmeme do úvahy skutočnosť, že Nemci sú vo všeobecnosti považovaní za tých, ktorí majú tendenciu správať sa v súlade s príslušnými príkazmi a pravidlami.

Niekoľko by mohol namietat, že postoj respondentov závisí najmä od toho, do akej miery pravidelne vyhotovujú rozmnoženiny predmetov práv chránených autorským právom. No výsledky prieskumu svedčia o tom, že postoj respondentov viac závisí od ich názoru na to, ako by autorské právo malo spravodlivo a primerane upravovať vzťah medzi nositeľmi práv a konečnými spotrebiteľmi ich predmetov práv, t. j. do akej miery by jednotlivci mali byť oprávnení voľne používať predmety

¹³⁸ Respondenti z Japonska v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania hudobného záznamu z koncertu populárnej hudby pre súkromné potreby na úrovni $0,51 \pm 0,04$ (991 respondentov) oproti respondentom z Nemecka (576 respondentov v priemere na úrovni $0,30 \pm 0,06$) a Spojených štátov amerických (609 respondentov na úrovni $0,26 \pm 0,06$).

¹³⁹ Respondenti z Nemecka v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov na úrovni $0,57 \pm 0,06$ (578 respondentov) oproti respondentom zo Spojených štátov amerických (608 respondentov v priemere na úrovni $0,38 \pm 0,06$) a Japonska (988 respondentov v priemere na úrovni $0,16 \pm 0,04$).

práv chránených autorským právom bez potreby získať súhlas od nositeľov práv alebo potreby uhradiť im nejakú odmenu za také použitie.¹⁴⁰ Tí, ktorí boli zástancami širokého oprávnenia verejnosti na voľné súkromné a nekomerčné používanie diel, mali tiež problémy s obmedzovaním možnosti vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom prostredníctvom zmluvných nástrojov a za použitia technologických opatrení.¹⁴¹ Naopak tí, ktorí súhlasili so širokým rozsahom autorských práv, a nebolo ich málo, nemali tiež problém s obmedzovaním ich možnosti vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv.¹⁴²

5. ZÁVER

Predchádzajúca analýza poukázala na to, že súčasný postoj v autorskom práve k vyhotovovaniu rozmnoženín predmetov práv chránených autorským právom pre súkromné potreby je často negatívny. Takýto negatívny postoj je možné pozorovať do určitej miery v samotnom tex-

¹⁴⁰ Na škále od -2 po 2 respondenti, ktorí považovali za spravodlivé, ak by používatelia mohli používať predmety práv chránené autorským právom voľne v okruhu blízkych osôb na osobné nekomerčné účely, v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania záznamov televízneho vysielania na úrovni $-0,25 \pm 0,08$ (279 respondentov), rozmnoženín hudobných CD diskov na úrovni $-0,20 \pm 0,08$ (280 respondentov) a rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov na úrovni $0,17 \pm 0,08$ (253 respondentov).

¹⁴¹ Respondenti, ktorí považovali za spravodlivé, ak by používatelia mohli používať diela chránené autorským právom voľnejšie na osobné nekomerčné účely, v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania záznamov televízneho vysielania na úrovni $-0,18 \pm 0,08$ (263 respondentov), rozmnoženín hudobných CD diskov na úrovni $-0,04 \pm 0,09$ (268 respondentov) a rozmnoženín filmových DVD alebo Blu-ray diskov na úrovni $0,18 \pm 0,09$ (223 respondentov).

¹⁴² Respondenti, ktorí považovali za spravodlivé, ak by používatelia nemohli používať diela chránené autorským právom voľne ani v okruhu blízkych osôb na osobné nekomerčné účely, v priemere posudzovali obmedzovanie možnosti vyhotovovania záznamov televízneho vysielania na úrovni $0,32 \pm 0,07$ (374 respondentov), rozmnoženín hudobných CD diskov na úrovni $0,48 \pm 0,07$ (330 respondentov) a rozmnoženín filmových DVD a Blu-ray diskov na úrovni $0,69 \pm 0,06$ (420 respondentov).

te smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti. Významným spôsobom tiež ovplyvnil judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, ktorá ho ešte viac rozvinula. To viedlo súdny dvor k vytvoreniu viacerých premís vychádzajúcich z existencie ujmy spôsobenej takýmto používaním predmetov práv a ku kategorickému odmietnutiu aspektov, ktoré odporujú negatívne mu ponímaniu vyhotovovania rozmnoženín predmetov práv pre súkromné potreby.

Avšak viaceré skutočnosti, ktoré možno pozorovať na trhu s rozmnoženinami predmetov práv distribuovanými so súhlasom nositeľov práv a v správaní sa ich konečných spotrebiteľov, naznačujú, že skutočný vzťah medzi oprávnenými záujmami nositeľov práv a konečných spotrebiteľov ich predmetov práv je podstatne komplexnejší, než sa bežne prezentuje. Umožnenie určitého nakladania s predmetmi práv pre súkromné potreby nevedie automaticky k poklesu predaja rozmnoženín predmetov práv distribuovaných so súhlasom nositeľov práv. Ba naopak často vedie k vytvoreniu širšej základne potenciálnych spotrebiteľov a v dlhodobom horizonte k vyššiemu predaju rozmnoženín práv distribuovaných legálnymi spôsobmi.

Rôzne obmedzenia používania predmetov práv ich konečnými spotrebiteľmi pre súkromné potreby často negatívne pociťujú osoby, ktoré sú zodpovedné za podstatnú časť predaja rozmnoženín predmetov práv distribuovaných so súhlasom nositeľov práv. Ak určitý spôsob používania predmetov práv pociťujú ako veľmi reštriktívny, môže to viesť k tomu, že sa preorientujú na iný spôsob ich používania alebo dokonca na iný spôsob trávenia voľného času, čo môže v konečnom dôsledku spôsobiť významný pokles trhu v danej oblasti.

Z hľadiska zabezpečenia adekvátnej a účinnej autorskoprávnej ochrany je preto dôležitejšie lepšie spoznať vzájomné vzťahy medzi oprávnenými záujmami nositeľov práv a konečných spotrebiteľov ich predmetov práv, vrátane ich dopadov na komerčné využívanie rozmnoženín práv distribuovaných so súhlasom ich nositeľov, ako sa sústreďovať len na rozširovanie výlučných práv chránených autorským právom a na ich prísnejšie uplatňovanie bez ochoty pochopiť skutočné dopady takýchto zmien autorskoprávnej ochrany v praxi.

VÝVOJOVÉ TENDENCE V OBLASTI VÝJIMEK A OMEZENÍ V ČESKÉM AUTORSKÉM PRÁVU

JUDr. Petr Prchal, Ph.D.*

Právní úprava výjimek a omezení se v jednotlivých právních úpravách celosvětově liší a není jednotná ani v členských státech EU. Rozdílný je přitom jak počet jednotlivých výjimek, tak jejich druhy i konkrétní odlišnosti dané odlišným právním systémem či tradicí toho kterého státu. Lze přitom hovořit o různých systémech výjimek, tj. omezení výlučných autorských práv. Cílem tohoto příspěvku je zachycení historického, současného i budoucího vývoje systému výjimek a omezení na území České republiky.

V příspěvku se budeme nejprve zabývat historickým vývojem systému výjimek a omezení. Na základě provedené analýzy historického vývoje bude patrné, že systém výjimek a omezení byl již na počátku 20. století propracovaný a současně, že počet, strukturovanost a detailnost katalogu výjimek se v průběhu vývoje zvyšuje. Zatímco mezi katalogy výjimek v autorských zákonech z let 1953 a 1965 zřetelně vyniká jejich podobnost, současný autorský zákon (dále jen AutZ¹) byl naopak odlišný od dříve účinných zákonů již v době svého přijetí. Výraznou změnu směrem k podrobnějšímu katalogu výjimek přinesla až implementace informační směrnice.² Některé výjimky, které znalo autorské právo na počátku dvacátého století, jsou ve své podstatě zachovány i dnes. Přibyla však celá řada nových samostatných výjimek, které se liší svým účelem.

* Autor je advokátem a odborným asistentem na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

¹ Zák. č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále v textu jen informační směrnice).

Druhou část příspěvku tvoří kategorizace výjimek a omezení dle jejich účelu. Výjimky a omezení obsažené v AutZ systematicky roztrídíme do šesti skupin tak, že z provedeného roztrídění získáváme poznatek, které výjimky spolu blíže souvisí. Systematické roztrídění pak může sloužit pro mezinárodní srovnání české a zahraniční právní úpravy při zkoumání jejich shodností a rozdílností. Jednotlivé kategorie jsou jako nadřazené množiny vhodně zvoleny tak, aby dle nich mohly být tříděny výjimky bez ohledu na jejich konkrétní světové odlišnosti či vyjádření v různých právních rádech a systémech práva. Proto jsou v rámci každé skupiny uvedeny i známé příklady výjimek ze zahraničních právních úprav. Tento systematický přístup představila nedávno ve své stati P. Samuelsonová, která dle něj systematicky roztrídila výjimky a omezení dle práva USA celkem do devíti skupin. Záměrem je představit obdobné roztrídění dle účelu výjimek z hlediska českého autorského práva. Nedržíme se však striktně jí představených kategorií, které více reflektují systém autorského práva USA, z něhož i předmětná studie vychází. Namísto toho rozdělíme výjimky do šesti skupin, které postačují pro jakákoli mezinárodní srovnání. Jako zbytečné se totiž jeví zejména kategorie pro výjimky přijaté z politických důvodů a samostatná kategorie pro flexibilní výjimku, kam P. Samuelsonová zařadila jedinou, a sice otevřenou výjimku *fair use*, kterou česká právní úprava nezná. Navíc flexibilita výjimky nemůže být jejím samostatným účelem. Naproti tomu lze převzít kategorie, kterými jsou např. podpora autorské tvorby, veřejný informační zájem či sociální zájem.

V třetí části provedeme analýzu recentní judikatury Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a Soudního dvora EU. Z provedené analýzy bude vyplývat poznatek, že převážná část recentní judikatury týkající se výjimek a omezení se váže k jediné výjimce, kterou je užití díla pro osobní potřebu, což je patrné zejména z rozhodovací činnosti Ústavního soudu. Docházíme však k závěru, že výkladové problémy recentní judikatury nečiní výklad výjimek samé, ale výklad obsahu práva na sdělování veřejnosti. Jsme názoru, že s výkonem práva na sdělování veřejnosti výjimka užití díla pro osobní potřebu nesouvisí, neboť buď došlo ke sdělování díla veřejnosti, a v tom případě výjimku užití díla pro osobní potřebu nelze uplatnit, neboť je vyloučen prvek osobního užití

nebo nedošlo, a v tom případě, byť fakticky docházelo k interakci s předmětem ochrany, se pojmově nejedná o užití díla sdělováním veřejnosti ve smyslu autorského zákona. Jinak je tomu v případě jiných práv, z čehož plyne obecně, že k uplatnění výjimky nestačí pouze výklad jí samotné, ale musí být vyloženo i právo, z něhož se má výjimka uplatnit.

V poslední části se zabýváme budoucím vývojem v oblasti výjimek a omezení. Do této části jsou promítnuty poznatky provedené analýzy historického a současného vývoje ve zkoumané oblasti.

1. HISTORICKÝ VÝVOJ SYSTÉMU VÝJIMEK A OMEZENÍ

Výjimky a omezení z autorského práva, jak je chápeme v dnešním autorském právu, se na území České republiky poprvé systematicky objevily až v zákoně č. 218/1926 Sb. o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), a to jako tzv. dovolená užití k jednotlivým druhům děl. Do té doby nebylo nutné právně detailně upravovat výjimky a omezení, neboť samotná autorská (původská) práva byla vymezena úzce. V dnešní době je situace zcela jiná, což souvisí s právně-společenskou expanzí významu autorských práv a významu, který je přiznáván tvořivé duševní činnosti a nehmotným statkům vůbec. V době, kdy autorská práva byla vymezena úzce, nebylo nutné ani výjimky a omezení zvláště upravovat. Nebylo známo technologicko-digitální prostředí a autorské právo tak reflektovalo pouze nakládání s díly zachycenými na hmotných nosičích. V § 23 autorského zákona z roku 1926 byla např. upravena výjimka pro citaci literárního díla, rozmnožování pro osobní potřebu či užití k výukovým účelům. Dále v § 29 platily tytéž výjimky pro hudební díla a dle § 33 pro díla výtvarného umění. Upraveno bylo rovněž v § 33 odst. 4 vytvoření rozmnoženiny či napodobeniny díla umístěného na veřejném prostranství. Dodejme, že již v té době obecná doba trvání autorského (původského) práva končila uplynutím padesáti let po smrti autora (původce).³

³ Ust. § 38 zákon č. 218/1926 Sb. o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském).

Dle následné právní úpravy představované zákonem č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), do které se již projevila sovětská právní věda s důrazem na roli institucí a organizací, na něž mohla být převáděna majetková práva⁴ a orgánů státní správy (ministerstva kultury), které povolovalo užití díla i proti vůli autora,⁵ již byly výjimky a omezení vyčleněny jednotně pro všechny kategorie děl, mezi něž nově patřila i díla filmová,⁶ do několika po sobě systematicky jdoucích ustanovení. Tato byla vnitřně rozčleněna do tří skupin. První skupinu tvořily výjimky plynoucí ze zákona, tj. zákonné výjimky a omezení, druhou skupinu svolení udělené autorem a třetí svolení udělené s úředním povolením, tj. ministerstvem kultury. Úřední povolení představovalo nucenou licenci, která se mohla uplatnit v případech, kdy nositel práv bez závažné příčiny odmítal udělit souhlas s užitím díla nebo jej nebylo možné opatřit. Smysl této nucené licence spočíval ve zmírnění negativních jevů, kterými jsou např. tzv. osiřelá díla, pro něž byla zákonná výjimka v současném AutZ zavedena skoro nedávno.⁷ Nucená licence byla v současném moderním autorském právu upuštěna pro nadbytečnosti, ale také s ohledem na vůdčí zásadu soukromého práva privátní autonomie, dle které je úřední zásah státní moci ve věci svolení s užitím díla nejzazším prostředkem podobně jako např. vyvlastnění v oblasti věcných práv. Pokud se má dát, pak jedině na základě zákona, ve veřejném zájmu a za náhradu.⁸ AutZ v současnosti nucené licence nezná, neboť upravil jiné právní instituce např. rozšířenou kolektivní

⁴ Srov. např. § 26 zákon č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon). Relevantní v tomto období byla zejména nauka a teorie Š. Lubyho, viz např. LUBY, Š. Problém legislativnopolitickéj systemizácie osobných a osobnomajetkových práv. *Právny obzor*. 1964, roč. 47, č. 4, s. 193 – 209.

⁵ Srov. § 22 zákon č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon).

⁶ Srov. § 2 odst. 2 písm. e) zákon č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon).

⁷ Srov. zákon č. 228/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění pozdějších předpisů ze dne 23.9.2014.

⁸ Srov. čl. 11 odst. 4 LZPS.

správu, pomocí kterých lze dosáhnout téhož, ale mírněji (nikoli „nuceně“).⁹ Ze zákonných výjimek a omezení byly zastoupeny výjimka pro užití cizího námětu k vytvoření nového díla (kromě zpracování), výjimka užití pro osobní potřebu, citace (malá i velká), užití díla při výuce, zpravodajská licence, otištění textu k hudebnímu dílu pro ne-divadelní provozování hudebního díla, zhotovení napodobeniny díla umístěného na veřejném prostranství, otištění v katalogu veřejné sbírky nebo výstavy vyobrazení výtvarného díla, veřejné vystavování díla ve vlastnictví uživatele, licence pro fotografickou podobiznu.¹⁰ Zvláštní zákonná výjimka platila pro podnik vysílající zveřejněné dílo rozhlasem nebo televizí.¹¹

Současnému AutZ předcházející zákonná úprava autorského práva dle zákona č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) oproti autorskému zákonu z roku 1953 obsahovala podrobnější systém výjimek a omezení. Autorský zákon z roku 1965 v tomto ohledu výrazně navázal na předchozí autorský zákon, a to zejména tím, že řadu výjimek doslovně převzal a další nové do katalogu výjimek zařadil.¹² Nutno říci, že za dobu relativně dlouhé účinnosti autorského zákona z roku 1965 nebyly do 31. května 1990 upraveny žádné výjimky ve vztahu k počítačovým programům. Ty byly až následně včleněny novelou na základě zákona č. 89/1990 Sb. Jednalo

⁹ Právní instituce nucené licence není v současnosti AutZ známý, nicméně v minulosti jej znal např. následný zákon č. 35/1965 Sb. (autorský zákon), který v § 18 upravoval nucenou licenci překladatelskou nebo také předchozí zákon č. 218/1926 Sb. (autorský zákon), který v § 16a upravoval nucenou licenci pro rozhlasové vysílání. V mezinárodním právu autorském najdeme stále nucenou licenci překladatelskou v čl. V odst. 2 VÚAP, která stanoví členským státům možnost tuto nucenou licenci zavést, či dále i čl. 30 odst. 2 RÚB, který stanoví přístupujícím státům možnost učinit výhradu týkající se překladů do vlastního jazyka. Nucené licence tak nejsou duševnímu vlastnictví neznámé, ačkoli v Česku na vnitrostátní úrovni se s nimi v současnosti lze setkat pouze v oblasti práv průmyslových např. v § 20 zákon č. 527/1990 Sb. o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 55.

¹⁰ Srov. § 17 odst. 1 písm. a) – j).

¹¹ Srov. § 18 zákon č. 115/1953 Sb. o právu autorském (autorský zákon).

¹² Srov. § 15 zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

se o § 15 odst. 4, který nově umožnil zhotovit provozní, archivní a náhradní rozmnoženinu počítačového programu v reakci na rozšíření tohoto druhu děl. Výjimky pro počítačové programy poté následně ještě ke konci účinnosti autorského zákona z roku 1965 dostaly změn, a to na základě zákona č. 86/1996 Sb. Touto novelou byly výjimky pro počítačové programy nově více strukturovány v § 15 odst. 4 písm. a), b), c), které umožnily zhotovit rozmnoženinu nově ke zjištění informací nezbytných k dosažení funkčního spojení dvou nebo více počítačových programů (reverzní inženýrství). Nově také byly doplněny výjimky pro zkoušení funkčnosti programu¹³ a provedení oprav a změn směřujících k odstranění vady počítačového programu.¹⁴ V katalogu ostatních výjimek přibyla výjimka pro zdravotně postižené,¹⁵ výjimka pro rozebraná díla¹⁶ a výjimka pro veřejně přístupné instituce.¹⁷ Oproti katalogu výjimek dle autorského zákona z roku 1953 byly ostatní výjimky převzaty doslovně či zpřesněny, avšak bez zásadních změn. Nucená licence pak byla upravena pro případy překladu děl cizích státních příslušníků do českého jazyka.¹⁸ Obecná doba trvání autorského práva byla až do konce účinnosti autorského zákona z roku 1965 zachována na dobu života a padesáti let po smrti autora.

Současný AutZ na dříve účinné autorské zákony v oblasti struktury a propracovanosti výjimek a omezení nenavázal. Pro katalog výjimek a omezení byl vyčleněn Díl 4 Hlavy I AutZ, do kterého byl katalog včleněn. Výjimky a omezení týkající se nakládání s počítačovým programem pak byly vyčleněny do dílu 7 AutZ týkajícího se zvláštních

¹³ Srov. § 15 odst. 5 zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

¹⁴ Srov. § 15 odst. 6 zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

¹⁵ Srov. § 15 odst. 2 písm. k) zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

¹⁶ Srov. § 15 odst. 2 písm. j) zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

¹⁷ Srov. § 15 odst. 3 písm. b) zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

¹⁸ Srov. § 18 zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

ustanovení o některých dílech, kam počítačové programy z důvodu velkých odlišností patří. Poprvé již od počátku účinnosti AutZ upravoval tříkrokový test, neboť AutZ vycházel moderně z evropských i mezinárodních poměrů. Tento tříkrokový test,¹⁹ ale v době přijetí AutZ nebyl téhož znění, jako je tomu dnes, které bylo přijato až později na základě implementace informační směrnice v souvislosti s požadavkem na uplatňování výjimek a omezení. Stalo se tak na základě zákona č. 216/2006 Sb. ze dne 25. dubna 2006, který zapracoval informační směrnici, jakož i řadu dalších směrnic,²⁰ a to v souvislosti s přistoupením České republiky k EU.²¹ Z počátku účinnosti AutZ byla odlišná i skladba výjimek a omezení. Některé výjimky nebyly upraveny vůbec, jiné byly odlišného znění, než v jakém jsou upraveny dnes. Předně byly zařazeny zcela nové výjimky. Příkladně výjimka pro rozmnožování na papír nebo na podobný podklad tzv. volné užití (§ 30a), výjimka pro užití díla v souvislosti s představením přístroje zákazníkovi (§ 30b), licence pro dočasné rozmnoženiny (§ 38a), licence pro fotografickou podobiznu (§ 38b), nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c), licence k dílům užitého umění a dílům, architektonickým (§ 38d), licence pro sociální zařízení (§38 e), provozování společné domácí antény (§ 38 f).

Spolu s tím došlo rovněž ke změně a propracování obsahu stávajících výjimek včetně změn jejich označení. Jednalo se o volné užití

¹⁹ Srov. § 29 AutZ ve znění do 21.5.2006.

²⁰ Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14.5.1991 o právní ochraně počítačových programů, směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19.11.1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským, v platném znění, směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27.9.1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se práva autorského a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu, směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29.10.1993 o harmonizaci doby ochrany práva autorského a určitých práv s ním souvisejících, v platném znění, směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11.3.1996 o právní ochraně databází, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27.9.2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29.4.2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

²¹ Srov. Mezinárodní smlouvu ze dne 16.4.2003 uzavřenou mezi členskými státy EU a Českou republikou a ostatními přistupujícími státy o přistoupení k Evropské unii, sděl. č. 44/2004 Sb. m. s.

(užití pro osobní potřebu § 30), citaci (§31), propagaci výstavy uměleckých děl (§ 32), užití díla umístěného na veřejném prostranství (§ 33), úřední a zpravodajskou licenci (§34), užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního (§ 35), knihovní licenci (§ 37), licenci pro zdravotně postižené (§ 38), užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením (§ 39).

Výjimky ve vztahu k užití počítačových programů byly rovněž dotčeny výše uvedenou novelou, která přinesla i v § 66 AutZ změnu stávajících a doplnění nových výjimek, a to v souvislosti s implementací směrnice o právní ochraně počítačových programů. Další již jen drobná jazyková nikoli významová obměna se týkala odstoupení pro změnu přesvědčení autora, a to v souvislosti s rekodifikací soukromého práva.²²

V případě ostatních výjimek jsou následné změny historicky spjaté až s okamžikem implementace směrnice o osiřelých dílech,²³ která znamenala včlenění zcela nové výjimky pro určitá užití osiřelého díla (§ 37a AutZ) a drobné zpřesnění úpravy stávající knihovní licence (§ 37 AutZ), a směrnice o kolektivní správě, jejíž implementace přinesla do oblasti výjimek a omezení včlenění výjimky pro společné domovní antény (§ 38f AutZ) a výjimky pro karikaturu a parodii (§ 38g AutZ). S účinností od 1. dubna 2012 bylo upraveno znění licence pro sociální zařízení (§38e AutZ).²⁴ Evropsko-unijní právní úpravu v nedávné době významně ovlivnilo přijetí tzv. Marrákešské smlouvy. Jde o mezinárodní smlouvu, která stanoví pravidla, jak mají být sdílena díla nebo jiné předměty ochrany ve formátově přístupných rozmnože-

²² Srov. zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva.

²³ Srov. směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25.10.2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl, CELEX 32012L0028.

²⁴ Srov. zákon č. 375/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zdravotních službách, zákona o specifických zdravotních službách a zákona o zdravotnické záchranné službě.

ninách mezi EU a zeměmi mimo EU, které jsou smluvními stranami Marrákešské smlouvy ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a bez potřeby povolení nositele autorských práv. Smlouva byla podepsána v roce 2013 a EU jí ratifikovala dne 1. října 2018. Nařízení, kterým se provádí Marrákešská smlouva v EU je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1563 ze dne 13. září 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Uníí a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení. Česká novela autorského zákona, která na nové nařízení reagovala, byla provedena zákonem č. 50/2019 Sb. a je účinná od 15. února 2019. Tato novela s sebou přinesla obsahové změny § 38 a 39 AutZ a zavedení nové výjimky pro určitá užití díla ve prospěch osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení (§ 39a AutZ). Implementace informační směrnice a směrnice o právní ochraně počítačových programů ovšem i tak v porovnání s těmito následnými změnami zcela zásadně a dosud nejvíce ovlivnila celkovou strukturu a skladbu všech výjimek a omezení. Lze proto hovořit o kompletně nové právní úpravě výjimek a omezení (tzv. katalogu).

Na základě provedené analýzy historického vývoje můžeme uzavřít, že systém výjimek a omezení byl již na počátku 20. století na své poměry zdařilý a propracovaný. Autorské právo na základě zákona č. 218/1926 Sb. o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském) obsahovalo systém několik výjimek pro jednotlivé druhy děl, a to při obecné době trvání práva po dobu života autora a padesáti let po jeho smrti. Ve srovnání s dnešním právní úpravou, kdy obecná doba trvání sice vzrostla na sedmdesát let, ale zato počet druhů výjimek a omezení vzrostl skoro trojnásobně, je patrné že počet, strukturovanost a detailnost katalogu výjimek se v průběhu vývoje zvyšovala a tento nastolený trend pokračuje dál. V autorském právu tak jde o nejdynamičtější oblast. Zatímco mezi katalogy výjimek v autorských zákonech z let 1953 a 1965 zřetelně vyniká jejich podobnost, současný AutZ je naopak odlišný od dříve účinných

zákonů, a to již v době svého přijetí. Výraznou změnu směrem k podrobnějšímu katalogu výjimek přinesla jednoznačně implementace informační směrnice. Některé výjimky, které znalo autorské právo na počátku dvacátého století, jsou ve své podstatě zachovány i dnes. Přibyla však celá řada nových samostatných výjimek, které se liší svým účelem. Samostatně lze pak hovořit o katalogu výjimek souvisejících s užitím počítačových programů, které jsou výjimkami zvláštními, pouze ve vztahu k počítačovým programům.

2. KATEGORIZACE VÝJIMEK A OMEZENÍ²⁵

Cílem této části je rozčlenit jednotlivé výjimky dle jejich účelu v české právní úpravě a vytvořit tak několik množin složených z jednotlivých výjimek, přičemž všechny výjimky v rámci jedné množiny bude spojuvat společný účel. Věříme, že touto metodou se podaří vytvořit právně-systematický základ pro porovnání jednotlivých druhů výjimek a omezení. Vyházíme přitom z předpokladu, že i přes vnitrostátní rozdílnosti výjimek a omezení, je možné shledat vzájemné podobnosti, společné rysy, účel, kterým jsou výjimky a omezení vedeny, a tedy zdůvodnění jejich potřeby. Cílem je představit systematická kritéria, podle kterých lze jednotlivé výjimky třídit a porovnávat.

Výjimky a omezení lze rozdělit do několika skupin, které odlišuje účel, a tedy zdůvodnění do nich zařazených výjimek. Kategorizace však nepředjímá otázku, jaký zájem by měl v konkrétním případě podpořit uplatnění konkrétní výjimky a naopak.²⁶ Druhů výjimek je celosvětově vícero a bývají vymezeny různě. Některé úzce, jiné široce, jiné jsou ryzím specifíkem pouze určité právní úpravy. Příkladem může být zřejmě nejvýraznější odlišnost otevřené výjimky *fair use* dle autorské-

²⁵ Předmětná kategorizace výjimek a omezení byla poprvé autorem prezentována v dnes již neaktuální podobě v monografii PRCHAL, P. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016, s. 183 – 188.

²⁶ V hraničních případech může pro uplatnění určité výjimky hovořit nejen její účel, ale i závažnost veřejného zájmu konkrétního případu.

ho práva USA od výjimek z uzavřeného katalogu. Přesto však lze říci, že určité druhy výjimek se vyskytují historicky i světově pravidelně. Jsou jimi např. výjimka pro citaci, zpravodajská licence, výjimka pro výukové účely a výjimka pro osobní užití. Je tomu tak proto, že potřeba těchto výjimek je společensky nejvíce naléhavá. Smyslem rozdělení výjimek do kategorií je vymezit, které výjimky spolu blíže souvisí. Systematické roztrídění pak může sloužit také pro mezinárodní srovnání české a zahraniční právní úpravy.

Pro tyto účely vymezujeme následující kategorie výjimek a omezení:

- rozvaha autorské tvorby a tvůrčí návaznosti,
- rozvaha zájmů uživatelů a ochrana soukromí,
- rozvaha veřejného informačního a bezpečnostního zájmu,
- rozvaha společensko-kulturního a vědecko-kulturního zájmu,
- rozvaha hospodářského zájmu,
- rozvaha ostatních zájmů.

2.1 Rozvaha autorské tvorby a tvůrčí návaznosti

První kategorií výjimek je rozvaha autorské tvorby a tvůrčí návaznosti. Společným účelem výjimek zařazených do této kategorie je podporovat společensko-kulturní potřebu tvořit nová díla a úzce souvisí s výkonem svobody projevu. Některá díla nemohou vzniknout samy od sebe bez tvůrčí návaznosti nebo odtrženosti od děl dříve vytvořených. Tuto kategorii vymezuje ve své stati na prvním místě i P. Samuelsonová,²⁷ přičemž je zřejmé, že společensko-kulturní cíl podpory tvořivosti je dán v jejím případě na prvním místě právě s ohledem na ústavní rozměr a vymezení autorského práva v USA.²⁸ Z toho důvodu do této

²⁷ Srov. SAMUELSON, P. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 12. [online] Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669 [cit. 16.12.2019].

²⁸ Srov. čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA. Ústava zakotvila pravomoc Kongresu USA „... podpořit úspěch vědy a užitých umění stanovením autorům a vynálezčům výhradního časově omezeného práva k jejich sepsaným dílům a vynálezům“.

kategorie zařazuje výjimky pro parodii, satiru a jiné druhy kritických komentářů. Dále pak výjimku *fair dealing* dle autorského práva Spojeného království,²⁹ výjimku *fair use* dle autorského práva USA³⁰ a citaci.³¹

Ačkoli podpora autorské tvorby v našem právním prostředí přímo nevyplývá z ústavního vymezení ani účelu autorského práva, nelze říci, že by se jednalo o otázku vedlejší či vedle ochrany individuálních autorských práv nepodstatnou nebo zbytnou. Proto i české autorské právo upravuje již tradičně výjimku pro citaci, a to tzv. malou (§ 31 odst. 1 písm. a) AutZ), týkající se užití pouze výňatků ve vlastním díle a velkou (§ 31 odst. 1 písm. b) AutZ), na základě které lze užít i drobná díla celá pro účely kritiky, recenze, vědecké a odborné tvorby. Dále také i citaci pro výukové a výzkumné účely (§ 31 odst. 1 písm. c). Rovněž také i výjimku pro nepodstatné vedlejší užití díla (§38c AutZ), jež se od citace liší náhodností³² a není třeba odkazovat na dílo ani uvádět jméno autora. Již i současné české autorské právo zná zvláštní výjimku pro parodii a karikaturu (§ 38g AutZ).³³ Smysl této výjimky spočívá právě v přetvoření stávajícího díla v imitaci díla původního, čímž je nové dílo dílem odvozeným s tím, že zákonodárně je tato výjimka v našem prostředí pojata podobně jako výjimka pro citaci, tedy s odkazem na dílo a uvedení autora původního díla. Jde přitom o dobrovolnou výjimku, kterou všechny členské státy EU mohou vnitrostátně upravit.³⁴

2.2 Rozvaha zájmů uživatelů a ochrana soukromí

Druhou kategorií je ochrana zájmů uživatelů a ochrana jejich soukromí. Autorskoprávní ochrana stojí na principu oddělenosti soukro-

²⁹ Srov. čl. 29 a 30 Copyright, Designs and Patents Act 1988, C. 48., Autorský zákon Spojeného království z roku 1988.

³⁰ Srov. čl. 107 Copyright Act, autorský zákon USA z roku 1976, Část 17 Zákoníku U.S.C., § 101 – § 1332 .

³¹ Srov. čl. 5 odst. 3 písm. d) informační směrnice.

³² Srov. § 5 odst. 3 písm. i) informační směrnice

³³ Srov. čl. 5 odst. 3 písm. k) informační směrnice.

³⁴ Srov. čl. 5 odst. 3 informační směrnice.

mí od hospodářství. Jinými slovy, co se odehrává v soukromí a neprojevuje se negativně hospodářsky navenek, autorské právo nezajímá. Spolu s tím je třeba reflektovat širší veřejný zájem uživatelů na přístupu k dílu a možnostem jejich užívání. Tento zájem bývá pocíťován nikoli jako prostý nenáročný zájem, ale subjektivní autorské právo. Pro každý případ, i zde, ačkoli účelem autorského práva není chránit zájmy uživatelů, ale autorů a jiných nositelů práv, v souladu s vyvážeností jiných práv právního řádu ve vztahu k autorskému právu, musí být tato rovnováha dodržena i uvnitř systému autorského práva. Nikoli však již jako práva, ale jako výjimky z autorských práv. Rovněž tak i P. Samuelson tuto kategorii uvádí a zařazuje do ní výjimku užití díla pro osobní potřebu, dále pak výjimku *fair use* a *fair dealing*.³⁵

V českém právním prostředí do této kategorie můžeme zařadit výjimku užití pro osobní potřebu (§ 30 AutZ) a rovněž tak i výjimku pro rozmnožování díla na papír nebo podobný podklad (§ 30a AutZ). V obou případech se jedná o tzv. volná užití. Zařadit do této kategorie lze také výjimku pro pořizování rozmnoženin fotografické podobizny (§ 38b AutZ), jakož i výjimku pro pořizování technických rozmnoženin díla a pořizování záznamu vysílatelem (dočasně rozmnoženiny dle § 38a AutZ) a také výjimky týkající se užívání počítačového programu (§ 66 odst. 1 písm. a) – e) AutZ).

2.3 Rozvaha veřejného informačního a bezpečnostního zájmu

Třetí kategorií je rozvaha veřejného informačního a bezpečnostního zájmu. Tím je myšlen jednak veřejný společenský zájem informační a dále zájem bezpečnostní, které spočívají v možnosti přístupu k informacím, zachování bezpečnosti a udržení veřejného kulturního

³⁵ Srov. SAMUELSON, P. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 14. [online] Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669 [cit. 16.12.2019].

rozvoje. Také tato kategorie s ohledem na informační hledisko úzce souvisí s výkonem svobody projevu. Nejedná se však o zohlednění zájmů určité skupiny nebo jednotlivce, ale vždy obecně veřejnosti v nejširším možném smyslu a jejího zájmu být řádně zpraven a informován o kulturně-společensky důležitých záležitostech, čemuž by výkon autorských práv mohl jinak bránit. V digitálním prostředí sehrává tato kategorie výjimek důležitou roli s ohledem na přístup k informacím pomocí Internetu. P. Samuelsonová tuto kategorii vymezuje jako veřejný zájem na přístup informacím a relativně úzce ji spojuje s první kategorií ve vztahu k podpoře tvůrčí duševní činnosti.³⁶

Do této kategorie řadíme výjimku pro zpravodajství (zpravodajskou licenci), výjimku pro úřední účely a výjimku pro politický projev a veřejné přednášky (§ 34 AutZ). Výjimka pro zpravodajství vychází z veřejného zájmu o dosažení řádné informovanosti, a to ve věcech společensky tj. zejména hospodářsky, politicky či nábožensky významných. V případě výjimky pro úřední účely je pak reflektován veřejný zájem na zachování veřejné bezpečnosti a základních principů fungování státu, tj. funkce orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Spolu s těmito výjimkami lze do této kategorie zařadit i výjimku pro propagaci výstavy uměleckých děl a jejich prodeje (§ 32 AutZ), a to pro informační význam. P. Samuelsonová do této kategorie dále řadí i zde výjimku *fair use*.³⁷

2.4 Rozvaha společensko-kulturního a vědecko-vzdělávacího zájmu

Předmětná kategorie spojuje výjimky, pro které je společný jejich společensko-kulturní a vědecko-vzdělávací účel. Některé výjimky této kategorie proto umožňují užít jinak chráněného díla k vědecko-vzdělávacím účelům a při výuce. Jiné pak veřejně přístupným institucím slouží ke zhotovení archivačních a ochranných rozmnoženin.

³⁶ Tamtéž, s. 16 – 19.

³⁷ Tamtéž, s. 17.

Ale rovněž i například k provedení digitalizace chráněných děl a jejich zpřístupnění způsobem umožňujícím dálkový přístup spadá pod tyto účely.³⁸ Rozvaha kulturních zájmů pak zajišťuje ochranu kulturního dědictví a možnost jeho zachování budoucím generacím. Relativně samostatně, ale společensky naléhavě sem patří i rozvaha zájmů zdravotně postižených osob (společensko-sociální zájem), pro něž výjimky slouží k tomu, aby se mohly společensky rovnocenně účastnit společensko-kulturního dění.³⁹

Do této kategorie můžeme jednotlivě zařadit výjimku pro užití díla v rámci obřadů (obřadní licence dle § 35 odst. 1 AutZ), výjimka pro užití školního díla a v rámci školního představení (§ 35 odst. 2, 3 AutZ), omezení práva autorského k dílu soubornému (§ 36 AutZ), výjimka pro vytvoření rozmnoženiny, napodobeniny či jiné zaznamenání díla umístěného na veřejném prostranství (§ 33 AutZ), knihovní licence (§ 37 AutZ), výjimka pro určitá užití osiřelého díla (§ 37a AutZ), výjimka pro užití díla pro potřeby zdravotně postižených (§ 39 AutZ), výjimka pro určitá užití díla ve prospěch osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení (§ 39a), výjimka umožňující zhotovení záznamu díla a provozování díla osobám umístěným v sociálním nebo zdravotnickém zařízení (§ 38e AutZ).

2.5 Rozvaha hospodářského zájmu

Rovněž i reflexe hospodářského zájmu je společným účelem relativně početné skupiny výjimek. Tyto výjimky pak mají nejčastěji význam ekonomicko-hospodářsky či tržně-hospodářský. Jejich společným účelem je podpora technického pokroku, zdravého soutěžního

³⁸ Srov. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25.10.2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl, CELEX 32012L0028.

³⁹ Srov. čl. 5 odst. 3 písm. b) informační směrnice a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1563 ze dne 13.9.2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unii a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení.

prostředí, inovací a obchodu. Zvláště pak do této kategorie patří veškeré výjimky týkající se užívání počítačových programů.⁴⁰ Ale rovněž tak i obecné výjimky týkající se například představení přístroje zákazníkovi⁴¹ či nahodilého (nepodstatného) užití díla. Rovněž z hlediska hospodářského i sem patří výjimky týkající se užití osířelých děl.

Do této kategorie proto můžeme zařadit výjimky týkající se užití v souvislosti s předvedením nebo opravou přístroje zákazníkovi (§ 30b AutZ), výjimka pro pořizování technických rozmnoženin díla a pořizování záznamu vysílatelem (tzv. dočasné rozmnoženiny dle § 38a AutZ), výjimka pro určitá užití osířelého díla (§ 37a AutZ), nepodstatné vedlejší užití díla (§ 38c AutZ), výjimka umožňující dispozice s originálem nebo rozmnoženinou díla užitného umění, vyjádřeného v užitné podobě nebo architektonického díla vyjádřeného stavbou (§ 38d AutZ), výjimka pro provozování společné domovní antény (§ 38f AutZ), pořízení rozmnoženiny či měnění počítačového programu (§ 66 odst. 1 písm. a), b) AutZ), pořízení záložní rozmnoženiny počítačového programu (§ 66 odst. 1 písm. c) AutZ), zkoumání, studium či zkouška funkčnosti počítačového programu (§ 66 odst. 1 písm. d) AutZ), pořízení rozmnoženiny kódu a přeložení formy kódu počítačového programu při jeho rozmnožování (§ 66 odst. 1 písm. e) AutZ).

2.6 Rozvaha ostatních zájmů

Tato kategorie výjimek je zbytkovou kategorií, kam mohou být zařazeny výjimky, které nelze jinak vhodně zařadit. Výjimky současného českého autorského práva lze rozdělit do výše uvedených kategorií 1 – 5. Dokonce některé výjimky např. pro některá užití osířelého díla či výjimky týkající se užívání počítačových programů lze zařadit současně do více kategorií. P. Samuelsonová oproti tomu vymezuje, jako svým způsobem zbytkovou kategorii pro výjimky, jejichž účelem jsou

⁴⁰ Srov. čl. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23.4.2009 o právní ochraně počítačových programů, CELEX 32009L0024.

⁴¹ Srov. § 5 odst. 3 písm. l).

politické důvody. Do této kategorie zařadila výjimku pro válečné veterány a bratrské organizace.⁴² Pokud by česká právní úprava obsahovala takový typ výjimky, mohla by být zařazena pod rozvahu společensko-kulturního a vědecko-vzdělávacího zájmu. Dále vymezila i kategorii pro výjimky, jejichž účelem je flexibilita, kam zařadila otevřenou výjimku *fair use*.⁴³ Pro tu bychom zvláštní kategorii nevymezili vůbec. Výjimku *fair use* lze systematicky zařadit do všech kategorií 1 – 5 a nepotřebuje zvláštního zařazení. Samotný účel výjimky *fair use*, kterým má být dle P. Samuelsonové flexibilita, se vymyká ostatním zájmům, které jsou vymezeny konkrétně. Zřejmě myšleno jako flexibilita právní úpravy. Nicméně může být účelem výjimky, též důvodem omezení autorského práva pouze flexibilita? Výjimka, jejímž účelem je pouze flexibilita, aniž by za ní stál jiný veřejný zájem, nemá v systému autorského práva žádnou právní oporu, a proto nepotřebuje samostatnou kategorii. Autorské právo nelze omezit pouze za účelem dosažení flexibilní právní úpravy. Flexibilita jako vlastnost výjimky plyne naopak již ze skutečnosti, že otevřenou výjimku lze věcně zařadit do kterékoli kategorie 1 – 5.

3. RECENTNÍ JUDIKATURA TÝKAJÍCÍ SE VÝJIMEK A OMEZENÍ

Sledovaná judikatura týkající se výjimek a omezení zahrnuje současnou vybranou judikaturu Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a Soudního dvora EU. V zásadě jedinou zákonnou výjimkou, která je předmětem několika, nikoli však mnoha rozhodnutí, je výjimka užití díla pro osobní potřebu (30 AutZ). Přesto pokládáme za důležité na příkladech rozhodnutí ozřejmit podstatu

⁴² Srov. § 110 (10) Copyright Act, autorský zákon USA z roku 1976, Část 17 Zákoníku U.S.C., § 101 – § 1332.

⁴³ Srov. SAMUELSON, P. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 27 – 29. [online] Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669 [cit. 16.12.2019].

uplatnění a vztah právě této výjimky k vymezení autorského práva. O ostatních výjimkách judikatura uvedených soudů mlčí. Důvodů pro to spatřujeme hned několik. Předně z důvodu, že území České republiky je relativně malé teritorium, aby ke každé výjimce existovalo soudní rozhodnutí nejvyšších soudních instancí, dále řada případů se týká bagatelních věcí bez možnosti podat odvolání a dovolání, jiné zcela postrádají ústavní rozměr věci a v neposlední řadě také případy týkající se autorského práva mohou končit smírně. Tento poměr judikatury ve vztahu k výjimkám a omezením může však také nasvědčovat, že výklad a soudní rozhodování v oblasti výjimek a omezení, pokud k němu dojde, nečiní praktické potíže.

Judikatura dotýkající se výjimky užití pro osobní potřebu, má však, rozdílně od uvedeného, v poslední době rostoucí tendenci. To souvisí s rostoucím počtem rozhodnutí a předběžných otázek týkající se výkonu kolektivní správy a výkonu práva sdělovat dílo veřejnosti. Těchto oblastí se recentní judikatura převážně týká.⁴⁴ Přestože s výkonem práva na sdělování veřejnosti výjimka užití díla pro osobní potřebu nesouvisí a ani souviset nemůže (viz dále), přesto soudy zkoumají kritéria této výjimky spolu s kritérii práva na sdělování veřejnosti. Z obráceného pohledu stojí za povšimnutí, že k uplatnitelnosti určité výjimky, nezáleží pouze na tom, jaký je výklad samé výjimky, ale také, jaký je výklad a vymezení výlučného autorského práva, neboť výjimka je výlukou z něj. Sdělování díla veřejnosti a výklad, co jím je a není, spolu s pojmem „nové veřejnosti“ jako jednoho z kritérií při sdělování díla je v současnosti největší těžkostí recentní judikatury zejména Soudního dvora EU. Výjimek obecně i výjimky užití díla pro osobní potřebu se tato problematika dotýká pouze částečně, dokonce jsme přesvědčeni, že vůbec nijak, ačkoli se i s touto otázkou soudy snaží ve svých rozhodnutích vypořádat. A právě proto zkoumaná rozhodnutí poslouží dobře

⁴⁴ Sdělování díla veřejnosti je obecnou kategorií a jedním ze způsobů užití díla. Znamená zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově. Sdělování práva veřejnosti se týká zejména zpřístupňování díla v počítačové síti Internetu pomocí odkazů nebo zpřístupňování díla rozhlasem či televizí. Samotných odkazů existuje vícero, z nejpoužívanějších jde o prostý odkaz (*hyper link*), hluboký odkaz (*deep link*), vložený odkaz (*embedded link*).

k demonstraci současných podmínek uplatnění výjimek a omezení na území České republiky.

Je to především judikatura Ústavního soudu, ze které vyplývá rostoucí počet soudních rozhodnutí ve věcech týkajících se výjimky pro užití díla pro osobní potřebu. Pozornosti zasluží zejména dvě rozhodnutí, a to nálezy ve věcech sp. zn. II. ÚS 3076/13⁴⁵ a sp. zn. II. ÚS 2186/14.⁴⁶ První z uvedených nálezů se skutkově týká případu, kdy stěžovatelka jako podnikatel měla zpřístupňovat svým zákazníkům rozhlasové vysílání pomocí rozhlasového přijímače umístěného v její provozovně (prodejně jízdních kol), a tím se dopustit bezdůvodného obohacení, neboť užívala autorská díla spravovaná kolektivním správcem, aniž by však měla sjednanou licenční smlouvu. Stěžovatelka se hájila tím, že sama žádné zařízení neprovozovala a že jej provozovala zaměstnankyně pro vlastní osobní potřebu při práci. Ústavní soud napadené rozhodnutí krajského soudu zrušil z důvodů nadmíru formalistické interpretace a aplikace zákonných ustanovení autorského zákona, nedostatečných skutkových zjištění, nedostatečného právního hodnocení důkazů a nedostatečného odůvodnění rozsudku. Přitom vyslovil závěr, že jde o případ, který soudy rozhodují nejednotně, neboť i krajský soud, jehož rozhodnutí bylo v této věci napadeno, posoudil dříve skutkově podobnou věc zcela opačně.⁴⁷

Druhý z uvedených nálezů posuzoval podobný případ, kdy stěžovatel, jako podnikatel (provozovatel restaurace) měl svým zákazníkům zpřístupňovat záznamy uměleckých výkonů výkonných umělců a výrobců záznamu pomocí televizoru, a tím se dopustit bezdůvodného obohacení, neboť neměl uzavřenou licenční smlouvu s příslušným kolektivním správcem. Stěžovatel se hájil tím, že inkriminované zvukově

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. II. ÚS 3076/13 ze dne 15.4.2014.

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. II. ÚS 2186/14 ze dne 13.1.2015.

⁴⁷ Srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ve věci sp. zn. 50 EC 2/2013-81 ze dne 6.9.2013, ve kterém dospěl k závěru, že o sdělování veřejnosti nepůjde v případě, kdy dochází k provozování díla pouze samotnými zaměstnanci v zaměstnání pro sebe, popř. pro úzký okruh svých spoluzaměstnanců, neboť v tomto případě se tak zpravidla neděje za účelem hospodářského či obchodního prospěchu a souvislost s hospodářskou činností zaměstnavatele je zde pouze časová a místní.

obrazového zařízení (televizor) provozováno ani být nemohlo, jelikož nebylo připojeno k satelitu či k anténě. Přitom se ohledně skutkových zjištění a právního hodnocení důkazů stěžovatel hájil závěry prvního z uvedených nálezů Ústavního soudu. Naopak kolektivní správce v postavení vedlejšího účastníka namítal, že jde o zcela jinou věc zejména z hlediska odlišnosti provozu. Ústavní soud v této věci zdůraznil potřebu aktivní role kolektivního správce při prokazování provozu předmětného zařízení a podobně jako u prvního nálezu rozhodnutí krajského soudu zrušil s ohledem na nedostatečná skutková zjištění a jejich právní hodnocení.

Argumentační linie nastavená těmito dvěma nálezy Ústavního soudu se projevuje i do následných rozhodnutí, kterými jsou nálezy ve věcech sp. zn. IV. ÚS 2496/14,⁴⁸ IV. ÚS 2445/14⁴⁹ a III. ÚS 2429/14.⁵⁰ První z těchto tří posuzovaných věcí se týká provozování rádia v prodejně obuvi bez licenčního oprávnění, druhý z případů pak provozování televizního zařízení v půjčovně DVD nosičů rovněž bez licenčního oprávnění. Ve třetí z posuzovaných věcí se pak jednalo o provozování rádia i televizního zařízení v provozovně sloužící k zajištění prodeje, pronájmu a servisu stavebních strojů a nástrojů. Ve všech těchto rozhodnutích Ústavní soud zrušil rozhodnutí krajských soudů, a to vždy se stejnou argumentací, co do nedostatečného zjištění skutkového stavu a nedostatečného právního hodnocení důkazů.

Zmírnění až obrat oproti do té doby rigidnímu požadavku Ústavního soudu na vysokou míru zjištění skutkového stavu lze spatřovat v usnesení ve věci I.ÚS 1325/17.⁵¹ V daném případě nebylo mezi účastníky sporné, že se v provozovně stěžovatelky v rozhodné době nacházel televizor. Sporné bylo, zda tento televizor byl užit při sdělování chráněných děl tzv. „nové veřejnosti“ a zda na něm skutečně byla provozována chráněná díla autorů zastupovaných žalobcem. Ústavní soud zde poprvé plně aplikuje kritérium pravděpodobnosti (presump-

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. IV. ÚS 2496/14 ze dne 6.5.2015.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ve věci soudu sp. zn. IV. ÚS 2445/14 ze dne 6.5.2015.

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. III. ÚS 2429/14 ze dne 14.5.2015.

⁵¹ Usnesení Ústavního soudu ve věci I.ÚS 1325/17 ze dne 6.6.2017.

ce) zásahu do autorských práv, když uvádí, že „pro účely zjištění, zda prostřednictvím zařízení vůbec může docházet k přenosu chráněných děl ke konečnému uživateli jakožto veřejnosti, postačí, pokud k tomuto přenosu může docházet, neboť takto již v případě restauračních zařízení vyvstává vysoká pravděpodobnost, že v určitých chvílích k přenosu skutečně dochází“. Tento nový přístup Ústavní soud odůvodňuje stručně tak, že by bylo neakceptovatelným požadavkem na kolektivní správce, aby prokazatelně doložili, že skutečně docházelo k produkci chráněných děl po celou dobu, po kterou vymáhají dlužné licenční poplatky.

V usnesení I. ÚS 578/15⁵² se Ústavní soud pro změnu zabýval aplikací recentní judikatury SDEU týkající se již zmiňované „nové veřejnosti“ (viz dále). Skutkově šlo o případ stěžovatele, který byl uznán vinným, že jako vlastník domény sděloval veřejně bez souhlasu autorů nebo výrobců prostřednictvím Internetu metodou *embeddingu* audiovizuální záznamy epizod seriálů, aniž by k tomu měl souhlas nositelů práv, a jako vlastník uvedené domény získal mimo jiné majetkový prospěch prostřednictvím reklamního systému. Stěžovatel svoji obranu založil na dvou rozsudcích Soudního dvora EU, a sice ve věci *Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman a Pia Gadd proti Retriever Sverige AB*, C-466/12, ze dne 13. února 2014 a *BestWater International GmbH proti Michael Mebes a Stefan Potsch*, C-348/13, ze dne 21. října 2014, s tím, že dle prvního rozhodnutí platí, že pokud jsou na jedné internetové stránce uvedeny hypertextové odkazy na díla, která jsou volně dostupná na jiné internetové stránce, nejde o „sdělování veřejnosti“, pokud toto sdělování není určeno „nové veřejnosti“. Dle druhého rozhodnutí pak platí, že umístění tzv. *embedded* odkazu na chráněné dílo na vlastní webovou stránku není zásahem do autorského práva. Ústavní soud stížnosti nevyhověl se závěrem, že na základě předmětných rozhodnutí, je třeba identifikovat čtyři různé situace, které mohou nastat při odkazování na chráněná díla dostupná na internetových stránkách. V prvním případě jde o odkazování na díla oprávněně zveřejněná na odkazované stránce, kdy nejde o sdělování díla ve smyslu směrnice. V druhém případě jde o odkazování na chrá-

⁵² Usnesení Ústavního soudu ve věci I. ÚS 578/15 ze dne 25.10.2017.

něná díla neoprávněně zveřejněná na příslušné internetové stránce, která jsou však pro stejnou veřejnost oprávněně zveřejněná na jiné internetové stránce; ani v tomto případě nejde o sdělování díla. Ve třetím případě jde o odkazování na chráněná díla neoprávněně zveřejněná, která ani nejsou oprávněně zveřejněna jinde, odkazování je však prováděno nikoli za účelem dosažení zisku osobou, která nevěděla nebo nemohla rozumně vědět o protiprávní povaze zveřejnění těchto děl. Ani v tomto případě nejde o sdělování veřejnosti. Pokud je však na internetu odkaz na chráněné dílo, které nebylo oprávněně na internetu sděleno veřejnosti, vložen osobou, která ví nebo mohla rozumně vědět o protiprávní povaze zveřejnění těchto děl a nemá k tomu souhlas vykonavatele majetkových práv autorských, jde o neoprávněné sdělování veřejnosti ve smyslu směrnice. Byl-li pak takový odkaz zveřejněn za účelem dosažení zisku, vědomost o protiprávní povaze zveřejnění díla je presumována.

Ze shora uvedeného plyne, že Ústavní soud klade na prokazování porušení práva sdělování veřejnosti, tedy procesní stránku věci, náležité nároky, nicméně poslední rozhodnutí nastoluje nový trend, kterým se presumuje zásah do autorských práv a jelikož jde v drtivé většině o případy, kdy žalobcem je kolektivní správce, nevyžaduje se od něho, aby prokázal provozuschopnost přístroje sdělovat díla veřejnosti po celou dobu. Námitka žalovaného, že přístroj je odpojen od zdroje elektřiny či vysílání by proto nebyla relevantní. I přesto se však stále jeví jako nedostatečné, aby k prokázání porušení práva na sdělování veřejnosti, a tím neuplatnění výjimky užití díla pro osobní potřebu, stačil záznam o provedení kontrolní prohlídky. Ústavní soud ve všech uvedených nálezech kladl důraz na zjištění, zda přístroj je technický způsobilý, zda se vůbec v provozovně nacházel, po jak dlouhou dobu mělo docházet k provozování zařízení a sdělování veřejnosti, zda se jednalo o díla autorů, která kolektivní správce zastupuje, zda z provozu zařízení bylo dosahováno přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Dle nálezu ve věci sp. zn. III. ÚS 2429/14 pak dosahování přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu má být zkoumáno dle kritérií, *zda provoz zařízení byl obrácen „k veřejnosti“; resp. vůči ní zaměřenému „sdělování“, a to veřejnosti*

jak kvantitativně určené ve smyslu „vysokého počtu osob“, tak i vymezené kvalitativně jako k produkci „vnímavé“. To má implikovat uvážení co do povahy provozovny a jí nabízeného sortimentu zboží a toho, jaký účinek na zákazníky provozování zařízení vyvolává.

Za zmínku stojí, že v daných případech nemůže dojít k uplatnění výjimky užití díla pro osobní potřebu z práva na sdělování veřejnosti, třebaže k tomu může úvaha nad osobním užíváním, tj. poslech rádia či sledování televizoru směřovat, a to právě s ohledem na prvek veřejnosti. Sdělování veřejnosti je totiž pojmově veřejné.⁵³ Jinými slovy existence veřejného sdělování vylučuje podmínku osobního užití. Soudu proto nezbyvá, než zkoumat detailně kritéria výkonu práva na sdělování veřejnosti. Možná je to právě ten důvod, proč judikatura Soudního dvora EU tíhne k výkladu pojmu „nové veřejnosti“ (viz dále). Ústavní soud se v předmětných rozhodnutích vyjadřoval k otázce uplatnění výjimky užití díla pro osobní potřebu, dříve výhradně prostřednictvím kritéria přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Až v posledním ze zmiňovaných rozhodnutí, tj. v usnesení I. ÚS 578/15, tak učinil i prostřednictvím výkladu pojmu „nové veřejnosti.“ Lze to hodnotit jako krok správným směrem, neboť zkoumání pouze kritéria hospodářského prospěchu, je z pohledu autorského práva⁵⁴ nikoli podstatným, neboť není kritériem výkonu práva na sdělování díla veřejnosti.⁵⁵

Ve výše uvedených případech proto existují dvě možnosti. Buď došlo ke sdělování díla veřejnosti, a v tom případě výjimku užití díla pro osobní potřebu nelze uplatnit, neboť je vyloučen prvek osobního užití, nebo nedošlo, a v tom případě, byť fakticky docházelo k interakci s předmětem ochrany, se pojmově nejedná o užití sdělováním veřejnosti ve smyslu autorského zákona. Nutno tak říci, že uplatnění výjimky užití díla pro osobní potřebu se liší v závislosti na vymezení jednotli-

⁵³ Podobně viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 347.

⁵⁴ Jinak tomu může být z hlediska práva nekalosoutěžního nebo při zkoumání hospodářské závažnosti tohoto jednání.

⁵⁵ Opačně viz rozsudek Soudního dvora EU ve věci *Società Consortile Fonografici (SCF) proti Marco Del Corso*, C-135/10, ze dne 15.3.2012.

vých autorských práv. Například v případě práva na rozmnožování by nic nebránilo konstatování, že sice k rozmnožení díla jako předmětu ochrany došlo, ale zároveň se uplatnila výjimka užití díla pro osobní potřebu, čímž není dán zásah do autorského práva. Tato možnost v případě práva na sdělování veřejnosti nemůže nastat. Za povšimnutí stojí v té souvislosti § 18 odst. 3 AutZ, dle kterého sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování. Nejedná se totiž o výjimku, ale obecné omezení, které definuje autorské právo. Pouhé provozování zařízení je tak subjektivním soukromým právem každého, konkrétně projev vlastnického práva k zařízení, do kterého autorské právo nezasahuje, neboť jej předem vyloučilo ze systému autorského práva. Výše uvedené potvrzuje, že uplatnění určité výjimky se neobejde bez zkoumání vymezení práva, z něhož se v konkrétním případě o výjimku jedná. V případě práva na sdělování veřejnosti je potřeba zkoumání kritérií práva o to naléhavější, neboť z něj nelze uplatnit výjimku užití díla pro osobní potřebu.

3.1 K pojmu „nová veřejnost“ v judikatuře Soudního dvora EU

Shora uvedené potvrzuje i recentní judikatura Soudního dvora EU. Zejména v ní dnes rezonuje problematika práva na sdělování veřejnosti. Soudní dvůr EU si totiž vytvořil a definoval kritérium „nové veřejnosti“ (angl. *new public*), a to jako zásadní či dokonce výlučné kvalifikační kritérium pro posouzení, zda ke sdělování díla veřejnosti došlo či nikoli. V oblasti Internetu jsou tím aktuálně dotčena zejména rozhodnutí týkající se tzv. odkazování či sdílení odkazů. Obecně však zřejmě i všechny budoucí případy, ve kterých při použití nově objevených technologií nebude zřejmé, zda se o sdělování díla veřejnosti jedná či nikoli. Mezi akademiky a odbornou veřejností však převažují pochyby nad vahou, kterou Soudní dvůr EU pojmu „nová veřejnost“ přikládá.⁵⁶

⁵⁶ Srov. zejm. velmi kritické stanovisko ALAI. Viz ASSOCIATION LITTÉRAIRE ET ARTISTIQUE INTERNATIONALE. *Opinion on the Criterion “New Public”*, De-

Ze sledovaných rozhodnutí se jedná zejména o rozsudek Soudního dvora EU ve věci *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti Rafael Hoteles SA*, C-306/05, ze dne 7. prosince 2006, rozsudek Soudního dvora EU ve věci *Football Association Premier League Ltd a další proti QC Leisure a dalším a Karen Murphy proti Media Protection Services Ltd*, spojené věci C-403/08 a C-429/08, ze dne 4. října 2011, rozsudek Soudního dvora EU ve věci *Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman a Pia Gadd proti Retriever Sverige AB*, C-466/12, ze dne 13. února 2014, rozsudek Soudního dvora EU ve věci *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o. s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně, a. s.*, C-351/12, ze dne 27. února 2014, usnesení Soudního dvora EU ve věci *BestWater International GmbH proti Michael Mebes a Stefan Potsch*, C-348/13, ze dne 21. října 2014, a na tato rozhodnutí navazují současná judikatura.

Podstata pojmu „nové veřejnosti“ v judikatuře Soudního dvora EU spočívá v odlišení veřejnosti původní a veřejnosti nové, vůči níž je dílo sdělováno. Soudní dvůr zde vychází ze základního požadavku, že ke svolení k užití díla musí dát nositel práv souhlas. Aby se jednalo o sdělování veřejnosti, musí být splněna jednak podmínka, že dílo je sdělováno a také, že je sdělováno veřejnosti. Pojem veřejnosti pak dle čl. 3 odst. 1 informační směrnice se má dle Soudního dvora EU týkat blíže neurčeného počtu potencionálních diváků či posluchačů a vyžaduje dosti vysoký počet osob. Přitom je rozhodující, zda veřejnost má k dílu přístup či nikoli. Nerozhodné pak je, zda této možnosti skutečně využije. Aby se jednalo o sdělování veřejnosti, je dle soudu nutné, aby bylo sdělováno nové veřejnosti, tj. takové veřejnosti, která je odlišná od původní veřejnosti, která má význam v případech, kdy vůči ní bylo dílo dříve sdělováno a kterou nositelé práv při udělení souhlasu ke sdělování uvážili.⁵⁷

veloped by the Court of Justice of the European Union (CJEU), Put in the Context of Making Available and Communication to the Public. 2014. [online] Dostupné z: <http://www.alai.org/en/assets/files/resolutions/2014-opinion-new-public.pdf> [cit. 16.12.2019].

⁵⁷ Viz bod č. 24 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ve věci sp. zn. II. ÚS 2186/14 ze dne 13.1.2015.

Podstata kritéria „nové veřejnosti“ tak spočívá na předpokladu dosti vysokého počtu osob a důvodné neočekávatelnosti sdílení díla veřejnosti pro autory a jiné nositele práv. Aby kritérium nové veřejnosti mělo význam, jako kontradikce k veřejnosti původní, mělo by být užíváno k hodnocení případů, kdy je zastoupena jak veřejnost původní, tak i nová, což některé případy, kterých se sdělování díla veřejnosti týká, nesplňují. V případech, kdy nositel práv souhlas ke sdělování díla neudělil vůbec, tedy případy, kdy dílo nebylo dosud sdělováno, se kritérium nové veřejnosti ve smyslu, jak jej užívá Soudní dvůr EU, nemůže uplatnit, resp. jeho užití jako rozdílu od veřejnosti původní, je uměle konstruované a nedává žádný smysl. Problém předmětného pojmu spočívá v tom, že jde o právně neurčitý pojem, podobně jako pojmy „veřejnost“, „nová“ veřejnost, „původní“ veřejnost. Není jasné, co konkrétně znamená a žel ani Soudní dvůr EU nepodává bližší výklad, než shora uvedený. Lze však předpokládat široký výklad tohoto pojmu s ohledem na zásadu vysokého standardu ochrany autorských práv, což ale neřeší podstatu věci. Jde přitom o kritérium, které, jak je Soudním dvorem EU vykládáno, nenachází poklad v mezinárodním, evropsko-unijním ani vnitrostátním autorském právu, byť je již nyní vnitrostátně aplikováno. Dalo by se tedy očekávat, a považovali bychom to za správné, že bude plnit podpůrnou roli, podobně jako argument o hospodářském nebo obchodním prospěchu plynoucího z neoprávněného užití díla.

Z toho důvodu zastáváme názor, že by bylo lépe, kdyby Soudní dvůr EU zaujal jednoznačný postoj k jednotlivým technicky odlišným způsobům umožňujícím sdělování díla veřejnosti a konkrétně odpověděl na otázku, jaký je mezi nimi rozdíl a ten případně podpůrně zdůvodnil kritériem nové veřejnosti. Jde o otázku, která by s ohledem na zásadu technologické neutrality měla být řešena primárně judikatorně, tj. soudcovským posouzením, nikoli legálně. Jednotlivé způsoby umožňující sdělování díla veřejnosti se funkčně-technicky liší a lišit vždy budou, a tím jsou i jejich právní následky odlišné, zejména co do intenzity možného zásahu do autorských práv.⁵⁸ Obáváme se ale, že neurčitý pojem

⁵⁸ Srov. argument o potřebě rozlišovat druhy služeb na Internetu. Viz HUSOVEC,

nové veřejnosti k posouzení těchto odlišností sám o sobě zcela nepostačuje, byť mu lze přikládat v těchto věcech význam. Na druhé straně mince však stojí otázka, zda lze od Soudního dvora EU důvodně očekávat, aby jednoznačná kritéria ve svých rozhodnutích stanovil, když je často omezen vnitrostátně položenou předběžnou otázkou a musí tak odkazovat pro konkrétní právní posouzení závažnosti věci do vnitrostátního autorského práva. Zřejmě tak nezbude, než že jednotlivosti si doplní vnitrostátní judikatura, případně, že budou řešeny zákonodárně.

Je třeba ale říci, že to, k čemu dnes skutkově dochází a čeho se sledovaná problematika zejména týká, tj. neoprávněné sdílení (sdělování) děl na Internetu, se rozhodně nenachází v právním vakuu, jak by snad mohlo z hlediska neurčitosti pojmu nové veřejnosti mylně zdát. Právně na případy neoprávněného sdělování díla veřejnosti dopadají pravidla o nekalé soutěži, tj. pravidla proti nekalému hospodářskému (protiprávnímu) těžení z cizího úsilí, kterým je i úsilí tvůrčí.⁵⁹ Rovněž v nejzávažnějších případech mohou být naplněny předpoklady hospodářských trestných činů. Proto i náhodný příležitostný soutěžitel, který prostřednictvím Internetu nasdílel desítky prostých odkazů vedený konkurenčně tržním a škodlivým záměrem,⁶⁰ které samy o sobě nemusí zakládat vůbec žádné porušení autorského práva, se bude dopouštět nekalé soutěže. Rovněž není vyloučeno, že dle míry hospodářské závažnosti, se bude jednat o hospodářský trestný čin, jak již například v mediálně známé kauze týkající se vložených (embeddovaných) odkazů judikoval Nejvyšší soud.⁶¹ Trestně postižitelné jsou přitom všechny formy účasti (pachatel, spolupachatel, pomocník, návodce, organizátor).

M. *Zodpovednosť na Internete podľa českého a slovenského práva*. Praha: CZ.NIC, 2014. s. 149 – 151.

⁵⁹ Blíže viz komentáře I. Telce v diskuzi na blogu Jiné právo: SULITKA, D. Případ Tulipán – Hyperlinky pred Nejvyšším súdom ČR. In: *Jiné právo* [online]. 2013. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2013/12/dusan-sulitka-pripad-tulipan-hyperlinky.html> [cit. 16.12.2019].

⁶⁰ Např. poškodit konkurenci, těžít z placené reklamy, obcházet předplacené služby, odvést zákaznickou základnu pro své služby apod. Přitom kvalifikačně, aby se jednalo o hospodářský styk, postačí existence hospodářského střetu.

⁶¹ Srov. trestní věc piráta „Tulipána“ viz rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 8 Tdo 137/2013 ze dne 27.2.2013.

Podstatné však je, a pro společenskou diskuzi a právní povědomí to platí dvojnásob, že nelze směřovat pravidla práva autorského a trestního, případně dalších práv, jak se často dnes populisticky děje, aby se nakonec dospělo k atraktivnímu, avšak nepřesnému závěru, že „odkaz na webu je trestný“.⁶²

3.2 Ostatní rozhodnutí

Soudní rozhodnutí zařazená do této podkapitoly jsou již od výše uvedeného odlišná, neboť jejich předmětem je obecný výklad všech výjimek a omezení, který je však o to důležitější. Předně se jedná o rozsudek Soudního dvora EU ve věci *ACI Adam BV a další proti Stichting de Thuiskopie, Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoedin*, C-435/12, ze dne 10. dubna 2014, dle něhož výjimku užití díla pro osobní potřebu, lze uplatnit pouze v případě, že dílo, o jehož užití se jedná, pochází z legálního zdroje. Konkrétně se pak ve věci jednalo o zhotovování rozmnoženin díla pro osobní potřebu umístěného na Internetu. Soudní dvůr přitom vyjádřil závěr, že nelze připustit existenci vnitrostátní právní úpravy, která nerozlišuje při aplikaci výjimky užití díla pro osobní potřebu zákonné a nezákonné zdroje. Domníváme se však, že se nemusí jednat o rozlišení uvedené přímo v dikci této výjimky,⁶³ když předmětné rozlišování plyne již z principu poctivosti, který je sice obecným, ale pro tyto situace přímo závazným právním principem. Druhým limitem je pak i tříkrokový test, dle něhož nesmí dojít k užití v rozporu s běžným způsobem užití a nesmí být nepřiměřeně dotčeny zájmy autora, kdy ani jednu podmínku zhotovení rozmnoženiny z nezákonného zdroje nesplňuje.

⁶² Viz *Dávat na web odkazy na stažení filmů zdarma je trestné, rozhodl Ústavní soud* [online]. NOVINKY.CZ. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/315915-davat-na-web-odkazy-na-stazeni-filmu-zdarma-je-trestne-rozhodl-ustavni-soud.html> [cit. 16.12.2019].

⁶³ Srov. § 53 UrhG, dle něhož podmínkou aplikace výjimky užití díla pro osobní potřebu je, že dílo nepochází ze zjevně nezákonného zdroje.

Z českých rozhodnutí obecných soudů pak můžeme k výjimce užití díla pro osobní potřebu uvést starší rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 3 Cz 13/76 ze dne 26. března 1976, dle něhož hromadná výroba napodobenin uměleckého díla není volným užitím uměleckého díla a je k ní potřeba souhlasu autora. Rozhodnutí z dob účinnosti předchozího autorského zákona se týká průmyslově hromadného zhotovování díla umístěného na veřejném prostranství, kdy Nejvyšší soud dovodil nepřípustnost takového jednání a nemožnost uplatnění výjimky užití díla pro osobní potřebu a vyslovil závěr, že by muselo v daném případě dojít k vytvoření zcela nového díla. Soud se rovněž vyjádřil v tom smyslu, že výjimku užití díla pro osobní potřebu nelze vykládat extenzivně. Lze se domnívat, že v daném případě šlo o exemplární případ průmyslové výroby, na kterou se skutečně výjimka užití díla pro osobní potřebu nevztahuje.

Jako příklad rozsudku obecného soudu, který svým odůvodněním právně-odborně zaostává a žel je třeba způsob odůvodnění zhodnotit jako vadný a nedostačující, je rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ve věci sp. zn. 1 Co 27/2006-282 ze dne 20. prosince 2006, kdy následně v dané věci rozhodoval o ústavní stížnosti Ústavní soud svým usnesením ve věci sp. zn. II. ÚS 423/10 ze dne 1. dubna 2010. Dle předmětného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci volné užití děl a bezúplatné zákonné licence jsou v zákoně uvedeny taxativně a jejich aplikace nedovoluje extenzivní výklad. Případ se vedle toho právně týkal i posouzení poměru vlastnického práva a práva autorského, neboť mělo docházet ke zpřístupňování CD nosičů s výkony výkonných umělců bez jejich souhlasu. Potíž předmětného rozsudku, jakož i rozsudku mu předcházejících je, že odůvodnění chybí přidaná hodnota v podobě potřebného soudcovského posouzení a argumentace soudu týkající se výkladu jednotlivých kroků tříkrokového testu. Konkrétně v této věci se soudy spokojily pouze se strojovým zmíněním tří kroků testu tak, jak jsou uvedeny v zákoně, aniž by je dále rozváděly s ohledem na skutkové okolnosti případu, aby pak dospěly k závěru, že výjimky je třeba vykládat restriktivně. Blížší zdůvodnění aplikace tříkrokového testu na daný případ a jakými úvahami se soud řídil, chybí. Tuto praxi obecných soudů proto nezbyvá, než hodnotit kriticky.

4. BUDOUCÍ VÝVOJ V OBLASTI VÝJIMEK A OMEZENÍ

Výjimky a omezení mají klíčový význam v soudobém autorském právu, neboť ovlivňují oblasti, jakými jsou vzdělávání, kultura, výzkum a hospodářství. Soudobý vývoj v této oblasti na našem území významně ovlivňuje evropsko-unijní právo, které poskytuje výjimky, které zohledňují potřeby autorské tvorby, oprávněné zájmy uživatelů, knihoven, muzeí, vzdělávacích zařízení. Stěžejní je v tomto směru bez pochyby informační směrnice a její výklad udávaný Soudním dvorem EU. Můžeme říci, že současné nastavení uplatnění výjimek a omezení, ať již z hlediska harmonizačních cílů a prostoru daného informační směrnicí i při zohlednění evropsko-unijního tříkrokového testu a uzavřeného katalogu výjimek, nevnímáme jako krok špatným směrem, ale jako dobrý výchozí bod směrem k odstranění současných nedostatků, která však nejsou nikterak dramatické. V několika bodech proto nyní shrneme úvahy a závěry k otázce budoucího vývoje.

Transpozice výjimek z informační směrnice do vnitrostátní právní úpravy je částečně dobrovolná, což se projevuje tím, že v různých státech platí odlišný rozsah a podmínky uplatnění výjimek a omezení. Na jedné straně bychom mohli hodnotit kladně, že informační směrnice ponechává volnost vnitrostátního uvážení, na druhé straně rozdílnost právních úprav je právní překážkou jednotného vnitřního trhu a dopadá i na koncového uživatele, od kterého je vyžadována znalost právních odlišností týkající se přístupu k chráněnému dílu. Z toho důvodu pokládáme za vhodnější, aby výjimky a omezení informační směrnice byly závazné pro všechny členské státy EU a byly skutečně harmonizovány.⁶⁴

S tím související, ale nutná k odlišení od předchozího, je skutečnost, že katalog výjimek a omezení informační směrnice je dle volnější, a umožňuje vnitrostátně rozsah výjimky zúžit. Tím však opět vznikají rozdíly vnitrostátních úprav. Z toho důvodu pokládáme za vhodné,

⁶⁴ Jedná se o jeden z bodů některých programových návrhů reformy autorského práva v souvislosti s jednotným digitálním trhem. Viz REDA, J. Reda Report draft – explained. [online] Dostupné z <https://juliareda.eu/copyright-evaluation-report-explained/> [cit. 16.12.2019].

aby vnitrostátně byla závazná i přesná dikce výjimky a omezení, nikoli pouze jejich vnitrostátní provedení. Relativní volnost dikce jednotlivých výjimek a omezení v informační směrnici je předpokladem vyhovění zájmů uživatelů žádajících flexibilní systém. Kriticky je třeba uvažovat nad možností zavedení otevřené výjimky typu *fair use* dle autorského práva USA, a to z důvodu jejího možného nesouladu s mezinárodními závazky, ale také z důvodu absence přesvědčení, že tato výjimka by byla způsobila v kontinentálním systému autorského práva výrazně více zohlednit individualitu případu, než jak se děje pomocí uzavřeného katalogu výjimek a omezení. Doslovné vnitrostátní znění výjimek a omezení dle informační směrnice by představovalo kompromis, který by posiloval pravomoc soudu v oblasti výkladu obsahu jednotlivých výjimek včetně významu judikatury Soudního dvora EU, včetně inspirace posouzení skutkově podobného případu v zahraničním členském státě EU. Bude však obtížné dosáhnout toho, aby katalog výjimek a omezení byl obsahově mezi členskými státy jednotný. To je dáno tím, že ne všechny výjimky ovlivňují jednotný vnitřní trh ve stejné míře a nelze proto vnucovat členským státům jejich sjednocování, pokud proto chybí společný, nejlépe hospodářský důvod.⁶⁵ Některé výjimky jsou pak také dotčeny vnitrostátními kulturními vlivy, což také budoucí harmonizaci ztěžuje. V neposlední řadě je to i neochota členských států ustoupit od své vlastní dikce a obsahu výjimek a omezení.

Důležitou otázkou dalšího vývoje je význam a uplatnění tříkrokového testu. Jeho současnou mezinárodní, evropsko-unijní i vnitrostátní funkci nepokládáme rozdílně od mnoha jiných autorů za problematickou z toho důvodu, že pokud mezinárodně slouží tříkrokový test pro legislativně-zákonodárnou činnost při tvorbě nových výjimek, pak se nabízí využít hodnotově stejného testu i k výkladu uplatnění výjimek a omezení. Tříkrokovému testu nemůže být vytýkáno, že jeho kritéria neberou v úvahu jiné zájmy, než jsou oprávněné zájmy autora, když jde o testování výjimek jakožto dovolených výluk právě z autorskoprávní ochrany. Jde o test pojmově užší, než je obecný test poměrnosti vážící

⁶⁵ Volnost dikce znění výjimek informační směrnice z toho důvodu negativně ovlivňuje zejména ty oblasti, kde je vysoká míra harmonizace potřebná.

i jiné zájmy. Nutné je však říci, že je tomu tak proto, že k testování výjimky dochází v systému autorského práva, a právě z hlediska zásahu do autorského práva. Výjimka z autorského práva je totiž výjimkou z pravidla, kdy pravidlem je autorské právo. V kontradikci s tím není teze, že výjimky (obecně) musí být interpretovány v uvážení jejich ospravedlnění, a tedy, že extenzivní výklad je možný, pokud chceme dosáhnout účelu výjimky.⁶⁶ Výjimky a omezení v systému autorského práva naplňují funkční účel právě při restriktivním výkladu a uplatnění podléhajícím tříkrokovému testu. K extenzivnímu výkladu tak lze přistoupit pouze v případě hodnotové rozpornosti, kdy výjimka a omezení je spíše obecným omezením. Lze však předpokládat, že tříkrokový test, který je v současnosti na evropsko-unijní a vnitrostátní úrovni metodologickým nástrojem (restriktivního) výkladu uplatnění výjimek a omezení bude v důsledku současné diskuze v budoucnu legislativně upraven a užíván flexibilněji např. tím, že nebude vyžadována podmínka kumulativního splnění všech kroků testu.

Ze současné diskuze a srovnání zahraniční judikatury vyplývá skutečnost, že výjimky a omezení jsou uživateli chápány jako subjektivní práva a nikoli pouze jako „obrana“ či „imunita“ ve vztahu k výkonu výlučných subjektivních autorských práv. Může proto v budoucnu převážit tendence pojímat výjimky jako subjektivní práva. Nicméně k tomuto vývoji máme několik výhrad. Předně máme za to, že je třeba důsledně rozlišovat mezi *obecnými omezeními* (např. jedinečnosti díla, vyčerpání práva apod.) a omezeními v podobě výjimek a omezení, a to nikoli pouze systematicky, zda konkrétní výjimka je zařazena v katalogu výjimek, ale především jaký je její účel. Tedy zda v případě určité „výjimky“ se jedná spíše o (negativní) vyluku z autorského práva nebo jde o jeho (pozitivní) vymezení, které může subjektivní právo představovat. Dále pojem výjimek a omezení je užíván mezinárodně shodně jako vyluka z autorského práva a přenesení významu by pravděpodobně vyvolalo pouze matení pojmů. Navíc pojem výjimky a omeze-

⁶⁶ CORNU, G. *Droit civil – Introduction, les personnes, les biens*. 9. vyd. Montchrestien, 1999. s. 415, MELZER, F. *Metodologie nalézání práva*. Úvod do právní argumentace. Praha: C. H. BECK, 2010. s. 246.

ní užívá mezinárodní právo autorské a přenesení významu do roviny subjektivních práv by mohlo představovat i porušení mezinárodních závazků. Předmětná koncepční změna proto nemůže být vnímána jako právní drobnost ku prospěchu uživatelů, ale jako zásadní změna s hospodářskými důsledky, o jejíž vhodnosti a potřebnosti nejsme přesvědčeni.

Pro české autorské právo bylo historicky žádoucí, že byla s účinností od 20. dubna 2017 vnitrostátně upravena výjimka pro účely karikatury a parodie (srov. § 38g AutZ), které jsou projevem svobody projevu do oblasti autorského práva a došlo tak k rozšíření okruhu výjimek a omezení. Můžeme říci, že i v tomto směru ponechává informační směrnice členským státům EU relativní volnost, když nevyžaduje uvedení jména autora původního díla a identifikaci díla. Stejně tak lze kvitovat i zavedení výjimky pro určitá užití díla ve prospěch osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení s účinností od 15. února 2019, a to v souvislosti s ratifikací Marrákešské smlouvy (srov. § 39a AutZ).

5. ZÁVĚREM

Doufáme, že předmětné závěry a úvahy pomohou změnit přístup k otázce výjimek a omezení z autorskopravní ochrany a zejména povedou k prohloubení diskuze, jak lépe využít dispozic informační směrnice k úpravě výjimek a omezení. Politická nemožnost opakovaného jednání o informační směrnici či její radikální změna znamená nutnost pokusit se dále pracovat s touto směrnici, která za tímto účelem poskytuje vhodný právní základ. Jsme si vědomi toho, že názorově jde ve srovnání s ostatními návrhy k otázce budoucí reformy v oblasti výjimek a omezení o návrhy spíše konzervativní, které spočívají v práci se systémem stávajícím. Jde o přístup odlišný, kdy nepokládáme za žádoucí vytvářet alternativní reformní systém s potřebou úpravy mezinárodních závazků a s možným obratem současného hospodářského modelu. Devizou pak je, že změny lze realizovat vnitrostátně a jsou zákonodárně-politicky dosažitelné.

PROTICHODNÉ ZÁUJMY SUBJEKTOV AUTORSKÉHO PRÁVA AKO PRÍČINA KONFLIKTOV V AUTORSKOM PRÁVE NA DIGITÁLNOJ JEDNOTNOM TRHU EURÓPSKEJ ÚNIE

doc. JUDr. Renáta Bačárová, PhD., LL.M.*

V rámci vytvárania jednotného európskeho trhu s voľným pohybom znalostí a inovácií ako tzv. „piatej slobody“ sa vysoký dôraz kládol najmä na ochranu duševného vlastníctva, teda aj autorského práva. V súčasnosti je rozvoj európskeho hospodárstva úzko spojený s využívaním digitálnych technológií. Budovanie jednotného digitálneho trhu sa stalo prioritou Európskej únie, s čím súvisí podpora inovácií, tvorivosti a vedeckého výskumu s cieľom naštartovať inovačný potenciál EÚ a znásobiť investície v digitálnej oblasti. Tieto ambície EÚ nie je možné realizovať bez uskutočnenia digitálnej reformy autorského práva.

Podstata reformy autorského práva na digitálnom jednotnom trhu EÚ spočíva v zjednodušení dostupnosti digitálneho obsahu, odstránení prekážok cezhraničného prístupu k obsahu chráneného autorským právom, nastavení fungovania online trhu s autorskými právami a zabezpečení účinných nástrojov na presadzovanie autorského práva v online prostredí. Európska únia v rámci svojej digitálnej agendy¹ pri-

* doc. JUDr. Renáta Bačárová, PhD., LL.M. pôsobí na Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnickej fakulte, Katedre občianskeho práva, a je poverená vedením Centra transferu technológií v Technologickom a inovačnom parku UPJŠ v Košiciach, zároveň je advokátkou.

¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Digitálna agenda pre Európu KOM(2010)245 v konečnom znení z 19.5.2010.

jala viacero zásadných dokumentov,² pričom jednou z regulovaných oblastí, ktorá má obrovský význam pre ochranu kultúrneho dedičstva EÚ a kreativity je aj oblasť autorského práva.

Používanie chráneného obsahu na internete si vyžadovalo účinnú reguláciu, čo postupne vyústilo do prijatia viacerých dokumentov upravujúcich zmienenú oblasť. Najskôr to bolo oznámenie Komisie o *kreatívnom obsahu on-line na jednotnom trhu*,³ ktoré vychádzalo zo *Štúdie o interaktívnom obsahu a konvergencii*. Využívanie kreatívneho online obsahu je načrtnuté v dokumente *Creative Content in a European Digital Single Market: Challenges for the Future* z 22. októbra 2009. Základom záujmu EÚ pri využívaní kreatívneho obsahu online sa stalo posudzovanie dostupnosti kreatívneho obsahu, multiteritoriálne udeľovanie práv pre kreatívny obsah, interoperabilita a transparentnosť digitálnej správy práv, vrátane zabezpečenia legálnej ponuky online obsahu a boj proti pirátstvu.

Zlepšenie prístupu spotrebiteľov a podnikov k online tovarom a službám v Európe, vytváranie priaznivých podmienok pre rozmach elektronických sietí a služieb, maximalizácia rastového potenciálu európskeho digitálneho hospodárstva je obsahom *Stratégie pre jednotný digitálny trh v Európe*.⁴ Nadväzujúci dokument Európskej komisie *Kroky smerom k modernému, európskejšiemu rámcu autorských práv* mal EÚ nasmerovať k modernizácii autorského práva v digitálnom priestore.⁵

S témou ochrany autorského práva súvisí aj prijaté nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1128 zo 14. júna 2017

² Digitálna agenda pre Európu je iniciatívou v rámci stratégie EURÓPA 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu; oznámenie Komisie KOM(2010) 2020 v konečnom znení z 3.3.2010.

³ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o kreatívnom obsahu on-line na jednotnom trhu KOM(2007) 836 v konečnom znení z 3.1.2008. K téme pozri aj stanovisko Výboru regiónov „Mediálna gramotnosť“ a „Kreatívny obsah on-line“ (2008/C 325/12) (Ú.v. 325/70).

⁴ Oznámenie Komisie KOM(2015) 192 v konečnom znení zo 6.5.2015.

⁵ Oznámenie Komisie KOM(2015) 626 v konečnom znení z 9.12.2015.

o cezhraničnej prenosnosti on-line obsahových služieb na vnútornom trhu a nedávno prijaté smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/789 zo 17. apríla 2019, ktorou sa stanovujú *pravidlá výkonu autorského práva a s ním súvisiacich práv uplatniteľné na niektoré online vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov* a ktorou sa mení smernica Rady 93/83/EHS a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 *o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu* a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (ďalej „smernica o AP“). Ostatne citovaná smernica si kladie za cieľ zabezpečiť fungovanie digitálneho trhu s autorským právom tým, že uľahčí online prístup k digitálnemu autorskoprávne chránenému obsahu, odstráni prekážky cezhraničného prístupu k obsahu chránenému autorským právom, zavedie nové výnimky a obmedzenia v digitálnom a cezhraničnom prostredí a nastaví fungovanie online trhu s autorskými právami s cieľom umožniť vedecko-výskumným inštitúciám cezhraničné využívanie autorskoprávne chráneného obsahu pri digitálnom a cezhraničnom vyučovaní, vrátane vyťažovania textov a údajov výskumníkmi (*text and data mining*) vo veľkom rozsahu za účelom podpory inovácií vo vede a výskume. Nezanedbateľnou prioritou sa aj tu stala ochrana kultúrneho dedičstva a zabezpečenie účinného presadzovania autorského práva v online prostredí medzi autormi a poskytovateľmi chráneného obsahu, vrátane spravodlivého odmeňovania. Ostatne zmieňovaná úprava v smernici o AP vyvolala azda najväčšie diskusie pri kreovaní nových online pravidiel ochrany autorského práva za posledné roky a spôsobila, že ani po jej prijatí sa bipolárne názory na schválenú úpravu nepodarilo zmierniť.

Vzhľadom na aktuálnosť možných konfliktov vznikajúcich v kontexte prijatia smernice o AP, ktorú sme povinní transponovať do nášho právneho poriadku do 7. júna 2021, pri skúmaní protichodných záujmov subjektov autorského práva budeme vychádzať predovšetkým z citovanej smernice.

1. AKTÉRI KONFLIKTOV V AUTORSKOM PRÁVE NA DIGITÁLNO M JEDNOTNOM TRHU EÚ

Používanie diel v digitálnej podobe online sa dotýka mnohých subjektov, z ktorých sa konflikty najvýraznejšie prejavujú medzi autormi resp. inými nositeľmi autorského práva a používateľmi diel chránených autorským právom alebo iných predmetov ochrany s osobitným zreteľom na vydavateľov tlačových publikácií. Z hľadiska zodpovednosti majú v rámci konfliktov zvláštnu pozíciu poskytovatelia služieb informačnej spoločnosti ako aj poskytovatelia online služieb zdieľania obsahu, čo súvisí s ich špecifickým postavením v online svete.

1.1 Autor alebo iný nositeľ autorského práva

Ako bolo spomenuté, z pohľadu protichodných záujmov je jedným z hlavných aktérov konfliktov v autorskom práve samotný autor resp. iný nositeľ autorského práva. Autor je v slovenskom právnom poriadku definovaný ako fyzická osoba, ktorá vytvorila dielo vlastnou tvorivou duševnou činnosťou. Jemu pôvodne patria všetky osobnostné a majetkové práva k vytvorenému autorskému dielu. To však nevylučuje, aby aj iné subjekty disponovali určitými majetkovými autorskými právami k dielu, ktoré pôvodne nevytvorili, získanými buď na základe zmluvy s autorom, alebo priamo zo zákona, prípadne rozhodnutím súdu s konštitutívnymi účinkami. Za istých podmienok môže dôjsť zo zákona k nadobudnutiu aj niektorých osobnostných autorských práv, napríklad pri zamestnaneckom diele podľa § 90 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej aj „Autorský zákon“ alebo „AZ“). Subjekty, ktoré takto odvodzujú svoje práva k dielu, môžu byť osobami fyzickými alebo právnickými, na rozdiel od autora, ktorým je vždy len fyzická osoba, schopná vytvoriť jedinečné, individuálne a neopakovateľné dielo. Z uvedeného taktiež vyplýva, že o autorských právach nemožno hovoriť vtedy, ak pôjde o výsledok činnosti prírody, zvierat, robotov, či strojov, hoci vytváranie nových diel pomocou umelej inteligencie sa stáva top témou výskumu aj v oblasti

autorského práva.⁶ Bez ohľadu na to, osobitosťou digitálneho prostredia ostáva vytváranie nových druhov rôznych multimediálnych diel, pri ktorých naplnenie všetkých predpokladov pre priznanie ochrany môže byť sporné.

Autorskoprávna ochrana sa neposkytne každému dielu a chránené dielo musí okrem iného pojmovo naplňovať znak jedinečného výsledku tvorivej duševnej činnosti⁷ a musí patriť do taxatívne určených oblastí literatúry, umenia alebo vedy. V porovnaní s predošlou úpravou zákonodarca výslovne doplnil požiadavku jedinečnosti⁸ a zmyslovej vnímateľnosti, no prax často prináša otázky, ktorým dielam ešte možno priznať autorskoprávnu ochranu, a naopak, pri ktorých už určitý minimálny stupeň tvorivosti absentuje. V zásade možno chrániť aj diela, ktorých tvorivá úroveň je nízka, napriek tomu sú osobným duševným výtvorom autora.⁹ Pokiaľ ide o znak jedinečnosti, aj autorskoprávna doktrína sformulovaná pred prijatím nového Autorského zákona z roku 2015 chránila jedinečné diela, hoci to dovtedajšie právne predpisy explicitne neustanovovali.¹⁰ Uvedený pojmový znak jedinečnosti

⁶ K problematike pozri napríklad ZIBNER, J. Otázky zodpovednosti umelého intelektu za zásah do autorského práva. In: *Revue pro právo a technologie*, 2019, roč. 10, č. 20, s. 65-90.

⁷ Výnimku z požiadavky jedinečnosti tvoria fotografie, databázy a počítačové programy.

⁸ Český autorský zákon bol pri vymedzení pojmu dielo od počiatku presnejší a o diele hovoril ako o jedinečnom výsledku tvorivej činnosti autora (§ 2 ods. 1 cit. zákona). Pre porovnanie podľa nemeckého autorského zákona sú predpokladmi autorskoprávnej ochrany diela: individualita (*Individualität*), osobný výtvor (*Persönliche Schöpfung*), duševný obsah (*Geistiger Gehalt*) a vnímateľná forma (*Wahrnehmbare Formgestaltung*).

⁹ V nemeckej autorskoprávnej literatúre sa v súvislosti s posudzovaním úrovne tvorivosti stretávame s osobitným označením diel, ako tzv. diela malej mince (*Die Werke der kleinen Münze*). Pozri napríklad LOEWENHEIM, U. *Handbuch des Urheberrechts*. Mníchov: C.H.Beck, 2003, s. 36-37. WANDTKE, A. A., BULLINGER, W. *Praxiskommentar zum Urheberrecht*. Mníchov: C.H.Beck, 2002, s. 6-7, 93.

¹⁰ Porovnaj § 6 ods. 1 Autorského zákona 1997 (zákon č. 383/1997 Z.z. v znení neskorších predpisov), ktorý upravoval, že predmetom autorského práva je literárne dielo, vedecké dielo alebo umelecké dielo, ktoré je výsledkom vlastnej tvorivej duševnej činnosti autora. Rovnaké znenie obsahoval aj § 7 ods. 1 Autorského zákona 2003 (zákon č. 618/2003 Z.z. v znení neskorších predpisov) a za predmet

zohľadňovala aj národná judikatúra.¹¹ Autorský zákon z roku 2003¹² nerozlišoval medzi *jedinečným* dielom z hľadiska štatistickej jedinečnosti a *pôvodným* dielom, teda takým, ktoré nemusí byť jedinečné, ale musí byť výsledkom autorovej vlastnej tvorivej duševnej činnosti a nezohľadňoval odlišnosti v tvorivej úrovni takýchto diel. Súčasná úprava jednoznačne vymedzila, že musí ísť o jedinečný výsledok tvorivej duševnej činnosti pokiaľ má byť dielo predmetom ochrany autorského práva, pričom v súlade s európskymi smernicami nepožaduje naplnenie znaku jedinečnosti pre fotografické diela, počítačové programy a databázy chránené autorským právom.¹³ Zákonná úprava pritom explicitne neuvádza, že spomínané diela sú chránené, ak sú pôvodné.¹⁴ Explicitné vyjadrenie pojmového znaku jedinečnosti v slovenskej právnej úprave je už dlhšie predmetom kritiky odbornej verejnosti ako nesúladne s výkladom pojmových znakov diela v judikatúre Súdneho dvora EÚ, ktorá pracuje skôr s pojmom *originálny*.¹⁵

autorského práva označil literárne a iné umelecké dielo a vedecké dielo, ktoré je výsledkom vlastnej tvorivej duševnej činnosti autora. O čosi odlišná úprava diela bola obsiahnutá v § 2 ods. 1 Autorského zákona 1965 (zákon č. 35/1965 Zb. v znení neskorších predpisov), podľa ktorého predmetom autorského práva sú literárne, vedecké a umelecké diela, ktoré sú výsledkom tvorivej činnosti autora.

¹¹ Pozri napríklad uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6 Co 2/2010 a 6 Co 3/2010 z 27.4.2011, uznesenie Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 10Co/13/2006 z 19.12.2007 alebo rozsudok Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007 z 10.11.2009.

¹² Zákon č. 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

¹³ Porovnaj aj PRCHAL, P. Limity autorskoprávni ochrany. Praha: Leges, 2016, s. 44-50.

¹⁴ Porovnaj článok 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/116/ES z 12. decembra 2006 o lehote ochrany autorského práva a niektorých súvisiacich práv (kodifikované znenie) v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/77/EÚ z 27. septembra 2011 (ďalej aj „smernica o lehote ochrany“), podľa ktorého fotografie, ktoré sú pôvodné v tom zmysle, že sú výsledkom autorovej vlastnej tvorivej duševnej činnosti, sú chránené podľa článku 1. Žiadne iné kritériá sa na rozhodovanie o ich ochrane nevzťahujú. Členské štáty môžu upraviť ochranu iných fotografií.

¹⁵ Kriticky pozri HUSOVEC, M. K európskemu „prepisovaniu“ pojmových znakov autorského diela. In Duševné vlastníctvo, 2011, roč. XV, č. 4, s. 24-28 alebo ADA-MOVÁ, Z. 18 najvýznamnejších zmien v novom autorskom zákone. <http://www.lexforum.cz/537> [cit. 18.12.2019].

Z povahy autorského diela však vyplýva, že každé dielo musí dosahovať určitú tvorivú úroveň, ktorá je spätá s určitým autorom ako jeho duševný výtvor. Z tohto pohľadu by sme mohli povedať, že dielo by malo byť nové, keďže nemožno vytvoriť dve rovnaké diela bez toho, aby jedno nebolo plagiátom druhého. Novosť však nemožno vnímať tak, ako ju vykladajú priemyselnoprávne predpisy, keďže technické riešenie, na ktoré možno udeliť patent, musí byť tiež nové, ale takéto riešenie môže vytvoriť nezávisle na sebe viacero subjektov, čo v prípade autorských diel nie je možné. Ak by sa objavili takéto diela, treba skúmať, či ide vôbec o dielo.¹⁶

S vytváraním nových druhov diel sa mení aj nazeranie na tvorcov digitálneho obsahu. V porovnaní s minulosťou, keď diela existovali predovšetkým v analógovej podobe a postupne dochádzalo k ich digitalizácii, v súčasnosti sú rovnako časté, ak nie častejšie diela, ktoré vzniknú a budú sa používať len na internete. S tým je spojené aj osobitné vnímanie výsledkov činnosti niektorých tvorcov, ktorí sú označovaní napríklad ako „blogeri“, youtuberi¹⁷ a pod., pričom nie každý výsledok ich činnosti musí naplniť predpoklady pre priznanie autorskoprávnej ochrany. Skutočnosť, či došlo k použitiu autorskoprávne chráneného obsahu by mala byť predmetom individuálneho posúdenia. To však nič nemení na povinnosti naplnenia zákonných predpokladov pre priznanie autorskoprávnej ochrany.

1.2 Vydavatelia tlačových publikácií

Zvláštnu kategóriu subjektov, ktorým boli priznané osobitné práva k publikáciám, tvoria vydavatelia tlačových publikácií pri ich online používaní. Zavedenie tohto nového práva vydavateľov (v článku

¹⁶ K autorskoprávnej individualite (originalite) pozri aj KOUKAL, P. Autorské právo, public domain a lidská práva, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 33 a nasl.

¹⁷ Používanie výrazu „youtuber“, ktoré označuje druh činnosti, by mohlo viesť, pri nedôslednom informovaní, že ide o registrovanú ochrannú známku spoločnosti Google LLC, k zdruhovaniu ochrannej známky YouTube.

15 smernice o AP uvedené ako práva k publikáciám, nem. *Rechte an Veröffentlichungen*, ang. *Rights in publications*) sa zvykne označovať ako daň za link (*link tax*). Účelom prijatia tejto úpravy bolo zabezpečenie spravodlivého odmeňovania vydavateľov. Pojem vydavateľa tlačových publikácií by sa mal chápať tak, že sa vzťahuje na poskytovateľov služieb, ako sú vydavатели spravodajstva alebo tlačové agentúry, keď vydávajú tlačové publikácie v zmysle tejto smernice.¹⁸ Pojem vydavateľ je v slovenskom právnom poriadku zakotvený v tlačovom zákone [zákon č. 167/2008 Z.z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tlačový zákon) v znení neskorších predpisov; ďalej aj „tlačový zákon“ alebo „TlačZ“] a rozumie sa ním vydavateľ periodickej tlače, ktorou je osoba zabezpečujúca vydávanie periodickej tlače na svoje náklady (§ 2 ods. 3 TlačZ). Ako problematické z hľadiska implementácie smernice o AP vnímame jednak pomerne široké definovanie tlačových publikácií ako aj neurčito formulovaný rozsah dovoleného online použitia diel.

Pod pojmom tlačová publikácia sa podľa článku 2 ods. 4 smernice o AP rozumie súbor zložený prevažne z literárnych diel novinárskej povahy, ale ktorý môže obsahovať aj iné diela alebo iné predmety ochrany, a ktorý: (i) predstavuje samostatnú položku v rámci periodickej alebo pravidelne aktualizovanej publikácie pod jedným názvom, ako sú noviny alebo časopisy všeobecného alebo osobitného zamerania, (ii) jeho účelom je poskytovanie informácií týkajúcich sa správ alebo iných tém pre verejnosť, (iii) a je vydaný na akomkoľvek nosiči z podnetu, v redakčnej zodpovednosti a pod kontrolou poskytovateľa služieb. Recitál 56 smernice o AP spresňuje, že ide o novinárske publikácie na akomkoľvek nosiči, pričom zdôrazňuje hospodársky charakter činnosti smerujúcej k poskytovaniu služieb, napríklad denníky, týždenníky a mesačníky všeobecného alebo osobitného zamerania vrátane časopisov založených na predplatnom a spravodajské webové sídla. Okrem toho zákonodarca správne rozlišuje obsah tlačových publikácií, ktoré môžu zahŕňať literárne a iné druhy diel. Následne exemplifikatívne uvádza fotografie a videá, pritom je otáznne, či aj v prí-

¹⁸ Recitál 55 smernice o AP.

pade videí nejde skôr o nosič chráneného obsahu ako sa to uvádza pri denníkoch, týždenníkoch, časopisoch a pod., keďže video nemusí zachytávať len autorskoprávne chránený obsah. Z pohľadu online prostredia predstavujú videá špeciálny obsah vzhľadom na to, že použitie videí v printových publikáciách neprichádza do úvahy.

Na strane druhej smernica o AP negatívne vymedzuje publikácie, ktoré nebudú považované za tlačové publikácie a nebudú požívať túto osobitnú ochranu. Patria sem periodické publikácie vydané na vedecké alebo akademické účely (napríklad vedecké časopisy) alebo webové sídla ako sú napríklad blogy. Podmienkou uplatnenia tohto režimu je vykonávanie nehospodárskych činností, teda, že informácie sa poskytujú v rámci činnosti, ktorá sa nevykonáva z podnetu, v redakčnej zodpovednosti a pod kontrolou poskytovateľa služieb, napríklad vydavateľa spravodajstva.¹⁹

Implementácia citovanej smernice si vyžiada aj zmenu národnej právnej úpravy, pričom pojem periodická tlač je obsiahnutý v tlačovom zákone. Tento predpis nehovorí o periodickej tlačovine, ale v § 2 ods. 1 TlačZ definuje periodickú tlač ako noviny, časopisy alebo inú tlač, vydávanú pod rovnakým názvom, s rovnakým obsahovým zameraním a v jednotnej grafickej úprave, najmenej dvakrát v kalendárnom roku. Pôvodný návrh tlačového zákona dokonca obsahoval úpravu, ktorá v rámci negatívneho vymedzenia vylučovala použitie tlačového zákona na informácie šírené internetom alebo inou počítačovou sieťou na základe individuálnej požiadavky. Napriek tomu, že uvedené znenie nakoniec tlačový zákon neprevzal, chýbajúca podrobnejšia úprava explicitne venovaná internetovej tlači naďalej zneisťuje nielen vydavateľov periodickej tlače za ich obsah šírený na internete, ale aj osoby, ktoré by si chceli podľa tlačového zákona uplatniť svoje práva voči vydavateľom. Vzhľadom na definíciu „vydania periodickej tlače“, ktorá ja chápaná ako súbor „výťažkov“, posúva tento výklad smerom k fyzickým nosičom obsahu. V praxi sa tlačový zákon v prostredí internetu uplatňuje len na vydavateľov, ktorí vydávajú tlač aj v printovej podobe, hoci v súčasnosti je tento stav neudržateľný a implementácia smernice o AP

¹⁹ Recitál 56 smernice o AP.

sa bude musieť vysporiadať aj so zmenou tlačového zákona minimálne tým, že vydávanie periodickej tlače rozšíri na akýkoľvek nosič.²⁰ Zároveň sa predpokladá celkové zosúladenie právnej ochrany vydavateľov, ktorí sú tvorcami tlačových publikácií v prípade ich online použitia zo strany poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti.

Podľa nášho názoru je v súlade s aktuálnymi potrebami praxe priзнание práva rozmnožovania a práva sprístupňovania verejnosti pre vydavateľov tlačových publikácií na online používanie ich tlačových publikácií upravené v článku 15 ods. 1 smernice o AP. Tieto práva vydavateľov sa uplatňujú voči poskytovateľom služieb informačnej spoločnosti, pričom zákonodarca limituje práva vydavateľov tlačových publikácií vo vzťahu k individuálnym používateľom na súkromné a neobchodné použitie. Musí teda ísť o kumulatívne splnenie všetkých podmienok vyžadujúcich nekomerčné a privátne použitie zo strany jednotlivých používateľov, ktorými za splnenia uvedených podmienok môžu byť tak fyzické ako aj právnické osoby.

Európsky zákonodarca zároveň obmedzuje práva vydavateľov tlačových publikácií tým, že táto ochrana sa nevzťahuje na hyperlinky.²¹

²⁰ V tejto súvislosti dávame do pozornosti rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30 Cdo 1870/2017 z 23.3.2018, podľa ktorého sa na internetový spravodajský portál nevzťahujú povinnosti vydavateľa periodickej tlače, napríklad povinnosť uverejniť dodatočné oznámenie. Rozhodnutie odôvodnil tým, že internet nemožno považovať za informačný prostriedok, na ktorý by sa vzťahoval tlačový zákon, pretože internetový portál vzhľadom na vymedzenie pojmu nie je periodickou tlačou.

²¹ Z dôvodu zachovania slobody internetu bude dôležité vyňať z práva vydavateľov akékoľvek súkromné a nekomerčné použitia publikácií ako aj používanie hypertextových odkazov jednotlivcami. Pokiaľ ide o využívanie hypertextových odkazov Súdny dvor EÚ vo svojom rozhodnutí z 13.2.2014 vo veci C-466/12 Nils Svensson a iní proti Retriever Sverige AB skonštatoval, že zo strany používateľa internetu v zásade nedochádza k autorskoprávne relevantnému použitiu diela, pričom sa zaoberal aj otázkou tzv. novej verejnosti. Zdôraznil pritom, že pojem verejný prenos zahŕňa dva kumulatívne prvky, a to samotný „prenos“ diela a jeho „verejný“ prenos. Verejným prenosom pritom nie je poskytnutie hypertextových odkazov (angl. *clickable links*) na internetovej stránke na diela, ktoré sú už voľne dostupné na inej internetovej stránke. Pozri aj rozhodnutie Súdneho dvora EÚ z 8.9.2016 vo veci C-160/15 GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV

Ďalej sa práva vydavateľov tlačových publikácií neuplatňujú na použitie individuálnych slov a veľmi krátkych úryvkov z tlačovej publikácie. Je pritom otázne, čo sa rozumie pod pojmom veľmi krátky úryvok. Recitál 58 smernice o AP uvádza iba všeobecne, že je dôležité, aby sa vylúčenie veľmi krátkych úryvkov interpretovalo spôsobom, ktorý neovplyvní účinnosť práv stanovených v smernici o AP. Keďže bližšie výkladové pravidlo neposkytuje, možno predpokladať problematickú implementáciu tohto ustanovenia do jednotlivých právnych poriadkov, čo môže viesť aj k istej nejednotnosti pri poskytovaní ochrany. V tejto súvislosti poukazujeme na rozhodnutie Súdneho dvora EÚ, v ktorom bolo judikované, že vytlačenie výpisu vytvoreného z jedenástich slov, ktorý sa uskutočňuje v priebehu postupu zberu dát, nespĺňa podmienku týkajúcu sa prechodného charakteru stanovenú v článku 5 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o *zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti* (ďalej „informačná smernica“), a preto nemožno tento postup uskutočniť bez súhlasu príslušných majiteľov autorských práv.²²

Zároveň dodávame, že právami vydavateľov nie sú dotknuté ani žiadnym spôsobom ovplyvnené akékoľvek práva autorov a iných nositeľov práv v súvislosti s dielami a inými predmetmi ochrany, ktoré sú zahrnuté do tlačovej publikácie. Je však otázne, ako sa zákonodarca vysporiada s týmito vzájomne si konkurujúcimi právami, keď na jednej strane bude možné použitie individuálnych slov alebo veľmi krátkych úryvkov z tlačovej publikácie, na strane druhej takýmto použitím nebude možné zasiahnuť do práv autorov alebo nositeľov autorského práva. Už len zistenie, či slovo alebo krátky úryvok je chránený autorským právom môže byť problematické. Nejasné môže byť aj určenie rozsahu oprávnenia udeleného autormi alebo nositeľmi autorského práva, kto-

a iní., z ktorého vyplýva, že pokiaľ na internetovú stránku boli vložené hypertextové odkazy na chránené diela, ktoré sú voľne dostupné na inej internetovej stránke bez súhlasu nositeľa autorských práv, pôjde o verejný prenos vtedy, ak tieto odkazy poskytla osoba s úmyslom dosiahnutia zisku.

²² Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 16.7.2009 vo veci C-5/08 Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening.

rým disponuje vydavateľ tlačovej publikácie. Bude preto nevyhnutné, aby si vydavatelia vysporiadali s autormi (resp. nositeľmi autorského práva) práva k dielam resp. iným predmetom ochrany zahrnutým do tlačovej publikácie aj s ohľadom na spomínané nové obmedzenia zakotvené pre vydavateľov.

Táto nová úprava reguluje tiež povinnosť pre členské štáty obligatórne zakotviť v prospech autorov diel zahrnutých do tlačovej publikácie „náležitý podiel z príjmov“, ktoré vydavatelia tlačových publikácií získali za používanie tlačových publikácií poskytovateľmi služieb informačnej spoločnosti. Podiely z príjmov by mohli byť v zákone určené percentuálne, no ako problematické sa javí stanovenie „náležitého“ podielu. Je preto legitímnou otázkou, kto a ako bude posudzovať splnenie resp. nesplnenie tejto povinnosti a čo v prípade, ak podiel z príjmov bude „nenáležitý“. Vzhľadom na uvedené bude zrejme nevyhnutné zvoliť v rámci členských štátov spoločný postup pri určení veľkosti „náležitého“ podielu.

1.3 Používatelia diel

Medzi ďalšie subjekty, ktoré sme identifikovali ako aktérov možných konfliktov v autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu EÚ sú používatelia diel, kde môžeme okrem vydavateľov zaradiť

- osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania,
- výskumné organizácie (*research organisation*),
- inštitúcie správy kultúrneho dedičstva (*cultural heritage institution*),
- poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti (*provider of an information society service*), konkrétne poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu (*online content-sharing service provider*) ako sú online platformy na zdieľanie obsahu (napríklad sociálne siete ako Facebook, Instagram a pod.), úložiská obsahu (napríklad YouTube), rôzne blogy, fotobanky a iné a tiež iných používateľov digitálneho obsahu (napríklad osoby, ktoré nahrali diela chránené autor-

ským právom alebo iné predmety ochrany u poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu).²³

Osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania

V kontexte skúmanej problematiky sú práva osôb nevidiacich, zrakovo postihnutých alebo postihnutých inou poruchou čítania upravené v nedávno prijatých dokumentoch, a to v nariadení Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2017/1563 z 13. septembra 2017 *o cezhraničnej výmene kópií určitých diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupnom formáte v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami* a v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2017/1564 z 13. septembra 2017 *o určitých povolených spôsoboch používania diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania*, a o zmene smernice 2001/29/ES o zosúladiení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti. Prepojenie citovanej smernice 2017/1564 so smernicou o AP je explicitne vyjadrené v článku 15 ods. 3, v zmysle ktorého sa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2017/1564 uplatní *mutatis mutandis* v súvislosti s právami vydavateľov tlačových publikácií stanovenými v článku 15 ods. 1 citovanej smernice o AP.

Výskumná organizácia

Postavenie ostatných zmiňovaných subjektov na digitálnom jednotnom trhu je predmetom úpravy smernice o AP. Citovaná smernica v článku 2 ods. 1 definuje výskumnú organizáciu (*research organisation*), ktorou je univerzita vrátane univerzitných knižníc, výskumný

²³ K rozlišovaniu zodpovednosti používateľov za vlastný obsah a cudzí obsah pozri aj HUSOVEC, M. *Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva*. Praha: CZ.NIC, 2014, s. 36 a nasl.

ústav alebo akýkoľvek iný subjekt, ktorého základným cieľom je vykonávať vedecký výskum alebo vykonávať vzdelávacie činnosti, a to aj vrátane vedeckého výskumu: (i) na neziskovom základe alebo vložením celého svojho zisku do vedeckého výskumu; alebo (ii) v súlade s poslaním vo verejnom záujme uznaným členským štátom, takým spôsobom, aby prístup k vytvoreným výsledkom takéhoto vedeckého výskumu nemohol prednostne využívať podnik, ktorý má nad takouto organizáciou rozhodujúci vplyv.

Inštitúcia správy kultúrneho dedičstva

Inštitúcia správy kultúrneho dedičstva (*cultural heritage institution*) je podľa článku 2 ods. 3 smernice o AP verejne prístupná knižnica alebo múzeum, archív alebo inštitúcia spravujúca filmové alebo zvukové dedičstvo. V taxatívnom výpočte síce chýbajú galérie, tie by však, vzhľadom na národnú úpravu, náš zákonodarca nemal opomenúť a podľa nášho názoru okrem múzeí bude uvedená regulácia platiť aj pri galériách, ktoré plnia obdobné funkcie. V zmysle zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, v znení neskorších predpisov je galéria špecializovaná právnická osoba alebo organizačný útvar právnickej osoby, ktorá na základe vedeckého výskumu v súlade so svojím zameraním a špecializáciou nadobúda, odborne spravuje, vedecky skúma a sprístupňuje zbierkové predmety zo všetkých disciplín vizuálneho umenia a realizuje tvorivé a umelecké výstupy a prezentácie (§ 2 ods. 6).

S činnosťou týchto subjektov je spojené masívne používanie diel a dát na vedeckovýskumné účely a na správu a zachovávanie kultúrneho dedičstva. Z tohto dôvodu sa v smernici o AP zavádzajú nové výnimky a obmedzenia, ktoré legalizujú uvedené činnosti vykonávané v digitálnom prostredí a presahujú hranice štátov, a to vyťažovanie textov a dát (*text and data mining*) na účely vedeckého výskumu (článok 3 a 4), používanie diel a iných predmetov ochrany pri digitálnych a cezhraničných vyučujúcich činnostiach (článok 5) a zachovávanie kultúrneho dedičstva (článok 6).

Poskytovateľ online služieb zdieľania obsahu

V procese prijímania smernice o AP sa jednou z najdiskutovanejších tém stala problematika používania chráneného obsahu poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu. Napriek tomu, že dnes už nikto nepochybuje o potrebe regulovať používanie chráneného obsahu na internete s dôrazom na dynamický rozvoj nových technológií a s tým súvisiacich nových biznis modelov presahujúcich hranice štátov, prijímanie smernice o AP sa stretlo s masívnou antikampaňou najmä vo vzťahu k použitiu chráneného obsahu online službami. Práve poskytovateľom online služieb zdieľania obsahu, ako ďalším aktérom konfliktov v AP sa budeme venovať v nasledujúcom texte.

Poskytovateľ online služieb zdieľania obsahu je pojmovo vymedzený v článku 2 ods. 6 smernice o AP ako poskytovateľ služby informačnej spoločnosti, ktorej hlavný účel alebo jeden z hlavných účelov je uchovávať veľký objem diel chránených autorským právom alebo iné predmety ochrany, ktoré nahrávajú jej používatelia a ktoré organizuje a propaguje na účely dosiahnutia zisku, a umožniť prístup verejnosti k nim.

Za službu informačnej spoločnosti v zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2015/1535 z 9. septembra 2015 ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti (kodifikované znenie) označujeme každú službu poskytovanú informačnou spoločnosťou, teda každá služba, ktorá sa bežne poskytuje za odmenu, na diaľku,²⁴ elektronickým spôsobom²⁵ a na základe individuálnej žiadosti príjemcu služieb.²⁶

²⁴ „Na diaľku“ znamená, že služba sa poskytuje bez toho, aby pri tom boli obe strany súčasne prítomné.

²⁵ „Elektronickým spôsobom“ znamená, že služba sa z miesta pôvodu odošle a na mieste určenia prijíma prostredníctvom elektronického zariadenia, určeného na spracovávanie (vrátane digitálneho komprimovania) a uskladňovanie údajov a je úplne vysielaná, prenášaná a prijímaná po drôte, prostredníctvom rádiových vln, optickým spôsobom, alebo inými elektromagnetickými prostriedkami.

²⁶ „Na základe individuálnej žiadosti príjemcu služieb“ znamená, že služba sa poskytuje prostredníctvom prenosu údajov na individuálnu žiadosť.

Ako sme už poukázali na neurčitost pojmov pri práve vydavateľov (napríklad formulácia „veľmi krátky úryvok“), podobne neurčité výrazy nachádzame aj v definícii poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu, a to „hlavný účel“ alebo „jeden z hlavných účelov“ poskytovanej služby a uchovávanie „veľkého objemu“ diel.

Bližšie vysvetlenie použitých výrazov nenachádzame ani v recitáli 62 smernice o AP, ktorý dopĺňa, že vymedzenie poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu v tejto smernici by sa malo zamerať len na online služby, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu na trhu s online obsahom. Je pritom diskutabilné, či zákonodarca mal na mysli dôležitosť z hľadiska kvantity alebo kvality poskytovaného online obsahu. Keďže ďalej sa hovorí o nahraní alebo spoločnom používaní veľkého množstva obsahu chráneného autorským právom alebo iných predmetov ochrany, prikláňame sa ku kvantite poskytovaného obsahu. Rovnako aj cieľ poskytnúť chránený obsah, ktorý priláka „širšie publikum“,²⁷ odôvodňuje priklonenie sa k preferencii množstva poskytovaného obsahu chráneného autorským právom alebo iných predmetov ochrany. Avšak podľa recitálu 63 posúdenie toho, či poskytovateľ online služby zdieľania obsahu uchováva a poskytuje prístup k veľkému množstvu obsahu chráneného autorským právom, by sa malo vykonávať individuálne so zohľadnením kombinácie prvkov, ako je cieľová skupina služby a počet súborov obsahu chráneného autorským právom, ktoré nahrali používatelia služby. Napriek formulovaniu istého výkladového pravidla to vnímame ako problematické ustanovenie z dôvodu príпустnosti rôznej interpretácie.

Ostatne zmienené „iné predmety ochrany“ nie sú bližšie špecifikované, čo tiež považujeme za problematické ustanovenie. Je diskutabilné, či sa to vzťahuje v širšom zmysle na iné predmety chránené právom duševného vlastníctva (napríklad ochranné známky, dizajny a iné), alebo je to vymedzené striktne na autorské právo, resp. aj na práva súvisiace s autorským právom. Limity ochrany možno odvodiť napríklad z recitálu 2 smernice o AP, v ktorom sa spomína oblasť autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom.

²⁷ Porovnaj recitál 62 smernice o AP.

Vnímanie výrazu „hlavný účel“ možno odvodiť tiež z negatívneho exemplifikatívneho vymedzenia služieb a poskytovateľov, na ktorých sa tento pojem nevzťahuje, a ktoré fungujú zväčša na nekomerčnom základe. Patria tu poskytovatelia služieb, ako sú neziskové online encyklopédie, neziskové platformy pre vzdelávacie a vedecké archívy, platformy na vývoj a spoločné využívanie softvéru s otvoreným zdrojovým kódom, poskytovatelia elektronických komunikačných služieb podľa vymedzenia v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2018/1972 z 11. decembra 2018, ktorou sa stanovuje *európsky kódex elektronických komunikácií*, elektronické trhoviská a cloudové služby medzi podnikmi a cloudové služby, ktoré používateľom umožňujú nahráť obsah pre svoje vlastné použitie, sa nepovažujú za poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu v zmysle tejto smernice. Bez bližšieho výkladu však uvedené formulácie môžu značne skomplikovať jednotnú aplikáciu smernice o AP v členských štátoch EÚ.

Dôležitým pojmovým znakom je teda komerčné poskytovanie chráneného obsahu ako aj aktívna participácia poskytovateľa online služieb pri usporiadaní (kategorizácii) a propagácii chráneného obsahu. Zároveň nesmie ísť o uzavreté platformy bez prístupu verejnosti. V tejto súvislosti sa vynára otázka, či sa režim smernice vzťahuje aj na poskytovateľov online služieb, pokiaľ prístup verejnosti bude obmedzený prihlásením sa záujemcu o službu prostredníctvom registrácie u poskytovateľa tejto služby. Podľa nášho názoru pokiaľ bude prístup k službe umožnený síce na základe registrácie, ale bez obmedzenia, bude podmienka prístupnosti verejnosti splnená. Pre úplnosť dodávame, že použité slovné spojenie „prístup verejnosti“ je potrebné odlišovať od pojmu sprístupňovanie verejnosti, ktorý predstavuje autor-skoprávne relevantný spôsob použitia diela.

Pokiaľ ide o spôsoby použitia chráneného obsahu poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu, obmedzuje sa na verejný prenos (*communication to the public*) alebo na sprístupňovanie verejnosti (*making available to the public*).²⁸ Pričom verejný prenos podľa článku 3 ods.

²⁸ Niektorí autori dokonca hovoria v súvislosti s formuláciou článku 17 smernice o AP o zavedení nového práva *sui generis*. Bližšie pozri HUSOVEC, M., QUIN-

1 informačnej smernice v sebe zahŕňa aj sprístupňovanie verejnosti. Môže teda dôjsť súčasne tak k verejnému prenosu diela, ako aj k sprístupňovaniu diela verejnosti, napriek alternatívnej formulácii v článku 17 ods. 1 prvá veta smernice o AP.²⁹ Tento výklad podporuje aj článok 14 ods. 4 prvá veta smernice o AP, kde sa hovorí o úkonoch verejného prenosu „vrátane“ sprístupňovania verejnosti.

Z dôvodu ukladania povinností a s tým spojenej zodpovednosti za prípadné porušenie práv tretích osôb možno za závažné považovať explicitné určenie subjektu uskutočňujúceho verejný prenos alebo sprístupňovanie verejnosti, ktoré vykonáva poskytovateľ online služieb zdieľania obsahu³⁰ aj vtedy, ak bol obsah síce nahratý používateľmi, ale poskytovateľ umožňuje prístup verejnosti k chránenému obsahu.

Z toho vyplýva aj povinnosť legalizovať použitie chránených predmetov, pričom smernica exemplifikatívne uvádza iba uzavretie licenčnej zmluvy na verejný prenos a sprístupňovanie diela alebo iného predmetu ochrany verejnosti. Takto získané oprávnenie legitimizuje aj použitia vykonávané používateľmi služieb. Kumulatívne sa však vyžaduje, aby išlo o nekomerčné použitia, keďže subjekty nesmú konať na „obchodnom základe“ alebo ich činnosť nesmie vytvárať „výrazné príjmy“. Túto formuláciu v článku 17 ods. 2 smernice o AP považujeme za nejasnú z dvoch dôvodov. Z kvantitatívneho hľadiska nie je zrejmé, ako sa bude posudzovať, či sa nevytvárajú „výrazné príjmy“ a rovnako je nejasné, či sa táto limitácia vzťahuje na poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu alebo na používateľov služieb, prípadne na obidva

TAIS, P.J. How to license Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3463011 [cit. 31.12.2019].

²⁹ Porovnaj aj § 27 ods. 2 AZ vysielanie diela, retransmisia diela a sprístupňovanie diela verejnosti je verejným prenosom diela.

³⁰ K zodpovednosti poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti pozri aj POLČÁK, R. Právo na internete: Spam a zodpovednosť ISP. Brno: Computer Press, 2007 alebo POLČÁK, R. Internet a proměny práva. Praha: Auditorium, 2012 alebo HUSOVEC, M. Zodpovednosť na internete podľa českého a slovenského práva. Praha: CZ.NIC, 2014.

subjekty. Podľa nášho názoru by sa tento súhlas mal vzťahovať na nekomerčné činnosti používateľov služieb.

Je tiež otázne, ako inak možno legalizovať použitie diel alebo iného chráneného obsahu, okrem uzavretia licenčnej zmluvy, keďže tento spôsob je uvedený iba exemplifikatívne. V kontexte citovanej smernice prichádza do úvahy zakotvenie nových výnimiek a obmedzení alebo zavedenie osobitných licenčných mechanizmov. Samotná smernica o AP v článku 12 reguluje opatrenia na udeľovanie licencií s rozšíreným účinkom³¹ (označované ako *extended collective licenses* alebo skratkou „ECL“) prostredníctvom organizácií kolektívnej správy.³²

Vzhľadom na možný zásah a obmedzenie autorských práv ich nositeľov musia byť splnené kumulatívne podmienky podľa článku 12 ods. 3, a to (i) organizácia kolektívnej správy je na základe svojich poverení dostatočne reprezentatívna, pokiaľ ide o nositeľov práv v príslušnom druhu diel alebo iných predmetov ochrany, ako aj práv, ktoré sú predmetom licencie pre príslušný členský štát, (ii) všetci nositelia práv majú zaručené rovnaké zaobchádzanie, a to aj v súvislosti s podmienkami licencie, (iii) nositelia práv, ktorí nepoverili organizáciu udeľujúcu licenciu, môžu kedykoľvek ľahko a účinne vylúčiť svoje diela alebo iné predmety ochrany z licenčného mechanizmu zriadeného v súlade s týmto článkom a (iv) prijali sa primerané propagačné opatrenia, začínajúce od primeraného obdobia predtým, ako sa diela alebo iné pred-

³¹ Slovenský preklad smernice o AP hovorí o rozšírených hromadných licenčných zmluvách v porovnaní s anglickým znením *Collective licensing with an extended effect*. Aj Autorský zákon v § 79 upravuje rozšírené hromadné licenčné zmluvy, pričom dôvodová správa k Autorskému zákonu hovorí o novom zmluvnom type, čo nepovažujeme za správne a zrejme vhodnejšie by bolo zaradenie v rámci osobitnej úpravy o kolektívnej správe. Pozri tiež BAČÁROVÁ, R. Zmluvné záväzky v autorskom práve, Bratislava: C.H.Beck, 2018, s. 156.

³² Pozri HUSOVEC, M., QUINTAIS, P.J. How to license Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3463011 [cit. 31.12.2019], ADAMO VÁ, Z. Autorské právo z hľadiska návrhu smernice o autorskom práve In: ADAMO VÁ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo 3*. TYPI UNIVERSITATYS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2019 s. 113-150.

mety ochrany použijú na základe licencie, na informovanie nositeľov práv o schopnosti organizácie kolektívnej správy vydávať licencie na diela alebo iné predmety ochrany, o udeľovaní licencie v súlade s týmto článkom a o možnostiach dostupných pre nositeľov práv, ako sa uvádza v (iii). Propagačné opatrenia sú účinné bez toho, aby bolo potrebné informovať každého nositeľa práv individuálne.

Podľa nášho názoru by využitie ECL značne uľahčilo získanie súhlasu poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu od nositeľov práv, keďže uzatváranie individuálnych licenčných zmlúv je v prostredí internetu problematické. V tomto zmysle by boli splnené aj predpoklady podľa článku 12 ods. 2 smernice o AP, podľa ktorého členské štáty zabezpečia, aby sa licenčný mechanizmus uvedený v článku 12 ods. 1 smernice o AP uplatňoval len v jasne vymedzených oblastiach použitia, ak je získanie súhlasov od nositeľov práv na individuálnom základe zvyčajne náročné a nepraktické do tej miery, že požadovaná licenčná transakcia je nepravdepodobná vzhľadom na charakter použitia alebo na druhy dotknutých diel alebo iných predmetov ochrany a zabezpečia, že takýto licenčný mechanizmus chráni oprávnené záujmy nositeľov práv.

Isté riziko však spočíva v tom, že tento prístup si vyžaduje koordinovanú implementáciu v rámci štátov EÚ, v opačnom prípade bude uvedený licenčný mechanizmus neúčinný. Zavedenie tohto modelu predpokladá spracovanie správy o uplatňovaní uvedeného modelu licencovania v praxi, čo môže smerovať k príprave novej legislatívy v tejto oblasti.

2. ZODPOVEDNOSŤ POSKYTOVATELOV ONLINE SLUŽIEB ZDIEĽANIA OBSAHU

Prijatím smernice o AP sa mení aj úprava zodpovednosti poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu, ktorá je terčom najväčšej kritiky, keďže sa odchyľuje od doteraz zaužívaného princípu bezpečného prístavu.³³ V rámci neho sa uplatňuje obmedzenie zodpovednosti po-

³³ K téme pozri aj CURTO, N. EU Directive on Copyright in the Digital Single Mar-

skytovateľa služieb v prípade uloženia informácií na žiadosť príjemcu služby na hostiteľskom počítači (tzv. *hosting*) regulovanú v článku 14 ods. 1 smernice 2000/21/ ES Európskeho parlamentu a Rady z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode) založenej na princípe „*notice and takedown*“.³⁴ Podľa novej úpravy v článku 17 ods. 3 smernice o AP (prvá veta) ak poskytovateľ online služieb zdieľania obsahu vykonáva úkon verejného prenosu alebo úkon sprístupnenia verejnosti podľa podmienok ustanovených v smernici o AP, obmedzenie zodpovednosti stanovené v článku 14 ods. 1 smernice o elektronickom obchode sa neuplatňuje na situácie, na ktoré sa vzťahuje článok 17 smernice o AP.

Zodpovednosť poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu je následne precizovaná v článku 17 ods. 4 smernice o AP, hoci samotná formulácia vyvoláva viac otázok ako poskytuje odpovedí. Citované ustanovenie upravuje tri kumulatívne podmienky, ktoré môžu poskytovateľov zbaviť zodpovednosti za nedovolené úkony verejného

ket and ISP Liability: What's Next at International Level?, SSRN, 2019. <https://ssrn.com/abstract=3434061> [cit. 31.12.2019].

³⁴ Podľa článku 14 ods. 1 smernice 2000/31/ES ak sa poskytujú služby informačnej spoločnosti, ktorá pozostáva z uloženia informácií, ktoré sú poskytované príjemcom tejto služby, musia členské štáty zabezpečiť, aby poskytovateľ služby nebol zodpovedný za informácie uložené na žiadosť príjemcu služby, pod podmienkou, že: (a) poskytovateľ nič nevie o nezákonnej činnosti alebo informáciách a čo sa týka nárokov na náhradu škody, nie je si vedomý skutočností alebo okolností, z ktorých by bolo zrejmé, že ide o nezákonnú činnosť alebo informácie; alebo (b) poskytovateľ, po zistení alebo uvedení si týchto skutočností, koná promptne, aby odstránil alebo znemožnil prístup k informáciám. Zároveň poukazujeme na doterajšiu rozhodovaciu prax v kontexte citovanej legislatívy prezentovanú v rozsudkoch Súdneho dvora EÚ z 23.3.2010 vo veci C-236/08 až 238/08 Google France and Google proti Louis Vuitton a ďalší a z 12.7.2011 vo veci C-234/09 L'Oréal SA proti eBay z ktorých je zrejmé, že ak poskytovateľ služby nemá aktívnu úlohu a nepozná ukladané údaje alebo nemá nad nimi kontrolu, nemôže byť považovaný za zodpovedného za údaje, ktoré ukladá na žiadosť používateľa služby. Pokiaľ sa dozvedel o protiprávnosti týchto údajov alebo činnosti používateľa, bezodkladne musí neodstrániť uvedené údaje alebo k nim znemožniť prístup, inak sa nevyhne zodpovednosti.

prenosu vrátane úkonu sprístupňovania verejnosti diel chránených autorským právom a iných predmetov ochrany.³⁵ Zákonodarca sa pri formulovaní zodpovednosti poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu snaží zohľadniť nielen fakt, že obsah je poskytovaný a ukladaný tretími osobami, ale aj zákaz zavedenia všeobecnej monitorovacej povinnosti pre poskytovateľov deklarovaný v článku 17 ods. 8 smernice o AP. Uvedené obmedzenie monitorovania pritom vyplýva z doteraz ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ, v zmysle ktorej by zavedenie sporného systému filtrovania obsahu informácií uložených na serveroch poskytovateľa hostingových služieb používateľmi týchto služieb, a to výlučne na náklady poskytovateľa služieb a bez časového obmedzenia predstavovalo neprimeranú finančnú záťaž, čo by bolo v rozpore so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. apríla 2004 o *vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva*. Podľa článku 3 ods. 1 citovanej smernice opatrenia na ochranu duševného vlastníctva okrem toho, že by mali byť spravodlivé a nestranné, nesmú byť zbytočne nákladné. Za problematickú súd označil aj skutočnosť, že filtrovací systém by sa uplatňoval preventívne a bez rozdielu na všetkých používateľov služieb, pričom nemusí vždy spoľahlivo odlišiť legálny obsah od nelegálneho.³⁶ Zároveň sa súd musel vysporiadať s kolíziou dvoch, na rovnakú úroveň postavených práv, a síce práva na ochranu duševného vlastníctva podľa článku 17 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej „Charta“) s právom na slobodu podnikania garantovaným článkom 16 Charty. Zdôraznil tiež skutočnosť, že by tým bolo možné neprimeraným spôsobom zasiahnuť aj do práva na informácie používateľov týchto služieb podľa článku 11 Charty. Vyvažovanie záujmov a práv poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu a nositeľov práv je explicitne vyjadrené aj v recitáli 70 smernice o AP,

³⁵ Už skôr v texte sme sa zamýšľali nad rozsahom ochrany, konkrétne či sa formulácia „iných predmetov ochrany“ vzťahuje na akékoľvek chránené predmety duševného vlastníctva. Dospeli sme pritom k záveru, že nie, pričom limity ochrany možno odvodiť napríklad z recitálu 2 smernice o AP, v ktorom sa spomína oblasť autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom.

³⁶ Súdny dvor EÚ zo 16.2.2012 vo veci C-360/10 *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM) proti Netlog NV*.

v ktorom sa deklaruje zachovávanie rovnováhy medzi slobodou prejavu (článok 11 Charty), slobodou umenia (článok 13 Charty) a právom vlastníť majetok vrátane duševného vlastníctva (článok 17 Charty).³⁷ Za legálny spôsob možno označiť použitie diela v súlade s výnimkami a obmedzeniami zakotvenými v článku 17 ods. 7 smernice o AP, a to použitie diela na účely citácie, kritiky alebo recenzie resp. karikatúry, paródie alebo pastiša.³⁸

Napriek výslovej úprave, že uplatňovanie článku 17 smernice o AP nesmie viesť k všeobecnej povinnosti monitorovania, vzhľadom na spôsob koncipovania zodpovednosti poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu môže byť toto tvrdenie iluzórne.

Zo znenia článku 17 ods. 4 vyplýva, že ak nie je udelený súhlas, poskytovatelia online služieb zdieľania obsahu sú zodpovední, pokiaľ nepreukážu, že (i) vynaložili najlepšiu snahu na získanie súhlasu a (ii) v súlade s vysokými normami odbornej starostlivosti v sektore vynaložili najlepšiu snahu na zabezpečenie nedostupnosti konkrétnych diel a iných predmetov ochrany, pre ktoré nositelia práv poskytli poskytovateľom služieb relevantné a nevyhnutné informácie a v každom prípade (iii) urýchlene konali, po tom, ako dostali dostatočne podložené oznámenie od nositeľov práv, aby znemožnili prístup k svojim webovým sídlam alebo odstránili zo svojich webových sídiel oznámené diela alebo iné predmety ochrany, a vynaložili najlepšiu snahu na

³⁷ Zachovanie primeranej rovnováhy Súdny dvor EÚ deklaroval vo viacerých rozhodnutiach, napríklad rozsudok z 21.10.2010 vo veci C-467/08 Padawan SL proti Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) alebo rozsudok z 1.12.2011 vo veci C-145/10 Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH a iní.

³⁸ Povinnosťou poskytovateľa hostingových služieb monitorovať a filtrovať informácie s cieľom zabrániť porušovaniu autorského práva sa zaoberal Súdny dvor EÚ aj v rozhodnutí z 24.11.2011 vo veci C-70/10 Scarlet Extended SA proti SABAM, v ktorom rovnako odmietol zavedenie preventívneho, neobmedzeného a plošného systému filtrovania obsahu. K slobode prejavu v kontexte smernice o AP pozri aj GARSTKA, K. Guiding the Blind Bloodhounds: How to Mitigate the Risks art. 17 of Directive 2019/790 Poses to the Freedom of Expression. Forthcoming chapter in Intellectual Property and Human Rights (4th ed), Paul Torremans (ed), Wolters Kluwer Law & Business. SSRN, 2019: <https://ssrn.com/abstract=3471791> [cit. 31.12.2019].

to, aby predišli ich budúcemu nahrávaniu v súlade s predchádzajúcim bodom.

Musíme konštatovať, že celé ustanovenie obsahuje pomerne veľa vágnych vyjadrení a neurčitých pojmov, ktoré môžu spôsobovať interpretačné problémy. V prvom rade je otázne, ako je potrebné vnímať „vynaloženie najlepšej snahy“, ktorá je prítomná a bude sa skúmať pri naplnení každého jedného predpokladu, bez ohľadu na to, či pôjde o získanie súhlasu, zabezpečenie nedostupnosti diel alebo predchádzaniu budúcich nahrávaní diel. Pokiaľ ide o posúdenie vynaloženia najlepšej snahy na získanie súhlasu, nie je jasné, či bude postačovať zdokladovanie procesu negociácie uzatvárania licenčnej zmluvy. Avšak skutočnosť, že nakoniec nedošlo k uzavretiu zmluvy a dielo bolo napriek tomu použité, bude musieť byť posúdená osobitne. Bude tiež nevyhnutné zmeniť licenčnú politiku nositeľov práv a organizácií kolektívnej správy a zjednodušiť celý proces udeľovania licencií, ktorý by mal zohľadniť skutočnosť, že používanie sa bude týkať veľkého množstva chráneného aj nechráneného obsahu a bude sa vzťahovať aj na nezastupovaných autorov, bez teritoriálneho obmedzenia. V tomto prípade považujeme za vhodné využitie rozšírených hromadných licenčných zmlúv (ECL).³⁹

Je tiež otázne, či bude postačovať vynaloženie najlepšej snahy na získanie súhlasu až následne, teda po použití diela, čo by znamenalo dodatočnú legalizáciu uskutočneného použitia. Zároveň nesmieme zabúdať na to, že získanie súhlasu nie je viazané len na uzatvorenie licenčnej zmluvy, ale legálnosť použitia diela môže vyplývať aj z uplatnenia výnimky alebo obmedzenia autorského práva.

Za interpretačne náročné považujeme aj formulácie „vysoké normy odbornej starostlivosti“ a „vynaloženie najlepšej snahy na zabezpeče-

³⁹ Pozri aj ADAMOVÁ, Z. Autorské právo z hľadiska návrhu smernice o autorskom práve In: ADAMOVÁ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo 3*. TYPI UNIVERSITATYS TYRNAVIENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva SAV v Bratislave, 2019 s. 127 a nasl. Porovnaj tiež HUSOVEC, M., QUINTAIS, P.J. How to license Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3463011 [cit. 31.12.2019].

nie nedostupnosti diel“. Vysvetlenie pritom nenachádzame ani v recitáli 66 citovanej smernice, ktorá precizuje len charakter informácií poskytnutých zo strany dotknutých nositeľov práv, kde sa prihliada na veľkosť nositeľov práv a druh ich diel resp. iných predmetov ochrany. Keďže poskytovateľmi prijaté opatrenia by nemali znepriístupniť legálny obsah, predpokladá sa využitie technických nástrojov (napríklad softvéru), ktoré dokážu tento obsah filtrovať, hoci zavedenie monitorovania obsahu nie je povinné. Vytvorenie týchto nástrojov nie je otázkou právnou, ale predstavuje skôr výzvu pre technicky vzdelaných odborníkov, pričom riešením by mohlo byť aj využitie umelej inteligencie,⁴⁰ teda systémov, ktoré vykazujú inteligentné správanie tým, že analyzujú okolité prostredie a podnikajú kroky s istou mierou samostatnosti, na dosiahnutie konkrétnych cieľov.⁴¹

Z formálneho hľadiska nie je jasné, akým spôsobom budú nositelia práv poskytovať relevantné a nevyhnutné informácie a kto bude vyhodnocovať, ktorá informácia je alebo nie je relevantná alebo nevyhnutná.⁴²

Posledný predpoklad zbavenia sa zodpovednosti spočíva v urýchlennom konaní po oznámení prítomnosti nelegálneho obsahu na webovom sídle poskytovateľa zo strany nositeľov práv. Formulácia, že oznámenie musí byť dostatočne podložené, môže byť z pohľadu výkladu rovnako problematická, keďže je otázne, čo bude poskytovateľ považovať za dostatočné a či z dôvodu nedostatočného podloženia oznámenia môže odmietnuť odstránenie obsahu. Rovnako otázne je posúdenie tvrdenia o nelegálnom obsahu, keďže by mohlo ísť aj o dovolené po-

⁴⁰ SENFTLEBEN, M. Bermuda Triangle – Licensing, Filtering and Privileging User-Generated Content Under the New Directive on Copyright in the Digital Single Market SSRN, 2019. <https://ssrn.com/abstract=3367219> [cit.31.12.2019].

⁴¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov *Umelá inteligencia pre Európu*, KOM(2018) 237 v konečnom znení z 25.4.2018.

⁴² Určité usmernenia v kontexte zisťovania charakteru obsahu na internete vyplývajú z Oznámenia Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov *Boj proti nezákonnému obsahu na internete - Zvyšovanie zodpovednosti online platforiem*, KOM(2017) 555 v konečnom znení z 28.9.2017.

užitie diela napríklad v rámci paródie.⁴³ Uplatňovanie zodpovednosti poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu musí byť v súlade so zásadou proporcionality vyjadrenej v článku 17 ods. 5 smernice o AP. To znamená tiež povinnosť zohľadniť (i) druh, publikum a rozsah služieb a druh diel alebo iných predmetov ochrany, ktoré nahrali používatelia služby a (ii) dostupnosť vhodných a účinných prostriedkov a náklady na ne pre poskytovateľov služieb.

Z hľadiska rovnosti postavenia subjektov a možnej diskriminácie je diskutabilná diferenciacia poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu v prípade nových poskytovateľov, ktorých služby sú v Európskej únii dostupné menej ako tri roky a ktorých ročný obrat je nižší ako 10 miliónov Eur. Uvedený mechanizmus bol zavedený po masívnej kritike verejnosti aj politikov, že navrhovaná európska legislatíva a prísne podmienky fungovania týchto poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu budú likvidačné najmä pre vznikajúce malé platformy (mikropodniky, malé a stredné podniky) poskytujúce nové online služby. Výsledkom rokovaní nakoniec bolo, že sa im poskytne ochrana, ale len na časovo obmedzené obdobie.

Uvedené diferencované postavenie subjektov sa premietlo do zmiernenia kritérií vzťahujúcich sa na zodpovednosť v prípade absencie súhlasu na verejný prenos vrátane sprístupňovania verejnosti diela alebo iných predmetov ochrany verejnosti. Za splnenia vyššie uvedených kritérií pre nové subjekty postačuje, aby sa podmienky podľa režimu zodpovednosti uvedeného v článku 17 ods. 4 smernice o AP obmedzovali na vynaloženie najlepšej snahy na získanie súhlasu na použitie diela alebo iného predmetu ochrany a na urýchlené konanie, po prijatí dostatočne odôvodneného oznámenia, aby znemožnili prístup k oznámeným dielam alebo k iným predmetom ochrany alebo odstránili tieto diela alebo iné predmety ochrany z ich webových sídiel. Ak priemerný počet jednotlivých návštevníkov u takýchto poskytovateľov služieb vypočítaný na základe predchádzajúceho kalendárneho roka presahuje mesačne 5 miliónov návštevníkov, musia tieto subjek-

⁴³ K posúdeniu paródie pozri rozhodnutie Súdneho dvora EÚ z 3. 9.2014 vo veci C-201/13 Deckmyn a iní proti Helene Vandersteenojvej a iní.

ty na elimináciu zodpovednosti tiež preukázať, že vynaložili najlepšiu snahu s cieľom zabrániť ďalšiemu nahrávaniu oznámených diel a iných predmetov ochrany, pre ktoré nositelia práv poskytli relevantné a potrebné informácie, čím prakticky dochádza k odňatiu výhody pre nové subjekty.

Zabezpečenie legitimity použitia diel sa realizuje aj cez zavedenie dvoch výnimiek alebo obmedzení, ktoré boli doteraz v článku 5 ods. 3 písm. d) a k) informačnej smernice formulované ako dobrovoľné, hoci nová slovenská autorskoprávna úprava ich už zakotvuje všetky. Ide o použitie diela na účely citácie, kritiky alebo zhrnutia a použitie na účel karikatúry, paródie alebo pastiša.⁴⁴ V tejto súvislosti je potrebné poukázať na problematické preklady informačnej smernice ako aj smernice o AP. Informačná smernica hovorí v článku 5 ods. 3 písm. d) o citácii na účely kritiky alebo zhrnutia (*quotations for purposes such as criticism or review*) a smernica o AP uvádza účel citácie, kritiky, zhrnutia (*quotation, criticism, review*). Okrem toho v slovenskom preklade smernice o AP je v recitáli 70 namiesto výrazu „zhrnutie“ použitý výraz „recenzia“, čo je pojem používaný aj v slovenskom Autorskom zákone, hoci slovenský preklad informačnej smernice používa tiež pojem „zhrnutie“. Anglické znenie smernice o AP pracuje so zhodnými výrazmi *quotation, criticism, review* a vždy zhodný výraz *review* obsahuje aj informačná smernica.

Pokiaľ ide o dovoľené použitie diela na účel karikatúry, paródie, pastiša, prvýkrát bola táto výnimka transponovaná do slovenského právneho poriadku Autorským zákonom č. 185/2015 Z.z. v znení neskorších predpisov, pričom jej zakotvenie bolo v dôvodovej správe vysvetlené ako nevyhnutné v prostredí demokratickej spoločnosti a slobodnej autorskej tvorby. Podľa nášho názoru však bolo možné aj predtým používať diela na tento účel, keďže takéto použitie je v súlade

⁴⁴ K problematike pozri aj SCHWEMER, S., SCHOVSBO, J. What is Left of User Rights? – Algorithmic Copyright Enforcement and Free Speech in the Light of the Article 17 Regime (December 20, 2019). Forthcoming in Paul Torremans (ed), *Intellectual Property Law and Human Rights*, 4th edition. Wolters Kluwer, 2020. <https://ssrn.com/abstract=3507542> [cit. 31.12.2019].

so slobodou prejavu a slobodou umenia. Aj v tomto prípade možno poukázať na nedôsledný preklad, kedy informačná smernica v článku 5 ods. 3 písm. k) hovorí o použití diela na účel karikatúry, paródie alebo koláže (anglické znenie smernice *use for the purpose of caricature, parody or pastiche*). Napriek týmto nezrovnalostiam neočakávame v tomto smere problémy pri implementácii smernice o AP do nášho právneho poriadku.

ZÁVER

Reforma autorského práva v európskom digitálnom prostredí si kladie za cieľ zjednodušiť prístup k digitálnemu obsahu chránenému autorským právom a odstrániť prekážky cezhraničného prístupu k tomuto obsahu pre zabezpečenie fungovania online trhu s autorskými právami. Významné legitímne očakávania majú vzdelávacie zariadenia, výskumné organizácie a inštitúcie správy kultúrneho dedičstva.

Kreovanie nových výnimiek a obmedzení súvisí s vyťažovaním textov a dát na účely vedeckého výskumu s digitálnym a cezhraničným použitím diel a iných predmetov ochrany na účely ilustrácie pri výučbe a vzdelávaní a s vyhotovovaním kópií diel a iných predmetov ochrany v záujme zachovávaní kultúrneho dedičstva. Beneficientmi v zmysle smernice o autorskom práve sú výskumné organizácie podľa článku 2 ods. 1 a inštitúcie správy kultúrneho dedičstva v zmysle článku 2 ods. 3 smernice o AP, ktorých záujem je nadradený záujmom autorov alebo nositeľov autorského práva.

Z hľadiska diskutovanej smernice o autorskom práve sa ako zásadné javí vyriešenie ďalšieho konfliktu vznikajúceho medzi ekonomickými záujmami vydavateľov tlačových publikácií na jednej strane a záujmami poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti na strane druhej. Hoci kritici v súvislosti s článkom 15 smernice o autorskom práve hovoria o zavedení tzv. dane za link, nastavenie spravodlivého odmeňovania vydavateľov za využívanie ich obsahu by mohlo viesť k nájdeniu konsenzu medzi zainteresovanými subjektmi. Vystáva však ďalšia otázka, do akej miery sa priznanie podielu na náhrade od-

meny pre vydavateľov odzrkadlí na výške príjmov autorov, ktorí vydavateľom udelili licenciu. Kľúčovým tiež zostáva vymedzenie charakteru periodických publikácií, na ktoré sa bude smernica o autorskom práve vzťahovať, vrátane rozsahu dovoleného použitia textov.

Z pohľadu vyvažovania záujmov aktérov digitálneho jednotného trhu sa ako najproblematickejší javí článok 17 smernice o AP. Dochádza k zavedeniu primárnej zodpovednosti poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu za obsah, ktorý bol nahraný používateľmi a to z dôvodu uskutočňovania aktu verejného prenosu alebo aktu sprístupňovania verejnosti. Na zmiernenie tvrdosti tohto ustanovenia sa zaskotvujú výnimky napríklad pre nekomerčných poskytovateľov služieb ako sú online encyklopédie.

S úpravou zodpovednosti súvisí aj otázka monitorovania poskytovaného obsahu. Hoci článok 17 ods. 8 smernice o AP explicitne vylučuje, aby sa zaviedla všeobecná monitorovacia povinnosť, pokiaľ sa poskytovateľ bude chcieť vyhnúť zodpovednosti za nelegálny obsah, bude musieť prijať určité preventívne opatrenia.

Pri implementácii smernice o AP do právnych poriadkov štátov EÚ sa ako problematická javí neurčitosť pojmov obsahujúcich všeobecné vymedzenia, ktoré môžu pri implementácii citovanej smernice do právnych poriadkov EÚ spôsobiť značnú roztrieštenosť úpravy v jednotlivých štátoch EÚ. Uvedené by mohlo mať za následok nie zjednotenie úpravy, ale práve naopak, prehĺbenie rozdielov, čo by mohlo zmariť účel sledovaný predkladanou úpravou.

Veľkou výzvou digitálneho veku je riešenie otázok súvisiacich s vytváraním diel pomocou umelej inteligencie alebo s využívaním umelej inteligencie na posúdenie dovoleného použitia diel v online prostredí.

CREATIVE COMMONS A KOLEKTIVNÍ SPRÁVA

Mgr. Bc. Lucie Straková, Ph.D.*

Užívání *veřejných licencí*¹ na internetu (i mimo něj) se stalo naprosto standardním a legitimním způsobem sdělování díla veřejnosti a umožnění nakládání s autorským dílem. Veřejné licence působí silně ve prospěch autonomie vůle autora. Současně praxi však nutně předcházelo mnoho diskuzí, potýkání se s rozličnými problémy, i legislativní vývoj. Vznik institutu veřejných licencí byl umožněn rozvojem internetu a novými možnostmi, které s sebou moderní technologie přinesly.

1. POSKYTOVÁNÍ OBSAHU V REŽIMU VEŘEJNÝCH LICENCÍ

Veřejné licence jsou nástrojem, který vznikl přímo k posílení autonomie nositelů práv. Systém autorského práva v minulosti neumožňoval jednoduše poskytnout výsledky autorovy tvorby volně uživatelům, aniž by s každým jednotlivým zájemcem uzavřeli licenční smlouvu.

* Mgr. Bc. Lucie Straková, Ph.D. absolvovala doktorské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a v současné době je advokátní koncipientkou v advokátní kanceláři Frank Bold Advokáti, vede spolek Open Content a působí jako Legal Lead Creative Commons Česká republika.

¹ K širšímu pojednání o struktuře veřejných licencích, zejména licencích Creative Commons pak lze odkázat na tato díla: JANSKA, P. Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze; MÝŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R. Veřejné licence v České republice. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2012, 130 s.; STRAKOVÁ, L. Licence Creative Commons v českém právním řádu. Brno 2014. 95 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. [online] Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/348292/pravf_m/Licence_Creative_Commons_v_ceskem_pravnim_radu.pdf. [cit. 31.12.2019].

Autor, jakožto pán svého díla, nebyl schopen legálně poskytnout své dílo plošně uživatelům, aniž by je uvedl do právní nejistoty. Nutně tedy musel vzniknout instrument, který by autorům takové jednání umožnil. Na tomto případu můžeme sledovat, jak se mění tendence autorů k nakládání s díly. S tímto trendem zároveň souvisí také nové marketingové aktivity, způsoby distribuce děl a dalších předmětů směrem k uživatelům a obecně nové možnosti financování autorské tvorby. Sledujeme obrovský nárůst tvorby uživatelů na internetu, kdy nehovoříme přímo o autorech vznikajících děl, ale o *uživatelsky vytvářeném obsahu* (*user generated content*).² Spolu s tímto se proměňují i obchodní modely a vůbec vnímání takového vytvářeného obsahu jakožto předmětu obchodních vztahů. Veřejné licence tak mohou sloužit jako nástroj usnadňující kontrakční vztahy při současném respektování práv autora. Jakým způsobem však veřejné licence interagují se systémy kolektivní správy, bude blíže rozebráno v tomto příspěvku.

Pokud se podíváme na historii interakcí kolektivních správců s veřejnými licencemi, nelze ji, obdobně jako u dalších alternativ k tradičnímu systému kolektivní správy, označit za přílišně amikální, v lepších dobách lze říci, že se blíží k toleranci.³ S proměňujícími se obchodními modely dochází mnoho nositelů práv ke zjištění, že je pro ně snazší oslovovat svou cílovou skupinu přímo, bez využití prostředníků ve formě nakladatelů nebo kolektivních správců.⁴ Pro nositele práv znamená takový krok nárůst souvisejících činností (zejména administrativních), proto je pro některé z nich přijatelnější zůstat v zažitém systému. Rozvoj užívání veřejných licencí v posledních dvou dekadách je však neopominutelný a jak kolektivní správci, tak legislativní úprava je bere čím dál více v zřetel.

² K problematice *user generated content* viz např. analýza kanadské právní úpravy YU, P. K. *Toward The Development of Auser-Friendly Copyright Regime: Can The Canadian UGC exception be Transplanted Abroad?* [online]. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/f7c0/ac4af38bf751f9bced8a46a76b65c98a9ed.pdf> [cit. 14.9.2019].

³ K tomuto srov. např. HORÁK, F. Veřejné licence a kolektivní správa práv. *Revue pro právo a technologie*. [online]. 2013, č. 8, s. 96 – 117. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5016>. [cit. 17.9.2019] s. 109.

⁴ HORÁK, op. cit., s. 110.

Veřejné licence slouží jako nástroj nositele práv, který umožňuje poskytnout zájemci (budoucímu nabyvateli licence) oprávnění k užití díla, a to pokud možno za minimalizace formálních požadavků na smluvní transakci. Veřejná licence k dílu je ve všech případech poskytována nabyvateli bez nároku na finanční odměnu, vždy umožňuje nabyvateli dílo dále sdílet, a takovou nabídku licence není možné prakticky odvolat, stejně jako vypovědět již uzavřenou licenční smlouvu. Jansa vymezil definici veřejné licence následovně. Jedná se o: „*Nevýhradní bezúplatnou licenci poskytovanou autorem po celou dobu ochrany díla neurčitěmu okruhu osob, která opravňuje nabyvatele dílo dále šířit a kterou konkludentně získá každý, kdo dílo v souladu s licencí užívá.*“⁵ Dále se budeme zabývat jedním typem veřejných licencí – Creative Commons.⁶ Důvodem je zejm. míra jejich používání, mimo oblast software se jedná o nejpoužívanější typ veřejných licencí, jsou preferovaným typem licencí i v projektech Evropské unie,⁷ zároveň s nimi pracují i např. nezávislí správci práv.⁸

⁵ JANSKA, P. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*. Praha 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 28.

⁶ Organizace Creative Commons (Creative Commons Corporation) byla založena v roce 2001 v USA Lawrenceem Lessigem. Její cíle však dnes přesahují vytváření a péči o sadu veřejných licencí, organizace se angažuje v rámci otevřeného vzdělávání, prosazování diverzity, otevřených technologií a mnoha dalších oblastí. Tvůrci licencí Creative Commons se inspirovaly dřívějšími projekty, zejména se jedná o vytváření licencí k (open source) software, nejznámějším a nejzásadnějším projektem jsou GNU GPL licence Richarda Stallmana. Viz také STRAKOVÁ, 2014, op. cit., s. 16 a násl.; *Creative Commons* [online]. 2019. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2019].

⁷ Jedná se o důsledek požadavku šíření veškerých výsledků v režimu Open Access. Jedná se jak o program Horizon 2020 viz Horizon, 2020 [online]. 2019. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>. [cit. 27.5.2019]; Horizont, 2020 [online]. Praha: Technologické centrum AV ČR, 2013, 32 s. [cit. 27.5.2019]. Viz následující doporučení: EVROPSKÁ KOMISE. Guidelines on recommended standard licences, datasets and charging for the reuse of documents. EUR-lex [online]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.240.01.0001.01.ENG. [cit. 14.8.2019].

⁸ Komerční entita, zavedená směrnicí o kolektivní správě. Viz např. český Nezávislý správce práv s.r.o., který provozuje systém Copymarket. ŠALOMOUN, M. Copymarket.cz [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.copymarket.cz/>. [cit. 15.9.2019].

2. CREATIVE COMMONS

Nositelé práv dnes čím dál častěji hledají (a nacházejí) alternativní způsoby, jak šířit svou tvorbu, vnímání distribuce a poskytování děl se obecně proměňuje. Poměr zastánců tradičního modelu ve formě zastoupení uměleckou agenturu nebo kolektivním správcem a uzavírání „klasických“ licenčních smluv, a poměr těch, kteří se přiklánějí k modelům užívajícím veřejné licence, nemáme k dispozici, můžeme však odkázat např. na stále se zvyšující počet děl, licencovaných pod některou z licencí Creative Commons.⁹ Samotný mechanismus¹⁰ veřejných licencí a licencí Creative Commons již problém (v akademických kruzích) nepředstavuje, soudy mnohokrát rozhodovaly spory,¹¹ které v sobě zahrnovaly užívání těchto licencí. Creative Commons je projekt, jehož cílem je usnadnit sdílení děl, umožnit transfer od autorů¹²

⁹ V roce 2006 bylo děl dostupných pod některou z Creative Commons licencí asi 50 milionů. Toto číslo se v roce 2017 vyšplhalo na téměř 1,5 miliardy. MERKLEY, R. A Transformative Year: State of the Commons 2017. *Creative Commons* [online]. 2018. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2018/05/08/state-of-the-commons-2017/>. c

¹⁰ Organizace Creative Commons vydává set základních šesti licencí, které v sobě kombinují permissivní a restriktivní prvky. Nositel práv sám určuje, jak umožní nabyvateli s předmětem licence nakládat. Jednotlivé prvky licence je možno zobrazovat pomocí jednoduchých, srozumitelných piktogramů.

¹¹ Srov. Rozsudek soudu prvního stupně Holandska v Amsterdamu ze dne 9. března 2006. Adam Curry c.s. proti Audax c.s. Věc 334492 / KG 06-176 SR. 2006. Dostupné z: <http://wiki.creativecommons.org/images/3/38/Curry-Audax-English.pdf>. [cit. 14.8.2019]; Rozsudek soudu prvního stupně Německa v Kolíně ze dne 5. března 2014. Věc 28 O 232/13. 2014. Dostupné z: <http://www.lhr-law.de/wp-content/uploads/2014/03/geschw%C3%A4rtes-Urteil-LG-K%C3%B6ln-2.pdf>. [cit. 14.8.2019]; Rozsudek soudu prvního stupně Belgie v Nivelles ze dne 26. října 2010. Lichôdmapwa proti Lasbl Festival de Théâtre de Spa. Věc 09-1684-A. 2010. Dostupné z: http://wiki.creativecommons.org/images/f/f6/2010-10-26_A%27cision-trib.-Nivelles-Lichodmapwa.pdf. [cit. 14.8.2019].

¹² Na vzniku nahrávky hudebního díla se typicky podílí větší množství osob – v případě zájmu o udělení licence k takovému dílu se musí všechny zúčastněné strany na takovém postupu shodnout. Investice nahrávacích společností do nahrávek hudby začínajícího umělce se může pohybovat mezi 150 a 500 tisíci dolarů.

k subjektům, které mají zájem díla užívat.¹³ Tato transakce by měla být co nejjednodušší, pouze se zdarma poskytovaným základním setem pravidel, vymezených v licenčních podmínkách.¹⁴ Cílem Creative Commons je umožnit nositelům práv v co největší šíři realizovat svá majetková práva k dílům, a to zejména tak, že jim umožňuje samostatně si určovat podmínky, za kterých bude daný předmět ochrany poskytován uživatelům.¹⁵ Nositele práv v zásadě formou poskytnutí licence Creative Commons vykonávají svá majetková práva formou jejich aktivního omezení vzhledem k jejich dalšímu nakládání s nimi. Rozsah

How record label invests. *IFPI* [online]. 2014]. Dostupné z: <https://www.ifpi.org/how-record-labels-invest.php>. [cit. 14.8.2019].

¹³ Vice viz např. LESSIG, L. *Free culture: how big media uses technology and the law to lock down culture and control creativity* [online]. New York: Penguin Press, 2004, xvi, 345 s. Dostupné z: <http://www.free-culture.cc/freeculture.pdf>. [cit. 2.9.2018].

¹⁴ Doplníme zde k terminologickému zakotvení veřejných licencí, že organizace Creative Commons poskytuje soubor licenčních podmínek, nikoliv návrhy licenčních smluv. Licenční smlouva je uzavírání konkludentně mezi poskytovatelem předmětného díla a jeho nabyvatelem. Obsahem takové smlouvy je pak vymezení poskytovaných oprávnění, tedy poskytnutí (veřejné) licence právě za podmínek vytvořených organizací Creative Commons. V tomto příspěvku používáme termín licence Creative Commons i ve smyslu uzavírané smlouvy za použití veřejně dostupných podmínek Creative Commons.

K tomuto více viz MYŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J. *Veřejné licence v České republice*. Brno: Tribun EU, 2012, s. 37 a násl.; MYŠKA, M. *Výzvy autorskému právu v informační společnosti*. Brno 2015, 207 s. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta, s. 89 a násl. Proti tomuto výkladu se staví Mikita. Srov. MIKITA, P. *Licence Creative Commons v prostředí českého právního řádu*. In.: KŘÍŽ, J. et. al. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Sbor. Praha: Univerzita Karlova, 2010, s. 53 – 61.

¹⁵ Dusollier vyjádřil obavy, že veřejné licence negativně ovlivňují vnímání fungování internetu, resp. sdílení autorských děl na internetu a dopady autorského práva. Veřejné licence mají údajně působit zmatení uživatelů, kteří se z důvodu jejich existence domnívají, že autorská díla jsou na internetu zdarma. Máme však za to, že zde můžeme odkázat na § 4 odst. 1 Občanského zákoníku a obecnou gramotnost chování na internetu. Navíc dodejme, že v případě většiny uživatelů internetu přichází znalost problematiky veřejných licencí a jejich funkce až druhotně. Více viz DUSOLLIER, S. *The Master's Tools v. The Master's House: Creative Commons v. Copyright*. *Columbia Journal of Law & Arts*, 2006, roč. 29, s. 271–293.

tohoto omezení pak závisí na zvolení konkrétní licence.¹⁶ Pro nositele práv je značným benefitem veřejných licencí jejich přirozená virální povaha. V případě zveřejnění díla pod licencí Creative Commons se samo přirozeně dál dostává do kruhů, k nimž by poskytovatel sám neměl běžně přístup.

Jednou z nejkomplicovanějších situací, se kterou se nositelé práv i uživatelé děl setkávají, je nutnost vypořádání se s rozšířenou kolektivní správou, kdy kolektivní správce spravuje práva, která nejsou řazena do systému povinné kolektivní správy, ani mu nebyla aktivně svěřena ke správě nositelem práv. V situaci, kdy se nositelé práv sami aktivně snaží umožnit uživatelům nabytí zdarma licenci k dílu, je absurdita rozšířené kolektivní správy a omezení autonomie vůle autorů ještě zřejmější. Cílem tohoto příspěvku je prozkoumat relaci organizací kolektivní správy a možnosti licencování předmětů ochrany pomocí veřejných licencí, s důrazem na Creative Commons. Veřejné licence se zdají být jedním z institutů, které tvoří přímou reakci na vývoj moderní informační společnosti, což zejména ve spojení s kolektivní správou, modelem, který byl ne nepodobně reakcí na první moderní revoluční vynálezy v oblasti kultury,¹⁷ vytváří množství třecích ploch. Ač se dnes cíl Creative Commons rozšiřuje, původním a stále jedním z hlavních cílů je „*to build a layer of reasonable, flexible copyright in the face of increasingly restrictive default rules*“.¹⁸ Užívání licencí Creative Commons se poměrně rychle rozšířilo jak mezi nositele práv, tak mezi uživatele předmětů ochrany. Vztah s organizacemi kolektivní správy byl však často komplikovaný, v počátcích často doprovázený nedůvěrou v tento

¹⁶ Základních druhů licencí Creative Commons je šest, v nich se kombinují jednotlivé atributy licencí, přičemž se dále dělí na vývojové (např. 3.0, 4.0) a jazykové verze. Více viz Creative Commons [online]. 2014. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2015].

¹⁷ Historicky se jednalo o vynálezy tzv. *talking machines*, kterými byly nejprve fonografy, později např. gramofony.

¹⁸ „*Vybudovat vrstvu přiměřeného, flexibilního autorského práva s ohledem na stále restriktivnější výchozí pravidla.*“ [překlad autorka] MERKLEY, R. Creative Commons: History. Creative Commons [online]. 2018. Dostupné z: <https://wiki.creativecommons.org/wiki/History>. [cit. 14.8.2019].

institut, a dosahující až k zákazům užívání licencí Creative Commons členy organizací kolektivní správy.¹⁹ Pouze několik organizací kolektivní správy doposud zareagovalo na trend veřejných licencí a možnost jejich začlenění do stávajícího systému. Formou pilotních projektů²⁰ se snaží vyzkoušet fungování dvojkolejného systému, ve kterém budou autoři moci vykonávat svá práva jak formou svěřeni správy majetkových práv kolektivnímu správci, tak formou poskytnutí veřejné licence – zejména pro nekomerční užití.

Licenční podmínky Creative Commons pamatují i na nutnou úpravu vztahu ke kolektivní správě. V předchozí verzi 3. 0 licencí Creative Commons znělo příslušné ujednání následovně: „*Práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání jsou upravena následovně: i) Tímto ujednáním nejsou dotčena práva na odměnu za užití Díla, která poskytovatel nemůže neuplatnit nebo se jich vzdát, zejména práva povinně kolektivně spravovaná. ii) Ve všech ostatních případech se poskytovatel zavazuje svá práva na odměnu za užití Díla podle tohoto ujednání neuplatnit nebo se jich tímto vzdává.*“²¹ Licence zde narovnávají v minulosti nejasný vztah zejména s povinnou kolektivní správou, kdy jasně určují, že poskytování veřejných licencí funguje mimo systém zejm. povinné kolektivní správy.²² Nositel práv se není schopen povinné kolektivní správy práv k dílu vzdát, a vzhledem k jeho titulu lze jedinec souhlasit s tím, že autorskoprávní odměny, které kolektivní správce v rámci povinné kolektivní správy získá, přináležejí autorovi. V rámci dalších systémů kolektivní správy (rozšířené a dobrovolné kolektivní správy) se nositel práv uzavřením licenční smlouvy ve formě veřejné licence zavazuje svá práva neuplatnit nebo se jich vzdát.²³ Užití těch-

¹⁹ GOWERS, A. *Gowers review of intellectual property*. Norwich: HMSO, 2006, s. 94.

²⁰ Srov. Denmark KODA. Creative Commons [online]. 2018. Dostupné z: <http://creativecommons.org/weblog/entry/798>. [cit. 14.8.2019].

²¹ Čl. 3 písm. e) CC BY 3.0 Česko [online]. 2019. Dostupné na <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/cz/legalcode>. [cit. 14.8.2019].

²² Srov. HORÁK, F. Veřejné licence a kolektivní správa práv. *Revue pro právo a technologie* [online]. 2013, č. 8, s. 96 – 117. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/5016>. s. 108 a násl. [cit. 17.8.2019].

²³ Problematický aspektem je nemožnost vyloučení provozování rozhlasového nebo

to systémů je tedy poskytnutím veřejné licence vyloučeno. V poslední verzi licencí Creative Commons 4.0 se odměnami v rámci kolektivní správy nebo jiných systémů zabývá čl. 2 písm. b) odst. 3: „*V maximálním možném rozsahu dovoleném účinnou právní úpravou se Poskytovatel vzdává veškerých práv na odměnu za Vaše vykonávání Licencovaných práv, ať už přímo či prostřednictvím kolektivního správce podle jakéhokoli dobrovolného, nebo zákonem stanoveného nebo povinného systému kolektivní správy, kterého lze nevyužít. Ve všech ostatních případech si Poskytovatel výslovně vyhrazuje právo takovou odměnu dostávat, a to i pokud je Licencovaný obsah užit jinak než pro Nekomerční účely.*“²⁴ Verze 4.0 obdobně jako verze předchozí zavazuje poskytovatele práv k vzdání se veškerých odměn za vykonávání práv, pokud je to možné, či pokud je možné takového systému nevyužít. Novinkou je ale dovětek, že v případě, že se nositel práv (terminologií licence Poskytovatel) nemůže odměny vzdát nebo nemůže neparticipovat na takovém systému, vyhrazuje si právo odměnu dostávat. Nová verze licencí Creative Commons se cíleně snaží zahrnout všechny eventuality, které v případě udělování licencí nastávají.²⁵ Zde lze vidět snahu eliminovat

televizního vysílání díla dle § 97e odst. 4 písm. e) dle § 97e odst. 2 Autorského zákona. Přestože je toto užití řazeno mezi práva spravovaná v režimu rozšířené kolektivní správy, není možné jej z jejího režimu vyloučit. Tedy i přes vyloučení rozšířené kolektivní správy, tedy nevyužití práva na odměnu v souladu s podmínkami veřejné licence, není možné provozování rozhlasového a televizního vysílání z dosahu kolektivního správce vyjmout. Z toho důvodu došlo i ke známému sporu v rámci kampaně *Hrajeme svobodnou hudbu!* Mezi Českou pirátskou stranou a kolektivním správcem OSA (mimo další předvedené argumenty, např. dnes již částečně překonaný, resp. proměňující se (viz Nález Ústavního soudu ze dne 21. května 2019, sp. zn. III. ÚS 3102/16. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2019/III._US_3102_16_na_web.pdf. [cit. 17.8.2019].) argumentu potenciální recepce viz Věc C-306/05, SGAE proti Rafael Hotels). Ke zmiňovanému sporu srov. HORÁK, op. cit., s. 112 a násl.

²⁴ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní. CC BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní. Dostupné z: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.cs>. [cit. 17.8.2019].

²⁵ S ohledem na to, že nová verze licencí je vytvořena tak, aby její jednotlivé verze byly totožné, pouze v jiném jazyce, nikoliv portované, jako tomu bylo u verzí předchozích, zásadním cílem bylo také najít řešení, které je realizovatelné ve

možné spory ohledně možnosti či povinnosti účastnit se na systému povinné kolektivní správy. Co se týče případu, kdy je *Licencovaný obsah užít jinak než pro Nekomerční účely*,²⁶ mohli bychom zde na první pohled vycítit snahu vyřešit otázku kolize možnosti udělit licenci pro nekomerční účely i v případě, kdy je nositel práv zastupován v režimu dobrovolné kolektivní správy. Nicméně, pomineme-li, že licence Creative Commons 4.0 byly vydány již v roce 2013, dostáváme se do stavu, kdy by nositel práv porušoval jak smlouvu o zastupování kolektivním správcem, tak licenční podmínky licence Creative Commons, kde se zavazuje nevyužít takového systému kolektivní správy, u kterého je to možné. Jediným řešením je v tomto případě, tj. v případě účasti na systému dobrovolné kolektivní správy, možnost vynětí děl, která má autor zájem licencovat od licencí Creative Commons, ze správy kolektivním správcem. Nicméně jedná se pouze o odměnu, která se vztahuje vyloučeně k licencovaným právům. Pokud se tedy licence na určitá práva nevztahuje, k těmto může nositel práv klasicky čerpat autorskoprávní odměnu v rámci kolektivní správy.

Česká odnož Creative Commons²⁷ se dohodově pokoušela navázat s národními kolektivními správci dialog, který by vedl k vyjasnění vztahu jednotlivých kolektivních správců k užívání licencí Creative Commons. Poměrně úspěšně se to podařilo v případě kolektivního správce DILIA, tato jednání vyústila v soubor situací, ve kterých se může poskytovatel licence (nositel práv k předmětu ochrany) ocitnout.²⁸ Zcela zásadní byla dohoda ohledně rozšířené kolektivní správy, kdy DILIA deklaruje, že v případech, kdy se dozví o tom, že k určitému dílu byla poskytnuta licence Creative Commons, která umožňuje i komerční užívání díla, bude takovou skutečnost považovat za vyloučení

většině jurisdikcí. Jednou z oblastí, která byla řešena, je právě oblast kolektivní správy.

²⁶ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

²⁷ *Creative Commons* [online]. 2019. Dostupné z: <http://creativecommons.org/>. [cit. 15.9.2019].

²⁸ Kolektivní správa: Dilia. *Creative Commons Česká republika* [online]. 2014. Dostupné z: <http://www.creativecommons.cz/kolektivni-sprava/dilia>. [cit. 2.9.2019].

účinků hromadné smlouvy.²⁹ DILIA se o poskytnutí licence může dozvědět jak od autora (nositele práv) k díla, tak i od uživatele díla nebo jiné osoby.³⁰ Tato dohoda tak přeběhla dobu, neboť její podmínky byly obdobné, jako právní úprava *de lege lata*.³¹

3. POSKYTNUTÍ OPRÁVNĚNÍ K VÝKONU PRÁV NIKOLIV ZA ÚČELEM PŘÍMÉHO NEBO NEPŘÍMÉHO PROSPĚCHU

Významným znakem licencí Creative Commons je jejich nekomerční základ. Doložka v čl. 2 písm. b odst. 3 veřejné licence Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní ukládá poskytovateli licence povinnost vzdát se kteréhokoliv systému kolektivní správy, *kteřého lze nevyužít*. V českém právním řádu je takovým systémem kolektivní správa dobrovolná, případně kolektivní správa rozšířená. Autoři, kteří se za účinnosti minulé právní úpravy účastnili systému dobrovolné správy, měli pouze dvě možnosti – v případě zájmu o udělení veřejné licence museli patřičná díla z působnosti správy práv kolektivním správcem vyjmout,³² či byli nuceni se tohoto režimu vůbec neúčastnit. Jedině v takovém případě mohli svá díla licencovat za použití licence Creative Commons. Pokud by licenci Creative Commons smluvně zastupovaný nositel práv poskytl, mohla by mu být udělena pokuta ze strany kolektivního správce za porušení podmínek smlouvy o zastupování. Dle současné právní úpravy by k takové situaci mohlo dojít v případě, kdy by zastupovaný nositel práv³³ poskytoval licenci za

²⁹ Část B. Ibid.

³⁰ V rámci DILIA se jedná o právo na vysílání děl rozhlasem (§ 21 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), dále jen „Autorský zákon“), právo na živé nevidadelní provozování literárního díla (§ 19 Autorského zákona), právo na sdělování díla počítačovou nebo obdobnou sítí (§ 18 odst. 1, 2 Autorského zákona).

³¹ Viz oddíl 4. Poskytnutí bezúplatného oprávnění.

³² § 97a odst. 6 Autorského zákona.

³³ Dle § 97e odst. 1 Autorského zákona.

účelem komerčního prospěchu. Opět by se dopouštěl jednání, které by bylo kvalifikováno jako porušení smlouvy o zastupování, uzavřené s příslušným kolektivním správcem, a vystavoval by se riziku sankce.

Autorský zákon nově umožňuje poskytovat oprávnění k výkonu práv, jde-li o užití nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu i v případě, že správu takových práv *svěřil* kolektivnímu správci,³⁴ tedy v případě, že se jedná o díla spravovaná v rámci smluvní kolektivní správy. Nicméně nositel práv je povinen kolektivního správce předem o takovém poskytnutí práv informovat. Zákon stanovuje, že výkonu povinné a rozšířené kolektivní správy se toto nositelovo právo nedotýká. Co se týče veřejných licencí, může smluvně zastupovaný nositel práv poskytnout své dílo pouze pod licencí Creative Commons, jejíž součástí je nekomerční prvek – aby byla splněna podmínka poskytnutí nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu.

4. POSKYTNUTÍ BEZÚPLATNÉHO OPRÁVNĚNÍ

V případě, že nositel není dobrovolně zastupovaným autorem, může udělit licenci pro práva spadající do režimu dobrovolné kolektivní správy, nebo (po vyloučení účinků hromadné smlouvy) pro práva, která spadají do režimu rozšířené kolektivní správy. Co se týče kolektivní správy povinné, nastupuje zde klauzule druhé věty citovaného odstavce.³⁵ Vzhledem k tomu, že nositel nemůže sebe ani svá díla vyjmout z režimu povinné kolektivní správy, vyhrazuje si v těchto případech poskytovatel za současného udělení veřejné licence Creative Commons v licenčních podmínkách autorskou odměnu za práva spravovaná v rámci povinné kolektivní správy dostávat.³⁶

Licence Creative Commons jsou uzavírány konkludentně, projev

³⁴ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

³⁵ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

³⁶ Čl. 2 písm. b) odst. 3 Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

vůle poskytovatele je směřován vůči neurčitému počtu nabyvatelů,³⁷ a smlouva je uzavřena vykonáním určitého úkonu bez vyznění poskytovatele³⁸ - v tomto případě se jedná o užití licencovaného díla.³⁹ Ač se jedná o příhodný způsob uzavírání pro digitální prostředí, z hlediska prokázání uzavření smlouvy s (oprávněným) poskytovatelem licence byla situace v minulosti obtížnější. V případě, kdy se na oprávněného uživatele obrátil kolektivní správce s požadavkem na uzavření licenční smlouvy, ocitl se nabyvatel licence v situaci, kdy neměl k dispozici (obvykle) nic, co by uzavření smlouvy prokazovalo, a to z důvodu právě cílené neformálnosti a konkludentního uzavření licence. V případě, že nabyvatel nebyl schopen prokázat oprávněné užívání díla, dopouštěl se z pohledu kolektivního správce (který chrání zákonodárcem mu svěřená práva autora) neoprávněného užívání díla bez právního titulu a bezdůvodně se tak obohacoval. Neoprávněný zásah do práv autora nevyžaduje zavinění.⁴⁰ Pokud tedy bylo zasaženo do majetkových práv autorských, která jsou ve správě kolektivního správce, je tento aktivně legitimován a může se domáhat nápravy vzniklé situace dle § 99 odst. 1 písm. b) Autorského zákona. Nositel práv (poskytovatel licence) mohl této situaci zabránit vyloučením účinků hromadné smlouvy v případech, kdy je to možné,⁴¹ případně poskytnutím prohlášení o poskytnutí takové licence nabyvateli.⁴²

Nově by však nositelé práv i uživatelé předmětů ochrany měli mít možnost spolehnout se na úpravu umožňující udělení bezúplatného

³⁷ V souladu s § 2373 odst. 1 Občanského zákoníku.

³⁸ § 2373 odst. 2 Občanského zákoníku.

³⁹ Viz úvodní ustanovení Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁴⁰ TULÁČEK, J. Bezdůvodné obohacení podle autorského zákona. *Bulletin advokacie*, 2008, č. 7 – 8, s. 35.

⁴¹ Nositel práv nemůže vyloučit rozšířenou kolektivní správu v případě provozování rozhlasového nebo televizního vysílání díla dle § 97e odst. 4 písm. d) Autorského zákona ve spojení s § 97e odst. 2 Autorského zákona. Výkon tohoto práva tak řadíme do tzv. kvazipovinné kolektivní správy.

⁴² Takový úkon je však zcela proti smyslu celého systému veřejných licencí.

oprávnění,^{43,44} kdy jsou účinky hromadné smlouvy vyloučeny okamžikem, kdy se o úmyslu nositele práv poskytnout takové oprávnění dozví. Pokud nositel práv dle odst. 3 § 97e Autorského zákona projeví vůli vyloučit účinky hromadné smlouvy při poskytnutí *bezúplatného* oprávnění k výkonu práv, dochází k vyloučení účinků hromadné smlouvy okamžikem, kdy se o tom kolektivní správce dozví. Právní úprava zde doznala změny, neboť dle předchozího znění příslušných ustanovení bylo dovozováno, že při vylučování účinků hromadné smlouvy musí nositel práv vyloučit účinky hromadné smlouvy jak vůči kolektivnímu správci, tak vůči uživateli.⁴⁵ Nově Autorský zákon vyžaduje vykonání tohoto jednostranného právního jednání, v případě poskytování bezúplatného oprávnění, pouze vůči kolektivnímu správci.⁴⁶

Zároveň je otázkou, zda musí být projev vyloučení kolektivní správy vůči kolektivnímu správci při poskytnutí bezúplatného oprávnění učiněn samotným nositelem práv. Autorský zákon § 97 odst. 3 stanovuje, že účinky vyloučení hromadné smlouvy jsou vůči kolektivnímu správci vyloučeny až v okamžiku, kdy se o poskytnutí takového oprávnění dozví. Nositel práv musí projevit vůli vyloučit účinky hromadné smlouvy. Zákonodárce však již nekonkretizuje, zda mezi těmito dvěma stavy musí nastat provázání ve formě aktivní komunikace nositele práv.⁴⁷ Zdá se být logické, že ustanovení, jehož obsah míří na

⁴³ Zde však musíme podotknout, že pojmy nekomerční a bezúplatný nejsou synonymy. Za bezplatně poskytovaný statek považujeme takový, který je poskytovaný zdarma, bez nutnosti odevzdat něco oplátkou, oproti tomu adjektivum nekomerční přesahuje hranice bezprostřední transakce, necílí po zisku, nebo není realizován za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu. Srov. Bezplatný. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky, 2019. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=bezplatn%C3%BD>. [cit. 1.9.2019]; Nekomerční. Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky, 2019. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=nekomer%C4%8Dn%C3%AD>. [cit. 1.9.2019].

⁴⁴ V souladu se záměrem Směrnice o kolektivní správě.

⁴⁵ TELEČ, TŮMA, op. cit., s. 828 – 829.

⁴⁶ § 97e odst. 3 Autorského zákona.

⁴⁷ Srov. § 101 odst. 9 předchozí úpravy, která vyloučení rozšíření kolektivní správy v rámci nekomerčního užití neupravovala: „(...) to neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá, pokud jde o licenci podle písmene c) a e),

možnost udělování licence pro nekomerční užití jím zvolených práv,⁴⁸ umožní nositelům práv udělit takovou licenci bez nutného informování kolektivního správce. Vzhledem k účelu usnadnění poskytování oprávnění zejm. na internetu dává smysl, že nositel práv může udělit takovou licenci, kdy uživatel příslušné dílo při splnění podmínky bezúplatnosti⁴⁹ může užívat, a zároveň nemuset předem informovat kolektivního správce.⁵⁰ Vyloučení účinků kolektivní smlouvy však nastane až v okamžiku, kdy se kolektivní správce o vyloučení dozví, ať už od nositele práv, uživatele, případně vlastním průzkumem. Z hlediska filosofie veřejné licence⁵¹ by měl dle našeho názoru poskytovatel licence informovat kolektivního správce i v tomto případě co nejdříve, a to i přes konkludentní vyloučení prostřednictvím udělení veřejné licence. Pokud k takovému vyloučení nedojde, bude docházet k poskytování oprávnění k užití díla v duálním režimu – prostřednictvím udělené veřejné licence i prostřednictvím poskytování repertoáru kolektivního správce prostřednictvím úplatné hromadné smlouvy. Pro praxi udělování veřejných licencí to pak znamená, že všechna poskytnutí veřejných licencí jsou v případě konfrontace s kolektivním správcem vyloučením režimu rozšířené správy. Překážkou není ani následné komerční užití předmětů ochrany bezúplatně licencovaných v tomto režimu – tuto úpravu tak můžeme považovat za dlouho očekávané řešení dlouhotrvajících kauz, jako je asi nejznámější kampaň *Hrajeme svou hudbu!*⁵² Oproti smluvně zastupovaným nositelům práv je tak

ani pro takového smluvně nezastupovaného nositele práva, který vůči uživateli a příslušnému kolektivnímu správci účinky hromadné smlouvy pro konkrétní případ či pro všechny případy vyloučí;); Srov. též TELEC, TŮMA, op. cit., s. 828.

⁴⁸ Srov. též čl. 5 odst. 3 Směrnice o kolektivní správě.

⁴⁹ Veřejné licence jsou ze své podstaty udělovány vždy bezúplatně.

⁵⁰ § 97e odst. 3 Autorského zákona.

⁵¹ Čl. 2 písm. b) odst. 3 licence Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁵² K případu OSA proti Shangri-la viz HORÁK, F. *Veřejné licence a kolektivní správa autorských práv*. Brno 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita, s. 48 – 58. Více k tomuto také viz OSA versus Shangri-la. Pirátská strana [online]. 2019. Dostupné z: <http://www.pirati.cz/temata/shangri-la>. [cit. 9.7.2019]; Hrajeme svou hudbu! Pirátská strana [online]. 2019. Dostupné z: <http://www.pirati.cz/hudba>. [cit. 9.7.2019].

nezastupovaný nositel práv v situaci, kdy může poskytovat dle výběru kteroukoliv z licencí Creative Commons. Zastupovaný nositel práv je omezen licencemi s doložkou nekomerční.

5. UDĚLENÍ OPRÁVNĚNÍ K NEKOMERČNÍMU UŽITÍ

Někteří kolektivní správci přistoupili k umožnění udělení veřejné licence pro nekomerční užití již v minulosti.⁵³ Muselo se tedy vždy jednat o licenci, která obsahovala nekomerční doložku.⁵⁴ Jednalo se často o časově omezené projekty, nebo o zkušební provoz, omezený množstvím podmínek.⁵⁵ Ve většině případů se však kolektivní správci veřejnými licencemi nezabývali nebo je spíše odmítali. Německá GEMA v minulosti dokonce aktivně doporučila autorům, aby licence Creative Commons neužívali,⁵⁶ nicméně v souvislosti s přijetím Směrnice o kolektivní správě⁵⁷ i GEMA užití licencí Creative Commons pro neko-

⁵³ Srov. ADAMOVIČ, Z. Kolektivní správa práv podle nového autorského zákona. In: ADAMOVIČ, Z. *Nové technologie, internet a duševné vlastnictví*. Bratislava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2015, s. 106 – 146, s. 115.

⁵⁴ Jedná se o licence Creative Commons BY-NC, BY-NC-SA, BY-NC-ND, vždy v příslušné lokalizační a generační verzi.

⁵⁵ Zmiňované projekty realizovali kolektivní správci v Holandsku (2007), v Dánsku (2008), ve Francii (2012) nebo ve Švédsku. Viz *Dutch Collecting Societies Welcome CC* [online]. 2007. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2007/08/23/dutch-collecting-societies-welcome-cc/>. [cit. 18.9.2019]; Danish Collecting Society KODA teams up with CC Denmark [online]. 2008. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2008/01/31/danish-collecting-society-koda-teams-up-with-cc-denmark/>. [cit. 18.9.2019]; Collecting Society Projects/Sweden [online]. 2009.. Dostupné z: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Collecting_Society_Projects/Sweden. [cit. 18.9.2019]; KELLER, P. New pilot project allows collecting society SACEM members to use Creative Commons licenses [online]. Creative Commons, 2012. Dostupné z: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Collecting_Society_Projects/Sweden. [cit. 18.9.2019].

⁵⁶ HORÁK, op. cit., s. 110.

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu (dále jen „Směrnice o kolektivní správě“).

merční užití umožňuje,⁵⁸ ani Směrnice o kolektivní správě ani Autorský zákon nehovoří přímo o udělení licencí Creative Commons. Zprávy po vyjednávání znění Směrnice o kolektivní správě ze strany Creative Commons v roce 2013 uváděly, že kolektivní správci musí udělování licencí umožnit.⁵⁹ V článku 5 odst. 2a návrhu Směrnice o kolektivní správě (dále jen jako „Návrh“)⁶⁰ byla obsažena povinnost kolektivních správců umožnit nositelům práv udělování licencí *pro nekomerční účely*,⁶¹ nicméně ani v tomto znění nehovoří konkrétně o licencích Creative Commons, ani nespécifikuje další požadavky na licence. Předmětné ustanovení v textu Směrnice o kolektivní správě zůstalo ve formě odst. 3 článku 5. Podmínky, za kterých tak nositel práv může učinit, může stanovit konkrétní kolektivní správce.⁶² Ačkoliv na první pohled umožňuje Směrnice o kolektivní správě nositeli práv vystoupit z režimu kolektivní správy v případě práv, která kolektivnímu správci svěřil ke správě nebo vyjmout kterákoliv práva, která si zvolil, a to bez omezení kolektivního správce,⁶³ v praxi je situace odlišná. Směrnice o kolektivní správě totiž doplňuje, že organizace kolektivní správy informují nositele práv o podmínkách, které se vztahují k předmětnému

⁵⁸ DOBUSCH, L. *GEMA erlaubt Mitgliedern „vergütungsfreie Lizenzen“*, *Kompatibilität mit Creative Commons fraglich [Update]* [online]. Netzpolitik.org, 2016. Dostupné z: <https://netzpolitik.org/2016/gema-erlaubt-mitgliedern-verguetungsfreie-lizenzen-kompatibilitaet-mit-creative-commons-fraglich/>. [cit. 18.9.2019].

⁵⁹ KELLER, P. *European directive on collective rights management: Collecting societies must allow use of CC licenses*. Creative Commons [online]. Creative Commons, 2013. Dostupné z: <https://creativecommons.org/2013/11/26/european-directive-on-collective-rights-management-collecting-societies-must-allow-use-of-cc-licenses/>. [cit. 1.9.2019].

⁶⁰ EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL, No. 2012/0180(COD). *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market*. Dostupné také z: <https://netzpolitik.org/wp-upload/EU-RL-VerwG-131126.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁶¹ Čl. 5 odst. 2 Návrhu: „*Rightholders shall have the right to grant licences for the non-commercial uses of the rights, categories of rights or types of works and other subject matter of their choice.*“

⁶² Odst. 8 čl. 5 Návrhu.

⁶³ Čl. 5 odst. 3 a 5 Návrhu.

odst. 3 čl. 5, přičemž již neupřesňuje, jakých parametrů mohou tyto podmínky nabývat.

Směrnice o kolektivní správě tak částečně zavádí dlouho očekávanou změnu. Dle její úpravy by měli nově kolektivní správci umožnit nositelům práv udělovat licence k nekomerčnímu užití děl a šířeji tak realizovat autonomní výkon jejich majetkových práv autorských. Tato úprava však přináší částečnou změnu pouze pro nositele práv, kteří participují v režimu dobrovolné kolektivní správy.⁶⁴ Tito autoři tak mohou nově udělit oprávnění k výkonu práv k dílu, a to za účelem *nikoliv přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu*, a to i přesto, že plnou správu takových práv svěřili kolektivnímu správci.⁶⁵ Toto ustanovení se ale nevztahuje zejm. na režim kolektivní správy povinné.⁶⁶ V tomto režimu sám nositel práv stále nemůže udělovat jakákoliv oprávnění k užití. Nositeli práv je však nově dána možnost svěřit ke správě kolektivního správce veškeré předměty ochrany a všechny typy užití, za současného ponechání si možnosti udělit v konkrétních případech licenci pro nekomerční užití.

Kolektivní správci jsou povinni⁶⁷ inkorporovat informaci o možnosti nekomerčního licencování jednotlivých práv do svých stanov. V případech, kdy tak čeští kolektivní správci učinili,⁶⁸ se dostáváme

⁶⁴ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁵ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁶ „Nositel práv může poskytovat oprávnění k výkonu práv (...) nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu (...) Tím nejsou dotčeny § 97d a 97e.“ § 97a odst. 5 Autorského zákona.

⁶⁷ § 97a odst. 10 Autorského zákona.

⁶⁸ Viz kolektivní správce OSA viz čl. 4.4 a 4.6 Stanovy OSA. Stanovy. OSA – *Ochranný svaz autorský* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/105-attachment-STANOVY.pdf>. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce OAZA viz čl. 4 odst. 4. OCHRANNÁ ASOCIACE ZVUKAŘŮ – AUTOŘŮ, OAZA. Stanovy. OAZA [online]. 2017. Dostupné z: https://www.oaza.eu/wp-content/uploads/2017/10/Stanovy_OAZA_final.pdf. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce DILIA viz § 6 odst. 3 DILIA. Stanovy. DILIA [online]. 2017. Dostupné z: http://www.dilia.cz/component/k2/item/download/558_a09659970b786de66642204baee30ad0. [cit. 1.9.2019]; Kolektivní správce OOA-S viz čl. 5 odst. 4. OOA-S. Stanovy. OOA-S [online]. 2017. Dostupné z: [135](https://www.oas.cz/dokumenty/stanovy/3227-2017-05-11---OOA-S_stanovy_uplne-zneni-k-11-5-</p>
</div>
<div data-bbox=)

do situace, kdy jsou nositelé práv mylně informováni, že mohou pro kterákoliv práva, která kolektivní správce spravuje, odvolat pověření k výkonu kolektivní správy.⁶⁹ Fakticky totiž, jak naznačuje i § 97a odst. 5 Autorského zákona, může nositel práv odvolat výhradně správu práv, která nespádají do režimu povinné nebo rozšířené kolektivní správy.⁷⁰ Takové jednání by totiž bylo absolutně neplatné, neboť odporuje zákonné úpravě.⁷¹ Domnělé rozšíření autonomie vůle nositele práv je tak, alespoň v prostředí českého autorského práva, částečně iluzorní. Zá-

-2017po-VS.pdf. [cit. 1.9.2019]; Stanovy kolektivních správců Intergram a Gestor podobné ustanovení neobsahují.

⁶⁹ Viz např. OSA, čl. 4.6 Stanov: „Nositel práv je oprávněn zcela nebo zčásti odvolat pověření k výkonu kolektivní správy, a to podle svého výběru všech nebo některých kategorií práv uvedených v čl. 4. 1.“ „4. 1. Nositel práv může podle své volby svěřit OSA výkon správy svých autorských majetkových práv k dílům hudebním a ke zhudebněným dílům slovesným 4. 1. 1 pro území podle svého výběru; 4. 1. 2 pro kategorie práv níže uvedené: a) živé nevidadelní provozování díla a přenos živého provozování (§ 19 AZ); b) vysílání díla rozhlasem (§ 21 AZ) a rozmnožování díla (§ 13 AZ) za účelem jeho vysílání rozhlasem; c) vysílání díla televizi (§ 21 AZ), včetně práva zařadit dílo do audiovizuálního díla televizním vysílatelem (příp. v koprodukcí s jiným televizním vysílatelem), je-li toto audiovizuální dílo určeno pro užití tímto vysílatelem, a rozmnožování díla (§ 13 AZ) za účelem jeho vysílání televizi; d) přenos rozhlasového a televizního vysílání díla (§ 22 AZ); e) provozování díla ze záznamu a jeho přenos (§ 20 AZ); f) provozování rozhlasového a televizního vysílání díla (§ 23 AZ); g) zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby, zejména počítačovou nebo obdobnou sítí – tzv. provozovací on-line práva; rozmnožování díla (§ 13 AZ) v provedení výkonnými umělci v elektronické formě – tzv. mechanická on-line práva; h) rozmnožování díla v provedení výkonnými umělci s výjimkou užití dle bodů b), c) a g) (§ 13 AZ) a rozšiřování rozmnoženin díla (§ 14 AZ); i) pronájem (§ 15 AZ) a půjčování (§ 16 AZ) rozmnoženiny díla; právo na přiměřenou odměnu za pronájem rozmnoženiny díla (§ 97d, odst. 1 písm. b) AZ); j) právo na odměnu za zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu (§ 97d, odst. 1 písm. a) bod 3 AZ); k) divadelní provozování díla, synchronizace a případně jiná užití dle individuální dohody.“ Stanovy. OSA: Ke stažení [online]. OSA – Ochranný svaz autorský, 2019. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/105-attachment-STANOVY.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁷⁰ V případě rozšířené kolektivní správy má nositel stále možnost vyloučit účinky hromadné smlouvy dvojným jednostranným právním jednáním vůči uživateli a kolektivnímu správci.

⁷¹ § 97d a 97e Autorského zákona.

kon zde pouze ustanovuje situaci, která fakticky mohla nastat již před účinností Směrnice o kolektivní správě – tedy svěřeni pouze určitých práv ke správě kolektivnímu správci. Přetrvávající překážkou je však v těchto případech, kdy by měl aktivní nositel práv zájem ponechat si správu určitých práv k předmětu ochrany pro sebe, „administrativní“ poplatek, který by musel uhradit za vynětí z kolektivní správy práv.⁷²

6. OBSAH TERMÍNU „NEKOMERČNÍ“

Lawrence Lessig, zakladatel organizace Creative Commons, ve své knize *Remix*,⁷³ představuje koncept komerční a nekomerční kultury. Dle jeho myšlenky, jako komerční kulturu vnímáme veškerou aktivitu a díla, které byly vytvořeny s úmyslem generovat zisk. Díla, která nebyla vytvořena za tímto účelem, jsou definována jako nekomerční. Nekomerční doložka je jedním ze základních prvků licencí Creative Commons, přičemž se zároveň jedná o atribut, který je v rámci licencí Creative Commons předmětem častých diskuzí v rámci komunity, jejichž obsahem je jednak pozice licencí s tímto prvkem vůči definici svobodné kultury,⁷⁴ dále pak samotný obsah a rozsah termínu *nekomerční*. S cílem definovat pojem nekomerční, vytvořila organizace Creative Commons v roce 2009 studii, která se tématem zabývá. Studie si vzala za úkol prověřit, jak různé skupiny vnímají předmětný termín a co považují za jeho obsah. Studie uvedla, že uživatelé i autoři se snad-

⁷² Za vynětí kategorie práv je autor povinen uhradit 200,- Kč bez DPH ročně za každou z kategorií. Viz *Ceník poskytovaných služeb. OSA: Ke stažení* [online]. OSA – Ochranný svaz autorský, 2019. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/109-attachment-Cenik-poskytovanych-sluzeb-od-01072019.pdf>. [cit. 1.9.2019].

⁷³ LESSIG, L. 2008. *Remix: Making art and commerce thrive in the hybrid economy*. The Penguin Press, New York, s. 28 – 29.

⁷⁴ K licencím svobodní kultury viz LESSIG, L. *Free culture*. Lulu.com, 2015, s. 209 a násl.; MC KIMMY, P., JOLLIFFE, B. *Free software and open source movements from digital rebellion to Aaron Swartz: responses to government and corporate attempts at suppression and enclosure*. CALLAHAN, M., ROGERS, J. *A Critical Guide to Intellectual Property*. Devon: Zed Book, 2017, neustránkováno.

něji dohodnou na definici pojmu komerční – zde se jedná o taková užití, která vydělávají peníze, vynáší zisk. V oblasti nekomerčního užití se názory mnohem více liší, tomu odpovídají i zkušenosti z veřejné konzultace v rámci Spojeného království (viz níže).⁷⁵

Nekomerční doložka byla také předmětem soudních sporů, které mj. potvrdily, že licence Creative Commons jsou soudně vymahatelné. Národní soudy členských států Evropské unie i Spojených států rozhodovaly případy, které se licencemi Creative Commons s doložkou NC (*Non-commercial*) zabývaly. Ne všechna tato rozhodnutí se zabývala přímo obsahem nekomerční povahy licence, definice „nekomerční“ byla analyzována pouze v případě Deutschlandradio,⁷⁶ kde soud uvedl, že „*komerční je všechno, co není určeno pouze pro osobní potřebu*“. Tato definice je poměrně restriktivní. V roce 2015 realizovala vláda Spojeného království veřejnou konzultaci týkající se na zamýšlený obsah Směrnice o kolektivní správě před její finalizací a schválením.⁷⁷ Účast na konzultaci byla dobrovolná. Zúčastnilo se 27 britských kolektivních správců (to je více než polovina organizací kolektivní správy ve Spojeném království), zbytek respondentů byli nositelé práv, uživatelé a neziskové organizace. Organizace kolektivní správy sice vzaly na vědomí v té době připravovaný článek 5 Směrnice o kolektivní správě, který autorům dává právo na nekomerční licencování díla při současném zastupování kolektivním správcem, ale ve většině případů komentovaly zejména bod 19 Odůvodnění Směrnice o kolektivní správě,⁷⁸ v němž

⁷⁵ *Collective rights management in the Digital Single Market* [online]. Intellectual Property Office, 2015. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/446772/response-crm-directive.pdf. [cit. 2.9.2019]. s. 9 a násl.

⁷⁶ Rozsudek soudu prvního stupně v Kolíně, Německo, ze dne 5. března 2014. Věc 28 O 232/13. 2014. Deutschlandradio. Dostupné z: <http://www.lhr-law.de/wp-content/uploads/2014/03/geschw%C3%A4rtes-Urteil-LG-K%C3%B6ln-2.pdf>. [cit. 18.9.2019].

⁷⁷ *Collective rights management in the Digital Single Market* [online]. Intellectual Property Office, 2015. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/446772/response-crm-directive.pdf. [cit. 2.9.2019].

⁷⁸ *Ibid.*, s. 18.

se uvádí, že „organizace kolektivní správy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby jejich nositelé práv mohli uplatnit své právo“. Takové kroky by měly mimo jiné zahrnovat rozhodnutí kolektivních správců o podmínkách spojených s výkonem těchto práv členy organizací kolektivní správy a jejich informování. Další námitky kolektivních správců se týkaly právě toho, že Směrnice o kolektivní správě ani vnitrostátní právní předpisy nestanoví, co je to nekomerční užití, a ani to stanovit nemohou, neboť podobné autoritativní rozhodnutí nemůže a nebude odrážet realitu. Britští kolektivní správci navíc uvedli, že i charitativní licence, jsou ve svém jádru – protože mají určitou hodnotu – poskytovány komerčně.

Většina ostatních respondentů dotazníku neměla téměř žádnou reakci na otázky, týkající se nekomerčního užití a udělování licencí pro nekomerční účely. Pravděpodobně nejkompexnější odpověď, byť nepocházela z pera organizace kolektivní správy, byla následující: „*Nekomerční by zahrnovalo jakoukoli činnost, která se přímo netýká získání komerční výhody. Chtěli bychom považovat za nekomerční užívání v rámci vzdělávacích zařízení pro výuku a učení, včetně škol, vysokých škol a univerzit a pro užívání organizacemi, jako jsou muzea, galerie, archivy a knihovny.*“ Tato definice z velké části koresponduje s Lessigovým⁷⁹ vnímáním nekomerční kultury, nicméně toto vnímání se absolutně neprotíná s definicemi a vůbec vnímáním nekomerčního licencování organizací kolektivní správy.

Ačkoliv definici nekomerčního užití nenalezneme ani v textu evropských předpisů, ani v národní právní úpravě, můžeme sledovat alespoň pozici Soudního dvora Evropské unie. V rozhodnutí ACI Adam⁸⁰ Soudní dvůr analyzoval, zda lze pod výjimku rozmnoženiny pro osobní potřebu mimo rozmnoženin pocházejících ze zákonných zdrojů, podřadit také rozmnoženiny ze zdrojů nezákonných.⁸¹ Soud-

⁷⁹ Viz LESSIG, 2004, op. cit.

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 10.4.2014, ve věci C-435/12. ACI Adam BV a další v. Stichting de ThuisKopie a Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding.

⁸¹ Bod 19. Věc C-435/12, ACI Adam.

ní dvůr v tomto případě vynesl opětovně argumentaci třístupňovým testem,⁸² kdy uzavřel, že čl. 5 odst. 2 písm. b), který rozmnoženinu pro soukromé užití upravuje,⁸³ nelze vykládat v tom smyslu, že pod ni lze podřadit i rozmnoženiny z neoprávněného zdroje. V opačném případě by mohly být dotčeny oprávněné zájmy nositele příslušných práv.⁸⁴ V případě ACI Adam se Soudní dvůr zabýval nenahranými nosiči, jako jsou CD, avšak pokud vztáhneme tento názor Soudního dvora na užití⁸⁵ předmětů ochrany na internetu, jedná se o potenciálně zásadní změnu v rámci chování uživatelů na internetu. Čl. 5 odst. 2 písm. b) InfoSoc Směrnice určuje, že výjimka se vztahuje pouze na soukromé užití a účely, které nejsou ani přímo, ani nepřímo komerční. Vzhledem ke spojení nekomerčního užití a nutnosti vytvářet rozmnoženinu pro soukromé užití z legálních zdrojů, dostávají se uživatelé do situace, kdy je tato výjimka výrazně limitována. Markantní je zejména, že uživatelé nejsou často schopni odhadnout, zda je zdroj potenciální rozmnoženiny legální či nikoliv.⁸⁶ Pokud navíc uvažujeme problematiku rozmnoženiny pro soukromé užití v rámci děl distribuovaných pod veřejnou licenci, kdy imanentní vlastností licencí je vždy šíření díla, často zcela mimo možnost informovanosti nositele práv, případně navíc s možností zveřejnění pod pseudonymem,⁸⁷ ve spojení s potenciálním vy-

⁸² Čl. 5 odst. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „InfoSoc Směrnice“).

⁸³ V Autorském zákoně se jedná o § 30 odst. 1.

⁸⁴ Bod 24. Věc C-435/12, ACI Adam.

⁸⁵ Ke specifickým typům užití děl na internetu řadíme např. *browsing, downloading, streaming, uploading, linking* a další. Více viz např. QUINTAIS, op. cit. s. 152-157.

⁸⁶ Obdobně problematický způsob, stejně jako zhotovení „prosté“ rozmnoženiny díla pro soukromé užití formou dle čl. 5 odst. 2 písm. b) InfoSoc Směrnice, jsou dočasné rozmnoženiny pořízené během streamování, tedy souvislého vysílacího přenosu díla, kdy zdrojem díla je webová stránka, na které jsou předmětná díla zveřejněna, nicméně při absenci souhlasu příslušného nositele práv. K tomuto viz Rozsudek soudního dvora ze dne 26.4.2017 ve věci C-527/15. Stichting Brein proti Jack Frederik Wullems.

⁸⁷ Např. v licenční podmínkách Creative Commons je od verze 4.0 výslovně k dispozici možnost šířit dílo pod pseudonymem nebo, pokud si to tak autor přeje, nebýt jako autor uváděn.

stavením díla pod veřejnou licenci neoprávněným zveřejnitelem, má uživatel k dispozici pouze minimum informací, které mu mohou pomoci ke zjištění, zda se jedná o dílo ze zákonného zdroje.

Za nejvíce vypovídající definici termínu pak považujeme opis užívaný v licencích Creative Commons:⁸⁸ „*nekomerčním* se rozumí nikoliv prvotně zamýšlený nebo určený pro získání obchodního prospěchu či peněžitého plnění.“⁸⁹ Máme za to, že v nejvyšší míře vypovídá o rozsahu užití, zamýšleném v případě poskytování oprávnění k nekomerčnímu užití.

7. ZÁVĚREM

Veřejné licence se staly platnou součástí právního řádu a jsou užívány napříč spektrem zúčastněných subjektů. Přes počáteční skepsi a nevoli, kterou vůči veřejným licencím kolektivní správci projevovali, jsou z části tlakem ze strany uživatelů a z části z reálné nutnosti vzniku podobného nástroje, veřejné licence na vzestupu. V oblasti autorskoprávní⁹⁰ se jedná především o licence Creative Commons. Platná právní úprava nově umožňuje poskytovat oprávnění k výkonu práv nikoliv za účelem přímého nebo nepřímého prospěchu i v případě, že je nositel práv zastupován v režimu smluvní kolektivní správy. Zároveň úprava umožňuje udělení bezúplatného oprávnění v případě užití spadajícího do režimu rozšířené kolektivní správy, kdy k vyloučení dochází v okamžiku, kdy se kolektivní správce o úmyslu nositele práv poskytnout takové oprávnění dozví. Kolektivní správce se však o tomto úmyslu nemusí nutně dozvědět přímo od nositele práv, dovozujeme tedy, že k vyloučení účinků dojde také okamžikem, kdy se kolektivní správce dozví o udělení veřejné licence. Ač se nejedná o nástroj, který je určen primárně ke generování zisku, fakticky je udělení veřejné li-

⁸⁸ Tato definice byla zároveň českou větví organizace Creative Commons navrhována při konzultacích k novelizaci Autorského zákona.

⁸⁹ Viz čl. 1 písm. k) Creative Commons BY-NC-SA 4.0 Mezinárodní.

⁹⁰ Mimo oblast software, kde jsou více užívány specifické licence.

cence efektivní cestou k monetizaci⁹¹ souvisejících produktů. Veřejné licence jsou dle našeho názoru konceptem, který nejvíce ilustruje paradox autorskoprávního vývoje. Model, který musel vzniknout, aby byl nositel práv oprávněn jednoduše a bezplatně poskytnout oprávnění užívat předmět ochrany, v poslední době konečně doznal odpovídající právní úpravy, která nositelům práv umožní udělovat bezplatně licence i k účelům, které spadají do režimu rozšířené kolektivní správy.

⁹¹ K funkčním modelům monetizace předmětů ochrany a související produkce viz STACEY, P., HINCHLIFF PEARSON, S. *Made with Creative Commons*. Poland: Ctrl+Alt+Delete Books, 2017.

FRAGMENTÁCIA PRÁV K HUDOBNÝM DIELAM V ONLINE PROSTREDÍ A JEJ DOPAD NA POSTAVENIE ORGANIZÁCIÍ KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY PRÁV V MENŠÍCH ŠTÁTOCH EÚ

Mgr. Lucius Klobučník, LL.M*

Technologický vývoj, ktorý priniesol možnosť šíriť a používať hudobné diela v online priestore, otvoril aj množstvo právnych a regulačných otázok. Na prelome storočí sa objavil problém online pirátstva. Začali vznikať internetové platformy, ktoré síce svojím používateľom poskytovali rýchly prístup k veľkému množstvu hudobných diel, robili tak však bez súhlasu autorov, resp. nositeľov práv a neposkytovali autorom žiadnu odmenu za používanie ich diel. Avšak nástup nových služieb na online používanie hudobných diel viedol nielen k poklesu online pirátstva, ale vyžiadaval si aj reformu licenčného systému.

1. ŠPECIFICKÝ REŽIM PRE ONLINE POUŽÍVANIE HUDOBNÝCH DIEL V EÚ

S narastajúcimi nárokmi používateľov a technologickým pokrokom (najmä so zvýšenou rýchlosťou a dostupnosťou internetu) sa poskytovatelia služieb na online použitie hudobných diel začali diferencovať, najmä podľa toho, či ponúkali hudobné diela na stiahnutie alebo na prehrávanie v rámci poskytovanej služby (streaming). Ak chceli poskytovatelia online služieb ponúknuť svojim používateľom veľké množstvo hudobných diel,¹ museli na tieto diela získať súhlas nositeľov práv.

* Lucius Klobučník, doktorand, EIPIN Innovation Society, Centre for Commercial Law Studies, Queen Mary University of London. Autor ďakuje editorke tohto zborníka za hodnotné pripomienky k príspevku.

¹ Najväčšie streamingové služby v súčasnosti ponúkajú až okolo 50 – 60 miliónov

To sa ukázalo ako problematické, keďže systém licencovania hudobných diel bol založený na analógovom (offline) používaní hudobných diel a nebol úplne pripravený na online používanie. Konkrétnejšie, poskytovatelia služieb na online použitie hudobných diel chceli ponúkať rovnaké množstvo hudobných diel vo všetkých krajinách EÚ. Na to však potrebovali získať licenciu pre každú krajinu, do ktorej chceli rozšíriť svoju aktivitu. Právny rámec licencovania hudobných diel pre analógové použitie bol striktne národný, to znamená, že v každej krajine EÚ pôsobila minimálne jedna organizácia kolektívnej správy, ktorá vydávala oprávnenie na použitie hudobných diel. Takéto oprávnenie malo povahu hromadnej licenčnej zmluvy, čiže zahŕňalo v zásade všetky diela, ktoré používateľ potreboval. Národná organizácia kolektívnej správy potom na základe dohôd o zastúpení s cudzími organizáciami kolektívnej správy zvyčajne (v závislosti od typu uzatvorenej zmluvy) odovzdala autorské odmeny nositeľom práv, ktorí sú zastúpení danou cudzou organizáciou a ktorých diela boli použité v inej krajine. Autorské odmeny boli následne distribuované cudzou organizáciou kolektívnej správy jej členom, prípadne aj nečlenom.

Je dôležité zdôrazniť, že spomenutá hromadná licencia bola teritoriálne vymedzená, čiže platná len v krajine, ktorej organizácia kolektívnej správy ju vydala. Zároveň platilo, že používatelia práv nemôžu získať licenciu od cudzej organizácie kolektívnej správy. Tento systém fungoval v zásade bezproblémovo, keďže analógoví používatelia práv (ako napríklad rádiá, televízie, reštaurácie, bary) pôsobili len v jednej krajine a zároveň sa mohli spoľahnúť, že ich hromadná licenčná zmluva pokrýva v zásade všetky diela, ktoré používajú.²

Problémy však nastali, keď na hudobný trh vstúpili poskytovatelia služieb na online použitie hudobných diel, ktorí začali spochybňovať uplatňovanie rovnakého licenčného mechanizmu ako pre „analógových používateľov“. Hoci digitálny svet nepozná hranice, poskytovate-

hudobných diel. Zdroj: <https://www.digitaltrends.com/music/apple-music-vs-spotify/> [31.12.2019].

² Bez ohľadu na to, či sú nositelia práv k týmto dielam zastúpení domácou alebo zahraničnou organizáciou kolektívnej správy.

lia online služieb potrebovali uzavrieť licenčnú zmluvu v každej jednej krajine, kde svoje služby poskytovali, napriek tomu, že rozsah poskytovaných diel bol v zásade rovnaký. Začali preto volať po reforme licenčného mechanizmu a požadovali jednotnú zmluvu platnú pre celú Európsku úniu.

2. POTREBA REFORMOVAŤ SYSTÉM LICENCOVANIA HUDOBNÝCH DIEL NA ONLINE POUŽITIE

Závažnosť potreby reformy licenčného systému hudobných diel na online použitie si začali uvedomovať aj na úrovni inštitúcií EÚ. Už v roku 1995, teda v čase, keď boli služby na online použitie hudobných diel ešte len vo svojich začiatkoch, sa Európska komisia vyjadrila, že nové technológie vedú *de facto* k búraniu národných hraníc a k obsoľnosti národného autorského práva, najmä pri licencovaní hudobných diel online.³ Európska komisia tiež zdôraznila, že autorské právo musí reagovať na technologické zmeny, najmä s cieľom zlepšiť distribúciu diel a ochranu a vymožiteľnosť autorských práv.⁴ Európska komisia aj Európsky parlament vydali začiatkom tohto storočia ešte niekoľko dokumentov nezáväznej povahy (odporúčania, štúdie), v ktorých zdôrazňovali potrebu reformy kolektívnej správy práv (najmä transparentnosti organizácií kolektívnej správy a ich vzájomnej spolupráce) a dôležitosť vydávania medzinárodných licencií.⁵ Avšak azda najdôležitejším dokumentom bolo Odporúčanie Komisie 2005/737/ES⁶ (ďalej ako

³ Commission of the European Communities, Green Paper Copyright and Related Rights in the Information Society COM (95) 382 Final, bod 29.

⁴ Ibidem bod 27.

⁵ European Parliament, European Parliament Resolution on a Community Framework for Collective Management Societies in the Field of Copyright and Neighbouring Rights (2002/2274(INI)); European Commission, Study on a Community Initiative on the Cross-Border Collective Management of Copyright.

⁶ Európska komisia, Odporúčanie Komisie z 18.5.2005 o kolektívnej cezhraničnej správe autorských práv a s nimi súvisiacich práv na oprávnené online hudobné služby, 2005/737/ES.

„Odporúčanie 2005“), ktoré napriek svojej nezáväznej právnej povahe viedlo k výrazným zmenám v licencovaní hudobných diel na online použitie, ale aj v chápaní organizácií kolektívnej správy práv. Odporúčanie 2005 konštatovalo, že licencovanie hudobných diel na online použitie je ešte stále teritoriálne obmedzené a s cieľom zmeniť tento stav je nutné prehodnotiť právne vzťahy medzi nositeľmi práv a organizáciami kolektívnej správy. Odporúčanie 2005 zdôraznilo právo nositeľov práv určiť, ktoré online práva⁷ sa majú zveriť do kolektívnej správy, možnosť vyňať práva z kolektívnej správy, určiť územnú pôsobnosť mandátu kolektívnych správcov práv, ako aj právo na zrušenie akýchkoľvek online práv a presunutie multiteritoriálnej správy týchto práv na iného kolektívneho správcu bez ohľadu na členský štát, v ktorom má kolektívny správca alebo nositeľ práv alebo sídlo.⁸ Zverejnenie Odporúčania 2005 viedlo k vyňatiu práv hneď niekoľkých veľkých hudobných vydavateľov zo systému kolektívnej správy práv, ktorí sa rozhodli spravovať tieto práva sami, prípadne ich zverili iným poskytovateľom licencií. Na tomto mieste však treba zdôrazniť, že Odporúčanie 2005, najmä vzhľadom na svoju právne nezáväznú povahu, nezakladá právo nositeľov práv vyňať svoje práva, prípadne niektoré zo svojich práv, organizáciám kolektívnej správy. Odporúčanie len objasnilo existujúcu právnu situáciu a vyjadrilo preferenciu Európskej komisie o rozvoji multiteritoriálneho licencovania hudobných diel. Právo nositeľov práv vyňať svoje práva organizácii kolektívnej správy existovalo už pred prijatím Odporúčania 2005 a dokonca ho potvrdila aj Európska komisia v prípade *Daft Punk*,⁹ v ktorom nositelia práv požadovali individuálnu správu online práv, kým správa ostatných práv (offline práv) by naďalej zostala zverená organizácii kolektívnej správy.¹⁰ Organizácia kolektívnej správy požado-

⁷ Online práva sú definované v článku 1 písm. f) Odporúčania 2005 a zahŕňajú práva na vyhotovenie rozmnoženiny hudobného diela, právo na sprostredkovanie hudobného diela verejnosti vrátane on-demand služieb alebo ďalších interaktívnych služieb.

⁸ Európska komisia (poznámka č. 6), odsek 5.

⁹ Commission Decision of 06. 08. 2002 in case COMP/C2/37219 Banghalter / Homem Christo (Daft Punk) v SACEM.

¹⁰ V tomto prípade išlo o francúzsku organizáciu kolektívnej správy, SACEM.

vala od nositeľov práv, aby jej zverili všetky kategórie práv, prípadne vyňali všetky kategórie práv. Európska komisia uviedla, že takáto požiadavka je protiprávna a vedie k zneužitiu dominantného postavenia.

Odporúčanie 2005 sa stretlo s vlnou kritiky zo strany Európskeho parlamentu, ktorý ho kritizoval vo svojej Správe.¹¹ Hoci súhlasil s tým, že nositelia práv môžu zveriť správu svojich práv zahraničnej organizácii kolektívnej správy, vyjadril znepokojenie z koncentrácie práv v rukách najväčších organizácií kolektívnej správy a následného možného negatívneho dopadu na menšie organizácie kolektívnej správy a menej hodnotný repertoár.¹² Správa Európskeho parlamentu poukázala aj na skutočnosť, že právne normy upravujúce činnosť organizácií kolektívnej správy musia byť harmonizované, čo sa udialo v roku 2014 prostredníctvom Smernice o kolektívnej správe autorských práv a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na online používanie na vnútornom trhu (ďalej ako „Smernica o kolektívnej správe“).¹³ Odporúčanie 2005, resp. sled udalostí spustený po jeho zverejnení, priniesol výraznú zmenu v licencovaní hudobných diel a umožnil vznik nových poskytovateľov licencií, odlišných od organizácií kolektívnej správy, čím sa teda zvýšil počet poskytovateľov licencií na použitie hudobných diel online.¹⁴

¹¹ European Parliament and Rapporteur: Katarin Lévai, Report on the Commission Recommendation of 18 October 2005 on Collective Cross-Border Management of Copyright and Related Rights for Legitimate Online Music Services (2005/737/EC) (2006/2008(INI))' <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2007-0053&language=EN#title2>>.

¹² Pod pojmom repertoár možno rozumieť súbor diel, ku ktorým práva spravuje organizácia kolektívnej správy.

¹³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/26/EÚ z 26.2.2014 o kolektívnej správe autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na online používanie na vnútornom trhu (Úradný Vestník Európskej Únie, L 84/72).

¹⁴ MAZZIOTTI, G. New Licensing Models for Online Music Services in the European Union: From Collective To Customized Management, 34 *COLUMBIA JOURNAL OF LAW & THE ARTS* 757, 770.

3. OD TERITORIÁLNEJ FRAGMENTÁCIE K REPERTOÁROVEJ FRAGMENTÁCII – ZROD NOVÝCH POSKYTOVATEĽOV LICENCIÍ

Vyňatie práv niekoľkých vydavateľov zo systému kolektívnej správy práv spôsobilo, že organizácie kolektívnej správy už nemohli vydávať používateľom hromadné licencie, resp. rozsah hromadných licencií sa značne zúžil. Poskytovatelia služieb na online použitie hudobných diel, najmä streamingové služby, musia získať licenciu na všetky tzv. „online práva“, čiže právo na vyhotovenie rozmnoženiny diela a právo na verejný prenos (ktoré zahŕňa sprístupňovanie diel takým spôsobom, aby k nim verejnosť mala prístup z miesta a v čase, ktorý si sama zvolí).¹⁵ Organizácie kolektívnej správy v Európe vydávajú licencie zahŕňajúce obe tieto práva. Avšak po prijatí Odporúčania 2005 sa veľkí vydavateľia hudobných diel tzv. anglo-amerického repertoáru rozhodli vyňať práva na vyhotovenie rozmnoženiny týchto diel z európskych organizácií kolektívnej správy. Dôvodom tohto vyňatia je sčasti skutočnosť, že správa práv na vyhotovenie rozmnoženiny diela a práva na verejný prenos sa vykonáva v USA a v iných krajinách tzv. Common law systému oddelene. V USA vykonávajú správu práv verejného prenosu organizácie kolektívnej správy¹⁶ a právo na vyhotovenie rozmnoženiny diela je licencované buď priamo cez vydavateľov, alebo prostredníctvom niektorej z agentúr, ako napríklad Harry Fox Agency (HFA).¹⁷ Až do vyňatia práv následkom Odporúčania 2005 boli obidva tieto druhy práv v Európe zastúpené jednou a tou istou organizáciou kolektívnej

¹⁵ Článok 1 n) Smernice o kolektívnej správe.

¹⁶ Organizácie kolektívnej správy pre práva verejného prenosu v USA sú v súčasnosti ASCAP (American Society of Composers, Authors and Publishers), BMI (Broadcast Music Inc.), SESAC (Society of European Stage Authors and Composers) a GMR (Global Music Rights).

¹⁷ Systém správy a vydávanie licencií pre právo na vyhotovenie rozmnoženiny bol v USA reformovaný koncom roku 2018 „Zákonom o modernizácii hudby“ (Music Modernisation Act), ktorý ustanovil organizáciu kolektívnej správy aj pre práva na vyhotovenie rozmnoženiny. Táto organizácia kolektívnej správy, nazvaná „Music Licensing Collective“ by mala začať svoju činnosť začiatkom roku 2025. Zdroj: <<https://www.copyright.gov/rulemaking/mma-designations/>> [31.12.2019].

správy. Práva na verejný prenos boli poskytnuté európskym národným organizáciám kolektívnej správy prostredníctvom dohôd o zastúpení s americkými organizáciami kolektívnej správy, kým práva na vyhotovenie rozmnoženiny boli poskytnuté prostredníctvom európskych sub-vydavateľov, prípadne prostredníctvom dohôd o zastúpení s agentúrami (ako napríklad s HFA). Veľkí hudobní vydavatelia anglo-amerických hudobných diel a množstvo nezávislých vydavateľov, ktorí vyňali práva na vyhotovenie rozmnoženiny, nepresunuli tieto práva na iného kolektívneho správcu práv, ako to Odporúčanie 2005 predpokladalo, ale založili si vlastné organizácie s cieľom vydávať celoeurópske licencie priamo poskytovateľom služieb na online použitie hudobných diel. Pre poskytovateľov služieb na online použitie diel to znamenalo, že na to, aby mohli poskytovať svoje služby na celoeurópskej úrovni, musia získať licencie nielen od národných organizácií kolektívnej správy, ale aj od týchto novovytvorených organizácií.¹⁸ Teritoriálna fragmentácia práv, ktorá bola považovaná za prekážku pre poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel sa teda pretransformovala na fragmentáciu založenú na repertoáre a na poskytovateľoch licencií. Takáto fragmentácia rovnako vedie k vysokým nákladom pri získavaní licencií a predstavuje prekážku pre vstup na trh pre poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel.¹⁹ Komplikáciou pre poskytovateľov služieb je navyše neistota v právnom postavení týchto nových poskytovateľov licencií, najmä či spĺňajú atribúty organizácií kolektívnej správ.²⁰

¹⁸ Bližšie o nich v časti 5.2.

¹⁹ European Commission, Commission Staff Working Document, IMPACT ASSESSMENT Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market, 7, 8 <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TX-T/?uri=CELEX:52012SC0204>>.

²⁰ Najmä čo sa týka ustanovení o transparentnosti, kalkulácie sadzieb atď.

4. CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY MULTITERITORIÁLNYCH LICENCIÍ NA ONLINE POUŽITIE HUDOBNÝCH DIEL

4.1 Právna úprava v Smernici o kolektívnej správe

Európska únia si dala za cieľ zreformovať spôsob vydávania multi-teritoriálnych licencií na online používanie hudobných diel. Skutočnosť, že organizácie kolektívnej správy majú monopolné postavenie na domácom trhu podľa Európskej komisie prekážala v naplnení cieľa zreformovať poskytovanie hudobných licencií v online svete, kde by národné hranice nemali brániť šíreniu hudobných diel. Európska komisia argumentovala tým, že nositelia práv si môžu vybrať (bez ohľadu na ich sídlo alebo národnosť) ktorúkoľvek národnú organizáciu kolektívnej správy práv, ktorá má spravovať ich práva a vydávať licencie na používanie ich práv poskytovateľom online služieb pre celú Európu. Národné organizácie by teda mali medzi sebou súťažiť a snažiť sa prilákať nositeľov práv kvalitou ich služieb, ako napríklad nízkymi administratívnymi poplatkami a vysokou efektivitou pri distribúcii autorských odmien. Po sérii nezáväzných právnych dokumentov²¹ (medzi nimi aj spomínané Odporúčanie 2005) sa tento prístup premietol aj do Smernice o kolektívnej správe. Ako už samotný názov napovedá, hlavným cieľom Smernice o kolektívnej správe je harmonizácia fungovania organizácií kolektívnej správy v Európe (najmä transparentnosti) a úprava poskytovania multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na vnútornom trhu. Týmto krokom sa potvrdilo, že vydávanie multi-teritoriálnych licencií na online použitie bude mať špecifický právny

²¹ Európska komisia (n 7); European Commission, Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market COM/2012/0372 Final - 2012/0180 (COD); European Commission, Commission Staff Working Document, IMPACT ASSESSMENT Accompanying the Document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market (n 19).

režim, a to odlišný na jednej strane od licencií na offline použitie (či už multiteritoriálnych alebo národných), ako aj licencií na online použitie v rámci jedného členského štátu. Smernica o kolektívnej správe zároveň určila, že nie každá organizácia kolektívnej správy bude môcť spravovať a vydávať multiteritoriálne licencie, ale iba tá, ktorá spĺňa určité kritériá, ako napríklad schopnosť presne určiť diela alebo časti diel, ktoré je oprávnená zastupovať, schopnosť jednoznačne identifikovať nositeľov práv hudobných diel a povinnosť mať zavedené mechanizmy na vyriešenie nezrovnalostí. Okrem toho organizácie kolektívnej správy musia byť schopné promptne poskytnúť informáciu o repertoári, ktorý zastupujú, a o územiach, ktoré pokrývajú, jednak nositeľom práv a jednak iným organizáciám kolektívnej správy.²² V akademickej obci sa pred prijatím Smernice o kolektívnej správe objavili námietky, že takýto systém môže viesť k vytváraniu oligopolov prípadne monopolu na celoeurópskom trhu pre online hudobné práva, keďže len malé množstvo organizácií kolektívnej správy bude schopné splniť podmienky na vydávanie multiteritoriálnych licencií.²³ Existovala obava, že organizácie kolektívnej správy z malých európskych krajín (najmä ak ich repertoár nepatrí ku komerčne hodnotným) budú vynechané z účasti na kolektívnej správe multiteritoriálnych licencií a ich repertoár sa dostane na okraj záujmu poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel. Okrem toho nositeľa práv zastupovaní organizáciou kolektívnej správy, ktorá sama nevydáva multiteritoriálne licencie, nebudú môcť licencovať svoje diela na multiteritoriálnej báze, až kým organizácia, ktorá ich zastupuje, nepožiadala zahraničnú organizáciu kolektívnej správy o správu multiteritoriálnych licencií.²⁴

²² Články 24 a 25 Smernice o kolektívnej správe.

²³ DREXL, J. et al., Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market COM (2012)372, 44 IIC 322, s. 326.

²⁴ *Ibidem*, s. 344.

4.2 Dôvody náročnosti správy a vydávania multiteritoriálnych licencií na online použitie hudobných diel

Prečo je však správa hudobných práv na online použitie náročná pre organizácie kolektívnej správy? Hlavný dôvod je najmä technologického charakteru – online používanie hudobných diel, najmä prostredníctvom streamingu generuje obrovské množstvo tzv. „hudobných metadát“, ktoré musia organizácie kolektívnej správy prijať, spracovať a spojiť ich s informáciami o nositeľoch práv.²⁵ Pre organizácie kolektívnej správy to predstavuje značnú výzvu z technologického,²⁶ finančného aj personálneho hľadiska. Ak organizácie kolektívnej správy nie sú samy schopné poskytovať multiteritoriálne licencie na online práva na hudobné diela vo svojom vlastnom repertoári, môžu požiadať inú organizáciu kolektívnej správy, aby vykonávala túto funkciu. Požadovaná organizácia má povinnosť prijať túto úlohu, ak už poskytuje alebo ponúka poskytovanie multiteritoriálnych licencií na rovnakú kategóriu online práv na hudobné diela v repertoári jednej alebo viacerých iných organizácií kolektívnej správy.²⁷ Smernica o kolektívnej správe dáva možnosť nositeľom práv vyňať správu online práv, ak ich organizácia kolektívnej správy neposkytuje multiteritoriálne licencie a ani neumožňuje inej organizácii kolektívnej správy zastupovať tieto prá-

²⁵ Collecting Societies Are Struggling to Keep up with the Influx of Millions of Lines of Data. (*Music Business Worldwide*, 13 May 2018) <<https://www.musicbusinessworldwide.com/the-future-of-digital-performance-rights-management/>> [31.12.2019]; Streaming Generates Vast Amounts of Royalty Data, and Not All Collecting Societies Are Coping | Complete Music Update <<https://completemusicupdate.com/article/streaming-generates-vast-amounts-of-royalty-data-and-not-all-collecting-societies-are-coping/>> [31.12.2019].

²⁶ Dve najväčšie organizácie kolektívnej správy práv k hudobným dielam, francúzska SACEM a britská PRS for Music, hovoria o miliardách dát prichádzajúcich z online služieb, ktoré treba spracovať a spojiť s údajmi o nositeľoch práv, najmä za účelom vyplatenia autorských odmien. Dostupné na< <https://medium.com/@rebelbuzz/broken-leaky-revenue-pipes-the-global-music-industrys-data-mess-9b8a25528732>; <https://www.billboard.com/articles/business/8343620/sacem-revenues-2017-authors-rights-payouts-france>> [31.12.2019].

²⁷ Článok 30 ods. 1 Smernice o kolektívnej správe.

va na takýto účel do 10. apríla 2017.²⁸ Cudzia organizácia kolektívnej správy (ktorá vydáva multiteritoriálne licencie) však nemá povinnosť zastupovať týchto jednotlivých nositeľov práv. Povinnosť zastupovania práv existuje len vo vzťahu k organizácii kolektívnej správy ako k celku.²⁹

Európska komisia podporuje spoluprácu medzi organizáciami kolektívnej správy,³⁰ avšak žiadnym spôsobom ju neinštitucionalizuje. Dnes možno badať viaceré formy spolupráce medzi národnými organizáciami kolektívnej správy s cieľom spravovať a vydávať multiteritoriálne licencie na použitie hudobných diel.³¹ Je však pravdepodobné, že tieto formy spolupráce nie sú výsledkom prijatia Smernice o kolektívnej správe, ale skôr následkom spoločenských a trhových zmien, ako aj technologického vývoja v oblasti distribúcie hudby online a zmenených preferencií poslucháčov hudobných diel v online svete. Smernica o kolektívnej správe však zaviedla určitú dvojkolajnosť v chápaní kolektívnej správy, keď popri „organizácii kolektívnej správy“ zavádza pojem „nezavislý subjekt správy“.³²

5. NOVÍ HRÁČI NA POLI SPRÁVY A POSKYTOVANIA LICENCIÍ NA ONLINE POUŽITIE HUDOBŇÝCH DIEI

5.1 Členenie poskytovateľov hudobných licencií v online priestore

Právny, ako aj hospodársko-spoločenský vývoj spôsobil osamostatnenie trhu na vydávanie licencií na online použitie hudobných diel a priniesol so sebou aj zrod nových poskytovateľov licencií. Poskytovateľov licencií na online použitie hudobných diel možno rozdeliť

²⁸ Článok 31 Smernice o kolektívnej správe.

²⁹ Článok 30 ods. 1 Smernice o kolektívnej správe.

³⁰ Článok 38 Smernice o kolektívnej správe.

³¹ Bližšie o tom v časti 5.4.

³² Článok 3b Smernice o kolektívnej správe.

podľa toho, či v ich popredí stoja organizácie kolektívnej správy práv alebo vydavateľa (ako nositelia práv). Hlavným rozdielom medzi týmito dvomi skupinami je miera, v ktorej sa nositelia práv podieľajú na jej fungovaní. Kým v prípade poskytovateľov licencií z prvej skupiny sa nositelia práv nepodieľajú na fungovaní takmer vôbec, v prípade poskytovateľov licencií z druhej skupiny je úloha nositeľov práv kľúčová.³³ K týmto dvom kategóriám poskytovateľov online hudobných licencií možno pridať ešte jednu kategóriu – nezávislé subjekty správy, pojem, ktorý bol zavedený Smernicou o kolektívnej správe. Poskytovateľov licencií na online použitie hudobných diel možno deliť ešte z viacerých hľadísk, napríklad podľa stupňa formalizácie³⁴ alebo podľa toho, či ide o vydavateľov kolektívnych alebo priamych licencií. Z hľadiska prehľadnosti sa však budeme držať prvého členenia.

5.2 Priami poskytovatelia monorepertoárových multiteritoriálnych licencií

Poskytovatelia licencií patriaci do tejto skupiny vznikli ako reakcia na Odporúčanie 2005, keď sa skupina veľkých vydavateľov anglo-amerických hudobných diel (konkrétne Sony/EMI, Warnell/Chappel, Universal Music Publishing a BMG) rozhodla vyňať svoje hudobné práva z organizácií kolektívnej správy v Európe. Títo vydavateľsi si buď založili vlastné subjekty správy práv, alebo veľmi úzko spolupracujú s národnými organizáciami kolektívnej správy. Tieto subjekty sa niekedy nazývajú aj ako „option-3-vydavateľsi“, na základe tzv. „tretej možnosti“, ktorá bola ponúknutá v konzultácii Európskej komisie³⁵

³³ HEYDE, J. *Die grenzüberschreitende Lizenzierung von Online-Musikrechten in Europa*, vol. 54 (Nomos Verlagsgesellschaft 2011) 135.

³⁴ KLING, C. *Gebietsübergreifende Vergabe Von Online-Rechten an Musikwerken: Probleme Einer Effizienten Lizenzierungspraxis Unter Geltung des VGG* (Walter de Gruyter GmbH & Co KG 2017) 143.

³⁵ Frequently asked questions (FAQs) on central copyright clearance for online uses across the EU, 7 July 2005, dostupné na“ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_05_241.

pred prijatím Odporúčania 2005. Tzv. „tretia možnosť“ podporovala vydavateľov vo vyňatí svojich práv z organizácií kolektívnej správy a v ich zverení inému subjektu s cieľom vydávať multiteritoriálne licencie. V súčasnosti pôsobia v Európe štyri takéto subjekty: SOLAR (pre repertoár Sony/EMI), ARESA (pre repertoár BMG), DEAL-SACEM (pre repertoár Universal Music Publishing) a PEDL (pre repertoár Warner/ Chappell Music).

Právne postavenie týchto subjektov vyvolalo niekoľko nejasností. Spoločnosť SOLAR je v súčasnosti spoločnosťou s ručením obmedzeným podľa anglického práva (Ltd.) a jej vlastníkmi sú nemecká organizácia kolektívnej správy GEMA a britská PRS for Music.³⁶ Avšak predchodca SOLAR-u, spoločnosť CELAS bola registrovaná v Nemecku tiež ako spoločnosť s ručením obmedzeným (GmbH). Otázne však bolo, či možno takýto subjekt považovať za organizáciu kolektívnej správy a či teda podlieha rovnakým právam a povinnostiam ako národná organizácia kolektívnej správy, ako napríklad ustanoveniam o sadzbách o použití diel, kontrole zo strany štátnych orgánov, ako aj povinnosti monitorovať použitie diel. Akademická literatúra sa prikláňa k názoru, že takáto entita má mať povinnosti zodpovedajúce povinnostiam organizácie kolektívnej správy,³⁷ keďže ju je možné charakterizovať ako tzv. „závislý subjekt správy“ (aspoň podľa nemeckého práva).³⁸ Nie je však celkom jasné, ktorým konkrétnym ustanoveniam SOLAR (CELAS) podlieha, čo predstavuje nevýhodu najmä pre používateľov práv. Keďže organizácie kolektívnej správy majú spravidla postavenie monopolov na vnútroštátnom trhu, výška a spôsob ur-

³⁶ <http://www.celas.eu/>

³⁷ HEYDE (poznámka č. 34) 309; HOEREN, T. and ALTEMARK, C. Musikverwertungsgesellschaften Und Das Urheberrechtswahrnehmungsgesetz Am Beispiel Der CELAS (2010) Heft 1 16, 21; DREXL et al. (poznámka č. 24) 346.

³⁸ Za závislý subjekt správy možno považovať ten subjekt správy, ktorého podiely úplne alebo sčasti vlastní alebo kontroluje organizácia kolektívnej správy. Na závislý subjekt sa vzťahujú tie isté práva a povinnosti ako na organizáciu kolektívnej správy, ak vykonáva úlohy kolektívnej správy. Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten durch Verwertungsgesellschaften, § 3.

čovania sadziieb sú obmedzené zákonom. V prípade SOLAR-u však boli zaznamenané až šesťdesiatkrát vyššie sadzby ako v prípade nemeckej národnej organizácie kolektívnej správy GEMA.³⁹ V mnohých prípadoch nie je jasné, aké sadzby na online použitie tieto subjekty uplatňujú.⁴⁰ Sadzby sa teda môžu líšiť v závislosti od licenčných zmlúv s konkrétnymi poskytovateľmi služieb na online použitie hudobných diel, berúc do úvahy skutočnosť, že tieto subjekty nemajú povinnosť zaobchádzať rovnako v prípade rovnakých používateľov. Je zaujímavé, že ani Smernica o kolektívnej správe neupravila postavenie priamych poskytovateľov monorepertoárových multiteritoriálnych licencií.⁴¹ S najväčšou pravdepodobnosťou sa Smernica o kolektívnej správe na tieto entity nevzťahuje, najmä preto, lebo nezastupujú viacerých nositeľov práv, ale iba jedného (daného vydavateľa). Smernica vyžaduje (v súlade s tradičným chápaním organizácie kolektívnej správy⁴²), aby organizácia kolektívnej správy aj nezávislé subjekty správy zastupovali viacerých nositeľov práv (teda minimálne dvoch). Hoci tieto subjekty *de facto* plnia úlohu organizácií kolektívnej správy, *de iure* ich za ne nemôžeme považovať, pretože zastupujú iba jedného nositeľa práv (aj keď k veľkému množstvu diel). Okrem toho Smernica o kolektívnej správe ustanovuje, že vydavateľov nemožno považovať ani za organizácie kolektívnej správy a ani za nezávislé subjekty správy.⁴³ Nemecký pojem „závislý subjekt správy“ sa nepremietol do Smernice o kolektívnej správe. Objavil sa názor, že priami poskytovatelia monorepertoárových multiteritoriálnych licencií sú akýmisi „hybridmi“ medzi kolek-

³⁹ MALEVANNY, N. *Online Music Distribution – How Much Exclusivity Is Needed?*, vol. 12 (2019) 218.

⁴⁰ MATANOVAC VUČKOVIĆ, R. *Implementation of Directive 2014/26/EU on Collective Management and Multi-Territorial Licensing of Musical Rights in Regulating the Tariff – Setting Systems in Central and Eastern Europe* (2016) IIC Max Planck Institute for Innovation and Competition 46.

⁴¹ SCHWEMER, F. S. *Emerging Models for Cross-Border Online Licensing and User-Generated Law*. In: RIIS, T. (ed), *User-Generated Law: Re-constructing Intellectual Property Law in the Knowledge Society* (Edward Elgar Publishing 2015) 7.

⁴² FICSOR, M. *Collective Management of Copyright and Related Rights* (WIPO 2002).

⁴³ Preambula, bod 16 Smernice o kolektívnej správe.

tívnymi a priamymi poskytovateľmi licencií,⁴⁴ je však možné stretnúť sa aj s názorom, že subjekty ako SOLAR by mohli napĺňať definíciu „nezávislých subjektov správy“.⁴⁵ Keďže SOLAR je založený organizáciami kolektívnej správy, ktoré sú kontrolované nositeľmi práv, nie je jasné, či je samotný subjekt SOLAR kontrolovaný nositeľmi práv. Teoreticky sa právny status týchto subjektov môže prekvalifikovať, ak by ho nositelia práv (prípadne aj organizácie kolektívnej správy) požiadali o správu hudobných práv na online použitie. Ak sa však na priamych poskytovateľov licencií nevzťahujú tie isté pravidlá ako na organizácie kolektívnej správy, nemajú ani povinnosť zastupovať organizácie kolektívnej správy pri poskytovaní multiteritoriálnych licencií.

5.3 Nezávislé subjekty správy

Nezávislé subjekty správy (ďalej ako „NSS“) sú novou (a azda jedinou) kategóriou poskytovateľov licencií na online použitie hudobných diel, ktorá nie je výsledkom vývoja na trhu, ale výsledkom právnych zmien. Definícia nezávislého subjektu správy sa do slovenského autorského zákona dostala prostredníctvom implementácie Smernice o kolektívnej správe.⁴⁶ Nezávislý subjekt správy je definovaný ako „... každá právnická osoba, ktorá je oprávnená na základe dohody s nositeľom práv spravovať majetkové práva v mene viacerých nositeľov práv a v záujme spoločného prospechu týchto nositeľov práv ako jediný alebo hlavný predmet svojej činnosti a ktorá

- a) nie je vo vlastníctve ani pod kontrolou, či už priamo alebo nepriamo, úplne alebo čiastočne, nositeľov práv a
- b) svoju činnosť vykonáva za účelom dosiahnutia zisku“.⁴⁷

⁴⁴ MAZZIOTTI (poznámka č. 14).

⁴⁵ MATANOVAC VUČKOVIČ, R. (poznámka č. 41) 46.

⁴⁶ Článok 3 b) Smernice o kolektívnej správe.

⁴⁷ Ustanovenie § 142 ods. 1 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Autorský zákon“).

Táto definícia vychádza z pomerne vágnych ustanovení v spomínanej európskej Smernici o kolektívnej správe a nie je úplne jasné, čo ňou zákonodarca sledoval.⁴⁸ Od organizácie kolektívnej správy sa líši v dvoch zásadných bodoch – nie je vo vlastníctve alebo pod kontrolou nositeľov práv a vykonáva činnosť za účelom dosiahnutia zisku. Ostatné otázky právneho postavenia NSS, ako napríklad povinnosť získať povolenie na činnosť, otázky dohľadu a transparentnosti, ponecháva Smernica na jednotlivé členské štáty. Podľa slovenského práva má NSS povinnosť viesť rokovania s používateľmi a má zakázané diskriminovať ich, ako aj informačnú povinnosť voči nositeľom práv, iným organizáciám kolektívnej správy a verejnosti. Dohľad nad plnením týchto povinností vykonáva Ministerstvo kultúry SR.⁴⁹

Dá sa predpokladať, že skutočnú činnosť NSS bude formovať prax. Relatívne nejasná právna úprava poskytuje NSS veľké množstvo flexibility a môžu tak konkurovať organizáciám kolektívnej správy. NSS môže poskytnúť nositeľom práv jednoduchý prístup, vyššie sadzby za použitie diel (a teda vyššie autorské odmeny) a flexibilitu právnej formy.

Podľa informácií dostupných autorovi tohto článku nepôsobí v Slovenskej republike žiadny NSS. V Českej republike vedie ministerstvo kultúry evidenciu až štyroch takýchto subjektov.⁵⁰ V praxi však ich služby nie sú často využívané a tieto subjekty disponujú právami len k malému množstvu diel. Táto skutočnosť platí o celej Európe, kde je výskyt NSS veľmi ojedinelý. Azda najväčší a zatiaľ jeden z malého množstva NSS v Európe, Soundreef, je registrovaný ako NSS vo Veľkej Británii, Taliansku, Španielsku a v Českej republike a zastupuje práva 39 000 nositeľov práv.⁵¹

Čas ukáže, či NSS budú reálne schopné konkurovať organizáciám kolektívnej správy. NSS musia prekonať niekoľko právnych prekážok. Ako príklad možno uviesť spor spoločnosti Soundreef s talianskou

⁴⁸ MATANOVAC VUČKOVIĆ (poznámka č. 41) 46.

⁴⁹ Ustanovenie § 142 ods. 2 Autorského zákona.

⁵⁰ <https://www.mkr.cz/seznam-nezavislych-spravcu-prav-1640.html>.

⁵¹ <http://www.soundreef.com/en/about-us/> [31.12.2019]

organizáciou kolektívnej správy SIAE, v ktorom SIAE zneužívala svoje monopolné postavenie tým, že bránila svojim členom vyňať práva. Hoci napokon taliansky protimonopolný úrad rozhodol v prospech spoločnosti Soundreef,⁵² tento prípad ilustruje prekážky, s ktorými sa môžu NSS stretnúť na úrovni členských štátov. Okrem toho nie je jasné, či NSS budú môcť byť súčasťou medzinárodných zoskupení organizácií kolektívnej správy práv. Niekoľko faktorov môže odrádzať nositeľov práv od zverenia ich práv, ako napríklad nejasnosť v prípade vylúčenia účinkov hromadných zmlúv poskytovaných organizáciami kolektívnej správy alebo nedôvera nositeľov práv voči NSS a skutočnosť, že nositelia práv nemôžu vykonávať kontrolu nad činnosťou NSS.⁵³ NSS by však mohli priniesť efektívnosť pre tých používateľov, ktorí požadujú rýchlu a jednoduchú distribúciu autorských odmien.⁵⁴

5.4 Licenčné strediská na poskytovanie licencií na online použitie hudobných diel

5.4.1 História spolupráce medzi organizáciami kolektívnej správy s cieľom poskytovať multiteritoriálne licencie na online použitie hudobných diel

V súvislosti so spomenutými vysokými technologickými, personálnymi a finančnými nárokmi spôsobenými vysokým objemom metadát pre administratívu a poskytovanie licencií na online použitie hudobných diel si národné organizácie kolektívnej správy práv začali uvedomovať dôležitosť spolupráce v tejto oblasti. Hoci spoluprácu medzi organizáciami kolektívnej správy si dala za cieľ Smernica o kolektívnej

⁵² Soundreef: Italian antitrust authority (AGCM) rules in favour of songwriters' rights. Dostupné na: <<https://soundreef.app.box.com/s/rnrkca4f0rjclqbw-bb0rgkiy5n7ljb>> [31.12.2019].

⁵³ STRAKOVÁ, L. Nové institúty kolektívnej správy: nezávislý správca práv' (*Iurium*, 4 April 2019) <<https://www.iurium.cz/2019/04/04/nove-instituty-kolektivni-spravy-nezavisly-spravce-prav/>> [31.12.2019].

⁵⁴ *Ibidem*.

správe z roku 2014, organizácie kolektívnej správy už reálne spolupracovali s cieľom poskytovať multiteritoriálne zmluvy niekoľko rokov predtým. Môžeme teda konštatovať, že tieto formy spolupráce sú výsledkom skôr trhových ako právnych zmien.

5.4.2 Príklady licenčných stredísk

V Európe v súčasnosti pôsobí niekoľko tzv. licenčných stredísk, ktoré ponúkajú jednotné kontaktné miesto pre poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel. Ich hlavným rozdielom oproti priamym poskytovateľom monorepertoárových licencií je v tom, že ponúkajú licencie na používanie hudobných diel viacerých nositeľov práv (a teda aj viacerých repertoárov), preto ich označujeme ako poskytovateľov multiteritoriálnych multirepertoárových licencií. Medzi sebou ich možno rozlíšiť podľa stupňa formalizácie spolupracujúcich organizácií kolektívnej správy. V prípade licenčných stredísk tiež vzniká otázka, či podliehajú rovnakým pravidlám ako organizácie kolektívnej správy a či teda majú rovnaké povinnosti (ako napríklad povinnosť nediskriminovať poskytovateľov online služieb pri vydávaní licencií). Ustanovenia Smernice o kolektívnej správe sa vzťahujú na licenčné strediská, ak ich vlastní alebo kontrolujú organizácie kolektívnej správy a ak vykonávajú činnosť organizácie kolektívnej správy.⁵⁵

5.4.3 Licenčné strediská s vyššou formou inštitucionalizácie – *International Copyright Enterprise (ICE)*

Licenčné stredisko ICE sa skladá z troch organizácií kolektívnej správy – britskej organizácie PRS for Music, švédskej organizácie STIM a nemeckej organizácie GEMA. Počiatky ICE siahajú do roku 2008, keď sa PRS for Music a STIM dohodli na spoločnej databáze práv. GEMA sa pridala k iniciatíve neskôr, v roku 2012, a v roku 2015 už ICE fungoval ako jedno stredisko ponúkajúce multiteritoriálne licencie na repertoár zastúpený tromi členskými organizáciami ko-

⁵⁵ Článok 2 ods. 3 Smernice o kolektívnej správe.

lektívnej správy.⁵⁶ Skôr ako ako licenčné stredisko ICE mohlo začať ponúkať svoje služby, muselo získať povolenie od Európskej komisie, keďže existovalo podozrenie, že takéto zoskupenie organizácií kolektívnej správy vytvorí monopol na trhu s multiteritoriálnymi online licenciami a bude viesť k obmedzeniu hospodárskej súťaže.⁵⁷ ICE ponúka svoje služby na troch úrovniach: front office, back office a middle office. ICE sa skladá z dvoch právnych entít, ZETA a DELTA, ktoré majú formu spoločností s ručením obmedzeným. ZETA ponúka tzv. front and middle office služby, kým DELTA ponúka back office služby. Back office má na starosti vývoj a správu databázy práv skladajúcej sa z hudobných diel v repertoári troch organizácií kolektívnej správy. Back office ponúka správu práv a spracovanie metadát⁵⁸ potrebných na poskytovanie licencií. Táto služba je dostupná aj pre tretie strany, ktoré chcú využiť technologické kapacity ICE, ale pritom samy nie sú schopné poskytovať multiteritoriálne licencie (ako napríklad menšie európske organizácie kolektívnej správy). Úlohou middle office je najmä vydávanie vyúčtovaní, distribúcia autorských odmien, monitorovanie používania diel online, riešenie sporov súvisiacich s vyúčtovaním, ako aj poskytovanie analýzy trhu. Služby front office zahŕňajú aktivity spojené so samotným licenčným procesom, ktoré azda najviac odlišujú ICE od ostatných licenčných stredísk. V rámci týchto služieb ponúka ICE svojim zákazníkom vyjednávanie a uzatváranie licenčných zmlúv priamo s poskytovateľmi služieb na online použitie hudobných diel v mene tretích strán (teda spravidla národných organizácií kolektívnej správy), ak tieto tretie strany súhlasia, že ich repertoár bude súčasťou jednotnej ZETA Core licencie. Ak si však tretia strana nežiada, aby bol jej repertoár súčasťou ZETA Core licencie, ešte stále môže využiť služby ICE pri vyjednávaní zmlúv. Pod služby zahrnuté do front office patrí napríklad ešte monitorovanie po-

⁵⁶ <<https://www.iceservices.com/company/about/>> [31.12.2019].

⁵⁷ *CASE M6800-PRSfM/ STIM/ GEMA/ JV, Merger Procedure Regulation, C(2015) 4061 final* (European Commission).

⁵⁸ Pod spracovaním dát sa rozumie analýza správ o použitých dielach od poskytovateľov online služieb a následné „spájanie“ týchto dát s informáciami o nositeľoch práv kvôli vyúčtovaniu týchto online služieb.

užívania diel a vymáhanie náhrady škody v prípade neoprávneného použitia diel.

Úroveň služieb front office vo forme spomínanej ZETA Core licencie robí licenčné stredisko ICE jedinečné na európskom trhu s online právami k hudobným dielam. ZETA Core licencia nepredstavuje hromadnú licenciu, ale tzv. „transakčnú multiteritoriálnu licenciu“, ktorá pokrýva niekoľko repertoárov a pri ktorej výška licenčných poplatkov závisí od reálneho používania diel poskytovateľom online hudobných služieb.⁵⁹ Jej výška sa teda mení v závislosti od množstva streamov konkrétneho poskytovateľa služieb na online použitie hudobných diel. Tým sa táto licencia odlišuje od hromadnej licencie, ktorej výška zostáva v zásade nemenná bez ohľadu na to, koľko diel bolo reálne použitých. ICE disponuje svojím vlastným tímom na rokovanie o licenčných podmienkach s poskytovateľmi online služieb, ktorý je nezávislý od licenčných tímov jednotlivých organizácií kolektívnej správy tvoriacej ICE.

5.4.4 Licenčné strediská s nižšou formou inštitucionalizácie – Armonia Online

Ďalším z licenčných stredísk, v ktorom hrajú hlavnú úlohu organizácie kolektívnej správy, je Armonia Online. Armonia Online sa zrodila z iniciatívy troch organizácií kolektívnej správy – francúzskej SACEM, španielskej SGAE a talianskej SIAE a v súčasnosti združuje organizácie kolektívnej správy až z 9 európskych krajín a zastupuje až 13 miliónov hudobných diel.⁶⁰ Hoci Armonia Online sa prezentuje ako „jednotné kontaktné centrum“ pre poskytovateľov online služieb, Armonia Online nevydáva licenčné zmluvy podobné ZETA Core licenci. To znamená, že poskytuje služby front office, nie však na takej úrovni ako ICE. Jednotné kontaktné centrum predstavuje výhodu pre

⁵⁹ CASE M.6800-PRSfM/ STIM/ GEMA/ JV, Merger Procedure Regulation, C(2015) 4061 final (n 58) bod 30.

⁶⁰ <Armonia Online – Licensing musical works for digital services (Armonia Online) <<https://www.armoniaonline.com>> [31.12.2019].

poskytovateľov online služieb v tom, že nemusia podávať správy o používaní diel každej zo zúčastnených organizácií, ale podávajú iba jednu takúto správu pre Armonia Online. Armonia Online sa sústreďuje skôr na technologické záležitosti, ako napríklad rýchle spracovanie metadát a distribúcia autorských odmien. Armonia Online poskytuje back office služby prostredníctvom technologickej spoločnosti BMAT a nedisponuje vlastnou databázou, na rozdiel od ICE. Hlavné rozdiely však existujú najmä v samotnom procese licencovania diel na online použitie. V prípade Armonia Online nie je proces vydávania licencií a rokovaní o nich ani zďaleka taký formalizovaný ako v prípade ICE. Licenčné rokovania s poskytovateľmi online služieb na použitie hudobných diel vedie jedna zo zúčastnených organizácií kolektívnej správy, spravidla SACEM. Cieľom rokovaní je dosiahnuť jednotné licenčné podmienky pre všetky zúčastnené organizácie kolektívnej správy (prípadne iných poskytovateľov licencií), avšak licenčné zmluvy sa uzatvárajú priamo medzi jednotlivými poskytovateľmi licencií a poskytovateľmi služieb na online použitie hudobných diel. Ak by niektorá z organizácií kolektívnej správy nesúhlasila s licenčnými podmienkami, mala by právo odmietnuť vydať licenciu poskytovateľom online služieb. Úlohou Armonia Online je teda skôr sprostredkovanie ako uzatváranie licencií.

5.5 Postavenie menších organizácií kolektívnej správy a iné licenčné strediská

5.5.1 *Amsterdamská iniciatíva*

Dve hlavné licenčné strediská ICE a Armonia Online sú výsledkom spolupráce medzi najväčšími organizáciami kolektívnej správy v Európe, ktoré zároveň kontrolujú aj najväčšie a najhodnotnejšie hudobné repertoáre. Organizácie kolektívnej správy z menších štátov EÚ si tiež začali uvedomovať potrebu spolupracovať. Avšak nielenže často nemali potrebné technické a personálne vybavenie na správu multiteritoriálnych licencií, ale mali aj obavu o to, že menšie repertoáre, ktorých

správu vykonávajú, nebudú súčasťou ponuky poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel.

Až 16 menších organizácií kolektívnej správy (medzi nimi aj slovenská SOZA) sa rozhodli založiť si vlastné združenie, tzv. Amsterdamskú iniciatívu s cieľom jednotnej správy ich práv na online hudobnom trhu.⁶¹ Cieľom Amsterdamskej iniciatívy bolo zachovať kultúrnu rôznorodosť a formou spolupráce chcela zabrániť znehodnoteniu repertoárov malých organizácií kolektívnej správy na trhu s online hudobnými právami. Hoci cieľom iniciatívy bolo poskytovať back office služby, iniciatíva zvažovala aj ďalšie možnosti, napríklad pripojenie sa k niektorému z licenčných stredísk. Dvaja z členov Amsterdamskej iniciatívy, rakúska AKM a švajčiarska SUISA súčasne spolupracovali aj s licenčným strediskom Armonia Online. Takéto „dvojité členstvo“ bolo možné, keďže Armonia Online, ako aj Amsterdamská iniciatíva fungovali na základe nevýhradných zmlúv.⁶² Postupne však Amsterdamská iniciatíva začala stagnovať a dá sa predpokladať, že spolupráca na tejto úrovni sa už nebude rozvíjať. Dôvodom sú najmä vysoké technologické nároky na IT systémy v súvislosti so správou multiteritoriálnych licencií, nedostatočná trhová sila organizácií kolektívnej správy tvoriacich iniciatívu, ako aj skutočnosť, že mnohí členovia iniciatívy siahali po spolupráci inde (najmä ICE a Armonia).⁶³

5.5.2 Spolupráca SOZA s licenčným strediskom SUISA Digital/MINT

Výnimkou nie je ani slovenská SOZA, ktorá ohlásila začiatok spolupráce s licenčným strediskom SUISA Digital Licensing/MINT Services od októbra 2019. SUISA Digital Licensing bude viesť rokovania s medzinárodnými poskytovateľmi služieb na online použitie hudobných diel a platforma MINT Services bude vykonávať spravovanie

⁶¹ KLING (poznámka č. 35) 149.

⁶² CASE M.6800-PRSfM/ STIM/ GEMA/ JV, *Merger Procedure Regulation, C(2015) 4061 final* (n 56) s. 31.

⁶³ KLING (poznámka č. 35) 150.

online práv pre SOZA.⁶⁴ Licenčné stredisko MINT začalo fungovať v roku 2017 a združuje dve organizácie kolektívnej správy, švajčiarsku SUIISA a americkú SESAC. Svojou štruktúrou je MINT akýmsi hybridom medzi ICE a Armonia Online. Spoločným znakom s Armoniou je rokovanie o licenciách na online použitie hudobných diel a sprostredkovanie týchto licencií, MINT teda nemá zrejme mandát na vydávanie multirepertoárových licencií, len na rokovanie o nich. Spoločným znakom s ICE je najmä vedenie vlastnej rozsiahlej databázy diel a priame poskytovanie back office služieb (teda bez potreby zveriť túto službu technologickej spoločnosti stojacej mimo licenčného strediska).

V súvislosti s platformou MINT vzniká niekoľko právnych otázok. Na rozdiel od ICE nie je v prípade MINT jasné, či sa na ňu vzťahujú ustanovenia Smernice o kolektívnej správe. Jedna z dvoch organizácií tvoriacich MINT, americká organizácia kolektívnej správy SESAC, totiž funguje s cieľom dosiahnuť zisk⁶⁵ a podľa kritérií platných v Európe by nemohla byť považovaná za organizáciu kolektívnej správy, ale skôr nezávislý subjekt správy. Aj keď SUIISA môže byť považovaná za organizáciu kolektívnej správy, je otázne, do akej miery bola Smernica o kolektívnej správe premietnutá do švajčiarskeho právneho poriadku.⁶⁶ Je teda otázne, či je splnený predpoklad aplikácie Smernice o kolektívnej správe pre licenčné strediská, teda aby bolo „priamo alebo nepriamo, úplne alebo čiastočne vlastnené alebo kontrolované organizáciou kolektívnej správy“.⁶⁷ V prípade, ak sa Smernica o kolektívnej správe nevzťahuje na MINT, MINT nebude mať povinnosť (iba právo) prijať mandát od menšej organizácie kolektívnej správy s cieľom vydávať a spravovať multiteritoriálne hudobné licencie. Postavenie MINT-u by bolo podobné postaveniu NSS.

⁶⁴ <<http://www.soza.sk/aktuality/255/spravu-online-sluzieb-bude-pre-soza-vykona-va%C5%A5-suisa-digital-licensing>> [31.12.2019].

⁶⁵ United States Copyright Office, Copyright and the Music Marketplace 246, s. 20.

⁶⁶ Keďže Švajčiarsko nie je členom EÚ ani EHS, nemá povinnosť implementovať smernice EÚ do svojho vnútroštátneho právneho poriadku. Robí tak len na ad hoc báze.

⁶⁷ Článok 2 ods. 3 Smernice o kolektívnej správe.

6 ZÁVER: PRIESTOR PRE MENŠIE ORGANIZÁCIE KOLEKTÍVNEJ SPRÁVY NA FRAGMENTOVANOM TRHU S LICENCIAMI NA ONLINE POUŽITIE HUDOBŇNÝCH DIEL

Právne a trhové zmeny na poli licencií na online použitie hudobných diel síce výrazne znížili (aj keď úplne nevykorenili) teritoriálnu fragmentáciu práv, avšak viedli k novej fragmentácii – fragmentácii repertoárov a poskytovateľov licencií. Súčasný labyrint poskytovateľov licencií, či už priamych alebo kolektívnych, či už na národnej alebo na medzinárodnej úrovni vyústil v neistotu a vysoké náklady pre poskytovateľov služieb na online použitie hudobných diel pri ich snahe získať licencie pre všetky potrebné práva.⁶⁸ Nielen používatelia práv, ale aj nositelia práv musia čeliť novým výzvam. Kým nositelia práv k populárnym repertoárom a veľké organizácie kolektívnej správy dokážu zvládnuť technologické nároky spojené so správou multiteritoriálnych hudobných licencií, malé organizácie kolektívnej správy a nositelia práv k menej komerčne hodnotným dielam nedisponujú finančnými ani technologickými zdrojmi, aby zvládli túto úlohu. Hrozilo by totiž, že diela, ktoré spravujú, zostanú mimo záujmu poskytovateľov online hudobných služieb, čo by viedlo aj k poklesu kultúrnej rôznorodosti v Európe. Prax ukázala, že mechanizmy spolupráce výlučne medzi menšími organizáciami kolektívnej správy nevedli k úspechu. Menšie organizácie preto začali využívať služby väčších zoskupení, najmä licenčných stredísk. Výhodou pre menšie organizácie je, že môžu využívať technologické kapacity licenčných stredísk a pri licenčných rokovaniach s poskytovateľmi online hudobných služieb sa môžu opierať o skúsenosti a silnejšie postavenie licenčných stredísk na trhu. Môžu teda uzavrieť licenčné zmluvy za výhodnejších podmienok, ako keby museli samy rokovať s poskytovateľmi online hudobných služieb. Nevýhodou môže byť zas skutočnosť, že menšie organizácie kolektívnej správy úplne stratia možnosť rokovať o licenčných zmluvách týkajúcich sa ich vlastného repertoáru a v konečnom dôsledku aj o tom, či

⁶⁸ Vrije Universiteit Brussel KEA European Affairs, Licensing Music Works and Transaction Costs in Europe.

bude celý alebo len časť ich repertoáru predmetom licenčnej zmluvy. To je však len malá protiváha v porovnaní s tým, čo môžu malé organizácie kolektívnej správy pri spolupráci s licenčnými strediskami získať. Možno predpokladať, že spolupráca medzi organizáciami kolektívnej správy, ale aj inými poskytovateľmi multiteritoriálnych licencií bude v budúcnosti ešte dôležitejšia, keďže väčší počet poskytovateľov online služieb bude žiadať o multiteritoriálne licencie. Je to najmä v dôsledku novoprijatej Smernice EÚ o autorskom práve na vnútornom trhu,⁶⁹ ktorá objasnila, že nielen tzv. streamingové a downloadové služby, ale aj tzv. poskytovatelia online služieb zdieľania obsahu (čiže služby ako YouTube, kde si diela nahrávajú používatelia) budú musieť uzatvárať (multiteritoriálne) licencie.

⁶⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) o 2019/ 790 zo 17.4.2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES.

NOVÁ PRÁVNÁ ÚPRAVA TELEVÍZNEHO VYSIELANIA NA INTERNETE

JUDr. Zuzana Adamová, PhD.*

Tradične vysielatelia šíria lineárny obsah vysielania. K týmto lineárnym obsahovým službám môže používateľ prísť iba v čase, o ktorom rozhodne vysielateľ a na kanáli, na ktorom je prezentovaný. Takýmito službami sú zvyčajne vysielanie na príslušných sieťach, napr. analógové a digitálne terestriálne vysielanie, káblová, satelitná alebo širokopásmová televízia s internetovým protokolom (IPTV). V rámci IPTV však možno rozlíšiť okrem obsahu živého vysielania (*angl.* live TV) aj časovo posunutý obsah (*angl.* time-shifted) a obsah na požiadanie (*angl.* video on demand). K tradičným televíznym formátom sa pridali nové formy internetového vysielania – streaming a webcasting. V týchto prípadoch ide o digitálnu distribúciu TV obsahu, pričom obsah je limitovaný na TV streamovanú z internetu. Na rozdiel od toho, televízia šírená cez internetový protokol (IPTV) nie je limitovaná na TV streamovanú z internetu. IPTV predstavuje doručenie televízneho obsahu cez sieť internetového protokolu. Ganley opisuje IPTV ako systém, ktorý umožňuje používateľom prenášať alebo sťahovať televízne programy alebo iný audiovizuálny obsah s využitím základných protokolov, ktoré sú jadrom internetu.¹ Existuje veľké množstvo legálnych IPTV služieb, príkladom je napríklad Netflix, Amazon Prime, BBC iPlayer a ďalšie. IPTV zahŕňa najmä základné typy služieb,

* JUDr. Zuzana Adamová, PhD. je riaditeľkou Ústavu práva duševného vlastníctva a informačných technológií na Trnavskej univerzite, Právnickej fakulte. Tento príspevok bol realizovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0556/17 *Creative Commons ako nástroj pre sprístupňovanie a použitie kreatívneho obsahu, informácií a dát*. Text bol spracovaný k stavu k 31.12.2019.

¹ GANLEY, P. Copyright and Iptv. Computer, Law & Security Report, 2007. In: SSRN. [online] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=939556 [31.12.2019].

ktorými sú živá televízia/médiá, time-shifted médiá umožňujúce spätné zhladnutie obsahu (napr. catch-up TV) a video na požiadanie (vo forme videotéky), prípadne aj nahrávanie obsahu.

Pod vplyvom rozvoja internetu teda vzniklo množstvo nelineárnych služieb, ktoré v súčasnosti získavajú čoraz väčší význam, ale prinášajú aj množstvo právnych otázok. V rámci nelineárnych služieb platí, že sám používateľ sa rozhoduje, čo chce pozerať, kedy a na akom zariadení. Zahŕnuté sú² spomínané služby simulcastingu (napr. TV kanály a rádiové programy, ktoré sa ponúkajú simultánne na internete vysielacou organizáciou), služby webcastingu (webstreamingu) (napr. YouTube live kanál), služby TV catch-up³ (napr. umožňujúce spotrebiteľom pozerať programy na základe vlastnej voľby načasovania, avšak v rámci relatívne krátkeho času po prenose), podcasty (t. j. rádiové programy, ktoré sa môžu streamovať alebo sťahovať), a iné typy služieb videa na požiadanie (napr. služby vysielateľov, ako je BBC iPlayer alebo objednanie online video služieb, ako je Netflix a Amazon). Okrem toho vysokokvalitné online video služby poskytované cez internet a na ktoré sa odkazuje ako na over-the-top (OTT) služby sú doručované prostredníctvom sietí tretej strany, s ktorou poskytovateľ služby nemá žiaden priamy obchodný vzťah (napr. voľné online video dostupné prostredníctvom služieb šírenia videa, ako je YouTube). Mnohé služby majú hybridnú povahu IPTV, keď sú kombináciou tradičného vysielania televíznych služieb a videí, ktoré sa potom doručujú cez súkromné IP siete alebo verejnú internetovú sieť.

Za nelegálne možno považovať doručenie televízneho vysielacieho signálu cez internet, pri ktorom sa porušujú právne predpisy, ktoré upravujú televízne vysielanie, najmä autorské a súvisiace práva. Nelegálna IPTV môže zahŕňať rozličné kategórie účastníkov, najmä poskytovateľa streamingu v reálnom čase, t. j. osobu, ktorá zachytáva televízne vysie-

² Európsky parlament, Regulating online TV and radio broadcasting. Marec 2019. [online] [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620217/EPRS_BRI\(2018\)620217_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/620217/EPRS_BRI(2018)620217_EN.pdf) [31.12.2019].

³ Služby catch-up TV umožňujú neskoršie sledovanie vybraného programu (*angl. Reply*).

lania v reálnom čase (terestriálne, satelitné, káblové alebo IP vysielanie) a konvertuje ho do video-streamu v reálnom čase, ďalej agregátora linkov, t. j. osobu, ktorá katalogizuje a linkuje video stránky poskytovateľov streamingu, hostingovú službu, kde sa ukladá televízny obsah, či predajcu plne nahratých set-top boxov s linkami na streamovacie kanály.

Jeden z najznámejších prípadov nelegálneho používania v rámci česko-slovenskej proveniencie bol prípad českého maloletého občana, ktorý realizoval agregátor linkov pod pseudonymom Tulipán (tzv. liberecký pirát).⁴ Za túto činnosť mu bol udelený podmienený trest odňatia slobody v dĺžke päť mesiacov a prepadnutia notebooku tohto porušovateľa.

Okrem toho však zaujal aj prípad „ulozto.cz“, kde porušovateľ administroval internetové stránky a ukladal chránené audiovizuálne diela a záznamy na serveri www.zkouknito.cz a www.ulozto.cz a embedoval linky na tieto internetové stránky, za čo mu bol udelený podmienený trest v dĺžke troch rokov.⁵ Nelegálnej IPTV sa týkal aj prípad českej pirátskej strany, ktorá umiestnila a ponechala niekoľko embedovaných linkov na autorskoprávny obsah na webovej stránke www.sledujserialy.cz, ktorú ako hlavný administrátor spravuje a manažuje.⁶

Tento článok sa zameriava na vybrané aspekty vysporiadania práv a následného šírenia televízneho (TV) vysielania vrátane predmetov v ňom zahrnutých v kontexte bohatej judikatúry Súdneho dvora EÚ a novej smernice o online vysielaní a retransmisii,⁷ ktorá sa má transponovať do nášho právneho poriadku. Jeho predmetom nie je verejnoprávna regulácia, ktorá je na Slovensku pomerne obsiahla. Bližšie

⁴ Najvyšší súd ČR, sp. zn. 8 Tdo 137/2013 z 27.2.2013, CZ:NS:2013:8.TDO.137.2013.1. MYŠKA, M. Ashby Donald v pirátské zátocce: svoboda projevu a vymáhání autorského práva v aktuální judikatuře ESLP. *Revue pro právo a technologie*, 2013, roč. 4, č. 8, s. 37 – 41.

⁵ Najvyšší súd ČR, sp. zn. 5 Tdo 271/2013 z 29.5.2013.

⁶ Okresný súd (Praha 4), sp. zn. 33 T 54/2016 z 16.1.2017.

⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2019/789 zo 17.4.2019, ktorou sa stanovujú pravidlá výkonu autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom uplatniteľné na niektoré online vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov a ktorou sa mení smernica Rady 93/83/EHS (Ú. v. L 130).

sa však pozrieme na reguláciu zakotvenú primárne v Autorskom zákone,⁸ ktorý sa v dôsledku transpozície bude musieť novelizovať.

1. SÚKROMNOPRÁVNA ÚPRAVA VYSIELANIA NA SLOVENSKU

Európske autorské právo vyžaduje, aby členské štáty poskytli minimálne práva vysielacím organizáciám, najmä práva na vyhotovenie záznamu, retransmisiu a verejný prenos ich vysielaní (čl. 7 ods. 2 a čl. 8 ods. 3 smernice 2006/115/ES⁹), ako aj vyhotovenie rozmnoženín a sprístupňovanie záznamov ich vysielaní (čl. 2 a čl. 3 ods. 2 smernice 2001/29/ES¹⁰). Slovenský autorský zákon upravuje právo vysielateľov ako právo súvisiace s autorským právom.

Slovenský autorský zákon neposkytuje definíciu vysielateľa. Uvádza len legislatívnu skratku pre vysielateľa, čo zahŕňa rozhlasového aj televízneho vysielateľa (§ 1 ods. 1 AZ). Avšak z pojmu „vysielanie diela“ ako jedného zo spôsobov autorskoprávneho použitia upraveného v § 28 AZ možno odvodiť, že vysielateľ je osoba, ktorá vykonáva verejný prenos v rámci svojej programovej služby prostredníctvom elektronickej komunikačnej siete. Toto zahŕňa aj situáciu, keď vysielanie technicky poskytne iná osoba na základe dohody s vysielateľom v jeho mene a na jeho účet vrátane vysielania cez satelit. Slovenská autorskoprávna legislatíva je v tejto oblasti priamo prepojená s osobitnou úpravou o vysielaní, retransmisii a elektronických komunikáciách.¹¹

⁸ Ustanovenia § 124 – 129 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „AZ“ alebo „autorský zákon“).

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/115/ES z 12.12.2006 o nájomnom práve a výpožičnom práve a o určitých právach súvisiacich s autorskými právami v oblasti duševného vlastníctva (Ú. v. L 376).

¹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22.5.2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. L 167).

¹¹ Zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov; zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových

Hoci osobitná úprava nepoužíva pojmy „rozhlasový vysielateľ“ alebo „televízny vysielateľ“, vymedzuje pojem „vysielateľ“ ako fyzickú alebo právnickú osobu, ktorá redakčne zodpovedá za obsah programovej služby a časové usporiadanie jednotlivých zložiek programovej služby, ktorú vysiela alebo ktorú necháva šíriť v úplnej a nezmenenej forme treťou osobou (§ 3 ods. 7 zákona č. 220/2007 Z. z.). Môže ísť o vysielateľa zriadeného zákonom, t. j. Rozhlas a televízia Slovenska¹² alebo iných vysielateľov oprávnených vysielať podľa osobitných zákonov (zákon č. 308/2000 Z. z. a zákon č. 220/2007 Z. z.). Vysielateľ môže uskutočňovať vysielať aj tak, že ho technicky zabezpečuje iná osoba na základe dohody s vysielateľom v jeho mene a na jeho účet vrátane šírenia vysielať pomocou satelitu.

Slovenský autorský zákon neupravuje ani definíciu pojmu vysielať ako predmetu práva vysielateľa. Pri výklade tohto pojmu je však opäť možné vychádzať z definície vysielať ako spôsobu použitia autorského diela vrátane šírenia diela cez satelit (§ 28 v zmysle § 129 AZ).

Pojem vysielať ako predmet práva vysielateľov sa pritom aplikuje aj na vysielať takých predmetov ochrany, ktoré nie sú predmetom autorskoprávnej ochrany, napríklad športových podujatí. To sa považuje za verejný prenos vykonávaný v rámci programovej služby, ktorú môže prijímať verejnosť prostredníctvom elektronickej komunikačnej siete. Korešponduje to s definíciou vysielať v osobitnej právnej úprave regulujúcej vysielať programovej služby (§ 3 ods. 1 zákona č. 308/2000 Z. z.), ktorou je šírenie pôvodnej zakódovanej alebo nezakódovanej programovej služby, ktorú má prijímať verejnosť prostredníctvom komunikačnej siete alebo telekomunikačného zariadenia (§ 3 ods. 5 zákona č. 308/2000 Z. z.).

služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielať) v znení neskorších predpisov; zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov.

¹² Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

2. VYSPORIADANIE PRÁV K VYSIELANIU

Základným princípom autorskoprávnej ochrany je princíp teritoriality, čo v praxi znamená, že autorské práva (a obdobne aj súvisiace práva) sa musia vysporiadať v každom štáte, v ktorom dochádza k použitiu. Tento princíp vyplýva z Bernského dohovoru aj ďalších medzinárodných zmlúv, a bol potvrdený aj Súdny dvorom EÚ vo veci C-192/04 *Lagardère*.¹³

Preto aj vysielatelia, ktorí šíria televízne vysielanie online, musia obsah vysporiadať pre všetky relevantné teritória predtým, než dôjde k šíreniu ich online služieb dostupných cezhranične. V prípade šírenia vysielania v rámci EÚ to predstavuje 28 teritórií, pričom vo vzťahu ku každému teritóriu bude potrebné vysporiadať práva k všetkým predmetom ochrany, ktoré sú vo vysielaní použité, a to buď priamo s nositeľmi práv, nezávislými subjektmi správy,¹⁴ alebo prostredníctvom organizácií kolektívnej správy. V niektorých štátoch však pôsobí pomerne veľké množstvo organizácií zastupujúcich nositeľov práv (napr. 12 v Poľsku),¹⁵ takže aj keby sa mali všetky práva k všetkým zahrnutým predmetom vysporiadať len kolektívne, môže to byť veľmi náročný dlhodobý proces. Z týchto dôvodov vysielatelia často využívajú rozličné formy geo-blokovania a geo-filtrovania. Keďže vysielanie je efemérnym predmetom duševného vlastníctva, ktorý nemá hmotnú hnuiteľnú podobu, nevzťahujú sa naňho obmedzenia v zmysle nariadenia o geografickom blokovaní¹⁶ (vyňaté sú elektronicky dodávané

¹³ Rozsudok Súdneho dvora zo 14.7.2005 vo veci C-192/04 *Lagardère Active Broadcast* proti *Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE)* a *Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten mbH (GVL)*, EU:C:2005:475.

¹⁴ Ustanovenie § 142 AZ.

¹⁵ Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Copyright and related rights. [online] <http://www.copyright.gov.pl/pages/main-page/copyright-in-poland/collective-management.php> [31.12.2019].

¹⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/302 z 28.2.2018 o riešení neodôvodneného geografického blokovania a iných foriem diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, miesta bydliska alebo sídla zákazníkov na vnútornom trhu, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 2006/2004 a (EÚ) 2017/2394 a smernica 2009/22/ES (Ú. v. L 601). Komisia do dvoch rokov po nadobudnutí účinnosti

služby ponúkajúce chránený obsah ako online televízia, filmy, e-knihy, hudba, online hry a streamovaný šport).

Princíp teritoriality je už dnes prekonaný v súvislosti so satelitným vysielaním. Smernica 93/83/EHS¹⁷ zaviedla namiesto toho princíp krajiny pôvodu, aby sa zabránilo fragmentácii európskeho satelitného trhu.¹⁸ V ustanovení čl. 1 ods. 2 písm. b) sa upravuje, že „*akt satelitného vysielania pre verejnosť sa uskutočňuje výhradne v členskom štáte, kde pod kontrolou a zodpovednosťou vysielacej organizácie, sa signály prenášajúce program zavádzajú do neprerušeného prenosového reťazca vedúceho na satelit a zo satelitu na zem*“.

Vo vzťahu k vysielaniu na internete je princíp teritoriality zachovaný. S tým súvisí spomínaný náročný proces vysporiadania práv individuálne v každom štáte, v ktorom k vysielaniu dochádza. Rozlíšiť pritom treba vysporiadanie práv k predmetom použitým vo vysielaní a následnému vysporiadaniu práv k samotnému vysielaniu. Osobitne pre licencovanie hudobných diel bol potom smernicou 2014/26/EÚ¹⁹

nových pravidiel vykoná prvé hodnotenie ich vplyvu na vnútorný trh, pričom do svojho hodnotenia zahrnie aj posúdenie rozsahu pôsobnosti nariadenia vrátane možného uplatňovania nových pravidiel na určité elektronicky poskytované služby, ktoré ponúkajú obsah chránený autorskými právami, ako je hudba, elektronické knihy, softvér a online hry, ako aj služieb v sektoroch, ako je doprava a audiovizuálny sektor. Európska komisia. Geo-blocking. 13.6.2019. [online] <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/geo-blocking-digital-single-market> [31.12.2019]. Bližšie k téme autorského práva a geo-blokovania pozri TRIMBLE, M. Copyright and Geoblocking: The Consequences of Eliminating Geoblocking. 7.2.2019. *Boston University Journal of Science and Technology Law*, Vol. 25, 2019. In: SSRN. [online] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3330876 [31.12.2019].

¹⁷ Smernica Rady 93/83/EHS z 27.9.1993 o koordinácii určitých pravidiel týkajúcich sa autorského práva a príbuzných práv pri satelitnom vysielaní a káblovej retransmisii (Ú. v. ES L 248).

¹⁸ HUGENHOLTZ, B. (BEUC). *Extending the SatCab Model to the Internet*. IVIR: Amsterdam, 2015. [online] https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2016-005_report_extending_the_satcab_model_to_the_internet.pdf [31.12.2019].

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/26/EÚ z 26.2.2014 o kolektívnej správe autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na online využívanie na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 84).

vytvorený mechanizmus multiteritoriálnych licencií, ktoré sa vzťahujú na územie viac než jedného členského štátu. Organizácie kolektívnej správy tak môžu uzavrieť s partnerskou organizáciou v zahraničí dohodu, na základe ktorej organizácia splnomocní druhú organizáciu, aby poskytovala multiteritoriálne licencie na online práva na hudobné diela vo svojom vlastnom repertoári hudobných diel. Inými slovami, príslušná organizácia kolektívnej správy tak pre online práva k hudobným dielam môže udeľovať nielen licenciu pre územie, na ktorom pôsobí, ale aj v zahraničí (ak na to bola splnomocnená).

Osobitne však vo vzťahu k rozhlasovým a televíznym programom smernica 2014/26 v článku 32 upravuje výnimky týkajúce sa online hudobných práv požadovaných pre tieto programy. Požiadavky o multiteritoriálnych licenciách neplatia pre organizácie kolektívnej správy, ktoré poskytujú na základe dobrovoľného zlúčenia požadovaných práv multiteritoriálne licencie na online práva na hudobné diela požadované vysielateľom na oznámenie alebo sprístupnenie jeho rozhlasových alebo televíznych programov súbežne s pôvodným vysielaním, alebo po jeho skončení, ako aj akékoľvek online materiály vrátane upútaviek vyrobené vysielateľom alebo pre vysielateľa, ktoré sú pridružené k pôvodnému vysielaniu jeho rozhlasového alebo televízneho programu.

Dôvodom tejto výnimky je, že vysielateľ alebo iná osoba, tvoriaca programovú službu (napr. webcaster) pri vysielaní vlastných televíznych a rozhlasových programových služieb cez internet, ktoré obsahujú hudobné diela, zvyčajne uzatvára licenčné zmluvy s organizáciami kolektívnej správy so sídlom na danom území. Táto licencia sa často obmedzuje len na vysielacie činnosti. Ako sa uvádza v recitáli 48 smernice 2014/26/EÚ, s cieľom zjednodušiť poskytovanie licencií na on-line práva na hudobné diela na účely súbežného a neskoršieho on-line prenosu televízneho a rozhlasového vysielania je nevyhnutné udeliť výnimku z pravidiel, ktoré by sa inak uplatňovali na poskytovanie multiteritoriálnych licencií.

K zjednodušeniu vysporiadania práv smeruje aj najnovšia právna úprava, ktorou sa upravujú niektoré aspekty online vysielania a retransmisie televíznych a rozhlasových programov.

2.1 Nová smernica o online vysielaní a retransmisii

V ostatných rokoch sa zásadne zmenil trh s televíznym obsahom na vyziadanie. Vo veľkom rozsahu sa vyžívajú služby catch-up TV, videá na požiadanie a ich zmiešané formy, na čo sa snažia reflektovať akademici aj európska legislatíva. Akademiци smerujú svoje úvahy najmä k tomu, ako prispôsobiť európsku legislatívu potrebám šírenia digitálneho obsahu online v kontexte problému fragmentácie digitálneho trhu. Menovať možno princíp digitálneho vyčerpania práv, aplikácie princípu krajiny pôvodu aj na iné prípady ako len satelitné vysielanie, širšie uplatnenie multiteritoriálnych licenčných zmlúv či unifikácia európskeho autorského práva.

Európske inštitúcie v rámci agendy jednotného digitálneho trhu sa na jednej strane snažia prijímať niektoré opatrenia, prevažne však ide o pomerne úzko vymedzené oblasti, pričom riešenia sa stretávajú aj so značnou kritikou.²⁰ V apríli 2019 bola prijatá nová smernica (2019/789), ktorou sa stanovujú pravidlá výkonu autorského práva a súvisiacich práv vo vzťahu k niektorým online vysielaniam a retransmisii televíznych a rozhlasových programov. Pôvodne malo ísť o nariadenie, nakoniec sa však podarilo presadiť len smernicu. Tá má dopĺňať súčasnú smernicu 93/83/EHS, tzv. káblovú a satelitnú smernicu a prináša aj viacero zaujímavých zmien. Jej primárnym cieľom je zlepšiť cezhraničný prístup k televíznym a rozhlasovým programom kvôli zmene spôsobu ich rozširovania vďaka rýchlemu vývoju digitálneho prostredia a internetu. Úprava v smernici 93/83/EHS sa totiž týka len cezhraničného satelitného vysielania a káblovej retransmisie programov.

²⁰ Napríklad okolnosti prijímania smernice o autorskom práve na jednotnom digitálnom trhu, t. j. smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17.4.2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. L 130). Bližšie aj s odkazmi na ďalšie zdroje ADAMOVI, Z. Autorské právo z hľadiska návrhu smernice o autorskom práve. In: ADAMOVI, Z. (ed.). *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo* 3. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2019, s. 113 – 150.

2.2 Princíp krajiny pôvodu

Na potreby umožnenia licencovania práv k programom, ktoré chcú vysielatelia ponúkať prostredníctvom ich catch-up služieb a iných online lineárnych služieb a služieb na požiadanie,²¹ smernica 2019/789 zavádza princíp krajiny pôvodu aj pre iné ako satelitné vysielania, konkrétne pre niektoré online použitia. Cieľom je, aby mohli byť služby súbežného vysielania, spätného sledovania a iné doplnkové online služby²² dostupné naprieč celou Európskou úniou, i keď štandardne by sa mal získať súhlas pre každé územie, na ktorom sa služby poskytujú.²³ Režim sa bude vzťahovať aj v takom prípade, ak budú mať používatelia k doplnkovým službám prístup nezávisle od služby vysielania bez toho, aby museli vopred získať prístup k službe vysielania, napríklad prostredníctvom predplateného.²⁴

Nadalej bude potrebné vysporiadať práva k hlavnému vysielaniu v tom štáte alebo v tých štátoch, kde sa vysielanie uskutočňuje. Doplnkové služby, ktoré budú dostupné online, sa však vysporiadajú len v tom členskom štáte, kde má vysielateľ hlavné sídlo (*angl.* principal establishment).

Smernica 2019/789 však zásadu krajiny pôvodu limituje aj vo vzťahu ku konkrétnym typom programov. Popri rozhlasových vysielaniach sú to len niektoré televízne programy. Nimi sú spravodajské a publicistické programy, ako aj vlastná produkcia vysielateľov, ktorú v plnom rozsahu sami financovali (vrátane financovania z verejných zdrojov). Vylúčená je tak produkcia, ktorú vysielateľ zadá producentom, ktorí sú nezávislí od vysielateľa, aj koprodukciami. Zásada krajiny

²¹ Zásada krajiny pôvodu sa nevzťahuje na nelineárne služby vrátane služby samotného videa na požiadanie (VoD).

²² V zmysle recitálu 8 smernice 2019/789 sa inými doplnkovými službami rozumejú služby poskytujúce prístup k materiálu, ktorý obohacuje alebo inak dopĺňa vysielanie televíznych a rozhlasových programov vysielané vysielateľmi, vrátane upútaviek na obsah príslušného programu, jeho rozšírenia, doplnenia alebo recenzie.

²³ I keď sa v smernici používa pojem „služba“, z autorskoprávneho hľadiska ide o použitie obsahu s cieľom sprístupniť ho.

²⁴ Recitál 8 smernice 2019/798.

pôvodu sa nevzťahuje ani na televízne vysielanie športových podujatí.

V smernici 2019/789 sa použila formulácia, že predmetné programy sa „na účely výkonu autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom“ posudzujú „akoby sa uskutočňovali výhradne v členskom štáte, v ktorom má vysielateľ svoje hlavné sídlo“. V tejto súvislosti treba poukázať na dva aspekty, a to ako treba chápať termín „výkon“ (angl. exercising) a aké má praktické implikácie to, že sa prípad posudzuje akoby sa vysielanie uskutočňovalo výhradne v danom členskom štáte.

Čo sa týka výkonu práv, treba sa zaoberať najmä tým, ako sa bude riešiť prípad, ak vysielateľ vôbec nevysporiada práva k doplnkovým službám. Poruší práva len v tom štáte, v ktorom má svoje hlavné sídlo, alebo v každom štáte, v ktorom došlo k neoprávnenému použitiu? Pojem „výkon“ práv má v slovenskom jazyku pomerne široký význam, pričom zahrnúť pod neho možno ako zmluvné vysporiadanie, tak aj následnú ochranu. V judikatúre Súdneho dvora EÚ sa zase uvádza, že ochranu nositeľov práv treba vykladať extenzívne.²⁵

V recitáli 9 sa však spresňuje, že zásada krajiny pôvodu by sa mala vzťahovať „na vysporiadanie všetkých práv, ktoré sú potrebné na to, aby vysielateľ mohol verejne prenášať alebo sprístupňovať verejnosti svoje programy pri poskytovaní doplnkových online služieb“.²⁶ Zásada krajiny pôvodu by sa mala výlučne uplatňovať na účely poskytovania doplnkovej online služby, prístupu k nej alebo jej používania. Z uvedeného vyplýva, že sa uvedená zásada nebude aplikovať pri porušovaní práv. Treba tiež dodať, že aplikácia zásady nemá viesť k vzniku *povinnosti*

²⁵ Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 16.7.2009 vo veci C-5/08 Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening, EU:C:2009:465, bod 43. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 1.12.2011 vo veci C-145/10 Eva-Maria Painer proti Standard VerlagsGmbH, Axel Springer AG, Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG, Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG, EU:C:2011:798, bod 96. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 16.11.2016 vo veci C-301/15 Marc Soulier, Sara Doke proti Premier ministre, Ministre de la Culture et de la Communication, za účasti: Société française des intérêts des auteurs de l'écrit (SOFIA), Joëlle Wintrebert a i., EU:C:2016:878, bod 30.

²⁶ V anglickom jazyku sa používa pojem „clearance“.

vysielateľov verejne prenášať alebo sprístupňovať verejnosti programy v rámci doplnkových služieb ani *povinnosti* poskytovať doplnkové online služby v inom členskom štáte, než je štát, v ktorom majú svoje hlavné sídlo.²⁷ Je len nástrojom na uľahčenie vysporiadania práv s cieľom zamedziť fragmentácii trhu s online doplnkovými službami.

Druhou otázkou, ktorú sme si položili, je, aké to má praktické implikácie, že sa prípad posudzuje „akoby“ sa vysielanie uskutočňovalo výhradne v danom členskom štáte. Vyššie sme si zodpovedali, že pôjde najmä o vec zmluvného vysporiadania vzťahov medzi vysielateľom a nositeľom práv, ktorý bude často zastúpený organizáciou kolektívnej správy. Preto je relevantná najmä otázka výšky odmeny za použitie.

V smernici 2019/789 sa osobitne neupravuje otázka výšky licenčnej odmeny, resp. iné náležitosti zmluvy. V jej recitáli 12 sa však upravuje, že strany si pri stanovovaní výšky platby za predmetné práva zohľadnia *všetky* aspekty doplnkovej online služby, ako sú vlastnosti služby vrátane trvania online dostupnosti programov zahrnutých v službe, publikum a jazykové verzie. Z uvedeného vyplýva, že keďže dochádza k vysporiadaniu práv vo vzťahu k viacerým územiám ergo aj širšiemu okruhu subjektov, malo by sa to zohľadniť aj vo výške licenčnej odmeny. Obdobnú úpravu možno nájsť aj v smernici 93/83/EHS, kde sú aspekty služby, ktoré sa majú zohľadniť spomenuté tiež len v recitáli (cf. rec. 17 smernice 93/83/ES). Inými slovami, ak doterajšia prax uplatňovala vo vzťahu k odmene za udelenie licencie pre jedno teritórium určitú výšku odmeny, je pravdepodobné, že prax bude smerovať k navýšeniu tejto sumy. Organizácia kolektívnej správy by následne mala v rámci svojho vyúčtovania zohľadniť túto skutočnosť voči svojim zahraničným partnerom, s ktorými má uzavreté licenčné zmluvy, resp. aj voči tým zahraničným partnerom, ktorí si voči nej nárok uplatnia samostatne.

Neplatí však, že vysielatelia už viac nebudú smieť geoblokovať svoj obsah, aby zabránili tomu, že sa ich vysielania pozerajú na internete vo viacerých alebo všetkých štátoch EÚ. Princíp krajiny pôvodu vzťa-

²⁷ Recitál 11 smernice 2019/798.

hujúci sa na doplnkový obsah predstavuje len podporný mechanizmus, nie povinnosť sprístupniť vysielanie online vo všetkých štátoch EÚ. Bude v konečnom dôsledku na vysielateľovi, ktorý sa rozhodne, či šírenie vysielania online bude mať taký vplyv na zisky z reklamy, aby sa mu oplátilo využiť potenciál tejto právnej úpravy naplno. Tým sa predmetná úprava odlišuje od nariadenia o portabilite²⁸ aj nariadenia o geografickom blokovaní, ktoré naopak vo vymedzených prípadoch blokovanie zakazujú.

2.3 Vysporiadanie práv pri vysielaní a retransmisii

Keďže pri vysielaní aj pri retransmisii sa používajú viaceré predmety ochrany, je potrebné, aby si vysielateľ a retransmitter tieto práva vysporiadali. TV vysielateľ do veľkej miery získava práva na použitie priamo od filmových producentov, ktorí mu poskytnú licenciu na použitie záznamu, pričom často spoločne s tým poskytuje aj sublicenciu na všetky predmety ochrany, ktoré sú zahrnuté priamo v danom filme alebo inom predmete ochrany. Pre ostatné prípady platí, že ak nejde o voľné dielo, a vysielateľ nevie získať súhlas na použitie inak (napríklad od nezávislého subjektu správy), je potrebné, aby získal súhlas od organizácií kolektívnej správy.

V prípade vysporiadania práv prostredníctvom organizácie kolektívnej správy získa vysielateľ na prvom mieste súhlas na použitie predmetov ochrany tých nositeľov práv, ktorých zastupuje príslušná organizácia kolektívnej správy (resp. zaplatí odmenu, ak nejde o výlučné, ale len remuneračné právo).²⁹ Do tejto kategórie sa radia tí nositelia práv, ktorí uzavreli s organizáciou kolektívnej správy zmluvu o zastupovaní, alebo tí nositelia práv, ktorí sú zastúpení zahraničnou organi-

²⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1128 zo 14.6.2017 o cezhraničnej prenosnosti online obsahových služieb na vnútornom trhu (Ú. v. L 168).

²⁹ Ako príklad možno uviesť právo výkonného umelca na primeranú odmenu za použitie jeho zaznamenaného alebo nezaznamenaného umeleckého výkonu v zmysle § 99 ods. 2 písm. b) a c) AZ.

záciou, ktorá má s národnou organizáciou kolektívnej správy uzavretú recipročnú zmluvu.

Odlišný koncept vysporiadavania práv k vysielaniu sa týka satelitného vysielania pre verejnosť, ktoré sa uskutočňuje súčasne s pozemným vysielaním tej istej organizácie. V zmysle čl. 3 ods. 2 smernice 93/83/EHS platí, že členský štát môže zariadiť, aby sa kolektívna dohoda medzi organizáciou kolektívnej správy a vysielacou organizáciou, týkajúca sa príslušnej kategórie diel, rozšírila na nositeľov práv tej istej kategórie, ktorí nie sú zastúpení danou organizáciou kolektívnej správy. V takom prípade ide o inštitút rozšírenej licencie (*angl.* extended collective license alebo skrátene ECL), keď vysielateľ získa súhlas nielen na použitie repertoáru zastúpených nositeľov práv, ale aj všetkých nezastúpených, s výnimkou tých, ktorí vylúčili aplikáciu takejto rozšírenej licencie. Smernica 93/83/EHS však umožňuje tento režim licencovania len vo vzťahu k vysporiadaniu práv k satelitnému vysielaniu pre verejnosť, ktoré sa uskutočňuje súčasne s pozemným vysielaním tej istej vysielacej organizácie. Dokonca uvedené neplatí pre kinematografické diela vrátane diel vytvorených procesom analogickým s kinematografiou (čl. 3 ods. 3 smernice 93/83/EHS), čo predstavuje významnú zložku televízneho vysielania.

Slovenská právna úprava však ide zásadne nad rozsah smernice 93/83/EHS, ale aj smernice 2001/29/ES, keď umožňuje aplikáciu rozšírenej licencie na diela vrátane filmových diel na spôsoby použitia definované v § 80 AZ. To zahŕňa aj vysielanie diel vrátane vysielania prostredníctvom satelitu (t. j. nielen vtedy, keď sa satelitné vysielanie uskutočňuje súčasne s pozemným vysielaním).³⁰ Na druhej strane takýto režim môže byť pre vysielateľov veľmi výhodný, pretože limituje prípady, keď by mohli zasahovať do práv tretích osôb tým, že by používali nejaký obsah nelegálne. Vysielateľ tak zvyčajne kombinuje individuálne vysporiadanie práv s kolektívnym výkonom prostredníctvom organizácií kolektívnej správy.

³⁰ K tomu kriticky ADAMOVÁ, Z., HAZUCHA, B. *Autorský zákon. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 589. GERA, M. Extended collective licensing under the new Slovak Copyright Act, 2016, 11, *J intel Prop L & Prac*, s. 170 – 171.

Čo sa týka následného použitia vysielania, tak vysielatelia tradične nebývajú zastúpení organizáciou kolektívnej správy, ale spravujú si svoje práva k vysielaniu samostatne. Na použitie vysielania preto treba získať súhlas priamo od nich na individuálnej báze. Vo vzťahu ku káblovej retransmisii sa však uplatňuje tzv. povinná kolektívna správa, keď nositeľ práv nie je oprávnený spravovať si svoje práva individuálne a organizácia kolektívnej správy udeľuje súhlas aj na použitie predmetov nezastúpených nositeľov práv, resp. za týchto nositeľov práv vyberá primeranú odmenu.³¹ Z európskeho práva vyplýva, že káblový operátor musí vysporiadať práva k dielam a iným predmetom ochrany prostredníctvom organizácie kolektívnej správy (čl. 9 smernice 93/83/EHS). Uvedené neplatí pre práva vykonávané vysielacou organizáciou vo vzťahu k jej vlastnému vysielaniu bez ohľadu na to, či sú príslušné práva jej vlastné alebo či na ňu boli prenesené inými nositeľmi autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom (čl. 10 smernice 93/83/EHS). To znamená, že v zmysle smernice si vysielateľ môže práva k vlastnému vysielaniu vysporiadať s káblovým operátorom priamo, nie prostredníctvom organizácie kolektívnej správy.

Nová smernica prináša zmeny aj v oblasti vysporiadania práv. Členské štáty majú totiž zabezpečiť, aby nositelia práv vykonávali svoje právo udeliť alebo odmietnuť súhlas na retransmisiiu iba prostredníctvom organizácie kolektívnej správy (vrátane retransmisie prostredníctvom služieb prístupu k internetu v spravovanom prostredí alebo prostredníctvom IPTV s uzavretým okruhom). To znamená, že povinná kolektívna správa sa bude uplatňovať nielen vo vzťahu ku káblovej retransmisii autorských diel a iných predmetov ochrany, ako je to v súčasnosti, ale aj na služby retransmisie poskytované inými spôsobmi, napríklad televíziou s internetovým protokolom (IPTV), satelitom, pozemskou digitálnou sieťou alebo online technológiami.

V tejto súvislosti teda dôjde zrejme k novelizácii ustanovenia § 80 AZ, v zmysle ktorého už viac nebude možné na prípady udeľovania súhlasu na retransmisiiu aplikovať rozšírenú licenciu a § 146 ods. 2 AZ, do ktorého bude tento spôsob použitia inkorporovaný ako povinne

³¹ Ustanovenie § 146 ods. 2 písm. d) a f) AZ.

kolektívne spravované právo. Smernica tiež predpokladá, že v prípadoch, keď existuje viac než jedna organizácia kolektívnej správy, ktorá spravuje práva určitej kategórie pre dané územie členského štátu, by malo byť úlohou príslušného členského štátu, aby určil, ktorá organizácia, resp. organizácie kolektívnej správy majú právo udeliť alebo odmietnuť súhlas na retransmisiu. Aktuálne je takýto režim *one-stop-shop* fungovania nastavený len v prípade technického predvedenia alebo verejného prenosu v prevádzkarňach a v prípade výberu náhrad odmien (§ 175 AZ). Uvedený režim však so sebou v praxi prináša veľké množstvo právnych otázok aj konkrétnych sporov, preto bude na zákonodarcovi, aby pri transpozícii novej smernice dbal na prijatie takého znenia, ktoré maximálne využije potenciál novej európskej úpravy.

3. POUŽITIE VYSIELANIA A V ŇOM ZAHRNUTÝCH PREDMETOV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA

Podľa § 125 ods. 3 AZ sa použitím vysielania rozumie verejný prenos vysielania, ak sa uskutočňuje na miestach, ktoré sú verejnosti prístupné za vstupný poplatok, vyhotovenie záznamu vysielania, vyhotovenie rozmnoženiny záznamu vysielania, verejné rozširovanie záznamu vysielania alebo jeho rozmnoženiny prevodom vlastníckeho práva, retransmisia vysielania a sprístupňovanie záznamu vysielania verejnosti. S ohľadom na online použitie vysielania sa v tejto časti zameriame najmä na verejný prenos (čo zahŕňa okrem vysielania aj retransmisiu, sprístupňovanie verejnosti aj iný verejný prenos) a na vyhotovenie rozmnoženiny.

3.1 Verejný prenos

Z hľadiska autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom je základným spôsobom online použitia verejný prenos (*angl.* communication to the public). Rozsah tohto práva však treba rozlíšiť vo vzťa-

hu k použitiu autorských diel a vo vzťahu k iným predmetom ochrany, osobitne aj k vysielaniu.

Vysielateľ vykonáva na prvom mieste práva k vysielaniu. Má právo svoje vysielanie použiť a udeliť súhlas na jeho použitie (§ 125 AZ). Okrem toho však môže vykonávať práva aj k iným predmetom ochrany, ktoré sú vo vysielaní zaradené. K takejto situácii môže dochádzať v závislosti od národnej právnej úpravy, najmä však vtedy, keď vysielateľ vykonáva autorské práva k zamestnaneckému dielu, keď vykonáva práva k dielu na základe iného osobitného režimu, alebo keď naňho boli práva prevedené, postúpené, resp. ak vykonáva práva na základe široko koncipovanej licenčnej zmluvy.

Ak vysielateľ vykonáva výlučné právo k vysielanému autorskému dielu, vykonáva aj výlučné právo na verejný prenos tohto diela. V rámci uvedeného práva je potom zahrnuté právo na vysielanie, retransmisiu, sprístupňovanie verejnosti (*angl.* making available), aj iný verejný prenos.

Všeobecne možno konštatovať, že pod vplyvom judikatúry Súdneho dvora EÚ sa rozširuje pojem verejný prenos aplikáciou konceptu „novej verejnosti“. Koncept novej verejnosti zaviedol Súdny dvor EÚ pri výklade pojmu verejný prenos najprv vo vzťahu k analógovému prostrediu, neskôr aj digitálnemu prostrediu. Menovať možno napríklad rozhodnutia C-306/05 *SGAE*,³² C-466/12 *Svensson*,³³ C-348/13 *BestWater*,³⁴ C-160/15 *GS Media*,³⁵ C-610/15 *Ziggo*,³⁶ C-161/17 *Cordoba*³⁷ a ďalšie.³⁸ Vzhľadom na vysielanie a novú verejnosť však možno osobitne

³² Rozsudok Súdneho dvora zo 7.12.2006 vo veci C-306/05 *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) proti Rafael Hoteles SA*. ZR 2006 I-11519.

³³ Rozsudok Súdneho dvora z 13.2.2014 vo veci C-466/12 *Nils Svensson a i. proti Retriever Sverige AB*. EU:C:2014:76.

³⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 21.10.2014 vo veci C-348/13 *BestWater International GmbH proti Michael Mebes a Stefan Potsch*. EU:C:2014:2315.

³⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 8.9.2016 vo veci C-160/15 *GS Media BV proti Sanoma Media Netherlands BV a i.* EU:C:2016:644.

³⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 14.6.2017 vo veci C-610/15 *Stichting Brein proti Ziggo BV a XS4All Internet BV*. EU:C:2017:456.

³⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 7.8.2018 vo veci C-161/17 *Land Nordrhein-Westfalen proti Dirk Renckhoff*, EU:C:2018:634.

³⁸ Pre komplexnosť témy „nová verejnosť“ nie je možné sa jej venovať na úrovni tohto

zdôrazniť závery Súdneho dvora vo veci C-403/08 a C-429/08 *FAPL* (bod 197),³⁹ týkajúcej sa príjmu vysielania prostredníctvom satelitných dekodérových kariet zákonne uvádzaných na trh v jednom členskom štáte, ale používané v inom členskom štáte, veci C-431/09 a C-432/09 *Airfield a Canal Digitaal* (bod 72),⁴⁰ týkajúcej sa povinnosti poskytovateľa satelitného balíčka získať súhlas nositeľov na prenos televíznych programov, či veci C-275/15 *ITV*⁴¹ o retransmisii televíznych vysielaní komerčných televízií treťou stranou prostredníctvom internetu.

Vo vzťahu k prístupu k internetovým streamingovým stránkam sa otázkou verejného prenosu zaoberal Súdny dvor EÚ aj vo veci C-527/15 *Filmspeler*.⁴² Toto označenie sa vzťahuje na multimedialny prehrávač, do ktorého sú nainštalované doplnky obsahujúce hypertextové odkazy na internetové stránky, na ktorých boli bez súhlasu nositeľov práv priamo sprístupnené diela chránené autorským právom, ako sú filmy, seriály a živé vysielania. Súdny dvor EÚ rozhodol, že aj samotný predaj takéhoto multimedialneho prehrávača sa považuje za verejný prenos v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 2001/29/ES.

článku do hĺbky, preto na tomto mieste len odkazujeme na ďalšie zdroje, napríklad KOO, J. *The Right of Communication to the Public in EU Copyright Law*. Bloomsbury Publishing, 2019. Kriticky KARAPAPA, S. The Requirement for A „New Public“ in EU Copyright Law. *European Law Review*, 2017, 1, s. 63 – 81. In: SSRN [online] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3047062 [31.12.2019]. HUGENHOLTZ, P. B., van VELZE, S. *Communication to a New Public? Three Reasons Why EU Copyright Law Can Do Without a „New Public“*. 2016. In: SSRN [online] https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2811777 [31.12.2019].

³⁹ Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 4.10.2011 v spojených veciach C-403/08 Football Association Premier League Ltd a i. proti QC Leisure a i. a C-429/08 Karen Murphy proti Media Protection Services Ltd. ZR 2011 I-09083.

⁴⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 13.10.2011 v spojených veciach C-431/09 Airfield NV, Canal Digitaal BV proti Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam) a C-432/09 Airfield NV proti Agicoa Belgium BVBA a Canal Digitaal, EU:C:2011:648, bod 79.

⁴¹ Rozsudok Súdneho dvora z 1.3.2017 vo veci C-275/15 ITV Broadcasting Ltd a i. proti TVCatchup Ltd a i. EU:C:2017:144.

⁴² Rozsudok Súdneho dvora z 26.4.2017 vo veci C-527/15 Stichting Brein proti Jack Frederik Willems. EU:C:2017:300.

Na uvedené rozhodnutie nadviazal Súdny dvor EÚ aj v ďalšom rozhodnutí vo veci C-610/15 *Ziggo*, v ktorom rozhodol, že pojem verejný prenos sa má vykladať v tom zmysle, že za okolností ako vo veci samej zahŕňa sprístupnenie a správu platformy vzájomného poskytovania na internete, ktorá tým, že indexuje metaúdaje o chránených dielach a poskytuje vyhľadávač, umožňuje používateľom tejto platformy nájsť dané diela a vzájomne si ich poskytovať v rámci siete výmeny údajov medzi používateľmi (peer-to-peer).

Vo vzťahu k vysielaniu a jeho online použitiu vysielateľ vykonáva iba právo na sprístupňovanie (aplikovateľné iba na záznam vysielania), retransmisiu a právo na verejný prenos. Posledné menované sa však aplikuje, iba ak sa vysielanie uskutočňuje na miestach, ktoré sú prístupné verejnosti za vstupný poplatok. Týmto spôsobom použitia sa zaoberal aj Súdny dvor vo veci C-641/15 *Verwertungsgesellschaft Rundfunk*, v ktorom zodpovedal otázku, či je vysielanie prostredníctvom televízneho prijímača umiestneného v hotelovej izbe šírením uskutočneným na mieste prístupnom verejnosti za vstupné. Dospel však k opačnému záveru, pričom konštatoval, že šírenie vysielaní prostredníctvom prijímačov v hotelových izbách nepatrí do pôsobnosti výhradného práva vysielacích organizácií upraveného v článku 8 ods. smernice 2006/115/ES.⁴³ Rozsah výlučných autorských práv je teda v tomto smere širší ako rozsah výlučných práv k vysielaniu.

Rozsahom výlučných práv k vysielaniu sa zaoberal Súdny dvor aj v rozhodnutí C-279/13 *C More Entertainment*,⁴⁴ v ktorom konštatoval, že z hľadiska európskeho práva nezahŕňa právo na sprístupňovanie verejnosti prenos cez internet v reálnom čase. Išlo o spor plateného televízneho kanála spoločnosti C More Entertainment, ktorá okrem iného na svojej internetovej stránke za poplatok vysielala zápasy ľadového hokeja v priamom prenose. Pán Sandberg vytvoril na svojej internetovej stránke hypertextové odkazy umožňujúce obísť systém poplatkov,

⁴³ Rozsudok Súdneho dvora zo 16.2.2017 vo veci C-641/15 *Verwertungsgesellschaft Rundfunk GmbH* proti Hettegger Hotel Edelweiss GmbH, EU:C:2017:131.

⁴⁴ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 26.3.2015 vo veci C-279/13 *C More Entertainment AB* proti Linusovi Sandbergovi, EU:C:2015:199.

ktoré stanovila spoločnosť C More Entertainment, pričom po kliknutí na tieto odkazy mali používatelia bezplatný prístup k hokejovým zápasom, ktoré v priamom prenose vysielala táto spoločnosť. Treba pritom uviesť, že švédská právna úprava je širšia ako článok 3 ods. 2 smernice 2001/29/ES, keďže na rozdiel od tohto ustanovenia smernice sa ochrana priznaná švédskym právom neobmedzuje na sprístupnenie na „požiadanie“.⁴⁵

Súdny dvor v danej veci poukázal na to, že výraz sprístupňovanie verejnosti v zmysle čl. 3 smernice 2001/29/ES sa týka interaktívnych prenosov na požiadanie, ktoré sú práve charakterizované tým, že každý môže do nich vstúpiť z miesta a v čase, ktoré si sám zvolí. Tak to nie je v prípade priamych prenosov vysielaných na internete, akými sú dotknuté prenosy vo veci samej.⁴⁶ Konštatoval, že článok 3 ods. 2 smernice 2001/29/ES sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá rozširuje výlučné právo vysielacích organizácií uvedených v článku 3 ods. 2 písm. d) na verejné prenosy, ktoré by mohli predstavovať priame prenosy športových zápasov na internete, akými sú priame prenosy dotknuté vo veci samej, za predpokladu, že takýmto rozšírením nie je porušená ochrana autorského práva. Inými slovami v danej veci išla švédská právna úprava ďalej ako európske právo, keď rozšírila právo na verejný prenos aj o taký prípad, ktorý smernica neupravuje.

Keď porovnáme európsku úpravu [čl. 3 ods. 2 písm. d) smernice 2001/29/ES] so slovenskou právnou úpravou v tejto oblasti, môžeme konštatovať, že slovenský autorský zákon vo vzťahu k priamemu prenosu neuplatňuje ani právo na verejný prenos, ani právo na sprístupňovanie verejnosti. Právo na verejný prenos sa neaplikuje, keďže vysielateľ má výhradné právo, iba ak sa prenos uskutočňuje na miestach, ktoré sú verejnosti prístupné za vstupný poplatok. Ani právo na sprístupňovanie verejnosti sa neaplikuje kvôli rozporu s definíciou tohto spôsobu použitia. Jednotlivec si totiž nemôže zvoliť čas prístupu k uvedenému obsahu, a navyše toto právo sa aplikuje iba vo vzťahu k záznamu vysie-

⁴⁵ Rozsudok vo veci C-279/13 C More Entertainment, body 10, 11, 12, 19 a 21

⁴⁶ Rozsudok vo veci C-279/13 C More Entertainment, body 26 a 27.

lania („sprístupňovanie záznamu vysielania verejnosti“). Slovenské autorské právo teda neupravuje osobitnú právnu úpravu v tomto ohľade a ani nerozširuje rozsah práva na sprístupňovanie verejnosti na „live“ streaming.

3.1.1 Verejný prenos formou priameho vstupu

Nová smernica 2019/789 rieši aj právne aspekty technického procesu označeného ako „direct injection“, ktorý sa v tejto smernici označuje ako „priamy vstup“ (resp. v judikatúre Súdneho dvora ako „priamy príjem“⁴⁷). Za priamy vstup sa považuje taký technický proces, pri ktorom vysielateľ prenáša signál nesúci programy inej organizácii, než je vysielateľ, a to takým spôsobom, že signál nesúci programy nie je počas tohto prenosu prístupný verejnosti. Inými slovami namiesto svojich programov vzduchom (terestriálne) alebo po kábli ich vysielatelia posielajú rovno distribútorom, ktorí ich prenášajú verejnosti.

Súdny dvor EÚ rozhodoval v roku 2015 prípad distribúcie televíznych programov prostredníctvom technológie známej ako priamy vstup (C-325/14 *SBS Belgium*). Išlo o spor medzi belgickou organizáciou kolektívnej správy (SABAM) a spoločnosťou SBS, ktorá poskytuje komerčné vysielanie, vyrába a distribuuje televízne programy. SBS vysielala svoje relácie výlučne prostredníctvom technológie priameho vstupu. Ide pritom o proces, ktorý má dve fázy, a SBS pri ňom vysielala svoje signály, ktorými sa prenášajú programy, svojim distribútorom prostredníctvom súkromného pripojenia z bodu do bodu. Počas tohto prenosu verejnosť nemôže tento signál prijímať. V nadväznosti na to – prípadne po kódovaní – sprostredkujú distribútori signál svojim predplatiteľom, takže tí si môžu programy pozrieť na svojom televíznom prijímači, prípadne pomocou dekodéra, ktorý im poskytol ich distribútor. V závislosti od dotknutého distribútora sú signály pre-

⁴⁷ Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-325/14 z 19.11.2015 *SBS Belgium NV* proti *Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers (SABAM)*. EU:C:2015:764.

nášané satelitom, káblom alebo pripojením xDSL. Spornou otázkou potom bolo, či je SBS aj vysielacou organizáciou, ktorá tým, že vysiela prostredníctvom technológie priameho vstupu, uskutočňuje verejný prenos v zmysle článku 3 smernice 2001/29/ES. Alebo naopak, že relevantný verejný prenos uskutočňujú jedine distribútori a iné organizácie podobného typu.⁴⁸

Súdny dvor EÚ opätovne pracoval s konceptom „novej verejnosti“, pričom konštatoval, že predplatelia, ktorí sú adresátmi prenosu uskutočňovanému distribútormi v predmetnej veci sa nemôžu *a priori* považovať za novú verejnosť. Existuje tu totiž len jedna verejnosť, ktorou sú všetci predplatelia každého dotknutého distribútora.⁴⁹ Rozhodol preto tak, že článok 3 ods. 1 smernice 2001/29/ES sa má vykladať v tom zmysle, že vysielacia organizácia nevykonáva verejný prenos v zmysle tohto ustanovenia, ak vysiela svoje signály prenášajúce programy výlučne pre distribútorov signálov, pričom signály počas prenosu alebo v súvislosti s ním nie sú prístupné verejnosti, a títo distribútori následne poskytujú uvedené signály svojim predplatiteľom, aby si mohli pozrieť relácie.

Súd pritom vychádzal z toho, že prenos uskutočňovaný poskytovateľom nepredstavuje jednoduchý technický prostriedok určený na zaručenie alebo zlepšenie príjmu pôvodného vysielania v oblasti jeho pokrytia, ale že ide o samostatné poskytovanie služieb, ktoré sa uskutočňuje s cieľom dosiahnuť zisk, pričom uvedené osoby neplatia predplatné vysielacej organizácii, ale tomuto poskytovateľovi, a táto cena sa neplatí za prípadné technické služby, ale za prístup k predmetnému prenosu, čiže za diela, ktoré sú predmetom ochrany.⁵⁰

Súd preto pripustil, že nie je vylúčené, že distribútor sa môže nachádzať v nesamostatnej pozícii vo vzťahu k vysielacej organizácii a že jeho distribučné služby majú čisto technickú povahu, takže jeho zásah predstavuje iba technický prostriedok. Skutočnosť, či zásah dotknu-

⁴⁸ Rozsudok vo veci C-325/14 SBS Belgium, body 5 – 9.

⁴⁹ Rozsudok vo veci C-325/14 SBS Belgium, body 27 a 28.

⁵⁰ Analogicky rozsudok vo veci C-431/09 a C-432/09 Airfield a Canal Digitaal, bod 79.

tých distribútorov predstavuje iba technický prostriedok potom musí overiť vnútroštátny súd.

Nová smernica 2019/789 osobitne upravila prenos programov prostredníctvom priameho vstupu v článku 8. Zadefinovala, že v prípade priameho vstupu sa vysielateľ a distribútor signálu považujú za účastníkov *jediného* verejného prenosu, na ktorý musia od nositeľov práv získať súhlas. Členské štáty môžu stanoviť spôsoby na získanie súhlasu od nositeľov práv. Formuláciu uvedeného ustanovenia však nepovažujeme za ideálnu, keďže indikuje, že používateľom chráneného obsahu sú vysielateľ aj distribútor. Zastávam názor, že používateľom je len distribútor, i keď nemožno vylúčiť, že k vysporiadaniu môže v praxi dôjsť aj prostredníctvom vysielateľa. Ak sa členské štáty rozhodnú transponovať smernicu doslovne, možno predpokladať, že bude predmetom dohody, kto z týchto subjektov v praxi vysporiada práva. Vhodnejšie by však bolo transponovať uvedené ustanovenie takým spôsobom, že obaja sú síce účastníkmi jediného verejného prenosu, ale za používateľa sa považuje len jeden z nich.

Do úvahy treba pritom zobrať aj recitál 20 smernice 2019/789, ktorý upravuje, že účasť vysielateľa a distribútora signálu na jedinom verejnom prenose by nemala viesť k vzniku ich spoločnej zodpovednosti. Na druhej strane, ak distribútori signálu vysielateľom poskytujú len technické prostriedky v zmysle citovanej judikatúry Súdneho dvora EÚ na zaistenie príjmu vysielania alebo na zlepšenie tohto príjmu, distribútori signálu by sa nemali považovať za účastníkov verejného prenosu.

3.2 Retransmisia

V kontexte verejného prenosu nemožno opomenúť ani retransmisiiu. Tou sa rozumie súčasné, nezmenené a úplné šírenie vysielaného diela uskutočnené inou osobu, ako je vysielateľ alebo osoba technicky zabezpečujúca vysielanie, ktoré môže byť prijímané verejnosťou prostredníctvom elektronickej komunikačnej siete (§ 29 ods. 1 AZ). Autorský zákon pritom rozlišuje káblovú a inú (digitálnu) retransmisiiu.

Asi svetovo najznámejším prípadom porušovania práv na retransmisiu je americký prípad Aereo.⁵¹ Najvyšší súd USA v ňom rozhodol, že služby poskytované spoločnosťou Aereo umožňujúce predplatiteľom sledovať živé a časovo posunuté vysielanie terestriálnej televízie (v USA označovanej ako „over-the-air“) na zariadeniach pripojených na internet porušujú práva duševného vlastníctva (išlo o webovú stránku, ktorá poskytovala retransmisiu televízneho vysielania cez internet). Aereo bola služba so sídlom v USA, ktorá robila unikátne rozmnoženiny vysielaných programov z individuálnej antény ku každému používateľovi, ktorý o to požiadal. Keď používatelia indikovali voči Aereo, že si želajú pozerať alebo nahrávať program, vyhotovovali sa rozmnoženiny vysielania (aj keď len na pár sekúnd). Najvyšší súd následne rozhodol, že aj takéto prenos signálu „takmer naživo“ patrí do výlučných práv na verejné vykonanie.⁵²

V EÚ bol zase známy prípad TVCatchup (C-607/11 *ITV Broadcasting*),⁵³ ktorý sa týkal poskytovania služieb televízneho vysielania, ktoré umožňovali používateľom prijímať prostredníctvom internetu televízne vysielanie „naživo“. Išlo fakticky o online TV streaming ako obdobu káblovej retransmisie.⁵⁴ Spoločnosť TV Catchup pri poskytovaní takejto služby pritom garantovala, že používatelia týchto ich služieb majú prístup iba k obsahu, ktorý už majú právo pozerať legálne

⁵¹ American Broadcasting Cos., Inc. proti Aereo, Inc. 573 U.S. 431 (2014).

⁵² GIBLIN, R., GINSBURG, J.C. Asking the Right Questions in Copyright Cases: Lessons from Aereo and its International Brethren. *Columbia Law & Economics Working paper*, č. 504, 2014. [online] https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2897&context=faculty_scholarship [31.12.2019].

⁵³ Rozsudok Súdneho dvora zo 7.3.2013 vo veci C-607/11 *ITV Broadcasting Ltd and Others v TVCatchUp Ltd*. EÚ:C:2013:147.

⁵⁴ Hazucha poukazuje na to, že hoci sú tradičná káblová retransmisia a online streaming televízneho vysielania veľmi obdobné činnosti, existuje medzi nimi viacero významných technických rozdielov. Z toho aj pramenia právne otázky, ako túto činnosť správne posúdiť. HAZUCHA, B. Úloha súdov pre reguláciu nových technológií autorským právom: Nové formy prenosu televízneho vysielania cez internet. In: ADAMOVIČ, Z. (ed.). *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo*. Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2014, s. 37 a nasl.

v Spojenom kráľovstve prostredníctvom ich televíznej licencie. Medzi podmienky, s ktorými museli používatelia súhlasiť, tak patrilo získanie platnej televíznej licencie a obmedzenie využívania služieb TVCatchup na Spojené kráľovstvo, čo si poskytovateľ služby mohol overiť aj po technickej stránke. Napriek všetkým takýmto opatreniam a bez ohľadu na skutočnosť, že sa predplatelia nachádzali v oblasti príjmu tohto terestriálneho televízneho vysielania, že ho mohli legálne prijímať na televízny prijímač a že TVCatchup (na rozdiel od Aereo) nenapájal každého predplatiteľa na samostatnú anténu, ale prijímal prenos individuálne, Súdny dvor rozhodol, že v danom prípade ide o retransmisiu diel zahrnutých do terestriálneho televízneho vysielania.

Zaujímavé tiež je, ako sa Súdny dvor vysporiadal s konceptom novej verejnosti, ktorý bol popísaný vyššie. Uznal, že situácie posudzované vo veciach, v ktorých boli vydané skoršie rozsudky vo veciach C-306/05 *SGAE* (bod 40), C-403/08 a C-429/08 *FAPL* (bod 197), ako aj C-431/09 *Airfield a Canal Digitaal* (bod 72), sa zreteľne líšia od situácie, ktorá nastala vo veci týkajúcej sa TVCatchup. V citovaných veciach Súdny dvor totiž posudzoval situácie, v ktorých operátor svojím vedomým sprostredkovaním sprístupnil televízne vysielanie obsahujúce chránené diela novej verejnosti, ktorú dotknutí autori nebrali do úvahy pri udelení súhlasu k dotknutému prenosu televízneho vysielania. Vec TVCatchup sa naopak týka prenosu diel zahrnutých do terestriálneho televízneho vysielania a sprístupnenia tých istých diel na internete. Dotknutí autori musia udeliť individuálny a samostatný súhlas pre každý z týchto dvoch prenosov, keďže každý z nich sa prenáša za špecifických technických podmienok a líšia sa aj spôsoby retransmisie chránených diel, a každý z nich je určený verejnosti. Za týchto podmienok sa už netreba ďalej zaoberať podmienkou novej verejnosti.

3.3 Vyhotovenie rozmnoženiny

V súvislosti s použitím vysielania a predmetov v ňom zahrnutých nemožno obísť otázku vyhotovovania rozmnoženín vysielania v digitálnom prostredí, a to najmä keď ide o nahrávanie obsahu alebo

o vytváranie archívu, resp. o poskytovanie rozličných služieb archívu umožňujúcich sledovanie programu v inom čase, čo sa aplikuje primárne na televízne vysielanie s cieľom pozrieť si ho neskôr.

Nahrávanie obsahu používateľom sa v princípe realizuje prostredníctvom personálneho videorekordéra (*angl.* Personal Video Recorder, skrátene PVR) alebo prostredníctvom sieťového personálneho videorekordéra (*angl.* Network Personal Video Recorder, skrátene NPVR), teda istý virtuálny videorekordér (digitálny videorekordér na diaľku). V druhom spomínanom prípade ide potom o záznam vyhotovený poskytovateľom príslušnej online služby alebo jej koncovým používateľom. Otázka je, či na takúto činnosť treba súhlas nositeľov práv, alebo či sa môže aplikovať výnimka na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu.⁵⁵ Na Slovensku je táto výnimka zahrnutá v § 42 AZ, ktorý upravuje, že do autorského práva nezasahuje fyzická osoba, ktorá bez súhlasu autora použije dielo vyhotovením rozmnoženiny na svoju súkromnú potrebu na účel, ktorý nie je priamo ani nepriamo obchodný.

Na princípe virtuálneho videorekordéra funguje napríklad aj spoločnosť VCAST, ktorá poskytuje svojim zákazníkom na internete systém vyhotovovania videozáznamu do virtuálneho ukladacieho priestoru (cloud) televíznych vysielaní talianskych staníc, ktoré vysielajú terestriálne. V praxi si používateľ vyberie vysielanie na internetovej stránke spoločnosti VCAST, na ktorej je program televíznych kanálov zahrnutých v službe, ktorú táto spoločnosť poskytuje. Používateľ môže označiť konkrétne vysielanie alebo časový rámec. Následne systém spravovaný spoločnosťou VCAST zachytí televízny signál svojimi vlastnými anténami a vyhotoví záznam používateľom zvoleného časového úseku vybraného vysielania v ukladačom priestore údajov v cloude. Tento ukladač í priestor si táto spoločnosť kúpila od ďalšieho

⁵⁵ Hazucha vo svojom článku poukazuje na viaceré súvisiace zahraničné súdne rozhodnutia. HAZUCHA, B. Úloha súdov pre reguláciu nových technológií autorským právom: Nové formy prenosu televízneho vysielania cez internet. In: ADAMOVIČ, Z. (ed.). *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo*. Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2014, s. 37 a nasl.

poskytovateľa. Aktivita spoločnosti VCAST sa dostala až pred Súdny dvor EÚ (C-265/16 VCAST), ktorý sa zaoberal tým, či sa takáto činnosť môže podradiť pod výnimku z autorského práva na vyhotovenie rozmnoženiny predmetov ochrany na súkromné účely.⁵⁶ Podľa jeho názoru smernica 2001/29/ES bráni vnútroštátnej úprave, ktorá podnikateľskému subjektu dovoľuje, aby jednotlivcom poskytoval službu umožňujúcu vyhotovovať na diaľku v cloude v režime *cloud computing* rozmnoženiny diel chránených autorským právom na súkromné použitie, a to aktívnym zásahom do vyhotovovania týchto rozmnoženín, bez súhlasu nositeľa práv.

Súd pochopil prípad tak, že je to poskytovateľ služieb (v danom prípade spoločnosť VCAST), ktorý zaznamenáva vysielania a poskytne ich svojim zákazníkom na internete. Fakticky to teda nie je používateľ, ale VCAST, ktorý používa predmety ochrany, a na takéto použitie formou verejného prenosu musí získať súhlas na použitie.

3.4 Osobitné výnimky a obmedzenia súvisiace s vysielaním a v ňom zahrnutých predmetov

Slovenský autorský zákon upravuje, že všetky všeobecné výnimky a obmedzenia sú aplikovateľné aj na právo vysielateľov. Nie všetky môžu byť aj skutočne aplikovateľné, ale do úvahy treba zobrať najmä použitie vysielania na účely citovania, karikatúry, paródie, pastišu, použitie vysielania na informačné účely, vyhotovenie záznamu vysielania vysielateľom, vyhotovenie vysielania na súkromný účel, použitie vysielania na účely vyučovania a na výskum, použitie vysielania počas školských predstavení, použitie vysielania pre potreby osôb zo zdravotným postihnutím, použitie vysielania v rámci náboženských a úradných obradov a sviatkov, použitie vysielania prostredníctvom terminálu, na archívne účely a na úradné účely. Bez súhlasu možno použiť vysielanie aj vtedy, keď má použitie len minimálny ekonomický význam, ako je

⁵⁶ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 29.11.2017 vo veci C-265/16 VCAST Limited proti RTI SpA, EÚ:C:2017:913.

to v prípade dočasnej rozmnoženiny vysielania, náhodného použitia vysielania a použitia vysielania počas opráv a predvedenia prístroja.

Osobitne relevantnou výnimkou vo vzťahu k vysielaniu je výnimka, podľa ktorej vysielateľ nezasahuje do autorského práva, ak bez súhlasu autora vyhotovuje dočasnú rozmnoženinu diela prostredníctvom svojich vlastných zariadení a na účely svojho vlastného vysielania (§ 40 AZ). Uvedené sa vzťahuje aj na použitie predmetov chránených právami súvisiacimi s autorským právom. Výnimka sa vzťahuje na dve základné situácie. V prvom prípade ide o klasickú nahrávku živého vysielania, ktoré sa má reprízovať neskôr, alebo pri viacerých časových pásmach, aby sa vysielalo v určitý čas v danom časovom pásme. Druhým prípadom je predhratie vysielania na účely jeho vysielania zo záznamu (napr. nahrať záznamu, ktorý sa má odvysielať vo večerných hodinách zo záznamu). V takom prípade by síce nešlo o záznam vysielania, lebo vysielanie sa ešte neuskutočnilo. Avšak aj vyhotovenie takejto rozmnoženiny možno podradiť pod predmetnú výnimku, ak pôjde o dočasný záznam diela, prostredníctvom vlastného zariadenia a na účel vlastného vysielania.

Vysielateľ musí vyhotoviť záznam prostredníctvom vlastného zariadenia a na účel vlastného vysielania. Vlastné zariadenia vysielateľa zahŕňajú zariadenia akejkoľvek tretej osoby, ktorá koná v mene alebo v rámci zodpovednosti tohto vysielateľa (*C-510/10 DR a TV2 Danmark*). Zaznamenané dielo sa nemôže použiť inak ako na účel vlastného vysielania. To znamená, že je okrem iného vylúčené, aby vysielateľ záznam diela poskytoval tretej osobe alebo ho použil na iný účel ako jeho vlastné vysielanie. Zo systematického výkladu zákona vyplýva, že použité dielo pritom nemusí byť zverejnené [§ 18 ods. 2 písm. a) v spojení s § 6 ods. 1]. To sa môže týkať napríklad premiéry diela, z ktorého sa vyhotoví záznam na účely jeho neskoršieho vysielania. V ostatných prípadoch však zvyčajne pôjde o použitie zverejneného diela.

Z hľadiska formulácie daného ustanovenia však treba namietať, že správne má ísť len o použitie diel, ktoré sú súčasťou vysielania vysielateľa, a nie o akékoľvek diela. Na druhej strane sa výnimka vzťahuje len na vyhotovenie rozmnoženiny a nie na jeho odvysielanie alebo iné šírenie, čo je aj z hľadiska európskeho práva v poriadku. I keď zákon

upravuje ako spôsob použitia „vyhotovenie záznamu diela“, z hľadiska § 19 ods. 4 ide o vyhotovenie rozmnoženiny (§ 21).⁵⁷

Súdny dvor sa vyjadroval k otázke aplikácie výnimiek a obmedzení aj vo veci C-527/15 *Filmspeler*, označeného podľa názvu multimedialného prehrávača, ktorý slúži ako sprostredkovacie zariadenie medzi zdrojom obrazových a/alebo zvukových signálov na jednej strane a televíznou obrazovkou na druhej strane. Na tomto prehrávači boli nainštalované doplnky, ktoré obsahujú hypertextové odkazy, ktoré, ak sa spustia televíznym ovládačom od uvedeného multimedialného prehrávača, odkazujú na internetové streamingové stránky prevádzkované tretími osobami, ktoré umožňujú prístup k digitálnym obsahom. Takto boli sprístupnené predmety ochrany, ako sú filmy, seriály aj živé vysielania. Osoby, ktoré si zakúpili multimedialný prehrávač *Filmspeler*, tak mohli pristupovať ku chránenému obsahu v rámci dotknutého streamingového vysielania diel na internete.⁵⁸ Súdny dvor v danej veci konštatoval, že v takomto prípade dochádza k verejnému prenosu v zmysle čl. 3 ods. 1 smernice 2001/29/ES, pričom nepripustil, že by v danom prípade mohlo ísť o vyhotovenie dočasnej rozmnoženiny diela na multimedialnom prehrávači získaného zo streamingového vysielania na internetovej stránke tretej osoby v rozsahu výnimky v zmysle čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES (uvedený článok je transponovaný do § 54 AZ).

⁵⁷ ADAMOVIÁ, Z, HAZUCHA, B. *Autorský zákon. Komentár*. C. H. Beck, 2018, p. 319 – 323.

⁵⁸ V tejto súvislosti možno spomenúť aj smernicu Európskeho parlamentu a Rady 98/84/ES z 20.11.1998 o právnej ochrane služieb založených na podmienenom prístupe alebo pozostávajúcich z podmieneného prístupu (Ú. v. L 320). Uvedená smernica je transponovaná v zákone č. 646/2005 Z. z., ktorý upravuje ochranu niektorých programových služieb a služieb informačnej spoločnosti a opatrenia proti zariadeniam, ktoré umožňujú nepovolený prístup k týmto službám. Tento zákon zakazuje výrobu, dovoz, predaj, prenájom, prechovávanie alebo šírenie nepovolených zariadení na účely dosiahnutia zisku, ako aj inštaláciu, údržbu alebo výmenu nepovolených zariadení. Obdobne sa to vzťahuje aj na komerčnú komunikáciu na propagáciu nepovolených zariadení. Dohľad nad dodržiavaním tohto zákona vykonáva Slovenská obchodná inšpekcia a pokuty sú až do výšky 66 387, 84 eur.

4. ZÁVER

Tradične vysielatelia šíria lineárny obsah vysielania. Pod vplyvom rozvoja internetu vzniklo množstvo nelineárnych služieb, ktoré v súčasnosti získavajú čoraz väčší význam, keďže sám používateľ sa rozhoduje, čo chce pozerať, kedy a na akom zariadení. Zahrnuté sú napríklad služby simulcastingu, webcastingu, služby TV catch-up umožňujúce pozerať programy na základe vlastnej voľby načasovania, rozličné typy služieb videa na požiadanie a ďalšie.

To so sebou prináša množstvo nových výziev súvisiacich najmä s vysporiadaním práv o používanom obsahu a následnom používaní. Nová smernica o online vysielaní a retransmisii sa snaží na tieto výzvy reflektovať, i keď len vo vzťahu k parciálnym otázkam. Proces transpozície tejto smernice sa na Slovensku ešte len začína, pričom smernicu treba transponovať do 7. júna 2021. Spoločne s transpozíciou smernice o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu tak možno očakávať pomerne veľkú novelu Autorského zákona, a preto je nutné venovať tejto oblasti zvýšenú pozornosť.

Judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa vysielania a obsahu v ňom zahrnutom je pomerne bohatá a celkovo sa javí, že je prevažne na prospech autorov a iných nositeľov práv. Sekundárne využitie chráneného obsahu formou verejného prenosu zvyčajne naráža na koncept „novej verejnosti“, čo so sebou prináša potrebu vysporiadať príslušné práva individuálne, kolektívne, alebo aj kombináciou oboch foriem. S aplikáciou výnimiek a obmedzení, napríklad vo vzťahu k právu na vyhotovenie rozmnoženiny, je zase spojená vždy veľká miera právnej neistoty. Možno preto len dúfať, že ak už majú používatelia v konkrétnych prípadoch vysporiadať všetky práva, bude im to uľahčené aspoň administratívne, a to náležitou úpravou *one-stop-shop*, vo forme jednej organizácie kolektívnej správy, ktorá bude zodpovedná za vysporiadanie všetkých dotknutých práv. Aj na to by sa malo dbať pri príprave novely Autorského zákona, ktorá nás bude čakať v roku 2021.

LIMITY OBLIGAČNÍHO STATUTU U MEZINÁRODNÍCH PŘEVODŮ PRÁV K DUŠEVNÍMU VLASTNICTVÍ U ZAMĚSTNANECKÝCH VÝTVORŮ

Zuzana Vlachová*

Příspěvek se věnuje otázkám propojujícím odvětví práva duševního vlastnictví s oblastí mezinárodního práva soukromého. Nutnost zabývat se problematikou spadající do této kategorie je v současnosti stále významnější, neboť zejména díky novým a rychle se rozvíjejícím technologickým možnostem (rozvoji internetu a elektronizace, rozvoji služeb využívajících tyto možnosti), a tudíž postupující globalizaci, se ve stále větším počtu případů objevuje v soukromoprávních vztazích mezinárodní prvek, což platí ve velké míře především pro oblast smluvních (i mimosmluvních) závazkových vztahů týkajících se právě práv k duševnímu vlastnictví.¹ Uvedené má za důsledek na jedné straně větší dostupnost rozličných statků či služeb spojených s právy duševního vlastnictví, což s sebou na druhou stranu nese i nové možnosti a nový rozměr na poli porušování těchto práv.² Akcentována je tedy obvykle, především

* Studentka pátého ročníku Právnické fakulty na Masarykově univerzitě v Brně.

¹ Co se týče závazkových vztahů mimosmluvních, jedná se též o velmi aktuální problematiku, vzhledem k tematickému zaměření příspěvku jí však nebude věnována pozornost. Problematikou kolizních aspektů práv duševního vlastnictví v obecné rovině se zabývají např. KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P. *Mezinárodní právo soukromé a právo duševního vlastnictví – kolizní otázky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 388 s. Procesními aspekty se dále zabýval např. Králíček. Viz KRÁLÍČEK, J. *Prosazování práv k duševnímu vlastnictví a pravomoc dle nařízení Brusel I* [online]. Brno 2015. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce N. ROZEHNALOVÁ. <<https://is.muni.cz/th/rzrp74/>> [cit. 28.12.2019].

² Vzhledem k potenciální ubikvitě nehmotných statků a vlastnostem především internetu, existuje reálně možnost též *de facto* ubikvitních porušení práv k duševnímu vlastnictví, multistátní porušení není v současnosti výjimečné ani v oblasti práv průmyslových.

v prostoru internetu a moderních technologií obecně, důležitá vlastnost předmětů práv k duševnímu vlastnictví, tzv. potenciální ubikvita, a nezávislost nehmotných statků na hmotném nosiči,³ jež bývají označovány zároveň za hlavní příčiny častého výskytu mezinárodního prvku v soukromoprávních vztazích v oblasti práv k duševnímu vlastnictví.⁴

Kromě toho však, mimo jiné i v důsledku rozvoje technologických možností, dochází oproti dřívějším dobám i k častějšímu přeshraničnímu pohybu osob, včetně zaměstnanců, eventuálně je čím dál častější, že je zaměstnanec zaměstnán na dálku u zahraničního zaměstnavatele, pro jednoho zaměstnavatele mohou být na jediném projektu zapojeni zaměstnanci z více zemí a podobně. V oblasti práva duševního vlastnictví se se zaměstnaneckými výtvoři lze setkat též často. Úprava zaměstnaneckých výtvorů a pracovního práva je obecně úpravou specifickou. Tento příspěvek se zabývá nastíněnými právními vztahy a jejich odlišnostmi, tedy tím, jak skutečnost, že se jedná o vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, respektive o zaměstnanecké výtvoři, limituje v kolizní rovině možnosti dispozic s právy k duševnímu vlastnictví. V české právní úpravě v ZMPS⁵ je upraveno v souvislosti s problematikou práva duševního vlastnictví pouze obecné pravidlo v § 80, které navazuje na právní řád státu, pro nějž se žádá o ochranu (*lex loci protectionis*). Česká právní úprava tak, na rozdíl od některých jiných právních úprav,⁶ neobsahuje pro zaměstnanecké výtvoři zvlášť-

³ K uvedenému viz ADAMOVI, Z. Práva duševního vlastnictví. In: LYSINA, P. a kol. *Mezinárodní právo súkromné*. 2. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2016, s. 253. KNAP, K., KUNZ, O. *Mezinárodní právo autorské*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981, s. 16, 304. Těž VOJČÍK, P. a kol. *Právo duševního vlastnictví*. 2. uprav. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 21 – 23; KNAP, K. a kol. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vyd. Praha: Codex, 1994, s. 12.

⁴ KYSELOVSKÁ, T. Působnost práva na internetu. In: POLČÁK, R. a kol. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2018, s. 29 a násl. Těž KNAP, K., KUNZ, O., 1981, op. cit., s. 303.

⁵ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále „ZMPS“).

⁶ Např. čl. 122 III švýcarského IPRG [Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (IPRG) vom 18. Dezember 1987 (Stand am 1. Januar 2019)] či § 34 odst. 2 rakouského IPRG [Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR-Gesetz), Fassung vom 28.12.2019].

ní pravidlo. Obdobně ani německá právní úprava zvláštní pravidlo nezakotvuje. Na rozdíl od české literatury byla v zahraniční literatuře problematice zkoumané v tomto příspěvku věnována pozornost poměrně široce, zejména co se týče literatury německé,⁷ příspěvek tedy ze zahraniční literatury ve velké míře vychází a analyzuje zde nastíněné přístupy k dané problematice.

1. STANOVENÍ OBLIGAČNÍHO STATUTU A PŮSOBNOST ROZHODNÉHO PRÁVA

Z výše uvedeného vyplývá, že dochází stále častěji ke vzniku právních vztahů s přeshraničním rozměrem, tedy k výskytu relevantního mezinárodního prvku v těchto vztazích.⁸ V příspěvku se pozornost zaměřuje na kolizní problematiku těchto závazkových právních vztahů.⁹ Vzhledem k tomu, že pro danou oblast neexistuje právní úprava pomocí tzv. norem přímých,¹⁰ též na kolizní problematiku smluvních

⁷ V české literatuře viz KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 156-158, 320-321.

⁸ Mezinárodní prvek nesmí být zanedbatelný. Nemusí být obsažen pouze v rovině subjektů právního vztahu, může se vyskytovat především též v samotném předmětu tohoto vztahu či ve skutečnosti právně významné pro jeho vznik nebo trvání. KUČERA, Z. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň – Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, s. 23 – 24. K mezinárodnímu prvku též KNAP, K., KUNZ, O., OPLTOVÁ, M. *Průmyslová práva v mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Praha: Academia, 1988, s. 257 – 258.

⁹ Naopak otázky procesní povahy – určování soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozhodnutí – a otázky spojené s kolizní problematikou mimosmluvních závazkových vztahů nejsou primárně v příspěvku rozebírány.

¹⁰ Přímé normy pro problematiku translativních převodů zboží jsou obsaženy v Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980. Dle autonomního výkladu pojmu „zboží“ v Úmluvě, který je do značné míry souladný též s výkladem tohoto pojmu v unijních nařízeních (k tomu viz dále), se toto ustanovení vztahuje zásadně pouze na movité hmotné předměty. Na druhou stranu, smlouvy o převodech práv k softwaru již dle současného výkladu bývají pod rozsah Úmluvy rovněž zařazovány. Srov. MAGNUS, U. Article 4 Rome I Regulation: The Applicable Law in the Absence of Choice. In: FERRARI, F., LEIBLE, S. (eds.). *Rome I Regulation: The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 37.

závazkových vztahů vztahujících se k právům duševního vlastnictví se v prostoru Evropské unie aplikuje nařízení Řím I,¹¹ samozřejmě za předpokladu, že budou splněny podmínky jeho věcné, osobní, časové a místní působnosti.¹² Co se týče hierarchie pravidel obsažených v tomto nařízení, zásadně má přednost autonomie vůle stran rozhodnout si, jaké právo bude pro jejich smluvní vztah rozhodné, tedy volba práva upravená v článku 3, jež je zásadně volbou práva neomezenou. Přednost před tímto ustanovením má pouze úprava ve speciálních ustanoveních nařízení. V souvislosti se zkoumanou problematikou jde o úpravu individuálních pracovních smluv v článku 8. Neuplatní-li se žádné zvláštní pravidlo a není-li zvoleno právo dle článku 3, obsahuje nařízení náhradní pravidla pro určení rozhodného práva v článku 4, kde se v prvním odstavci nacházejí pravidla pro konkrétně vymezené smluvní typy – zvláštní pravidlo pro smlouvy ohledně práv k duševnímu vlastnictví v nařízení však není obsaženo.¹³ Další možnost tvoří pravidlo určující rozhodné právo dle bydliště poskytovatele charakteristického plnění (čl. 4 odst. 2) a případně pravidla užšího, resp. nejužšího spojení (čl. 4 odst. 3, 4). Aby bylo možné určit, dle jakého pravidla v rámci nařízení se určí rozhodné právo pro závazkové vztahy ohledně práv k duševnímu vlastnictví, musí nutně předcházet krok kvalifikace, tedy

¹¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).

¹² K otázkám podmínek působnosti nařízení Řím I viz např. KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 278 – 279. V případě, že by se neaplikovalo nařízení Řím I, což nastane jen v minimu případů, šlo by z pohledu situace, kdy by se fórum nacházelo v České republice, použít kolizních norem upravujících problematiku smluvních závazkových vztahů obecně obsažených v § 87 ZMPS, neboť zvláštní ustanovení upravující smluvní závazkové vztahy pro oblast práv k duševnímu vlastnictví český zákon neobsahuje. K jeho legislativní historii a souvislostem mezi nařízením Řím I a ostatními předpisy platnými a účinnými na území Evropské unie viz např. též KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 279 a násl.

¹³ V původním návrhu bylo v odstavci 1 písm. f): „(f) a contract relating to intellectual or industrial property rights shall be governed by the law of the country in which the person who transfers or assigns the rights has his habitual residence” [Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to contractual obligations (Rome I), COM (2005) 650 final.]. In: NISHITANI, Y. In: FERRARI, F., LEIBL, S. (eds). 2009, op. cit., s. 53.

vymezení, jaká je z pohledu unijního práva povaha takovýchto smluv. Jedná-li se o užití předpisů v rámci unijního práva, je totiž nezbytné vykládat veškeré pojmy autonomně,¹⁴ nikoli dle jednotlivých národních právních úprav¹⁵ jednotlivých členských států, ale spíše způsobem, kdy je hledáno, co je všem dotčeným právním řádům společné.¹⁶

Co se týče smluv o translativních převodech práv, v tomto případě převažuje všeobecně názor, že se kvalifikují jako smlouvy *sui generis*,¹⁷ tyto smlouvy mají však hodně blízko například ke smlouvě kup-

¹⁴ Viz bod 7 Preambule nařízení Řím I, jenž uvádí, že by měl být výklad tohoto nařízení souladný s výkladem ustanovení a působnosti nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („nařízení Brusel I“), které je dnes již nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel Ibis“), a nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro nesmluvní závazkové vztahy (dále „nařízení Řím II“); přímo pro problematiku výkladu pojmů „prodej zboží“ a „poskytování služeb“ uvádí nařízení Řím I v bodu 17 Preambule potřebu souladného výkladu s nařízením Brusel I, tedy dnes s nařízením Brusel Ibis.

¹⁵ Například ustanovení § 20 ZMPS uvádí jako primární druh kvalifikace kvalifikaci dle *legis fori* v rámci odst. 1, podpůrnou možností je pak kvalifikace funkční v odst. 2 a v odst. 3 se nachází kvalifikace dle *legis causae*.

¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 88 a násl.

¹⁷ NISHITANI, Y. *Contracts Concerning Intellectual Property Rights*. In: FERRARI, F., LEIBLE, S. (eds.). *Rome I Regulation: The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe*. Munich: Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 65. Těž z pohledu České republiky převažuje názor o kvalifikaci převodní smlouvy ohledně práv k duševnímu vlastnictví jakožto smlouvy *sui generis*, tedy jako smlouvy inominátní ve smyslu § 1746 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále „OZ“), ve znění pozdějších předpisů. Rovněž bývá konstatována blízkost těchto smluv ke smlouvám kupním. V literatuře se objevuje, a nikoli výjimečně, i názor tyto smlouvy přímo podřazující do kategorie smluv kupních. K uvedenému srov. např. BEDNÁŘ, V., KASÍK, P. § 2085. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. VI. Závazkové právo: zvláštní část (§ 2055 – 3014)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 40 – 41. V souvislosti se smlouvami přímo v režimu mezinárodního práva soukromého uvádí HÁK často přímé podřazování převodních smluv pod smlouvy kupní, ačkoli sám tento postup považuje za sporný. HÁK, J. *Známkové právo v mezinárodních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 13.

ní. Vzhledem k tomu, že nepřímým předmětem těchto smluv nejsou hmotné movité věci, což by odpovídalo autonomnímu výkladu pojmu „zboží“, nelze při absenci volby práva aplikovat pravidlo pro kupní smlouvu dle čl. 4 odst. 1 písm. a) nařízení Řím I. Co se týče smluv licenčních, kde jsou práva na nabyvatele převáděna pouze konstitutivně, ani tyto nelze podřadit pod žádné speciální ustanovení v prvním odstavci, neboť zvláštní ustanovení pro licenční smlouvy zde není zařazeno a dle autonomního výkladu, respektive dle rozhodnutí Soudního dvora EU¹⁸ se nejedná o smlouvy o poskytování služeb dle čl. 4 odst. 1 písm. b), což je pravidlo, které by mohlo připadat jinak v úvahu.¹⁹

Vzhledem k tomu, že ani smlouvy převodní, ani smlouvy licenční jako takové nespadají v návaznosti na jejich kvalifikaci pod žádný konkrétní smluvní typ v článku 4 odst. 1, většina autorů se zde shoduje na aplikování pravidla poskytovatele charakteristického plnění, alespoň na jednoduché převodní a licenční smlouvy.²⁰ Pokud nositel práv převede, eventuálně umožní užívat dané právo duševního vlastnictví, zatímco nabyvatel za uvedené zaplatí určitou peněžní částku, bude poskytovatelem charakteristického plnění převodce. Spíše pak u smluv licenčních, kde nastanou složitější případy, kdy bude smlouva například obsahovat povinnost nabyvatele práva užívat či další zvláštní ujednání, se situace může otočit a poskytovatelem charakteristického plnění pro smlouvu bude nabyvatel. Není-li možné určit tohoto poskytovatele, respektive je-li smlouva zjevně úžeji spojená s jinou zemí, užije se únikových doložek v odst. 3 a 4.²¹

¹⁸ Rozsudek Soudního dvora EU z 23.4.2009 ve věci C-533/07 Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch proti Gisele Weller-Lindhorst.

¹⁹ Licence k právům duševního vlastnictví však mohou být a v mnoha případech bývají součástí smluv franšizových, případně distribučních. Tyto smluvní typy nařízení upravuje, a to v čl. 4 odst. 1 písm. e) a f). V rámci jednotlivých právních ráďů jsou licenční smlouvy též upravovány různými způsoby; např. v českém právu jsou jako zvláštní smluvní typ upraveny v § 2358 a násl. OZ.

²⁰ Blíže k problematice určování rozhodného práva podle článku 4 nařízení Řím I např. KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 288 a násl.

²¹ Někteří autoři se v případě smluvních dispozic s právy k duševnímu vlastnictví přikláníjí přímo k pravidlu užšího spojení, kdy navrhují jako tuto zemi určit zemi, pro niž je uplatňováno právo na ochranu, tj. zemi *legis loci protectionis*, neboť tak

Dle uvedených pravidel se určí, jaké bude pro konkrétní smluvní závazek právo rozhodné. Toto právo však není možné aplikovat na veškeré otázky, které mohou v souvislosti s převodní či licenční smlouvou vyvstat. Je tedy nutno vymezit, jaké jsou meze práva rozhodného pro smluvní závazkový vztah, tedy obligačního statutu (neboli meze *legis causae*). Působnost rozhodného práva pro smlouvu vymezuje demonstrativním výčtem zejména článek 12 nařízení Řím I, obligační statut se tedy skutečně aplikuje pouze na otázky samotné smlouvy (zařazen výklad smlouvy, otázka plnění, důsledky porušení závazku, zánik závazku a důsledky neplatnosti právního jednání). Dále pak na *legem causae* navazuje nařízení i problematiku materiální platnosti smluv (článek 10) či se jedná o první možnost pro otázku platnosti formální (článek 11). Vedle tohoto kritéria obsahuje článek 11 upravující formální platnost ještě kaskádu dalších podpůrných pravidel, přičemž účelem takovéto konstrukce je zvýšit pravděpodobnost zachování platnosti právního jednání.²² Zásadní meze obligačního statutu pak tvoří především problematika upravená personálním statutem²³ a věcným statutem.²⁴

by došlo ke sjednocení rozhodného práva jak pro otázky smluvní, tak pro mimosmluvní (viz článek 8 nařízení Řím II) i otázky samotného práva duševního vlastnictví. K tomu viz např. TORREMANS, P. L. C. Licenses and assignments of intellectual property rights under the Rome I Regulation. *Journal of Private International Law* [online]. 2008, vol. 4, no. 3, s. 33 – 34. <http://eprints.nottingham.ac.uk/1693/> [cit. 28.12.2019].

²² Von HEIN, J. Art. 11 Rom I-VO. In: RAUSCHER, T. (ed.). *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR/EuIPR: Kommentar. Band III, Rom I-VO, Rom II-VO*. 4. Aufl. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 491 – 493. GIULIANO, M., LAGARDE, P. (1980) Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations. Official Journal C 282, 31 October 1980. [EU Council of the EU Document] [online]. 1980, s. 31. <http://aei.pitt.edu/1891/> [cit. 28.12.2019].

²³ V českém právním řádu se jedná o problematiku upravenou zejména v § 29 a 30 ZMPS.

²⁴ Na převod vlastnického práva se nařízení Řím I též nevztahuje. Základní pravidlo pro stanovení věcného statutu se, stejně jako u personálního statutu, nachází v českém národním právu, zde v § 69 a násl. ZMPS. Věcný statut je však (dle české úpravy) prolamován statutem obligačním v § 70 odst. 2 ZMPS. Obdobné zvláštní pravidlo výslovně pro práva duševního vlastnictví však český ZMPS neobsahuje.

2. MEZE OBLIGAČNÍHO STATUTU V SOUVISLOSTI S PRÁVEM DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

V oblasti dispozic s právy k duševnímu vlastnictví jako takovými lze dále hovořit rovněž o tzv. statutu duševně-vlastnickém, který tvoří další z mezí obligačního statutu. Pro otázky spojené nikoli se smlouvou, ale se samotnými právy k duševnímu vlastnictví se uplatní pravidlo,²⁵ že se tyto otázky budou posuzovat podle právního řádu státu, pro který je uplatňován nárok na ochranu, jedná se tedy o hraniční určovatel *lex loci protectionis*. Jak již bylo nastíněno, v českém právním řádu jsou existenciální otázky práv duševního vlastnictví upraveny v § 80 ZMPS.²⁶ Co se týče vymezení rozsahu působnosti tohoto ustanovení, tedy které všechny záležitosti spadají pod *lex loci protectionis*, všeobecně panuje shoda na tom, že se pod rozsah této právní normy řadí otázky vzniku práva, jeho obsahu a jeho trvání.²⁷

Dále se jedná v souvislosti se smluvními dispozicemi zejména o otázku převoditelnosti daného práva k duševnímu vlastnictví, tedy jak může majitel se svým právem nakládat, přičemž všeobecně převládá názor, že i tato otázka spadá pod rozsah *legis loci protectionis* (z pohledu České republiky tedy dle normy obsažené v § 80 ZMPS),²⁸ neboť by měl

²⁵ Jedná se o převažující názor, byť existují, alespoň ohledně některých dílčích otázek, jako je zejména otázka prvotního nositele práv k duševnímu vlastnictví, názory odlišné, navrhuující jako alternativu především hraniční určovatel *lex originis* (viz dále).

²⁶ § 80 ZMPS zní: „Práva duševního vlastnictví se řídí právním řádem státu, který tato práva přiznává a poskytuje jim ochranu.“

²⁷ KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 155, 166 a násl.

²⁸ FAWCETT, J. J., TORREMANS, P. *Intellectual property and private international law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 747. Obdobně též METZGER, A. *Transfer of Rights, Licence Agreements, and Conflict of Laws: Remarks on the Rome Convention of 1980 and the Current ALI Draft*. In: BASEDOW, J. a kol. (eds.). *Intellectual Property in the Conflict of Laws*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2005, s. 63. K tomu též BASEDOW, J. *Foundations of Private International Law in Intellectual Property*. In: BASEDOW, J., KONO, T., METZGER, A. *Intellectual Property in the Global Arena: jurisdiction, applicable law, and the recognition of judgments in Europe, Japan and the US*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2010, s. 3 – 29. ULMER, E. *Die Immaterialgüterrechte im internationalen Privatrecht*. Köln: Carl Heymanns Verlag, 1975, s. 50.

tyto možnosti stanovovat tentýž zákonodárce, jenž vymezuje též obsah a rozsah daného ochranného práva.²⁹ Rovněž požadavek registrace do veřejného seznamu se často podřazuje pod rozsah působnosti *legis loci protectionis*.³⁰ Další podstatnou otázkou je též otázka určení, kdo je (prvotním) nositelem práv k duševnímu vlastnictví. I v tomto případě převládá názor, že nespadá pod *legem causae* a lze ji podřazovat pod rozsah *legis loci protectionis*.³¹ Sem se řadí rovněž otázky účinků převodních (zejména licenčních) smluv *erga omnes*.³² Naopak otázky týkající se účinků smluv *inter partes*, jak vyplývá z již uvedeného, spadají do působnosti obligacího statutu, ledaže by došlo k posouzení ochranných ustanovení pro autora například z oblasti licenčních smluv jakožto ustanovení povahy imperativních norem ve smyslu článku 9 odst. 1 nařízení Řím I, a tudíž by se tyto uplatnily bez ohledu na rozhodné právo.³³

Důležité je pak právě i možné omezení speciálními kolizními normami, které nařízení Řím I obsahuje, pro tento příspěvek konkrétně prostřednictvím zmiňovaného článku 8 upravujícího individuální pracovní smlouvy,³⁴ neboť nehmotné statky, jež mohou být a bývají chrá-

²⁹ TOCHTERMANN, L., *Sukzessionsschutz im Recht des Geistigen Eigentums: eine Untersuchung unter besonderer Berücksichtigung international-privatrechtlicher Zusammenhänge*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2018, s. 245 – 246.

³⁰ FAWCETT, J. J., TORREMANS, P., 2011, op. cit., s. 747.

³¹ Jak bude dále uvedeno, v případě prvotního nositelství práv uvedené není přijímáno jednotně.

³² DREXL, J. In: Von HEIN, J. *Internationales Privatrecht II: Internationales Wirtschaftsrecht, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 50-253)*. 7. vyd. München: C. H. Beck, 2018, s. 1348.

³³ Článek 9 upravuje imperativní normy *legis fori* (odst. 2), či eventuálně třetí země (odst. 3). Zohlednit je třeba i imperativní normy *legis causae*, byť je ustanovení čl. 9 nařízení Řím I výslovně neuvádí. K imperativním normám viz např. KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 164, 323 a násl. Otázkou je, zda a jaké konkrétní právní normy by z oblasti práva duševního vlastnictví mohly být posouzeny jakožto imperativní.

³⁴ Rozsáhlá a aktuální je však i problematika spotřebitelských smluv, na níž se vztahuje úprava obsažená v článku 6 nařízení Řím I, neboť se v dnešní době do on-line prostředí *de facto* postupně přesouvá těžiště kontraktace, mimo jiné i se spotřebiteli, což platí bezvýjimečně a citelně i pro smlouvy zejména licenční k právům duševního vlastnictví.

něny právy k duševnímu vlastnictví, jsou v poměrně velkém počtu případů výsledkem činnosti tvůrce v rámci pracovního či obdobného poměru, jedná se dle české terminologie zejména o zaměstnanec-ká díla³⁵ či podnikové vynálezy,³⁶ ale též například o zaměstnanecké průmyslové vzory.³⁷ Uvedeným případům je společné to, že se jedná o situace jednak mající vlastní specifickou právní úpravu, která navíc ani na úrovni Evropské unie není příliš harmonizovaná, respektive unifikovaná,³⁸ a tudíž se napříč státy odlišuje, a jednak jde o problematiku nacházející se svým způsobem na pomezí mezi právem duševního vlastnictví a právem pracovním, což zapříčiňuje i onu odlišnou úpravu.

Uvedené má za důsledek mimo jiné to, že se též liší jak samotná kolizně právní úprava dané problematiky, tak i teoretické přístupy k jejímu řešení. Na smlouvu, jíž bude zaměstnavatel ať už konstitutivně, nebo translativně převádět na třetí osobu práva k duševnímu vlastnictví vztahující se k nehmotnému statku vytvořenému zaměstnancem (eventuálně vícero zaměstnanci) v rámci pracovněprávního vztahu, se budou vztahovat články 3, respektive 4 nařízení Řím I. Rozhodné právo se tedy určí dle pravidel nastíněných výše. Problematika toho, že se jedná o zaměstnanecké výtvoř, se projeví především v rámci tzv. předběžných otázek.³⁹ Půjde zejména o to, kdo je nositelem práv, jaké

³⁵ Upraveno § 58 zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále „AZ“).

³⁶ Upraveno § 9 a 10 zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZákVyn“).

³⁷ Upraveno § 13 a násl. zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů (dále „PrůmVz“).

³⁸ Na unijní úrovni jsou upraveny průmyslové vzory Společenství [Nařízení Rady (ES) č. 6/2002 ze dne 12. prosince 2001 o (průmyslových) vzorech Společenství], i zde je zahrnuto pravidlo pro zaměstnanecké výtvoř (čl. 14 odst. 3). Dále je přijata úprava evropských patentů s jednotným účinkem [Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1257/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany; Nařízení Rady (EU) č. 1260/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany, pokud jde o příslušná ustanovení o překladu; Dohoda o jednotném patentovém soudu].

³⁹ K předběžným otázkám ROZEHNALOVÁ, N., 2016, op. cit., s. 118 a násl.

je postavení zaměstnavatele, zda je tedy zaměstnavatel vůbec oprávněn s právy k duševnímu vlastnictví nakládat, a následně zda a případně jaké povinnosti mohou nabyvateli vzniknout ve vztahu k zaměstnanci jakožto originárnímu tvůrci daného nehmotného statku. Specifika tak prostupují otázkami subjektů duševně vlastnické ochrany, prvotního nositelství práv, omezeními převodů, liší se přístupy v závislosti na tom, zda se jedná o problematiku práv průmyslových, či práva autorského.

Proto bude pozornost dále věnována otázkám zaměstnaneckých výtvorů jako takových, klíčovým pro dispozice s právy duševního vlastnictví jež, jak bylo uvedeno, mají spadat pod rozsah *legis loci protectionis*, a jichž se uvedené nejvíce dotýká (převoditelnost, prvotní nositelství práv), a s tím souvisejícím názorům na kolizní režim zaměstnaneckých výtvorů s ohledem na daný pracovněprávní vztah.

3. ZAMĚSTNANECKÉ VÝTVORY V OBLASTI AUTORSKÝCH PRÁV

3.1 Problematika převoditelnosti práv

V oblasti práv k duševnímu vlastnictví se rozlišuje mezi případy, kdy se k danému nehmotnému statku váží pouze práva majetková, a těmi, kdy se k nim pojí též práva osobnostní, přičemž povaha práv, jež se váží k danému nehmotnému statku, se projevuje právě v otázce převoditelnosti. V jednotlivých právních řádech se úprava i v této rovině liší, v rámci posuzování kolizní problematiky je třeba zohledňovat i tento aspekt. V České republice se v případě autorských práv uplatňuje dualistická,⁴⁰ resp. kvazidualistická koncepce⁴¹ zakotvená v § 10 AZ. Autorské právo je spjato s osobností autora, autorovi náleží dle české-

⁴⁰ SRSTKA, J. Majetková práva autora. In: SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017, s. 94.

⁴¹ TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 139 – 140.

ho právního řádu práva osobnostní (§ 11 AZ), jež jsou zcela vázaná na jeho osobu, a tudíž se jich autor nemůže vzdát, jsou absolutně nepřevoditelná a jeho smrtí zanikají,⁴² a dále mu náleží práva majetková (§ 12 a násl. AZ), jež jsou *inter vivos* převoditelná pouze konstitutivně. Oproti tomu například v německém právu je upravena tzv. koncepce monistická, právo autora zde tvoří jednotný celek zahrnující v sobě dohromady osobnostní a majetková práva autora,⁴³ či naopak ve francouzském právu je zakotvena tzv. dualistická koncepce, jež umožňuje převoditelnost majetkových práv autora.⁴⁴ Dle právní úpravy v USA jsou pak autorská práva zcela převoditelná.⁴⁵

Ani úprava zaměstnaneckých děl tak není napříč státy jednotně upravená. V českém právním řádu je i v případě zaměstnaneckých děl respektována nepřevoditelnost autorských práv. Výchozím nastavením však je, že na základě zákonného kvazilicenčního omezení⁴⁶ zakotveného v § 58 odst. 1 AZ přechází oprávnění k výkonu majetkových práv na zaměstnavatele, neujedná-li si strany smluvně jiné řešení, přičemž v takovémto případě jsou omezena i autorova osobnostní práva (§ 58 odst. 4 AZ). Konstitutivní převod majetkových práv zaměstnavatelem na třetí osobu dále právní úprava umožňuje, zaměstnanec však s tímto převodem musí vyjádřit souhlas (§ 58 odst. 1 AZ). Zcela odlišný přístup lze najít v americké právní úpravě, kde na základě uplatnění doktríny *works made for hire* zaměstnavatel, respektive objednatel zásadně může i s právy k dílu vytvořenému zaměstnancem volně disponovat.⁴⁷

⁴² KNAP, K. a kol. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: Codex, 1994, s. 29.

⁴³ Viz § 11 německého autorského zákona [Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 28. November 2018 (BGBl. I S. 2014) geändert worden ist; též „UrhG“]. K tomu SCHACK, H. *Urheber- und Urhebervertragsrecht*. 6. vyd. Tübingen: Mohr Siebeck, 2013, s. 174 – 175.

⁴⁴ Koncepce *droit d'auteur* a rozlišování *droit moral* a *droits patrimoniaux* zakotvené v Art. 1, 6 a 25 a násl. francouzského autorského zákona [Loi n°57-298 du 11 mars 1957 sur la propriété littéraire et artistique].

⁴⁵ Viz § 201 (d) U. S. Copyright Act of 1976.

⁴⁶ TELEČ, I., TŮMA, P., 2019, op. cit., s. 649-650.

⁴⁷ Viz § 201 (b), (d) U. S. Copyright Act of 1976.

3.2 Subjekty ochrany práv a právo rozhodné pro prvotní nositelství práv

Obecně dle české právní úpravy může být autorem pouze fyzická osoba, jež dílo vytvořila (§ 6 AZ), přičemž ani u děl zaměstnaneckých tomu není odlišně. Jak již bylo uvedeno, má zaměstnavatel (fyzická/právnícká osoba) ze zákona pouze oprávnění vykonávat majetková práva autora k zaměstnaneckému dílu, neujedná-li si strany něco jiného, a k materiální platnosti dispozic s právy potřebuje autorův souhlas (§ 58 odst. 1 AZ).⁴⁸

V německém právu může být prvotním nositelem práv též jedi- ně autor díla jakožto fyzická osoba. Toto pravidlo rovněž platí i pro zaměstnanecká díla, u nichž se však v německém právu oproti české právní úpravě vychází z toho, že autorovi náleží ze zákona autorská práva neomezeně i tehdy, vytvoří-li dílo v pozici zaměstnance. Chtějí-li strany převést výkon majetkových práv na zaměstnavatele, musí být tento převod učiněn skrze smluvní úpravu v pracovní smlouvě (§ 43 německého UrhG).⁴⁹ Dalším příkladem může být úprava francouzská, kde je upravena výjimka pro díla kolektivní. V tomto případě může být prvotním nositelem práv i osoba právnícká.⁵⁰ Význam pro problematiku zaměstnaneckých děl má pak americká právní úprava s doktrínou *works made for hire*, kde zákon stanoví, že není-li ujednáno mezi stranami odlišně, je prvotním nositelem práv k dílu vytvořenému zaměstnancem (resp. dílu vytvořenému na objednávku) zaměstnavatel.⁵¹

Co se týče problematiky mezinárodního práva soukromého, jak již bylo uvedeno, řadí se dle převažujícího názoru otázka nositelství práv, tedy kdo je prvotním nositelem práv či zda jím může být i právnícká osoba, pod rozsah *legis loci protectionis*. Existují však odlišné názory. Především se jedná o názor prosazovaný v německé doktríně

⁴⁸ KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 158.

⁴⁹ SCHACK, H., 2013, op. cit., s. 156-157, 536.

⁵⁰ Viz Art. L.113-5 Code de la propriété intellectuelle.

⁵¹ Před zákonnou domněnkou má přednost odchylné ujednání stran. Viz § 201 (b) U. S. Copyright Act of 1976.

Schackem, který navrhuje jako hraniční určovatel, alespoň pro otázky prvotního nositelství práv v rámci autorského práva, *lex originis*, tedy právo státu prvního uveřejnění díla.⁵² *Schack* uvedené odůvodňuje především univerzální povahou autorských práv, neformálností jejich ochrany a poukazem na podobnost autorských práv s právy věcnými.⁵³ Koncepce však nerespektuje povahu autorských práv, jež sice vznikají neformálně, ale jsou postavena na obdobných principech jako práva průmyslová, zejména co se týče uplatnění principu teritoriality.⁵⁴ Dané koncepci bývá dále vyčítána zejména její arbitrárnost a narušování právní jistoty subjektů, a že tento přístup může působit diskriminačně. Převážně tedy není přijímán a stále převažuje prosazování *lex loci protectionis* i pro otázku prvotního nositelství autorských práv.⁵⁵

Jak je evidentní z již nastíněného, v rovině zaměstnaneckých děl se rozlišují dvě úrovně. V první řadě se bude jednat o otázku, kdo je prvotním nositelem autorských práv k dílu v rámci zaměstnaneckého poměru, tedy ve vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Až uvedené bude mít důsledky ve vztahu ke třetím osobám, tedy kdo ze zúčastněných může autorská práva, respektive jejich výkon, převádět na třetí osoby, případně za jakých podmínek.

⁵² SCHACK, H., 2013, op. cit., s. 499-500.

⁵³ SCHACK, H., 2013, op. cit., s. 445-446. SCHACK, H. In: LEIBLE, S., OHLY, A. (eds.). *Intellectual property and private international law*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009, s. 94 a násl.

⁵⁴ Uvedené je navázáno tudíž na kolizi principu teritoriality (nejčastěji spojovaného s použitím hraničního určovatele *lex loci protectionis*) jakožto většinově přijímané a prosazované zásady ovládající oblast práva duševního vlastnictví s principem univerzality, jež prosazuje též zejména *Schack* (právě ve spojení s hraničním určovatelem *lex originis*), které sice jakožto hmotněprávní zásady nelze ztotožňovat s problematikou kolize mezi pravidlem *lex loci protectionis* a *lex originis* v rovině kolizní, avšak též souvisí s problematikou přístupu k právům duševního vlastnictví zejména s ohledem na otázku prvotního nositelství práv. K tomu KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 138 – 142.

⁵⁵ K uvedené problematice srov. DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1253 a násl. McGUIRE, M.-R. Das Urheberrecht in der Cloud – Universalitätstheorie vs. Schutzlandprinzip. In: LEIBLE, S. (ed.). *Der Schutz des Geistigen Eigentums im Internet*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2012, s. 143 a násl.

3.3 Právo rozhodné pro pracovní smlouvu

Jelikož se zkoumaná problematika nachází na pomezí úpravy práva duševního vlastnictví a práva pracovního,⁵⁶ je nutné vymezit limity práva rozhodného pro pracovní smlouvu ve vztahu k právu země ochrany (*lex loci protectionis*). Práva a povinnosti z individuální pracovní smlouvy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, i ve spojitosti se zaměstnaneckými díly, se budou posuzovat dle práva rozhodného dle článku 8 nařízení Řím I. I zde je primární volba práva (odstavec 1). Jedná se však o tzv. materializovanou volbu práva, což znamená, že ani jí se nelze odchytil od kogentních ustanovení pro smlouvu jinak rozhodného práva, jež chrání zaměstnance.⁵⁷ Není-li stranami právo zvoleno, resp. pro účely určení právního řádu, jehož ochranné kogentní normy je třeba respektovat, stanoví se rozhodné právo postupně dle pravidel v odstavcích 2 až 4. Primárně jde o právo země místa obvyklého výkonu práce zaměstnance (odst. 2), podpůrně pak o právo země, kde se nachází provozovna, jež zaměstnance zaměstnala (odst. 3), a i uvedené ustanovení obsahuje únikovou doložku v podobě země užšího spojení se smlouvou (odst. 4). Je však nutno poznamenat, že není klíčové jen to, jak se právo rozhodné určí a jakým způsobem úprava zaměstnaneckých děl ovlivní následné nakládání s právy a vztahy mezi zúčastněnými subjekty. Otázkou vždy je, zda se vůbec o režim individuální pracovní smlouvy a zaměstnaneckého díla bude jednat. Co se týče pojmů obsažených přímo v článku 8 nařízení Řím I (individuální pracovní smlouva, obvyklé místo výkonu práce), tyto je třeba vykládat autonomně.⁵⁸ Nebude se jednat samozřejmě pouze o práci vykonávanou na základě pracovní smlouvy v pracovním poměru v úzkém smyslu, jak je chápe například český zákoník práce,⁵⁹ výklad těchto pojmů je

⁵⁶ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1340.

⁵⁷ K tomu srov. body 35 a 37 Preambule nařízení Řím I. Též SCHACK, H., 2013, op. cit., s. 603. MARTINÝ, D. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 365.

⁵⁸ PALAO MORENO, G. Article 8. In: MANKOWSKI, M. (ed.). *European Commentaries on Private International Law (ECPIL): Commentary. Volume II. Rome I Regulation*. Köln: Otto Schmidt, 2017, s. 581 a násl.

⁵⁹ § 30 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

širší.⁶⁰ Důležitá však je dále i kvalifikace, zda se vůbec jedná o zaměstnanecké dílo, což není pojem užívaný unijní úpravou.⁶¹

3.4 Aplikace pracovněprávního statutu na otázku prvotního nositelství práv?

Otázka, zda se právo rozhodné pro pracovní smlouvu aplikuje i na otázku prvotního nositelství práv, není v českém prostoru zatím podrobně řešena.⁶² *Drexl* uvádí, že názor na ni není jednoznačný.⁶³ *Schack* například uvádí, že se na tento vztah použije právo rozhodné pro pracovní smlouvu.⁶⁴ *Ulmer* došel u otázky nositelství práv u zaměstnanec-kých děl k limitaci právem rozhodným pro pracovní poměr,⁶⁵ jakožto výjimce z jím jinak prosazovaného *lex loci protectionis*, byť sám též po-

⁶⁰ PALAO MORENO, G. In: MANKOWSKI, M. (ed.), 2017, op. cit., s. 581-582.

⁶¹ Národní úprava kvalifikace je vymezena v § 20 ZMPS. O zaměstnanecké dílo se nebude jednat např. v případech, že dílo vznikne v rámci činnosti na univerzitě a autorem (případně spoluautorem) bude student, zde se bude jednat za splnění podmínek o dílo školní (§ 60 AZ), což je institut, který též není v zahraničí často zakotven. Dále se též bude jednat o to, za jakých podmínek zaměstnanec dílo vytvořil. Zaměstnaneckými díly nejsou dle českého právního řádu zásadně ani díla vytvářená na objednávku (§ 61 AZ), avšak ani to neplatí absolutně, neboť zákon zakotvuje tzv. fiktivní zaměstnanecká díla, u nichž se místo úpravy v § 61 použije úprava zaměstnaneckých děl (§ 58 odst. 7 AZ; viz TELEČ, I., TŮMA, P., 2019, op. cit., s. 658).

⁶² Viz však KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 156 – 158, 320 – 321.

⁶³ A ani německá judikatura se k tomuto problému zatím příliš nevyjadřovala. Srov. DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1343.

⁶⁴ SCHACK, H., 2013, op. cit., s. 601. Na uvedené má vliv však i to, že, jak bylo uvedeno, v rámci německého práva může zaměstnavatel vykonávat práva k zaměstnaneckému dílu jen na základě smluvního ujednání. *Schack* dokládá uvedené též čl. 122 III švýcarského IPRG, kde je stanoveno: „*Verträge zwischen Arbeitgebern und Arbeitnehmern über Rechte an Immaterialgütern, die der Arbeitnehmer im Rahmen der Erfüllung des Arbeitsvertrages geschaffen hat, unterstehen dem auf den Arbeitsvertrag anwendbaren Recht.*“

⁶⁵ Na otázku prvotního nositelství by se mělo použít právo rozhodné pro převod či udělení práv, přičemž v tomto případě nachází uplatnění právě právo rozhodné pro pracovní poměr. Srov. ULMER, E., 1975, op. cit., s. 42, 108 – 109, 116 – 117.

ukazoval na možné problémy, které mohou v souvislosti se zaměstnaneckými díly nastat.⁶⁶ Aplikace práva rozhodného pro pracovní poměr, resp. smlouvu na otázku (prvotního) nositelství práv by znamenala, že se tato osoba určí dle jediného rozhodného práva univerzálně a bez dalšího bude oprávněna vystupovat jakožto nositel práv při jejich výkonu, a tedy i při dispozicích s nimi v ostatních zemích, což však nutně naráží na zmiňované principy ovládající práva duševního vlastnictví, především co se týče principu teritoriality, a tudíž teritoriální omezenosti práv duševního vlastnictví, včetně práva autorského. Ulmer sice akceptoval uvedenou možnost, avšak uváděl, že i takto je třeba na postavení zaměstnavatele uplatňujícího práva pohlížet pohledem daného vnitrostátního práva.⁶⁷ Uvedené dle něj bylo dále možné uplatňovat stále jen v mezích práva země, pro niž je uplatňován nárok na ochranu; ostatní otázky, týkající se osobnostních práv autora, převoditelnosti práv či délky a počítání trvání práv, se dle něj tedy měly řídit i zde *lege loci protectionis*.⁶⁸

Drexl spatřuje v takovém řešení značné obtíže, zejména ohledně kolize připuštění originárního nabytí práv zaměstnavatelem dle pracovněprávního statutu s problematikou převoditelnosti daného práva.⁶⁹ Drexl se tak, i přes četné nejasné aspekty, pro otázku prvotního nositelství autorských práv přiklání přímo k použití *lex loci protectionis*.⁷⁰ Důvody, které Drexl uvádí ve prospěch aplikace tohoto pravidla,

⁶⁶ Poukazoval na problém uplatňování dle amerického práva vzniklého zaměstnaneckého díla zaměstnavatelem například v Německu, kdy by uvedené bylo možné stejně jen v mezích německého práva. Viz ULMER, E., 1975, op. cit., s. 42.

⁶⁷ ULMER, E., 1975, op. cit., s. 42. V jeho případě tedy pohledem práva německého. Nabytí práv vzniknuvších v USA by se v Německu vykládalo jako na nabytí smluvní cestou, jak to umožňuje německé právo [„*Handelt es sich dagegen beispielsweise darum, daß ein Werk, das in den USA im Rahmen eines Arbeitsverhältnisses geschaffen wurde, in Deutschland verwertet werden soll, so ist von dem Copyright des Arbeitgebers auszugehen. Der Erwerb des Copyright kann aber in Deutschland nur als vertraglicher Erwerb gedeutet werden.*“].

⁶⁸ ULMER, E., 1975, op. cit., s. 42.

⁶⁹ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1344.

⁷⁰ Přičemž poukazuje na možná úskalí i tohoto přístupu a všeobecně doporučuje co nejširší výklad ujednání mezi stranami zohledňující smysl toho, jak si proble-

jsou podobné těm, proč neaplikovat *lex originis*. Jde zejména o vyvážení se štěpení navázání duševně vlastnických otázek v konkrétním případě a větší právní jistotu.⁷¹

Že přístup k této problematice není jednotný a jednotlivé státy si též kolizní normy pro danou oblast upravují odlišně, ukazuje například § 34 rakouského IPRG, který v odstavci 1 zakotvuje pro existenciální otázky práva duševního vlastnictví pravidlo *lex loci protectionis*, avšak v odstavci 2 obsahuje zvláštní úpravu pro zaměstnanecké výtvary navazující též na právo rozhodné pro pracovní smlouvu (viz dále).

4. ZAMĚSTNANECKÉ VÝTVORY V OBLASTI PRŮMYSLOVÝCH PRÁV

4.1 Problematika převoditelnosti práv

Z pohledu českého práva jsou rozlišována průmyslová práva tvůrčí a práva na označení. U první kategorie náleží původci vedle majetkových práv také osobnostní práva, jež jsou s touto osobou nerozlučně spjata, a jsou tudíž opět zcela nepřevoditelná; u práv na označení má jejich vlastník práva majetková.⁷² Co se týče majetkových práv, jsou zásadně translativně převoditelná (§ 11 odst. 1 ZákVyn, § 30 a násl. Prům-Vz).⁷³ Co se týče zaměstnaneckých výtvarů, například podnikových vy-

matiku mezi sebou upravily. DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1344. Drexl zde upozorňuje též na článek 3:201 CLIP Principles zabývající se otázkou nositelství práv, jež dle něj přiměřeně zohledňuje zájmy obou stran. K tomu srov. též KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 160.

⁷¹ Uvedené se projeví mnohem citelněji v případech, kdy se na vytváření díla zúčastní větší počet osob (zejména zaměstnanců, eventuálně zaměstnavatelů). DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1345.

⁷² KYSELOVSKÁ, T., KOUKAL, P., 2019, op. cit., s. 89 a násl.

⁷³ Z průmyslových práv duševního vlastnictví je omezena převoditelnost označení původu a zeměpisných označení (§ 8 zákona č. 452/2001 Sb.) či kolektivní ochranné známky (§ 39 zákona č. 441/2003 Sb.).

nálezů (§ 9 a 10 ZákVyn),⁷⁴ zákon vychází z toho, že vytvoří-li původce, jenž je zaměstnancem, za zákonem stanovených podmínek (§ 9 odst. 1 ZákVyn) vynález, přechází právo na patent na zaměstnavatele přímo ze zákona, pokud si strany neujednají odlišně. Vzhledem k tomu, že se jedná o přechod translativní povahy, není zde, na rozdíl od úpravy obsažené v § 58 odst. 1 AZ, k dalším dispozicím třeba souhlasu vynálezce. Právo na původcovství jakožto osobnostní právo zůstává nedotčeno vynálezci (§ 9 odst. 1 ZákVyn). V Německu jsou vynálezy zaměstnanců upraveny ve zvláštním zákoně,⁷⁵ zaměstnavatel musí poté, co jej zaměstnanec uvědomí o vytvoření vynálezu, na něj uplatnit nárok, a pak majetková práva spojená s vynálezem (právo na patent) též přejdou na zaměstnavatele.⁷⁶ V § 9 ArbNERfG je stejně jako v rámci českého práva zakotveno právo původce na odměnu.⁷⁷ Dále například ve švýcarském právu je problematika zaměstnaneckých vynálezů upravena v závazkovém právu, výchozí nastavení zde je, že zaměstnanecké vynálezy náleží zaměstnavateli, nedá-li je výslovně k dispozici zaměstnanci, přičemž zaměstnanci ze zákona opět náleží přiměřená odměna.⁷⁸

⁷⁴ Zaměstnanecké průmyslové vzory jsou upraveny v § 13 a násl. PrůmVz. Úprava je v základních rysech důležitých pro zkoumanou problematiku (výchozí nastavení přechodu práv na zaměstnavatele, není-li ujednáno odlišně, či právo na přiměřenou odměnu přímo ze zákona) podobná podnikovým vynálezům, k odlišnostem např. ČADA, P. *Chránit/nechránit, to je otázka: výsledky výzkumu a vývoje, jejich ochrana a komercializace*. Plzeň: Alevia, 2014, s. 99 a násl.

⁷⁵ Arbeitnehmererfindungsgesetz [dále „ArbNERfG“; Gesetz über Arbeitnehmererfindungen in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 422-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 7 des Gesetzes vom 31. Juli 2009 (BGBl. I S. 2521) geändert worden ist].

⁷⁶ § 5 – 7 ArbNERfG. Zákon rozlišuje též např. mezi tzv. *Diensterfindungen* a *freie Erfindungen*.

⁷⁷ Dále např. Rüge se ve své práci zabývá úpravou zaměstnaneckých vynálezů v USA. Viz RÜGE, L. *Internationales Arbeitnehmererfinderprivatrecht. Die Einzelerfindung und die Gemeinschaftserfindung von Arbeitnehmern im Internationalen Privatrecht Deutschlands, Europa und der Vereinigten Staaten von Amerika*. München: Herbert Utz Verlag, 2009, s. 159 a násl.

⁷⁸ Viz čl. 332 tohoto zákona [Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) vom 30. März 1911 (Stand am 1. November 2019)].

4.2 Subjekty ochrany práv a právo rozhodné pro prvotní nositelství práv

Co se týče otázky nositelů práv, i v oblasti průmyslových práv bude třeba vymezit rozsah uplatnění *legis loci protectionis* a pracovněprávního statutu. Jak vyplývá z již uvedeného, osobnostní práva původcovská jsou nepřevoditelná a vztahuje se na ně *lex loci protectionis*.⁷⁹ V tomto případě se nejedná primárně o otázku související s pracovním vztahem, ale o samotnou osobu zaměstnance jakožto vynálezce a jeho obraz na veřejnosti.⁸⁰ Jedná se zejména o právo být, resp. nebýt (například na přihlášce) uváděn jménem jakožto původce (§ 25 ZákVyn).

Otázkou je, dle jakého práva se bude určovat, kdo je nositelem práv majetkových. Pro určení práva rozhodného v tomto případě bývají nabízeny tyto možnosti: právo rozhodné pro pracovní smlouvu; právo státu, kde má zaměstnanec obvyklé místo výkonu zaměstnání; právo státu, kde má sídlo zaměstnavatel (všechny tři uvedené možnosti jsou zohledněny v rámci pravidel pro určení práva rozhodného pro individuální pracovní smlouvu dle článku 8 nařízení Řím I, jak bylo uvedeno výše); či právo státu, pro který je uplatňován nárok na ochranu (tedy *lex loci protectionis*).⁸¹ Jako převažující názor se uvádí, že se použije první možnost, právo rozhodné pro pracovní smlouvu.⁸² *Ulmer* vycházel v otázce zaměstnaneckých patentů především z úpravy zakotvené v Evropské patentové úmluvě⁸³ (též „EPÚ“, viz dále) v článku 60 odst. 1. Uvedené formuloval *Ulmer* jako výjimku z pravidla, v ostatních případech se dle něj mělo uplatnit pravidlo *lex loci*

⁷⁹ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1343.

⁸⁰ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1343.

⁸¹ *Rüve* uvádí dále možnost navázání na právo státu, kde došlo k vytvoření vynálezu, avšak ani on aplikaci tohoto kritéria nedoporučuje. Srov. RÜVE, L., 2009, op. cit., s. 17 a násl. *Rüve* se (jako viz dále) přiklání k právu rozhodnému pro pracovní smlouvu. Srov. též RÜVE, L., 2009, op. cit., s. 25 a násl.

⁸² MARTINY, D. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 361.

⁸³ Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva) z 5. října 1973.

protectionis.⁸⁴ Drexl k dané problematice uvádí, že právo rozhodné má být i v případech vynálezů vytvořených v rámci pracovních povinností zaměstnancem stanovováno zvláště pro jednotlivé dílčí otázky.⁸⁵ Právo rozhodné pro pracovní smlouvu se dle něj použije na otázku, kdo vůbec nabyde právo na vynález, zda má tedy zaměstnavatel právo přístupu k vynálezu a zaměstnanci za něj tudíž náleží odměna.⁸⁶ Pod toto právo dle něj má spadat i posuzování práv a povinností ze zaměstnaneckého vynálezu. Co se týče práva na patent, které z práva k vynálezu rovněž vyplývá, zde se názory přece jen liší.⁸⁷ Co se týče možnosti tzv. univerzálního řešení, tedy navázání veškerých otázek na jediné právo rozhodné (v tomto případě na právo rozhodné pro pracovní smlouvu), jedná se o řešení poměrně problematické, a to v první řadě z důvodu možné kolize s principem teritoriality a možných negativních důsledků, především že národní úřad právo nezapíše, neboť dojde k závěru, že dle jeho práva (*lex loci protectionis*) není přihlašovatel oprávněn.⁸⁸ I když se tedy uvádí názor, že by se mělo

⁸⁴ ULMER, E., 1975, op. cit., s. 80, 110.

⁸⁵ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1340.

⁸⁶ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1340. Co se týče otázky odměny, z pohledu českého práva se jedná o kogentní ustanovení chránící zaměstnance. Úprava je koncipována tak, že se má jednat o odměnu určenou dle v zákoně uvedených kritérií, zásadně vyplácenou nad rámec běžné mzdy, a to v závislosti na vytvoření daného vynálezu. Jedná se tedy o ochranné ustanovení pro zaměstnance, které by se, i při aplikaci jakožto rozhodného práva zvoleného práva pro pracovní smlouvu dle článku 8 nařízení Řím I, použilo v případě, že by byla Česká republika zemí dle pravidel stanovených postupně v odstavcích 2 až 4. K povaze ustanovení viz § 9 [Vynález vytvořený v pracovním poměru]. In: HARTVICOVÁ, K., JAROLÍMKOVÁ, A., HEJL, P., MALÝ, J., CHLOUPEK, V. *Patentový zákon*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, s. 71 – 72. Ulmer zastává názor, že by se otázky týkající se odměny měly řídit tímtež právem, dle něhož je určováno, komu náleží právo na patent. Viz ULMER, E., 1975, op. cit., s. 80.

⁸⁷ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1341.

⁸⁸ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1341. K tomu srov. českou právní úpravu, kdy otázka rozhodování o nositeli práv měla spadat nikoli do působnosti Úřadu průmyslového vlastnictví, nýbrž soudů. Srov. HARTVICOVÁ, K. a kol., 2016, op. cit., s. 59, 74. To nemění nic na tom, že daná otázka bude pravděpodobně posuzována i v našem prostředí spíše dle *legis loci protectionis*, než dle práva rozhodného pro pracovní smlouvu.

právo rozhodné pro smlouvu aplikovat na velkou část otázek souvisejících, stejně bude vždy nezbytné zohledňovat do velké míry úpravu *legis loci protectionis*.

Z uvedeného vyplývá převažování přístupu zastupujícího možnost vztáhnout na velkou část otázek smluvní statut, který se na území EU určí dle pravidel obsažených v článku 8 nařízení Řím I.⁸⁹ I zde bude platit, že kogentní právní normy z oblasti práv k duševnímu vlastnictví, jež mají za úkol chránit vynálezce, jenž je zde v pozici zaměstnance, a tudíž slabší smluvní strany, budou spadat do vymezení dle čl. 8 odst. 1 nařízení Řím I. Problematickou se však jeví situace, kdy by se uplatnila uvedená koncepce, avšak právem do velké míry chránícím zaměstnance by bylo pouze právo země, pro niž je uplatňován nárok na ochranu, a nikoli zvolené právo rozhodné pro smlouvu, ani právo státu, které by bylo jinak rozhodné. Jako problém se může jevit též to, že například pokud si strany nezvolí právo rozhodné dle odstavce 1, může být rozhodným právem (dle uvedeného aplikovatelným eventuelně i na otázku, kdo má právo na patent) právo země, kde, případně odkud zaměstnanec obvykle vykonává práci, což v důsledku nemusí být vůbec místo, kde dojde k nabytí patentové ochrany zaměstnavatelem (nebude zde tedy žádná vazba na *legem loci protectionis*). Dále ani v případech problematiky průmyslových práv nelze opomíjet úpravu imperativních norem obsaženou v článku 9 nařízení Řím I.

4.3 K úpravě v článku 60 odst. 1 EPÚ

V dané souvislosti je třeba zmínit zvláštní úpravu v čl. 60 odst. 1 větě druhé EPÚ. Zde je v případech, kdy se jedná o vynález zaměstnance, právem rozhodným primárně právo země obvyklého výkonu práce, respektive podpůrně právo místa podniku zaměstnavatele, jenž zaměstnance zaměstnal. Toto ustanovení se vztahuje výlučně na ev-

⁸⁹ K působnosti nařízení Řím I Drexler však uvádí: „Die Rom I-VO gilt nämlich nicht für die Zuordnung von Immaterialgüterrechten und damit nicht für das Recht auf das Patent.“ Viz DREXLER, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1342.

ropské patenty, vedle toho je však kolizní norma omezena pouze na otázku práva na patent.⁹⁰ *Ulmer* konkrétně v otázce zaměstnaneckých vynálezů došel k závěru, že by se mělo tohoto řešení použít i v ostatních případech, tedy i pro národní patenty.⁹¹ Ustanovení čl. 60 EPÚ neumožňuje volbu práva. *Ulmer* uváděl, že uvedené chrání zaměstnance, aby nemohl skrže volbu práva ztratit právní ochranu,⁹² naopak *Drexler* uvádí primárně opačný pohled, že uvedené brání zvolit pro zaměstnance též výhodnější právo.⁹³

5. PROBLEMATIKA MNOHOSTI SUBJEKTŮ OCHRANY A NOSITELSTVÍ PRÁV U ZAMĚSTNANECKÝCH VÝTVORŮ

Zaměstnaneckým výtvorům jak z oblasti autorskoprávní, tak z oblasti průmyslových práv je společné, že se na jejich vytváření v mnoha případech bude podílet větší množství autorů, respektive původců. Bude se jednat o problematiku spoluautorů (§ 8 AZ) či spolupůvodců (§ 8 odst. 3 ZákVyn, § 12 PrůmVz). Spíše v oblasti průmyslových práv (zejména práva patentového) se může v mnoha případech jednat o velké projekty, do nichž bude zapojeno nejen velké množství zaměstnanců, ale také dalších osob, externích pracovníků, již nebudou ve vztahu k určitému zaměstnavateli v zaměstnaneckém poměru. Na takovéto osoby se pak nebude na rozdíl od zaměstnanců vztahovat úprava například podnikových vynálezů (či zaměstnaneckých průmyslových vzorů) a právo na patent (či právo na průmyslový vzor) nebude náležet v rozsahu jejich podílu zaměstnavateli, nýbrž původcům samotným. Možná je navíc i spolupráce vícera zaměstnavatelů.⁹⁴ Uvedené je však představitelné a časté i pro oblast autorských práv a potažmo pro problematiku zaměstnaneckých děl,⁹⁵ kde může jít například z pohledu

⁹⁰ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1342.

⁹¹ ULMER, E., 1975, op. cit., s. 80, 110.

⁹² ULMER, E., 1975, op. cit., s. 80.

⁹³ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1342.

⁹⁴ Srov. HARTVICOVÁ, K. a kol., 2016, op. cit., s. 69.

⁹⁵ DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1345.

českého práva též o spolupráci mezi univerzitami, a tudíž i o kombinaci zaměstnaneckých děl s díly studentů, jež nejsou ke škole v zaměstnaneckém poměru, tedy s díly školními (§ 60 AZ).

V takovémto případě nastává řada dílčích komplikací nezanedbatelného významu. Vznikají v první řadě otázky jak jednotlivé vztahy kvalifikovat, podle kterého práva je kvalifikovat a podle kterého práva dále posuzovat, kdo je nositelem práv, a tudíž oprávněným subjektem k nakládání s právy ve vztahu ke třetím osobám (ještě dříve k podání přihlášky k registraci v případě práv průmyslových), a v jakém poměru.⁹⁶ Vzhledem k tomu, že se může jednat o poměrně velkou skupinu osob podílejících se na určité tvůrčí duševní činnosti, bude třeba mít vše důkladně smluvně ošetřené, avšak může nastat situace, že se jednotlivé pracovní smlouvy budou řídit různými rozhodnými právy. Při uplatnění pravidla práva rozhodného pro smlouvu mimo jiné na otázku nositelství práva duševního vlastnictví, by se došlo k tomu, že na jeden nehmotný statek by se často aplikovalo po poměrných částech vícero práv rozhodných. Aplikace práva rozhodného pro pracovní smlouvu (respektive zde smlouvy, *lex contractus*) se v takovémto případě tedy ukazuje obzvláště problematickou. *Drexl* pro oblast průmyslových práv uvádí jako nejvhodnější zvolit pro všechny pracovní a jiné smlouvy totéž právo rozhodné, případně postupovat podle náhradních pravidel čl. 8 nařízení Řím I.⁹⁷ I z tohoto pohledu se pak zdá vhodné posuzovat práva k duševnímu vlastnictví, včetně otázky (prvotního) nositelství práv podle *legis loci protectionis*, neboli zohlednit co do největší míry, kde a jak má být s výsledkem dané činnosti v budoucnu nakládáno.⁹⁸

Zajímavým se v uvedené souvislosti jeví již zmiňované ustanovení § 34 rakouského IPRG, kde je v odstavci 2 zakotveno pravidlo pro otázku nehmotných statků vzniknuvších v rámci činnosti zaměstnan-

⁹⁶ Srov. DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1345.

⁹⁷ Obdobně viz DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1342-1343.

⁹⁸ I vzhledem k tomu, že pro oblast autorských práv i v případě problematiky spoluautorů, respektive kolektivního oprávnění, uvádí i například *Drexl*, že by se mělo použít též *lex loci protectionis*. Viz DREXL, J. In: Von HEIN, J., 2018, op. cit., s. 1345.

ce v souvislosti s pracovním vztahem.⁹⁹ *Petz* uvádí, že se odstavec 2 vztahuje výlučně na vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, aby se zajistilo, že se na všechny aspekty pracovního poměru aplikuje totéž právo, vztahuje tedy toto ustanovení i na otázku prvotního nositelství práv. Ve vztahu ke třetím osobám je však třeba aplikovat pravidlo upravené odstavcem 1 zakotvující hraniční určovatel *lex loci protectionis*.¹⁰⁰ Jedná-li se však o případ spolupůvodců, *Petz* chápe ve vztahu k jednomu konkrétnímu původci a jeho zaměstnavateli všechny ostatní spolupůvodce (kteří navíc nemusí být zaměstnanci, viz výše) jako třetí osoby.¹⁰¹ Dochází tak k závěru, že § 34 odst. 2 rakouského IPRG je stavěný na případy, kdy je třeba vyřešit otázky mezi jediným zaměstnancem a zaměstnavatelem pro potřeby uplatnění práva ve více státech, zatímco jedná-li se o mnohost subjektů na straně zaměstnanců, není dle něj použití daného pravidla vhodné a dochází k aplikaci § 34 odst. 1 IPRG i na otázky zaměstnaneckých výtvorů.¹⁰² Uvedené ilustruje jednak složitost celé problematiky, ale jednak i možná úskalí jednotlivých přístupů k ní.

6. ZÁVĚR

V příspěvku byla nastíněna problematika zaměstnaneckých výtvorů a specifík kolizních otázek s nimi spojených v případech, kdy se nejen v právních vztazích mezi nositelem práv a třetí osobou, na niž jsou práva k duševnímu vlastnictví převáděna, ale rovněž čím dál častěji v samotných vztazích mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem

⁹⁹ § 34 odst. 2 rakouského IPRG: „Für Immaterialgüterrechte, die mit der Tätigkeit eines Arbeitnehmers im Rahmen seines Arbeitsverhältnisses zusammenhängen, ist für das Verhältnis zwischen dem Arbeitgeber und dem Arbeitnehmer die für das Arbeitsverhältnis geltende Verweisungsnorm maßgebend.“

¹⁰⁰ PETZ, T. Austria. The Law Applicable to Initial Ownership. In: KONO, T. (ed.). *Intellectual Property and Private International Law: Comparative perspectives*. Oxford: Hart publishing, 2012, Studies in private international law, s. 271.

¹⁰¹ PETZ, T. In: KONO, T. (ed.), 2012, op. cit., s. 273.

¹⁰² PETZ, T. In: KONO, T. (ed.), 2012, op. cit., s. 274 – 275.

(případně v mnoha případech bude na obou stranách větší počet osob různého postavení) nachází mezinárodní prvek, případně mezinárodní prvek vzniká tím, že práva k nehmotnému statku, jež původně vznikla v rámci vnitrostátního právního vztahu, jsou uplatňována v zahraničí. Jedná se o problematiku komplexní, tento příspěvek tedy pouze nastínil jednotlivé otázky, úskalí a konkrétní možnosti řešení. Z uvedeného vyplývá, že pracovněprávní aspekty vztahů, ochranná ustanovení a pravidlo práva rozhodného pro pracovní smlouvu mají poměrně silný vliv na dané vztahy a že dle některých názorů by se uvedené pravidlo mělo aplikovat i na otázku prvotního nositelství práv. Stejně tak je však nutné zohledňovat, že nepřímým předmětem daných vztahů, a potažmo později převodních smluv na třetí osoby, jsou práva k duševnímu vlastnictví, kterážto, což platí i pro samotné nehmotné statky, jsou rovněž ovládána specifickými principy a pravidly, které je nutné brát v potaz. Z uvedeného pramení také nutnost zohledňovat úpravu v právu států, pro něž je uplatňována ochrana (*lex loci protectionis*). Vše uvedené přitom tvoří meze neboli limity obligačního statutu ohledně dispozic s právy duševního vlastnictví. Závěrem lze tedy doporučit subjektům daných právních vztahů detailně si smluvně vymezit jednotlivá práva, povinnosti a vztahy mezi stranami, co nejvíce se zohledněním otázky odměňování, a též v budoucnu zamýšleného nakládání s danými právy (v jakých zemích budou uplatňována a jakým způsobem), aby se předešlo budoucím sporům například zejména v otázce nositelství práv.

RESUME

Branislav Hazucha

Private Copying: New Views on the Traditional Problem

Although private copying existed even at the time when the first modern copyright laws were adopted, its relationship with copyright law has significantly changed over time. The causes of these considerable changes were the broadening of the scope of copyright protection and the introduction of reproduction technologies which allowed the general public to make copies of copyrighted works instantly, cheaply and in high quality. The outcome of all the changes is a quite negative approach of copyright law and policy towards private copying. This Paper questions several established premises upon which the current caselaw of the Court of Justice of the European Union on private copying is based. It shows that its foundations are difficult to substantiate by sound and reliable evidence provided by empirical studies. Contrary to those premises, empirical studies suggest mutually beneficial relationship between private copying and the commercial exploitation of copyrighted works by the right holders. In addition to analyzing recent empirical studies, the results of online surveys conducted in four countries with major economies (*i.e.* the U.S., China, Japan and Germany) are presented. They allow to better understand the copyright users' habits, reasons and attitudes with regard to private copying.

Petr Prchal

Trends in Exceptions and Limitations in Czech Copyright Law

The paper deals with development tendencies in the area of exceptions and limitations in copyright in the Czech Republic. It analyzes in more detail the historical development of exceptions and limitations, their

possible categorization and current case law. In the last part the author presents the expected future development in this area. Legislation on exceptions and limitations varies globally from one legislation to another and is not uniform across the EU Member States. The number of exceptions and limitations, their types, and the specific differences given by the different legal system or tradition of each country differ. The author hopes that the conclusions and considerations in question will help to change the approach to the issue of exceptions and limitations to copyright protection and, in particular, to deepen the debate on this subject matter.

Renáta Bačárová

Contradictory Interests of Copyright Entities as a Reason of Copyright Conflicts in The Digital Single Market of the European Union

The Copyright Directive introduces several changes apply to many copyright entities. It introduces new exceptions and limitations in copyright related to the text and data mining for the purposes of scientific research, use of works and other subject matter in digital and cross-border teaching activities and the making of copies of works and other subject matter for preservation of cultural heritage. Beneficiaries in this case are research organizations and cultural heritage institutions whose interests are superior to interests of authors or copyright holders. We also consider it essential to resolve the conflict between the economic interests of publishers of press publications and interests of information society service providers. Although critics talk about the introduction of so-called link tax, setting a fair remuneration of publishers for the use of digital content could lead to a consensus among stakeholders. It is questionable how award of a share of the remuneration to publishers is reflected in the income of the authors who gave a license for publishers. Article 17 of the Copyright Directive appears to be the most problematic from the perspective of balancing the interests of digital single market players. There is a primary responsibility of online content-sharing service providers for user-uploaded content by reason of

performs an act of communication to the public or an act of making available to the public. The issue of monitoring the content provided is also linked to the liability regime, although the Copyright Directive explicitly excludes the introduction of a general monitoring obligation. If the provider of an information society service wants to avoid liability for illegal content, it will have to take some precautionary measures. We perceive the vague of terms as problematic in the implementation of the Copyright Directive in the legal systems of EU states.

Lucie Straková

Creative Commons and the Collective Management

Public licenses, especially Creative Commons, are on the rise. This is partly due to pressure from users and partly due to the real need for such a tool. The current legislation allows granting of rights not for the purpose of direct or indirect profit even if the rightholder is represented in the contractual collective management regime. The legislation also allows granting the rights free of charge in specific cases of extended collective management. In our opinion, public licenses are the concept that utmost illustrates the paradox of copyright development. The model that had to be developed in order for the rightholder to be entitled to grant the right to use the subject matter of protection simply and free of charge has finally been subject to appropriate legislation. The article discusses the potential benefits and problems of the new regulation.

Lucius Klobučník

Fragmentation of Rights for Online Use of Musical Works and its Impact on Collective Management Organisations in Smaller EU Member States

The first decades of the 21st century have introduced significant changes in the licensing landscape for online use of musical works.

These changes, either legislative- or market-driven, were prompted by technological developments allowing consumers to enjoy access to large amount of musical works at a time and at a place of their choice. Traditional licensing mechanism, based on territorial monopolies of collective management organisations, proved unfit for online music service providers who had to obtain a licence from a collecting management organisation in every single EU Member State in order to provide their service EU-wide. Unfortunately, ongoing shifts in the online music licencing market have not sufficiently facilitated access to licences for online music service providers, but merely transformed the existing territorial fragmentation of rights into repertoire- or licensor-based fragmentation. This article examines the underlying legislative and market-related reasons for rights fragmentation in the online music licensing market. It gives an overview of characteristic features of multiterritorial licences for online use as well as technological and financial burden connected with administration and issuance of these licences. This article provides a closer look on the functioning of licensing hubs and other new licensing entities active in the multiterritorial online licensing market as well as legal questions surrounding these entities. Particular attention is devoted to collective management organisations from small EU Member States, which are usually not able to administer and issue multiterritorial online licences on their own but have to cooperate with these licensing entities. This article evaluates the role of small collective management organisations – such as the Slovak SOZA - in the online music licensing market, analyses the existing and possible cooperation with licensing hubs and other larger licensors and aims to predict the fragmented licensing market's impact on repertoires they represent.

Zuzana Adamová

New Legal Regulation of the Television Broadcasting on the Internet

Broadcasters have traditionally focused on distributing linear content. However, as the internet grew, a number of new non-linear services

have emerged, that have gained importance as well as consumer acceptance. The users decide for themselves what they want to watch, when, where and on which device. Consider services, such as, simulcasting, webcasting, TV catch-up services that allow one to watch programs based on one's preferred timing choices, different types of on-demand video services, among others. This, in turn, brings with it a number of new challenges, in particular, relating to the settlement of rights to the content in use and its subsequent use. The new directive on online broadcasting and retransmission seeks to address these challenges, albeit only in relation to partial issues. This includes, in particular, the application of the country of origin principle to supplementary online broadcasting services, cross-border retransmission of programs, and direct injection of programs. The case-law of the Court of Justice on broadcasting and the content covered by it is relatively rich and, on the whole, appears to be largely for the benefit of authors and other rightholders. The secondary use of protected content in the form of public transmission usually runs into the concept of a "new public", which entails the need to settle the rights individually, collectively, or even a combination of both. In practice, therefore, particular attention should be paid to the proper settlement of rights in order to ensure legal certainty and the balance of interests.

Zuzana Vlachová

Limitations of the Law Applicable to Contractual Obligations Related to Transfers of Intellectual Property Rights in Case of Employment Creations

The purpose of this paper was to examine the limits of the law applicable for contracts in the field of private international law related to intellectual property rights (licensing contracts or transfers of intellectual property rights) in situations, where the intangible assets are created by employees within the employment relationships, which nowadays also often include cross-border elements. These situations are on the one hand closely connected with the intellectual property

law but on the other hand also with the labour law, so it is necessary to define the scope of application of these two laws, especially regarding the question of the initial ownership of intellectual property rights. Although opinions on this issue differ, it appears that law of the country of protection (*lex loci protectionis*) always has to be considered in these relationships, both in field of copyright and industrial rights. Thus, the employment contracts shall be drafted carefully respecting the possible future dispositions with the intellectual property rights, mainly to increase predictability and legal certainty not only within the employment contract, but also in the prospective contracts with the third parties.

Zuzana Adamová (ed.)

**NOVÉ TECHNOLOGIE,
INTERNET
A DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO**

4

Zodpovedný redaktor Jozef Molitor
Grafická úprava a zalomenie Jana Janíková
Obálka Marek Petržalka

Pre Právnickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave
vydalo VYDAVATELSTVO TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity
a VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, ako 295. publikáciu.
Vytlačila VEDA, vydavateľstvo SAV.

ISBN 978-80-568-0329-5

